

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 26. NOVEMBRA 1981

ŠTEVILKA: 46 • LETO: XXX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstodnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zasluga za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

NOVA ODPRAŠEVALNA NAPRAVA - BOLJŠI POGOJI DELA

Jeseniški železarji smo zopet pred pomembno delovno zmago. Tako kot vsako leto za praznik republike, ko pričujemo z obratovanjem novih objektov, tudi letos dajemo v poizkusno obratovanje novo pridobitev, odpraševalno napravo elektro jeklarne. Pričetek obratovanja te naprave je pomembna zmaga tudi v naši miselnosti, saj smo se med številnimi naložbami za urejevanje našega okolja odločili za doslej najdražjo naložbo. Cilj te odločitve je bil jasen, saj smo hoteli izboljšati izredno slabe in nevarne pogoje dela zaradi zaprašenosti v jeklarni, istočasno pa tudi zmanjšati zapraševanje širše okolice Jesenice.

EVIDENTIRANJE IN KADROVANJE ZA OPRAVLJANJE NAJODGOVORNEJŠIH FUNKCIJ

Le še nekaj mesecev nas loči od tretjih delegatskih volitev v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti in družbenopolitičnih skupnosti. V zvezi s tem bi že moralo biti sklenjeno evidentiranje možnih kandidatov za različna področja delegatskega delovanja, kakor tudi za opravljanje najodgovornejših funkcij v delegatskem sistemu in v družbenopolitičnih organizacijah, ki so pred programsko-volilnimi konferencami. Precej kazalcev in analiz pa kaže, da so se mnogokje te naloge, katere nosilca sta socialistična zveza delovnega ljudstva in zveza sindikatov, lotili zelo formalistično in forumsko, ne upoštevaje ustavna izhodišča in izhodišča kadrovske politike, ki so opredeljena v sklepih kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in Zveze komunistov Slovenije, kakor tudi drugih odgovornih organov.

Mnogokje so pozabili na ustavno opredelitev, da sestava delegacij mora zagotoviti zastopnost delavcev vseh delov delovnega procesa in ustrezati socialni strukturi temeljne samoupravne organizacije oziroma skupnosti. Pri tem v naši občini glede na strukturo prebivalstva ne bi smeli pozabiti na okrog 15 % prebivalcev drugih narodnosti. Predvsem pa smo ob vsem tem pozabili na družbeni dogovor o uresničevanju kadrovske politike v občini Jesenice, ki so ga podpisale vse temeljne in druge organizacije združenega dela, samoupravne organizacije in skupnosti, samoupravne interesne in krajevne skupnosti, skupščina občine in vse občinske družbenopolitične organizacije, ki v temeljnih določilih med drugim navaja:

»Udeleženci dogovora bomo uveljavili sistem stalnega, načrtnega in pravočasnega evidentiranja, kadrovanja in družbenopolitičnega usposabljanja možnih kandidatov za opravljanje družbenopolitičnih funkcij v organih samoupravljanja, družbenopolitičnih organizacijah in družbenopolitičnih in drugih skupnosti na vseh ravneh organiziranja.«

V naši občini celoten proces evidentiranja možnih kandidatov za člane delegacij in opravljanje najodgovornejših nalog in funkcij vse preveč poteka forumsko, pa tudi za zaprtimi vrati v ozkih krogih. Žal izgleda, da posamezni najodgovornejši profesionalni funkcionarji ta čas bolj razmišljajo o tem, kam se bodo »plasirali« po izteku svojega mandata, kakor na uresničevanje dogovorjene in opredeljene kadrovske politike. Povsem smo obšli sklep enajstega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, ki pravi:

»Zveza komunistov se mora bolj odločno zavzemati za dosledno uporabo načel o zamenljivosti kadrov in deprofesionalizaciji družbenopolitičnega dela ter še za druga načela in merila kadrovske politike. Dolgo zadrževanje posameznih ljudi na istih funkcijah v zvezi komunistov, v posameznih družbenih in državnih organih je nesprejemljivo, če za to ni posebne družbene nujnosti. Opravljanje izvršnih političnih funkcij v zvezi komunistov je potrebno praviloma omejiti na dve mandatni obdobji. Stališče o izjemnosti izvolitve po izteku dveh mandatov se ne sme spremeniti v pravilo. Zato je nujno zagotoviti, da bodo demokratično in javno ocenjevanje rezultatov dela, ugotavljanje osebnosti in družbenopolitične odgovornosti ter zamenljivosti in odpoklic kadrov postali normalna družbena praksa.«

V okviru gornjih načel bi vsekakor morali uvrstiti tudi vprašanje »kolobarjenja« iz družbenopolitične in družbenopolitično-funkcijske ali iz teh v delegatske skupščine ali obratno in se držati sklepa XI. kongresa ZKJ, da naj se kadri po izteku mandata vračajo v svoje prejšnje organizacije v skladu z načelom zamenljivosti in angažiranja novih ljudi. Praksa nezamenljivosti ali »kolobarjenja« je tudi v naši občini povzročila, da so se nekateri kadri birokratizirali. Birokratizem pa je Lenin označil za »podrejanje interesa stvari interesom kariere«. Posledice tega pa se čutijo v oportunizmu, sektaštvu in drugih negativnih pojavih, za čemer močno bolehamo tudi v naši občini.

Najmanj pa bi smeli zanemariti pri evidentiranju in kadrovanju, še posebno pa za najodgovornejše naloge in funkcije, ocenjevanje dosedanjega dela kandidatov, kajti dosedanja funkcija sama po sebi še ne upravičuje kandidate, temveč kandidatovo dosedanje delo.

Zaradi vsega tega bodo morali biti še posebno v zvezi komunistov okrepljena prizadevanja za razredno naravnost in demokratizacijo kadrovske politike, kar je najmočnejše jamstvo, da bomo za prihodnje volitve kandidirali res najboljše kadre, pri čemer so izjemno pomembne delovne, strokovne, idejnopolične in moralne vrline kandidatov in njihova trdna opredeljenost za socialistično samoupravljanje, kakor je večkrat poudarjal tovariš Tito.

PREDLOG ZA DOPOLNITEV DOHODKOVNIH ODNOSOV STORITVENIH TOZD

Predlog za dopolnitev dohodkovnih odnosov storitvenih temeljnih organizacij predstavlja nadaljnji korak k poglobljanju družbeno-ekonomskih odnosov v železarni Jesenice. Izdelan je bil na osnovi teženj proizvodnih in storitvenih temeljnih organizacij po večjem sodelovanju in soodvisnosti pri doseganju poslovnih rezultatov, ki so odraz skupnih prizadevanj. Delavski svet Železarne je na seji 18. novembra ugotovil, da je predlog utemeljen in ga je posredoval v javno obravnavo. V želji, da se z vsebino seznanijo čim več delavcev, objavljamo kratko razlago predlaganih sprememb. (Nadaljevanje na 3. strani)

Rdeče zaprašena dolina vzhodno in zahodno od Jesenic je že kar tradicionalna razglednica našega kraja. Vsakemu obiskovalcu ali samo prehodnemu potniku se ta slika vtisne v spomin in niso redki, ki si naredijo tudi fotografski ali filmski posnetek te naše »znamenitosti«, saj se jim le redko zgodi, posebno če prihajajo iz tujine, da bi imeli priliko videti še kadeče dimnike in strehe. V zadnjem desetletju so namreč po vsem svetu sprejeli ustrezne predpise, saj so ugotovili, da je zaščita okolja in s tem delavcev ter občanov bolj pomembna kot samo ustvarjanje dobrih pogojev.

Tudi v Jugoslaviji smo poskrbeli za vrsto zakonov in normativov, ki narekujejo, kako moramo skrbeti za boljše pogoje dela in varstvo okolja.

Nadaljevanje na 8. strani

Učenci ŽIC - varilci pri praktičnem pouku (Foto I. Kučina)

PROIZVODNI STROŠKI V OKTOBRU PRECEJ NIŽJI OD PLANIRANIH

Dejansko nastali stroški v oktobru so bili nižji od načrtovanih za 71 milijonov dinarjev. Ob tako dobrem rezultatu pa se moramo zavdati, da so bili v nekaterih primerih pri planiranju stroškov vkalkulirane velike rezerve. V marsikateri TOZD pa so z dobrim delom povečali proizvodnjo, izboljšali izpolneno, zmanjšali porabo energije, materiala, kar vse je vplivalo na nižje stroške.

Temeljna organizacija Plavž je mesečne planske obveznosti dosegla 92 %, planirane stroške pa je presežala za 10,3 milijona dinarjev. Zaradi spremembe asortimana so bili stroški vložka na plavžu sicer manjši za 0,8 milijona dinarjev, vendar pa je bila poraba koksa večja za 39 kg/t, kar zneso 2,9 milijona dinarjev zvišanja planiranih stroškov. Predelavni stroški so bili višji za 9,4 milijona dinarjev. Največja odstopanja so nastala zaradi remontov - 6 milijonov dinarjev, višjih osebnih dohodkov in stroškov energije.

V aglomeraciji so s spremenjenim asortimentom in manjšo porabo koksa stroške vložka znižali, preokračili pa so predelavne stroške.

Temeljna organizacija Jeklarne je imela za 15,4 milijona dinarjev nižje stroške od planiranih. SM jeklarne je izpolnila planske mesečne obveznosti 94 %, proizvodni stroški pa so bili višji za 4,2 milijona dinarjev. Zvišanje stroškov je bilo pred-

vsem zaradi višjih predelavnih stroškov (višji OD) ter slabšega asortimenta. Stroški vložka so bili nižji od planiranih (sprememba asortimana).

V elektrojeklarni je bila planirana proizvodnja dosežena 89,5 %, planirani stroški pa nižji za 18,9 milijona dinarjev. Nižji so bili stroški pri vložku (spremenjen program proizvodnje in porabe legiranih odpadkov pri izdelavi nerjavnih jekel namesto dragih legur) in predelavi (manjša poraba elektrod, ponvične opeke, sinter dolomita in terdolomitne opeke).

Kontiliv je dosegel 72,4 % planirane proizvodnje ter zvišanje stroškov (Nadaljevanje na 7. strani)

POSLOVNA POLITIKA ZA LETO 1982

Predlog poslovne politike za leto 1982 je bil že na nekaterih nivojih prediskutiran in ker je to osnova za izdelavo vseh ostalih planskih dokumentov oziroma izvedbenih aktov na nivoju temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti ter Železarne kot celote za leto 1982, z njim seznanjamo vse naše delavce, da se bodo lahko tvorno vključevali v oblikovanje planskih dokumentov za prihodnje leto.

Družbeni plan za obdobje 1981 do 1985 je bil sprejet v času, ko smo se odločneje spopadli z nakopičenimi problemi sicer dinamičnega a pretežno ekstenzivnega razvoja v preteklosti. Negativni vplivi ekonomske nestabilnosti na kvaliteto gospodarjenja in razvoj družbenoekonomskih odnosov so ob zaostrenih razmerah v svetu terjali, da dosledno izvajanje

ekonomske stabilizacije postane temeljna prva razvojna politika v tem obdobju. Izhajajoč iz skupnih ciljev in nalog, opredeljenih v srednjeročnem planu železarne Jesenice za obdobje 1981-1985 ter ob upoštevanju usmeritev dogovora o temeljnih družbenega plana občine Jesenice oziroma politiki izvajanja družbenega plana občine Jesenice in očni možnosti razvoja železarne Jesenice v letu 1982, bodo naši ključni cilji v letu 1982 naslednji:

1. Ustvariti dohodek v višini najmanj 3,5 milijarde dinarjev, kar pomeni najmanj 24 % rast na doseženo višino v letu 1981.

2. Izvoziti najmanj okoli 14 % celotne gotove proizvodnje, od česar bo namenjeno konvertibilnemu tržišču kot čisti izvoz izdelkov v vred-

(Nadaljevanje na 2. strani)

45 LET »NAŠEGA KOVINARJA« IN 30 LET »ŽELEZARJA«

Z jubilejem Železarja, katerega prva številka je izšla za dan republike pred tridesetimi leti, sicer pa datirana s 1. decembrom 1951, povežemo tudi 45-letnico Našega kovinarja, kot velikega predhodnika Železarja, čeprav je njegovo rojstvo dober mesec kasneje - 23. januarja 1937. Vključno z Jeseniškim kovinarjem, ki je ilegalno izhajal med narodnoosvobodilno borbo in nekaj časa po osvoboditvi kot glasilo okrožnega odbora Osvobodilne fronte Jesenice, jeseniški železarji praznujemo petinštiridesetletnico naprednega, razredno usmerjenega delavskega tiska.

Tako bi lahko na kratko označili res veliki in pomembni jubilej delavskega tiska na železarskih Jesenicah, ki je najtesneje povezan z borbo delavskega razreda za politično in akcijsko enotnost, z borbo proti okupatorju in socialistično revolucijo, z obnovo in izgradnjo domovine ter razvojem socialističnega samoupravljanja. Ta tisk ne pomeni le petinštiridesetletne kronike borbe delavskega razreda - železarjev za politično emancipacijo, politično in akcijsko enotnost in socialistično revolucijo, temveč je bil vseskozi s pisano, razredno angažirano besedo tudi sobojevnik za to, kar smo v petinštiridesetih letih zgodovine dosegli.

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavstva takratne Kranjske industrijske družbe, ki ga je izdal poseben konzorcij, katerega predstavnik je bil Miha Potočnik, v njem pa so sodelovali ugledni in napredni

delavci in komunisti. Razen tega v kolo fonu glasila lahko preberemo, da je bil odgovorni urednik Miro Jeršič, Ljubljana, uredništvo in uprava sta bila v Delavskem domu na Jesenicah, tisk pa je bil poverjen J. Blasniku, oziroma univerzitetni tiskarni in litografiji d.d. v Ljubljani za katero je odgovarjal L. Mikuš. Prvo leto, leta 1937, je izšlo 26 števil, torej je bil štirinajstodnevnik, drugo leto pa že 42 števil, postal je že tednik, tretje, zadnje leto izhajanja pa je izšlo še 18 števil. Glasilo so financirale napredne delavske strokovne organizacije ob znatni pomoči posameznih mecenov.

Po veliki in uspešni stavki jeseniških kovinarjev leta 1935, katere največji uspeh je bil nedvomno v doseženju akcijski enotnosti in borbenosti delavstva Železarne, ne glede na politično oziroma ideološko opredeljenost delavstva, je pred ko-

(Nadaljevanje na 9. strani)

VABILO NA OTVORITEV ODPRAŠEVALNE NAPRAVE

Ob praznovanju letošnjega praznika DNEVA REPUBLIKE vabimo aktivne in upokojene delavce in njihove sorce ter ostale občane na svečano otvoritev odpraševalnih naprav TOZD Jeklarne.

Svečanost bo v soboto, 28. novembra, dopoldan ob 10.30 na prostoru ob odpraševalnih napravah s krajšim kulturnim programom in predstavitev pomena odpraševalne naprave za delavce TOZD Jeklarne in prebivalce naše občine.

Dostop bo pri glavnem vratarju Železarne.

POSLOVNA POLITIKA ZA LETO 1982

(Nadaljevanje s 1. strani)

nosti najmanj 15,5 mio dolarjev ali 7 % več kot v letu 1981. Če se bodo med letom pogoji za pridobivanje deviz spremenili, bo potrebno naš izvoz temu prilagoditi.

3. 5 % večji fizični obseg skupne proizvodnje, pri čemer bo posebno pomembno doseganje planirane proizvodnje lastnega jekla v višini najmanj 487.000 ton.

4. 3 % rast produktivnosti merjena z gotovo proizvodnjo na zaposlenega.

5. 1,4 % rast zaposlenosti za predviden obseg proizvodnje, pri čemer bo prednost imela neposredna proizvodnja.

6. Zaključiti pričete investicije in začeti z izgradnjo Jeklarne 2 in investicij, ki bodo zagotavljale vsaj 50 % izvozno naravnost. V letu 1982 bomo za financiranje naložb skupnega pomena združevali 95 % akumulacije.

7. Oblikovanje take višine sredstev za osebne dohodke, ki bo odvisna od ustvarjenega dohodka in izpolnjevanja planiranih ciljev. Višina sredstev za osebne dohodke naj praviloma zaostaja za stopnjo rasti dohodka za največ 10 %.

Doseganje ključnih ciljev v letu 1982 bo pogojeno z doslednim izpolnjevanjem nalog, ki so opredeljene po posameznih področjih.

Nabavno-prodajno področje:

Velika odvisnost proizvodnje od zadostne in pravočasne preskrbe Železarn s surovinami, repromaterialom, rezervnimi deli in energijo, nas obvezuje, da vodimo tako politiko nabave, ki bo zagotavljala normalno oskrbo Železarn. Zato bomo morali biti napor usmerjeni v zagotavljanje potrebnih surovin tako iz domačega kot tujega trga. Dejavnost nabave bo morala biti usmerjena na naslednje ključne naloge:

— Na osnovni del metalurške proizvodnje zagotoviti:

čude	280.000 ton
koks	132.000 ton
jekl. odp.	145.000 ton
surovega železa	55.000 ton
polproizvodov	104.000 ton

— Nadomestiti uvoz surovin in repromaterialov z nabavo na domačem trgu povsod tam, kjer obstajajo možnosti.

— Uvažali bomo le tisto, česar ni mogoče zagotoviti na domačem trgu, predvsem pa tiste surovine, repromaterial in rezervne dele, ki so pogoj za izpolnjevanje plana proizvodnje tako v količinskem kot v kvalitetskem pogledu.

— Nadaljevati s povezovanjem z domačimi in tujimi dobavitelji zaradi dolgoročne oskrbe Železarn. Pri tem naj bi se posluževali sozlaganja Železarn.

Dejavnost na področju prodaje bo sledila naslednjim usmeritvam:

— Povečanje izvoza naših izdelkov na konvertibilno območje za 7 % bo ena od osnovnih nalog prodaje in proizvodnje, da bi si tako zagotovili potrebna devizna sredstva za potrebe uvoza. To velja tudi za metalurško menjavo in kooperacijo.

Leta 1982 naj bi na področju konvertibilne ustvarili:

1. čisti izvoz 15,5 mio \$
2. priliv po 67. čl. ZDP 8,0 mio \$
3. priliv po 68. čl. ZDP 11,8 mio \$
4. priliv po 69. čl. ZDP 21,1 mio \$

— Prednost pri dobavah bodo imeli kupci, ki bodo nas in sebe sposabljali za tekočo proizvodnjo in izvajanje programa razvoja. Kriteriji, ki jih bodo morali kupci izpolnjevati za dobavo, bodo sledeči:

- sovlaganje v razvoj
- skupni izvoz in združevanje deviznih sredstev
- izpolnjevanje plačilnih pogojev.

— Asortimanska struktura proizvodnje za prodajo bo morala slediti devizni situaciji in zahtevam tržišča, pri čemer je treba zagotoviti tudi pogoje za ustvarjanje planirane razine dohodka.

Potruditi se bomo morali, da bomo obdržali asortimansko strukturo prodaje, ki smo si jo načrtali s planom prodaje.

— Glede na planirane investicije v letu 1982 in potrebe po gotovinskih sredstvih bomo zahtevali sledečo strukturo plačil za prodajo naših izdelkov in storitev:

a) 70 % od vrednosti prodaje v gotovini, 30 % pa v obliki vrednostnih papirjev.

b) S poslovnimi partnerji, s katerimi imamo dogovore o dolgoročnem delovanju, se bomo o strukturi plačevanja posebej dogovarjali.

Proizvodno področje:

Za leto 1982 načrtujemo 5 % rast skupne proizvodnje in 4 % rast gotove proizvodnje v asortimanu, ki naj am ob planirani strukturi (boljši sortiman) zagotavlja rast celotnega prihodka po stopnji 24 % (nominalno) in rast dohodka 24 %.

Da bi lahko to dosegli, bodo naši napor usmerjeni na naslednje ključne naloge:

— Izdelati najmanj 487.000 ton lastnega jekla in 150.000 ton surovega železa.

— Manjko jeklene substance zagotoviti z nabavo polizdelkov (slabov, trakov, žice) v višini 104.000 ton.

— Če se bo med letom pojavilo pomanjkanje surovin in repromateriala, bomo proizvodnjo usmerjali v izvoz in izdelke, ki so dohodkovno najbolj zanimivi ter iskali možnosti za optimalno zasedbo proizvodnih kapacitet.

— Izboljšati kvaliteto strukturo naše proizvodnje (povečanje količine nerjavnih jekel).

— Za proizvodnjo koristiti najcenejše dostopne energetske medije.

— Varčevati s surovinami, repromaterialom in energijo, za kar bo potrebno pripraviti podrobnejše programe po temeljnih organizacijah in jih sprejeti skupaj s planom za leto 1982.

— Inovacijsko dejavnost usmerjati tako, da bo materialno in moralno vzpodbujala zaposlene v iskanju tehničnih izboljšav, ki znižujejo stroške in ustvarjajo boljše delovne pogoje.

— Dejavnost storitvenih temeljnih organizacij naj se podredi interesu proizvodnih temeljnih organizacij zaradi optimalne usposobljenosti proizvodnih naprav (predvsem ključnih), od česar bo odvisno doseganje ključnih ciljev v letu 1982.

Področje kadrov, družbenega standarda in varstva pri delu.

Kadrovsko politiko v letu 1982 bomo izvajali v skladu z možnostmi in potrebami ter družbenim dogovorom o uresničevanju kadrovske politike v občini Jesenice.

Ker načrtujemo za 5 % večji fizični obseg proizvodnje, planiramo za 1,4 % večjo zaposlenost kot leta 1981.

Naloge na tem področju bodo sledeče:

— Povečanje števila zaposlenih bo možno le v tistih temeljnih organizacijah, ki planirajo višjo proizvodnjo, oziroma se pojavljajo nove naloge, pogojene na izvoz.

V ostalih temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih bo potrebno število zaposlenih prilagoditi obsegu dela.

— Preko skupnosti za zaposlovanje bomo morali pravočasno pridobivati kader z ustreznimi kvalifikacijsko strukturo, ki bo ustrezala proizvodnemu procesu.

— Z novimi metodami v organizaciji poslovanja moramo doseči zniževanje stroškov poslovanja in števila administrativnih delavcev.

— Zavzemali se bomo za boljše koriščenje delovnega časa in za povečanje tehnološke in delovne discipline.

— Izobraževanje kadrov bo usmerjeno na usmerjeno izobraževanje. S funkcionalnim usposabljanjem bomo usposabljali zaposlene za doseganje čim boljših delovnih rezultatov in varnega dela.

— Z vzgojno-izobraževalnimi organizacijami bomo stremeli za tem, da bomo pridobili zadostno število štipendistov za metalurškotkovinarstvo usmeritev.

— Z intenzivnim izobraževanjem delavcev o varstvu pri delu naj bi zmanjšal bolezensko odsotnost, ki izhaja iz pogojev dela. Istočasno pa bomo aktivnosti usmerili v izboljšanje pogojev dela.

— Pospeseno bo potrebno reševati problematiko družbenega standarda. Sredstva za skupno in splošno porabo naj bi se gibala v okviru možnosti, pri čemer bo potrebno predvsem povečati sredstva za reševanje stanovanjskih vprašanj in doseči hitrejšo izgradnjo stanovanj.

Področje investiranja in finansiranja.

Zaostreni pogoji gospodarjenja, ki bodo prisotni v letu 1982, nam omejujejo možnosti na področju investiranja. S srednjeročnim planom sprejete investicijske namere bo potrebno reducirati in prilagoditi dejanskim možnostim.

V letu 1982 naj bi predvsem zaključili začete investicije, za vse nove investicije pa bomo upoštevali usmeritve, ki kot prvi pogoj zahtevajo izvozno naravnost.

Se naprej pa ostane kot prioriteta izgradnja Jeklarne 2, ki naj bi jo začeli graditi prav v letu 1982. Ključne naloge na tem področju bodo sledeče:

— Za finansiranje investicijskih naložb bomo združevali 95 % akumulacije za skupno sprejete programe.

— Za razvoj bomo združevali sredstva na osnovi samoupravnega sporazuma na nivoju SOZD SŽ, ki opredeljuje Jeklarne 2 kot prioriteto investicije.

— Storitve vse, da se začne izgradnja Jeklarne 2, in sicer v okviru možnosti koriščenja lastnih sredstev in sredstev združenih v okviru SOZD SŽ ter naših kupcev.

Pri finansiranju vseh investicijskih namer v letu 1982 bomo zagotovili sledečo strukturo virov:

lastna sredstva	35 %
združena sredstva v SOZD SŽ	10 %
sovlaganja kupcev	20 %
kreditirani domači bank	25 %
kreditirani tujih bank	7 %
ostala sredstva	3 %

Področje nagrajevanja.

Z uveljavitvijo razvida del in nalog, analitične metode vrednotenja del in nalog, samoupravnih sporazumov in pravilnikov bomo dosegli tesnejšo povezavo med višino osebnega dohodka in rezultati dela ter ustrežnejše vrednotenje težkih fizičnih del, del v težkih pogojih dela in strokovno-ustvarjalnih del.

Realna raven in rast osebnih dohodkov bo pogojena z doseženim ravni in rastjo produktivnosti dela in v odvisnosti od ustvarjenega dohodka.

Ob izpolnjevanju planskih nalog naj bi realni osebni dohodek na zaposlenega ostal na višini leta 1981, nominalno pa naj bi se sredstva za osebne dohodke povečala do 22 %.

Ključne naloge na tem področju bodo sledeče:

— uveljaviti razvid del in nalog ter analitično vrednotenje.

— Uveljaviti določila samoupravnega sporazuma in sprejeti pravilnike.

— Sprejeti samoupravni sporazum o razporejanju čistega dohodka.

— Razvijati in krepiti stimulativne elemente v delitvi osebnih dohodkov.

— Uvajati ekonomske motive za boljše izrabo lastnih delovnih in ustvarjalnih sposobnosti, za boljše organizacijo dela in poslovanja ter za racionalnejše gospodarjenje z minulim delom.

— Ustrežnejše vrednotiti težka fizična dela, dela v težkih pogojih dela ter strokovno ustvarjalna dela z namenom zavezitve fluktuacije na ključnih nalogah, kjer je deficitarost največja.

— Dopolnjevati merila za ugotavljanje učinkovitosti izvajanja delovnih nalog predvsem na področjih, ki so doslej najslabše obdelana.

Dosledno izvajanje poslovne politike v letu 1982 nam bo porok za uspešno izvajanje planskih nalog, pri čemer naj ga odgovorno spremljajo z aktivnim delovanjem tudi samoupravne delovne skupine.

Poslovni odbor

PREDSTAVLJAMO PREDSEDNIKE SAMOUPRAVNIH ORGANOV

»Na teh šestih sejah, kolikor jih je naš delavski svet v tej mandatni dobi imel, je dostikrat prihajalo do prave konfrontacije mnenj. To nam nikakor ni škodovalo, vedno je namreč potem prišlo do poenotenja stališč. Biti moramo konstruktivni in priti do pravih stališč. To je naše izhodišče, je na začetku najinega pogovora povedal ERNEST PUŠNIK, predsednik delavskega sveta v delovni skupnosti KO-FI.

Doma je iz Radelj ob Dravi, v Železarni pa je že od 1963. leta. Prvih osem let je delal kot referent na izvoznem oddelku, sedaj pa dela na uvozu. Še prej je tri leta delal v železarni na Ravnah kot metalni modelar. Kasneje se je šolal na VEKS v Mariboru. Prvo stopnjo je končal kot redni študent, drugo pa ob delu. Ker je imel štipendijo naše železarn, je tako postal Jeseničan. Tu danes tudi živi z družino.

»Delavski svet v delovni skupnosti je posebnost, saj nima takih pristojnosti kot delavski svet kakšne TOZD. V TOZD imajo merljiv dohodek, ki ga dosežejo s proizvodnjo. O tem razpravljajo na sejah delavskega sveta. Pri nas tega ni. Kljub temu smo na sestankih delavskega sveta in samoupravnih delovnih skupin imeli nekaj vročih tem. Ena takih je reorganizacija komercialne.

K nam se stekajo poslovne silnice iz vseh temeljnih organizacij. Pri tem pa lahko ugotovljamo, da je tudi v obratni smeri precej vpliva. Največ zunanjih vplivov prihaja v Železarno pravzaprav preko naših treh delovnih skupnosti. Prav zaradi tega j: še kako pomembno hitro prilagajanje situaciji na trgu in hitro odločanje na denarnem in blagovnem področju. Vse to lahko zelo vpliva na poslovni uspeh celotne Železarn.

Ce bi bil prispevek našega dela merljiv v svoji primarni obliki in ne v obliki poprečnega osebnega dohodka, bi bila, po mojem mnenju, angažiranost delavcev v naši delovni skupnosti še večja. Delavci bi videli svoj uspeh ali neuspeh in se tudi boljše zavedali svoje odgovornosti. Zato menim, da so razmišljanja v smeri, da se organiziramo kot temeljna organizacija, pravilna.

Ernest je tudi vodja delegacije za zbor združenega dela in delegat v republiški samoupravni interesni skupnosti za ekonomske odnose s tujino. Kot je povedal, se vse tri funkcije med seboj prepletajo in dopolnjujejo, zaradi tega mu tudi ne manjka kvalitativnih informacij. Delo se mu zdi pestro in zanimivo. »Delavec, delegat, vedno bolj čuti svojo pomembnost, ne le ko gre za pravice, ampak tudi pri obveznostih,« je še povedal. »V tem težkem trenutku je možno to drugo še bolj uveljaviti. Da bi delegatski sistem dobil čim večjo podporo, moramo biti dosledni tudi v upoštevanju stališč delegatske baze.

Za vsako ceno, tudi po večkratnih poskusih, doseči nekaj, kar bi se lahko drugače, ceneje naredilo ali odločilo, po mojem mnenju ni sprejemljivo.

S svojo tretjo zadolžitvijo, delegat v republiški SIS za ekonomske odnose s tujino, je Ernest že pri svojem vsakdanjem delu. »Še pred leti smo reševali devizno problematiko preko zveznih organov,« je povedal. To so bili časi bolj administrativnega odločanja. Morda bi v teh težkih časih kdo rekel, da je bilo administrativno odločanje uspešnejše od sedanjega delegatskega odločanja. Upam si trditi, da to ni res. V želji za čim hitrejši razvoj vseh republik in pokrajin, smo najemali drage tuje kredite, ki jih je treba sedaj odplačevati. To je veliko breme, ki ga nosimo. Drugo tako breme je, da so v preteklem desetletju nastali veliki ekonomski zapleti v svetovnem merilu. Energija in surovine so vsak dan dražje. To so vzroki današnji težki gospodarski situaciji.

Z administriranjem v deviznem poslovanju ne bi mogli doseči tako širokega interesa za izvoz, kot smo ga. Občasno se pride, kljub samoupravnemu urejanju odnosov, do administrativnih posegov, ki sicer navidezno in kratkoročno rešujejo situacijo v devizni bilanci, je pa ne rešijo in hromijo celotno proizvodnjo.

Tudi kampanjski izvoz, ki izhaja iz takega pristopa k reševanju pro-

blemov, je vsekakor le kratkoročna rešitev. Izvozna usmeritev mora biti dolgoročna. To je poglobitveno, saj tega ni moč doseči v kratkem času. Predpogoj za to je stabilno domače tržišče. Z drugimi besedami to pomeni, da mora biti blaga vedno nekaj več kot denarja, pa bo izvoz postal neločljiva komponenta vsakdanjega dela. Prav zaradi tega je nujno, da je proizvodnja dobro preskrbljena s surovinami, repromaterialom in nenazadnje mora biti zagotovljen tudi tehnološki razvoj. Mislim predvsem na našo novo jeklarne, ki bo omogočila večjo proizvodnjo in izdelavo bolj kvalitetnih jekel.

Ernest meni, da vsak proizvod ne more biti izvozni artikel. V sedanjih gospodarskih situaciji je sicer le lasten izvoz zagotovilo, da bomo lahko uvozili najnujnejše izdelke, ki so potrebni za nemoteno delo. Tega se v Železarni še kako zavedamo. Dolgoročno pa taka usmeritev ni sprejemljiva, saj s tem še bolj siromašimo domači trg, uvažali pa bomo dražje izdelke na višji stopnji predelave, tako bo pa devizna situacija še težja.

V Železarni smo dosegli velike izvozne uspehe. Vendar, kaj nam pomaga, če uspemo nadomestiti določen proizvod iz uvoza z domačim, ko pa moramo po drugi strani zunaj kupovati tudi tisto, kar bi pri nas lahko proizvedli. Ni pa to mogoče zaradi pomanjkanja surovine iz uvoza.

»Mislim, da bi bilo potrebno sprejeti nekakšen koncept izvoznega gospodarjenja in to za daljše obdobje,« je še povedal, ki bi se samo prilagajala situaciji na trgu, ne bi pa se mogel spreminjati iz dneva v dan. Tudi ni sprejemljivo, če danes ne vemo, ali bo bančni šalter jutri še odprt ali ne.

Velike rezerve ima Železarna tudi pri združevanju deviznih sredstev s kupci naših proizvodov. Vendar moramo imeti tudi na tem področju široko družbeno podporo, da bi zagotovili normalen proces proizvodnje v celotni republiški verigi, s tem pa bi postavili skupne temelje izvoznemu gospodarjenju.

»Naša železarna ima letno okoli 40 milijonov dolarjev konvertibilnega uvoza in z lastnim izvozom tako velikih potreb ne moremo pokriti. Zato prihaja do težav v preskrbljenosti naših temeljnih organizacij z uvoznimi materiali. Še najbolj nas lahko preseneti pomanjkanje kakšnega rezervnega dela. Nikoli ne veš, kdaj bo kak del potreben, vseh pa ne moreš imeti na zalogi že zaradi težke devizne situacije. Če že najdemo dobavitelja, ki je pripravljen takoj, brez predhodnega plačila, dostaviti manjkajoči del, pa je še vedno odprto vprašanje, ali bomo imeli možnost carinjenja.

Ernest je vodja uvoznega oddelka v delovni skupnosti KO-FI. Pravi, da je z delom zadovoljen, čeprav včasih izgleda situacija popolnoma brezizhodna. Delo je zelo odgovorno, še zlasti v tej situaciji, ko ni normalnega poslovanja. »Delavci v posameznih temeljnih organizacijah se vedno bolj zavedajo težke devizne situacije, v kateri se nahajamo in nas ne obremenjujejo več s takimi zahtevami za uvoz, ki niso res nujno potrebne,« je povedal. »Veliko nam pomagajo odgovorni v posameznih temeljnih organizacijah, da pri uvozu skušamo vedno najti pravo pot, da uvozimo le tisto, kar je v Železarni najbolj potrebno.

PRIHODNJA ŠTEVILKA ŽELEZARJA 10. DECEMBRA

Zaradi praznika - dneva republike - bo prihodnja številka našega glasila izšla 10. decembra.

Ob tej priliki ponovno prosimo naše dopisnike, da nam gradivo dostavljajo že v petek ali vsaj v ponedeljek in le najnujnejše, oziroma najaktualnejše v torek do 9. ure. Ker doslej največ gradiva dobimo v torek ga večkrat ni mogoče obdelati in prepisati, ker imamo časovne termine do tiskarne (ponedeljek ob 12,45 prvo četrtino, torek ob 8,45 drugo, ob 12,45 tretjo in ob 15,45 zadnjo četrtino gradiva za objavo) in zato včasih tudi marsikaterega dobrega članka ni moč objaviti.

Uredništvo

Menjava transportnega traku v aglomeraciji (Foto I. Kučina)

PREDLOG ZA DOPOLNITEV DOHODKOVNIH ODNOSOV STORITVENIH TOZD

(Nadaljevanje s 1. strani)

Storitvene TOZD pridobivajo večino svojega prihodka s prodajo storitev, vrednotenih po internih cenah, kar predstavlja izvajanje samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih pri ustvarjanju skupnega prihodka in določanju internih cen.

Že pri ustvarjanju tega sporazuma so bile upoštevane prednosti predhodnega sistema in hkrati uvedena določila, s katerimi se je poskušalo izenačiti pogoje poslovanja storitvenih in proizvodnih TOZD.

Interne cene se po sedanjem sistemu določajo z letnim planom. Te cene temeljijo na normativih materialnih stroškov, predpisanih amortizaciji in količini vloženega živega in minulega dela na osnovi istih kriterijev, kot veljajo za temeljne organizacije udeležence v proizvodnem procesu. Z letnim planom se vsako leto določi obseg vseh predvidenih storitev, ki jih opravljajo storitvene temeljne organizacije. Proizvodne TOZD potrdijo plan teh storitev v skladu s svojimi potrebami, hkrati s planirano količino pa priznajo tudi višino interne cene storitev. V primeru, da se dokaže, da je bila interna cena dogovorjena na osnovi slabo ali napačno predvidenih stroškov, ki bistveno odstopajo od normalnih, se s TOZD podpisnicami tega sporazuma dogovori za ustrezno spremembo sistema cene. Z dokončnim obračunom, ki zajema nihanje tržišča predvsem glede nabavnih in prodajnih cen, se priznava storitvenim TOZD dokončna interna cena.

Med izvajanjem sporazuma pa se je pokazalo, da ima obračun po sistemu internih cen nekatere pomanjkljivosti. (Začetki obračuna po internih cenah segajo v leto 1972. Vsa ta leta je bil obračun postopno dopolnjevan.)

Pripombe proizvodnih in storitvenih TOZD na slabosti sistema internih cen so bile upoštevane v projektu »nadaljnji razvoj družbenoekonomskih odnosov v Železarni« tako, da je bila v okviru projekta odprta podprojektna naloga, katere cilj je vzpostavitev takih dohodkovnih odnosov med proizvodnimi in storitvenimi TOZD, da bodo slednje del celotnega prihodka pridobivale z udeležbo v skupnem prihodu. S tem bodo pri doseganju poslovnih rezultatov postale bolj odvisne od rezultatov proizvodnih TOZD, kot pa so v sedanjem sistemu internih cen.

UGOTOVITVE PROJEKTNE SKUPINE

Poslovni uspeh storitvenih TOZD (z izjemo osebnih dohodkov) je v sedanjem obračunu po internih cenah neodvisen od poslovnega uspeha proizvodnih TOZD, kar je največja slabost sistema internih cen, saj ne odraža neposrednega vpliva storitvenih TOZD na nemoteno poslovanje proizvodnih TOZD in s tem na dosežene rezultate poslovanja. Razen tega povzroča, da sistem internih cen ne spodbuja povečanja storilnosti in prizadevanj za izboljšanje kvalitete storitev, saj dobi izvajalec plačilo za opravljeno storitev v odvisnosti od velikosti in cene storitev — zato nima posebne interesa opraviti storitev hitreje in kvalitetneje kot doslej.

Pomanjkljivosti obračuna storitev po interni ceni so tolikšne, da projektna grupa predlaga spremembo sistema pridobivanja dohodka iz ustvarjenega celotnega prihodka tako, da bodo storitvene TOZD (z izjemo TOZD Družbena prehrana) del svojega dohodka, to je sredstva za razširitev svoje materialne osnove dela, pokrivanje prispevka za delovne skupnosti in ostale v ceno storitev nevkalkulirane elemente dohodka, pridobivale z udeležbo na skupnem rezultatu poslovanja (skupnem prihodu) v skladu z vloženim delom in sredstvi po kriteriju: za enako vloženo delo in sredstva enak del dohodka v doseženem rezultatu poslovanja, kar z drugimi besedami pomeni, da se bo del poslovnih rezultatov v storitvenih TOZD gibal v odvisnosti od doseženih poslovnih rezultatov v proizvodnih TOZD. Storitvene TOZD namreč lahko z uspešnim delom v veliki meri pripomorejo k večji obratovni sposobnosti proizvodnih naprav, s tem pa tudi k boljšim poslovnim rezultatom.

Z uvedbo udeležbe na skupnem rezultatu poslovanja se bo povečal interes storitvenih temeljnih organizacij za doseganje dobrih rezultatov v proizvodnji.

Izdelani projekt pa rešuje tudi problem obračunavanja tistega dela stroškov storitvenih temeljnih organizacij, ki so od obsega storitev neodvisni. To so predpisana amortizacija, vkalkulirano investicijsko vzdrževanje in zavarovalne premije ter režijski stroški. Vse te stroške naj bi v bodoče pokrivalo proizvodne temeljne organizacije direktno, ne pa več kot sestavni del interne cene sto-

ritev, v odvisnosti od dosežene vrednosti svoje proizvodnje. S tem bodo zaščitene proizvodne TOZD v primeru presežanja plana storitev in storitvene TOZD v primeru nedoseganja plana storitev, ker bo v obeh primerih mogoče kriti fiksne stroške storitvenih TOZD le v skladu z možnostmi v proizvodnji, česar v sistemu internih cen nimamo vgrajenega. V sistemu internih cen so fiksni stroški sestavni del cene storitev. Pri nedoseganju plana storitev vplivajo negativno na uspeh storitvenih TOZD, ker jim moramo kriti iz vrednosti opravljenih storitev ne glede na vzroke za neizvedene storitve.

Pri presežanju plana storitev pa fiksni stroški izboljšujejo uspeh storitvenih TOZD, ker je zaračunanih več, kot je potrebno za njihovo kritje.

Z uvedbo teh sprememb se vrednost dosežanja interne cene zmanjša tudi do 40 %, odvisno od posamezne TOZD. Naročanje storitev in obračun delovnega naloga ostaneta nespremenjena. Storitvene temeljne organizacije še nadalje obračunavajo vrednosti svojih storitev, le da so te vrednosti precej nižje in z njimi lahko krijejo le materialne stroške ter osebne dohodke in elemente dohodka, ki so zajeti v kalkulaciji lastne cene neposrednih izvajalcev storitev.

PREDLAGANE SPREMEMBE SO NASLEDNJE:

— Vse storitvene temeljne organizacije (z izjemo TOZD Družbena prehrana) še nadalje pridobivajo del svojega prihodka na osnovi vrednosti opravljenih storitev za proizvodne temeljne organizacije, vendar s to razliko, da cena teh storitev krije le

materialne stroške, osebne dohodke ter elemente dohodka, ki so zajeti v kalkulaciji cene neposrednih izvajalcev storitev.

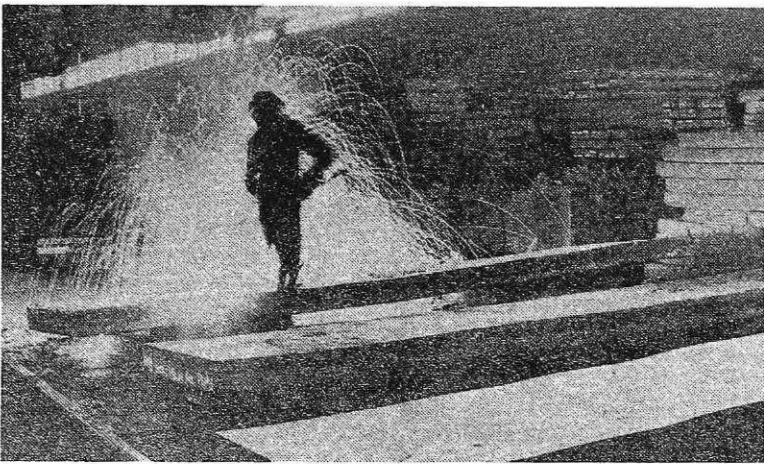
— Neposredna zaračunana vrednost storitev ne vsebuje tistega dela stroškov, ki v storitveni temeljni organizaciji nastajajo ne glede na obseg poslovanja (sredstva za amortizacijske zamenjave in investicijsko vzdrževanje itd.). To ji v fiksnem znesku pokrivajo proizvodne temeljne organizacije. S tem se izogibamo možnostim ustvarjanja prevelikih ali premajhnih sredstev v primeru, da se dejanske storitve razlikujejo od planskih.

— Vrednost storitev tudi ne vsebuje več vseh elementov dohodka, to je planiranih skladov, povečanega dohodka in prispevka za delovne skupnosti. To si storitvene temeljne organizacije zagotavljajo iz naslova skupnih doseženih rezultatov (skupnega prihodka).

— Še nadalje vse storitvene temeljne organizacije pridobivajo del svojega dohodka tudi iz naslova prodaje izven železarne Jesenice na osnovi tržnih cen v skladu s sedaj veljavnim sporazumom, kakor tudi iz naslova dotacij, regresov, premij, kompenzacij ali na kakšni drugi podlagi, določeni z zakonom ali samoupravnimi sporazumi oziroma s pogodbo v skladu z zakoni.

S predlaganimi spremembami bomo zagotovili soodvisnost storitvenih TOZD z rezultati proizvodnih temeljnih organizacij, v sistem pa je vgrajena tudi stimulacija za povečanje obsega in kvalitete storitev.

SKUPINA ZA PODPROJEKT:
DOPOLNITEV
DOHODKOVNIH ODNOSOV
STORITVENIH TOZD

Naš »flemar« (Foto I. Kučina)

LETOŠNJIM UPOKOJENCEM, OBRČUNANIM IN DIJAKOM, KI SO BILI NA POČITNIŠKEM DELU

BLAGAJNA Železarne obvešča vse, ki so bili zaposleni v Železarni in v letu 1981 obračunani ali upokojeni ter dijake, ki so bili na delu v Železarni med počitnicami (ne obvezna praksa), da čimprej dvignejo na blagajni Železarne poračun osebnega dohodka, če se niso dvignili, ali pa pošljejo natančen naslov, da jim poračun pošljemo po pošti. Pri naslovu morate napisati, do kdaj in kje ste delali.

VABILO NA PREDAVANJE

Zveza inženirjev in tehnikov občine Jesenice prireja v sredo, 9. decembra, ob 18. uri v prostorih restavracije Kazina predavanje z naslovom:

POŽARI PRI VARJENJU IN SORODNIH POSTOPKIH
Predaval bo dr. Pavel Štular.

PRISPEVEK VZDRŽEVALCEV JEKLARNE K VEČJI PROIZVODNJI

Vzdrževalci v TOZD Jeklarna veliko prispevajo k nemoteni proizvodnji, kar je v današnjem boju za vsako tona jekla še kako pomembno. V TOZD Jeklarna, še posebno v SM jeklarni, so naprave iztrošene, rezervnih delov primanjkuje ali jih sploh ni, zato je potrebna velika iznajdljivost in prizadevnost vzdrževalcev.

V mesecu novembru so vzdrževalci dokazali veliko poštrevnost pri odpravljanju dveh večjih okvar, čeprav je manjših nešteto, tako da šaržev, ki so jih rešili s hitro intervencijo pri okvari žerjava ali peči, sploh ne štejejo več. Mogoče je to zaradi tega, ker so za tako delo premalo stimulirani, ali pa je njihovo delo premalo cenjeno.

V soboto, 7. novembra, popoldne je prišlo do velike okvare električnega trovoda posluževalnih žerjavov v livni hali Jeklarni. Električarji, vzdrževalci jeklarni, so s hitro intervencijo in z velikim fizičnim naporom, čeprav brez nekaterih nujnih rezervnih delov, napako odstranili, tako da je v nočni izmeni proizvodnja že normalno stekla.

Drugi primer se je zgodil v nedeljo, 22. novembra, popoldne, ko so zaradi vžiga mazuta pod tretjo SM pečjo pogoreli tudi vsi električni kablji in pogonski deli reverzorne naprave. Manipuliranje s pečjo in s tem proizvodnja jekla ni bila mogo-

ča. Z veliko iznajdljivostjo in improvizacijo so v nemogočih pogojih dela električarji usposobili SM peči 3 tako, da je v noči z nedelje na ponedeljek že začela normalno obratovati.

Takih in podobnih del bi električarji vzdrževalci v jeklarni med letom našli še veliko več. Kot v ilustracijo lahko navedemo, da so v zadnjih petih letih delali za vse državne praznike pri nujnih reparaturnih delih. Resnična vrednost njihovega dela pa se najbolj pokaže sedaj, ko je važna vsaka tona jekla. Za tako prizadevnost in poštrevnost prav gotovo zaslužijo vsaj pohvalo za svoje delo.

Na koncu je treba še omeniti, da je vzdrževalno delo tudi proizvodno delo. Vzdrževanje, ki je redno in učinkovito, podaljšuje obratovanje in ohranja vrednost proizvodnih naprav. V veliki meri to velja za SM jeklarno, ki je ključni, obenem pa najstarejši obrat v Železarni.

M.

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 30. NOVEMBRA DO 13. DECEMBRA

30. novembra, SAŠO JEZERŠEK, vodja TOZD HV BELA, Jesenice, Titova 3, štev. tel. 82-789;
1. decembra, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Jeklarna, Jesenice, Udarna 9, štev. tel. 83-193;
2. decembra, SREČO MEŽNAR, vodja TOZD Vratni podboji, Mojstrana Dovje 107 A;
3. decembra, BERTI BRUN, vodja TOZD Jeklovlek, Jesenice, Cesta revolucij 1 A, štev. tel. 82-798;
4. decembra, VLADIMIR OBLAK, vodja TOZD Strojne delavnice, Jesenice, Titova 1 A, štev. tel. 81-727;
5. decembra, OSKAR KURNER, vodja RO, Jesenice, Tavčarjeva 9, ptev. tel. 81-214;
6. decembra, MIROSLAV NOČ, vodja TOZD Remontne delavnice, Lesce Na Trati 30, štev. tel. 75-991;
7. decembra, BOŽO BARTELJ, član PO, Jesenice, Titova 3 a, štev. telefona 81-453;
8. decembra, FRANC GASSER, vodja TOZD Profilarna, Moste 22 b, Žirovnica;
9. decembra, JERNEJ HOČEVAR, vodja prodajnega sektorja, Jesenice, Kejžarjeva 38, štev. telefona 82-118;
10. decembra, ALEKSANDER MANDELJC, vodja TOZD Valjarna bluming-štel, Jesenice, Tomšičeva 88, štev. telefona 82-054;
11. decembra, STANKO ČOP, vodja invest. razvoja, Žirovnica 90 a, štev. telefona 89-438;
12. decembra, FRANC BRELIH, vodja TOZD Vzdrževanje, Jesenice, Kurirska 3, štev. telefona 81-612;
13. decembra, JOŽE KOŠIR, vodja TOZD Transport, Mojstrana, Triglavka 17, štev. telefona 89-022.
V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja štev. 19, štev. telefona 2435.
Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj. Dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa v Železarni. V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je od 7. do 19. ure dosegljiv doma in od 19. do 7. ure zjutraj v Železarni.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 30. 11.	ALOJZ VARL	IGOR LOGAR
TOREK – 1. 12.	JOŽE PEZDIRNIK	MITJA BENEDIČIČ
SREDA – 2. 12.	FRANCI NOVAK	BOŽIDAR ČERNE
ČETRTEK – 3. 12.	IVAN SLAMNIK	FRANC BERNIK
PETEK – 4. 12.	ALOJZ SLIVNIK	FLORIJAN MLAKAR
SOBOTA – 5. 12.	DUŠAN ŠMID	FRANC ARNEŽ
NEDELJA – 6. 12.	MIRKO ZUPAN	MIHA SLIBAR
PONEDELJEK – 7. 12.	JOŽE RAVNIK	MARTIN BRUMAT
TOREK – 8. 12.	ANTON BURJA, ml.	SAŠO DOLINAR
SREDA – 9. 12.	EDO KAVČIČ	PRIMOŽ ŽVAB
ČETRTEK – 10. 12.	FRANC CERKOVNIK	AHMED TELALLOVIČ
PETEK – 11. 12.	PETER SEKLOČA	IVO LEBAN
SOBOTA – 12. 12.	IVAN KODRIČ	MARJAN PINTAR
NEDELJA – 13. 12.	JANEZ ARH	VLADO REPE

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 3549
vezni telefon je: 2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:
dnevni-dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 2. decembra do 5. decembra bodo delale naslednje obratne ambulante:

dopolodne: I. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može-Kovačič.
Dispanzer za borce: IV. obratna ambulanta dr. Marija Može-Kovačič.
Popoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta — dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 5. decembra, samo dopoldne II. obratna ambulanta — dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta — dr. Želimir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE:

Dopolodne: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.
Za borce v četrtek, 3. decembra, popoldne.
III. obratna ambulanta — v. dent. Marjan Hočevnar v sredo, 2. decembra in petek, 4. decembra.
Popoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar
Za Železarno v četrtek, 3. decembra, dopoldne.
V soboto, 5. decembra, samo dopoldne I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

V dneh od 7. do 12. decembra bodo delale naslednje obratne ambulante:
dopolodne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Resman, II. obratna ambulanta — dr. Želimir Cesarec,
popoldne: I. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može-Kovačič.

V soboto, 12. decembra, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može-Kovačič.
Dispanzer za borce IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može-Kovačič.

ZOBNE AMBULANTE:

Dopolodne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.
Za Železarno v torek, 8. decembra in v četrtek, 10. decembra, popoldne.
Popoldne: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.
Za borce v četrtek, 10. decembra, dopoldne.
III. zobna ambulanta — v. dent. Marjan Hočevnar v ponedeljek, 7. decembra, v sredo, 9. decembra in v petek, 11. decembra.
V soboto, 12. decembra, samo dopoldne: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu decembru bodo praznovali petdeset let življenja naslednji sodelavci: PETER FRELIH, Valjarna bluming-štel — 8. decembra, FRANC BERCE, Žičarna — 10. decembra, TEOFIK HUSEĐINOVIČ, Valjarna debele pločvine — 10. decembra, RADO DROLJC, Remontne delavnice — 16. decembra, JANEZ GABRŠČEK, Žičarna — 16. decembra, IVAN FRELIH, Strojne delavnice — 17. decembra, ZIJAD HADŽISULEJMANOVIČ, Valjarna bluming-štel — 20. decembra, JANEZ ŽNIDAR, OTK — 27. decembra in VINKO MEŽNARC, FRS — 30. decembra.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

SAMOUUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

11. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNE

V ponedeljek, 16. novembra, je predsednik odbora za gospodarstvo sklical 11. redno sejo in zanj predlagal naslednje točke dnevnega reda: obravnavati pripomb in predlog zaključkov v zvezi z devetmesečnim poslovnim poročilom Železarne, soglasje za koriščenje sredstev za amortizacijske zamenjave, stanje izvoza in soglasje za pripis razlike.

Odbor za gospodarstvo je najprej obravnaval pripombe zborov delavcev TOZD in delovnih skupnosti v zvezi s poslovnim poročilom delovne organizacije Železarna Jesenice za devet mesecev tega leta in ugotovil, da so vse temeljne organizacije in delovne skupnosti poslovno poročilo obravnavale in sprejele. V obravnavi ni bilo bistvenih pripomb in sugestij, ki bi zahtevale usklajevanje.

Razprava oziroma zaključki so v večini TOZD pokazali, da so devetmesečne rezultate obravnavali manj zavzeto in poglobljeno, za kar je vzrok predvsem v sorazmerno ugodnem poslovnem rezultatu.

Odbor je sprejel sklep, da je treba glede na že sprejete poslovne usmeritve in akcijske programe preveriti dosežene rezultate in dopolniti programe predvsem na področju proizvodnje, stroškov ter delovne in tehnološke discipline, za kar je zadolžil vodstva temeljnih organizacij.

Nadalje je ugotovil, da so poslovna politika, začrtana s planom za leto 1981 in sprejete dopolnitve ob obravnavi periodičnih obračunov ob zaključku prvega kvartala in ob polletju pravilne in ostajajo še nadalje v veljavi.

Sejo so nadaljevali z obravnavanjem predloga za odobritev sredstev za »Pripravljalna dela Jeklarne 2«. Odbor za gospodarstvo je elaborat skupaj s predračunsko vrednostjo potrdil in sprejel še nekatere dodatne sklepe v zvezi s tem.

Prav tako je potrdil sredstva za razširitev omrežja pitne vode na Javorniku.

Odbor je vzel na znanje tudi korekcijo programa izvoza za mesec november in izvajanje korigiranega plana do 15. novembra. Pri tem je ugotovil, da po dinamiki izvrševanje zaostaja, za kar so vzroki deloma v kasni proizvodnje, deloma pa v nekaterih nerešenih vprašanih dokumentacije (uvozne omejitve v Italiji, ureditev formalnih zadev za Zvezno republiko Nemčijo).

Ob koncu seje so dali še soglasje za pripis razlike v korist Železarne Jesenice.

Z. V.

5. SEJA ODBORA ZA KADRE IN DRUŽBENI STANDARD PRI DS ŽELEZARNE

Pred sejo delavskega sveta Železarne se je na peti redni seji sestal tudi odbor za kadre in družbeni standard in obravnaval poročilo o smrtni nesreči in predlog za razpis za petega člana poslovnega odbora Železarne.

Seji je prisostvoval tudi Zoran Krejčič, ki je podal poročilo o smrtni nesreči delavca električarja iz TOZD Vzdrževanje, ki se je pripetila 14. novembra v temeljni organizaciji Žičarna pri popravilu žerjava.

Člani odbora za kadre in družbeni standard so poudarili, da je varstvu pri delu treba resnično posvetiti več pozornosti in se tega problema lotiti celovito.

V zvezi s tem je odbor sprejel naslednje sklepe:

- Vse samoupravne delovne skupine TOZD Vzdrževanje, Remontne delavnice, Žičarna in Hladna valjarja Jesenice morajo obravnavati poročilo oziroma okoliščine, pri katerih je prišlo do smrtnih poškodb.

- V vseh temeljnih organizacijah se mora vložiti več navora, da se delovne priprave in naprave ter red v obratih in oddelkih vzdržuje v takem stanju, da bi bilo potencialnih nevarnosti za nezgode in poškodbe čim manj.

- Bolj pospešeno in dosledno je treba organizirati in izvajati izobraževanje in usposabljanje delavcev za pravilno in varno delo. Predvsem

nove in mlade delavce morajo neposredni vodje dela stalno vzgajati in spremljati njihovo obnašanje pri opravljanju dela.

- Delavci oddelka za varstvo pri delu morajo z odgovornimi delavci v vseh TOZD narediti pregled nevarnih dogodkov in del ter mest, kjer lahko do takih dogodkov pride in jih vključevati v program izobraževanja in vzgoje ter jih obravnavati tudi na samoupravnih delovnih skupinah.

- Potrebno je opredeliti TOZD oziroma oddelke in obrate znotraj vsake temeljne organizacije po omejenosti. Na podlagi tega pa izdelati pogostost preizkusov znanja iz varstva pri delu in zdravniških pregledih.

V nadaljevanju je odbor obravnaval predlog za razpis za petega člana poslovnega odbora Železarne in na osnovi ocene poslovnega odbora ugotovil, da obstaja nujnost po kadrovski izpolnitvi poslovnega odbora za dejavnost na področju ekonomike, financ in komercialne.

Odbor je predlagal, da se razpiše prosta dela in naiože člana poslovnega odbora za ekonomsko področje. V razpisu naj se poleg splošno zahtevanih pogojev, navedenih v 125. členu samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo, poda zahteva za področje, ki ga bo novi član pokrival.

Naslednja seja odbora za kadre in družbeni standard je bila že čez nekaj dni, vendar bomo o njej poročali v naslednji številki Železarja, ko bodo korigirani sklepi s te seje.

Z. V.

Železarski globus

JAPONSKA

V železarni Murorah, ki pripada največji japonski železarski družbi Nippon Steel Co., je pričela obratovati naprava za suho sušenje koksa, ki omogoča znatno izkoriščanje toplote žarečega koksa. Zgrajena je bila po sovjetski licenci in lahko izkoristi 1,48 milijard Joulov (355.000 kcal) toplotne energije na tono koksa za pridobivanje vodne pare. Ta pogonja električno z močjo 11.000 kW in krije 8,5 % celotne porabe električne energije v tej železarni. Postopek omogoča tudi izboljšanje kvalitete izdelanega koksa, in sicer povečanje trdnosti, izboljšanje zrnatosti in zmanjšanje vsebnosti vlage.

TOZD Žičarna

7. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V torek, 17. novembra, je bila sedma redna seja odbora za delovna razmerja. Člani odbora so bili najprej seznanjeni z izvajanjem sklepov zadnje seje. Ugotovili so, da so bili vsi sklepi realizirani, razen sklepa o potrebi po petih novih delavcih, kar je odbor tudi na tej seji potrdil.

Odbor je potrdil razporeditev novih delavcev in prerazporeditev delavcev na druge delovne naloge.

Ugodili so prošnji občinskega sindikalnega sveta za tri dni izredno plačane odsotnosti za Albina Zemlja, ki se je udeležil seminarja za članke sindikata v sindikalnem centru v Radovljici. Potrdili so izredno plačano odsotnost tudi za Sašo Pibra, ki se bo udeležil istega seminarja.

Odbor ni ugodil prošnji Berislava Jovanoviča za sprejem v TOZD Žičarna, ker v TOZD ni ustreznih delovnih nalog. Ugodil pa je prošnji Jožeta Pakja za prestop iz TOZD Žičarna v TOZD Vzdrževanje vendar pod pogojem ustrezne zamenjave.

Delno so ugodili prošnji Hasiba Rekiča za ponovni sprejem v TOZD Žičarna, in sicer za dobo šestih mesecev za nadomeščanje odsotnega delavca.

Ugodilo se je tudi vlogi Jožeta Lapanja za zamenjavo dneve zaradi

varstva otrok, o čemer pa se mora dogovoriti še z vodjem proizvodnje ali delovodjem.

Ugodno so rešili vlogo Emine Bešić za prestop iz TOZD Žičarna v TOZD Elektrode. Ugodili so prošnji Vita Simonoviča za prenos petih dni izredno plačanega dopusta, katerega ni izkoristil pri ŽG - ŽTO Ljubljana TOZD Promet Jesenice.

Odbor je razporedil Dragico Mohorič na delovne naloge lanser priprave dela in sicer s 1. novembrom, ker se ji zaradi pozitivne ocene strokovne komisije prekine poklicna rehabilitacija. Na osnovi obvestila invalidske komisije, da Andrej Demšar ni sposoben opravljati delovnih nalog adjuster žice, je odbor potrdil njegov prestop v TOZD Hladna valjarja Jesenice na delovne naloge žerjavovodja.

Na seji so bili člani odbora seznanjeni še z gibanjem zaposlenosti in so ugotovili, da je bila skupna odsotnost z dela 19,72 %, kar je še vedno za 2,63 % nad povprečjem odsotnosti v Železarni.

A. S.

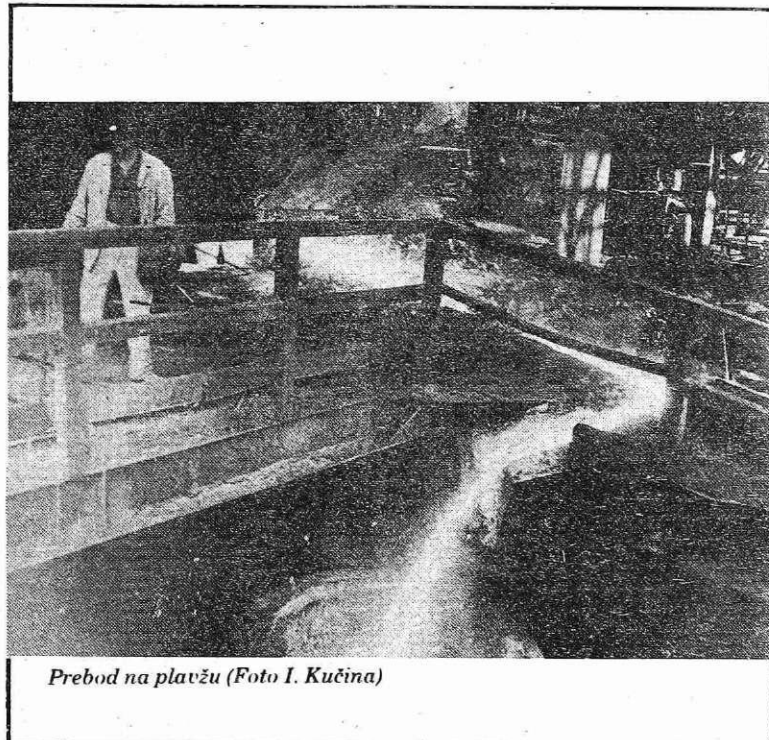
RAZPRAVA O SPREMEMBI DOHODKOVNIH ODNOSOV STORITVENIH TOZD

Kako uresničiti načelo, da bi storitvene temeljne organizacije ustvarile več dohodka, če s svojim delom pripomorejo k bolj nemotenemu poteku proizvodnje, je bilo glavno vodilo delovni grupi za podprojekt: dopolnitev dohodkovnih odnosov storitvenih temeljnih organizacij (v okviru projekta: Nadaljnji razvoj družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov v železarni Jesenice).

Tako so pripravili osnutek sprememb in dopolnitev samoupravnega sporazuma o skupnem prihodku in internih cenah, za katerega je odbor za uresničevanje zakona o združenem delu pri delavskem svetu Železarne menil, da je ustrezna osnova za javno razpravo. Na njegovo priporočilo je zato delavski svet Železarne na seji 18. novembra razpisal o tem osnutku javno razpravo na zborih delavcev, ki bo trajala od 27. novembra do 27. decembra. Da jo bo lažje organizirati, je v današnji številki Železarja objavljeno kratko pojasnilo sprememb dohodkovnih odnosov storitvenih temeljnih organizacij, vodje samoupravnih delovnih skupin pa bodo poleg pojasnila prejeli tudi osnutek sprememb samoupravnega sporazuma o skupnem prihodku in internih cenah. Za vodje samoupravnih delovnih skupin oziroma tiste, ki bodo pojasnjevali gradivo na sestankih delovnih skupin, smo organizirali inštruktaže. V storitvenih temeljnih organizacijah jih imajo že danes (TOZD Vzdrževanje ob 8.15, Strojne delavnice, Energetika in Transport ob 10. uri in Remontne delavnice ob 12.30), v ostalih temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih pa bodo v začetku decembra.

Pripombe, predloge in stališča med temeljnimi organizacijami in delonimi skupnostmi bomo uskladjali predvidoma januarja prihodnje leto, tako da bi delavski svet Železarne lahko razpisal referendum februarja.

CPSI

Prebod na plavžu (Foto I. Kučina)

TOZD Livarna

5. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta v temeljni organizaciji Livarna Janez Tičar je 5. novembra sklical peto sejo delavskega sveta, na kateri so največ časa posvetili osrednji točki dnevnega reda - OBRAVNAVANJU DEVETMESEČNEGA POSLOVANJA TEMELJNE ORGANIZACIJE.

O poslovnih rezultatih je navzoče seznanil predsednik delavskega sveta. Pokazatelj delovne uspešnosti, stroški poslovanja nizki predvsem v kovino livarno, kar gre predvsem na račun asortimana dela. Delegati so ugotovili, da je bil poslovni rezultat temeljne organizacije podoben obravnavan tudi na zboru delavcev TOZD Livarna. Delegati so poslovno poročilo potrdili z željo, da bi tudi v bodoče nadaljevali z dobrim poslovanjem.

Delegati so potrdili predlog uravnavanja višine osebnega dohodka v letošnjem letu, katerega je predlagala ustrezna strokovna služba.

Predsednik je navzoče seznanil, da bomo v Železarni 18. novembra izvedli referendum, na katerem se bomo odločali za sprejem samo-

upravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodek in dela sklada skupne porabe ter za sprejem sprememb samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo in statuta delovne organizacije.

Na seji so soglasno potrdili predlog članov inventurnih komisij v livarni za osnovna sredstva, gotove izdelke, ostale terjatve in obveznosti ter centralno inventurno komisijo temeljne organizacije. Potrdili so tudi izvršeno kontrolo oziroma inventuro v ročnem skladišču Livarne (06), kjer stalna inventurna komisija ni ugotovila nobenih razlik in se dejansko stanje ujema s stanjem skladiščne kartoteke in materialnim dnevnikom.

D. M.

7. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Na sedmi seji odbora za gospodarstvo v temeljni organizaciji Livarna, katero je sklical predsednik odbora Leon RŽEK 9. novembra, so poleg pregleda sklepov obravnavali planske naloge za november, potrebe po nadurnem delu, pod točko razno pa so obravnavali oceno tehnične izboljšave avtorja Antona Torkarja.

Pri obravnavanju planskih nalog so člani odbora sklenili, oziroma poudarili, da je treba planske naloge za letošnje leto v celoti izpolniti tako v količinskem planu kot planu zunanje prodaje. Na seji so več časa namenili obravnavanju devetmesečnih poslovnih rezultatov. Vodja temeljne organizacije Jože Osvald je navzoče seznanil s kritično situacijo pri nabavi potrebnih surovin in rezervnih delov. Spregovorili so tudi o planskih nalogah za prihodnje leto in ugotovili, da je povečan količinski plan pri izdelavi ponev za Skopje,

Smederevo in Sisak s 1800 ton na 2000 ton. Člani odbora so pregledali in potrdili predlog vodstva temeljne organizacije, ki se nanaša na potrebe po nadurnem delu v mesecu novembru.

Ob koncu seje so obravnavali oceno tehnične izboljšave štev. 2588 - Nova tehnologija izdelave modela pešte in jedrovnikov gonilnika vodne turbine, avtorja Antona Torkarja ter na podlagi izračuna soglasno potrdili, da se avtorju izplača posebno nadomestilo.

D. M.

TOZD Vzdrževanje

6. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Delegati delavskega sveta TOZD Vzdrževanje so se 6. novembra sestali na šesti redni seji. Najprej so ugotovili, da so bili sklepi pete seje realizirani. V nadaljevanju seje so obravnavali rezultate devetmesečnega poslovanja in ugotovili naslednje rezultate:

	din
- Celotni prihodek	159.658.787,00
- Porabljeni sredstva	34.046.332,80
- od tega amort. po predp. st.	2.044.215,00
- Dohodek	125.612.453,20
- Obvezn. iz dohodka	35.863.613,05
- Čisti dohodek	89.748.841,15
- Del čistega dohodka za osebne dohodke	83.666.400,30
- Del čistega dohodka za rezervni sklad	1.878.996,15
- Del čistega dohodka za poslovni sklad	4.203.444,70
- Del čistega dohodka za stanov. prispev.	-
- Del čistega dohodka za druge namene sk. porabe	-

V zvezi z devetmesečnim poročilom so obravnavali in sprejeli še naslednje pripombe:

- Nekatere naprave so tako dotrajane, da normalni vzdrževalni posegi niso več možni. V bodoče je potrebno za naprave, ki so še perspektivne, nameniti določena finančna sredstva za obnovo, ker bo le tako možno normalno vzdrževati in zmanjševati zastoje.

- Za 18. novembra je razpisan referendum o sprejemu samoupravnega sporazuma o osnovah za delitev osebnega dohodka in dela sklada skupne porabe. O tem so razpravljale samoupravne delovne skupine in zavzele stališče, da je vzporedno s tem treba delati na urejanju dohodkovnih odnosov in spremenjen sistem ugotavljanja prihodka vključiti v plan za leto 1982.

- Velik problem predstavljajo skladišča. Evidenco v skladiščih je potrebno uskladiti, izdajanje materialov poenotiti in izboljšati. Sektor nabave mora na tem področju narediti nekaj več, da bi bil učinek vzdrževanja lahko večji.

- Zaostriži je potrebno odgovornost za izvajanje delovnih nalog in kvaliteto opravljenih del, ker bomo le tako lahko izboljšali vzdrževanje. Devetmesečno poročilo so sprejeli skupaj z navedenimi pripombami.

Delavski svet je ugotovil, da poslovni rezultati omogočajo uravnavanje višine osebnega dohodka in sprejel sklep, da se izplača enkratna poravnava v višini 40 % poprečno doseženega osebnega dohodka v obdobju devetih mesecev in da se povišajo osnovne vrednosti nalog za 7 % z veljavnostjo od 1. novembra 1981 dalje. Na osnovi rezultatov poslovanja ob zaključnem računu v mesecu februarju se izvede dokončna diferencirana poravnava.

MDB JESENIŠKO-BOHINJSKI ODRED

Mladinska delovna brigada Jeseniško-bohinjski odred je letos v mesecu avgustu sodelovala na zvezni mladinski delovni akciji Bratstvo in enotnost '81 v Baru. Brigadirji so delali predvsem pri izkopu kanalizacije v samem mestu Baru, urejanju bankin na cesti od Bara do Virpazarja in cesti od Bara do Ulinja. Vsa ta delovišča so bila izredno zahtevna in težka, saj so bila izvedena na IV. in V. kategoriji zemlje, kar pomeni, da so morali skoraj ves teren minirati, v skrajnem primeru pa kamenje razbijati z macolo. Na večjem delu delovišča se je nenehno pojavljala voda, pa tudi izredno visoke dnevne temperature so vplivale na zmanjšanje delovnega elana.

Pri organizaciji na delovišču je bilo nekaj pomanjkljivosti, ki so se delno odražale tudi v medsebojnih odnosih v brigadi na delovišču, kar je tudi zmanjševalo možnost za doseganje še boljših rezultatov.

Služba za delovišče je bila zelo slabo organizirana in ni izvedla svojih del in nalog, oziroma se ni dogovarjala o planu dela z izvajalci del. Pojavljali so se resni problemi vrednotenja rezultatov dela.

Brigada Jeseniško-bohinjski odred se zaradi svoje sestave ni mogla enakopravno vključiti v tekmovanje za najvišje priznanje kljub prizadevanju. Brigada je presegala normo za okoli 150 %, kar ni uveljavljala »otežkočenih pogojev dela«, kar so velikokrat neupravičeno koristile druge brigade in presegle normo za 400 %, kar je seveda nenormalno.

URESNIČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA V BRIGADI IN NA AKCIJI

Na tej akciji so zelo dobro delali delegati v samoupravnih organih brigade, ki so dali veliko predlogov za boljše delo skupščine in njenih organov na nivoju akcije. Vendar pa so se javljale določene pomanjkljivosti, ki so izvirale predvsem iz nezadostnih priprav brigad pred odhodom na akcijo.

Na akciji samoupravljanje ni prišlo do polnega izraza. Vodstvo akcije se je največkrat pojavljalo v vlogi štaba in zato skupščina izmene ni odigrala svoje vloge. Tudi samoupravna angažiranost ostalih brigad ni bila zadovoljiva. Brigade so na akcijo prišle, da bi osvojile priznanja, pozabile pa so na druge smotne prostovoljnega mladinskega dela.

TEKMOVANJE OO ZSMS ŽELEZARNE V UREDITVI VOLIŠČ

Na dan referenduma 18. novembra je ocenjevalna komisija pri koordinacijskem svetu ZSMS Železarne pregledala vsa volišča in jih ocenila. Komisijo so sestavljali: Vejsil Horozović, Draga Škvaic in Igor Arh.

Po ogledu je komisija ugotovila, da so bila najlepše urejena volišča v naslednjih TOZD, katerih osnovne organizacije ZSMS so prejele tudi knjižne nagrade v vrednosti, ki je navedena v oklepaju, in sicer:

- TOZD Transport (1.500 din)
- TOZD Strojne delavnice (1.000 din)
- TOZD Hladna valjarna Bela (800 din)

Moramo poudariti, da so mladi v vsej Železarji uredili volilna mesta in zato zaslužijo javno pohvalo. Izjema je le OO ZSMS TOZD Plavž, ki se ni vključila v urejanje volilnega mesta v svoji TOZD.

Vejsil Horozović

OBISK V DOMU DRAGI MILOVANOVIĆ

Dvajset mladih iz osnovne organizacije ZSMS KS Žirovnice in predstavnikov OK ZSMS Jesenice so v dnevi od 20. do 22. novembra obiskali sovrstnike v domu Dragi Milovanović, ki združuje 30.000 učencev strokovnih in srednjih šol v Beogradu.

Tradicionalno sodelovanje poteka že od leta 1969, ko je bilo podpisano pobratenje med učenci doma z OO ZSMS Žirovnica, med drugim tudi zato, da se ohranja spomin na prvega sekretarja SKOJ Dragoljuba Milovanovića.

Beograščani so svoje goste prijetno sprejeli. V delovnih razgovorih je tekla beseda o nadaljnjih oblikah sodelovanja. Predvsem naj bi se poglobilo sodelovanje v medsebojnih izmenjavah obiskov in na področju mladinskega prostovoljnega dela. Predlagali so, da bi v prihodnjem letu sestavili brigado iz mladih iz Žirovnice, Beograda in Jugoslavonov, ki živijo na Švedskem in sodelujejo z domom Dragi Milovanović. Take in podobne oblike sodelovanja bodo prispevale tudi k nadaljnjemu razvijanju in poglobljanju bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

DELO DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ

Pred odhodom na akcijo je bil konstituiran aktiv ZSMS in aktiv zveze komunistov, ki sta predstavljala veliko idejnopolitično moč v brigadi. Aktiv ZSMS se na akciji ni sestal posebej, ker je bil aktiv v bistvu brigadna konferenca, katera se je sestajala po potrebi in razpravljala o celotnem življenju v brigadi in na akciji.

Aktiv zveze komunistov je na svojih sestankih razpravljalo o pomembnih vprašanjih znotraj brigade kakor tudi celotne akcije. Mladi komunisti so prispevali, da sta se delovni učinek in aktivnost iz dneva v dan povečevala. Na koncu izmene je aktiv predlagal enajst najboljših brigadirjev za sprejem v zvezo komunistov. O teh predlogih so razpravljali tudi na brigadni konferenci in na aktivni zvezi komunistov za celotno naselje in jih potrdili.

ZDRAVSTVENA ZAŠČITA IN HIGIENA

V času trajanja akcije se je pojavljala večja bolezenska odsotnost. Vzrok za to je bil v nespoštovanju dogovora o zdravstveni zaščiti znotraj brigade in nespoštovanju in uresničevanju navodil za delo na delovišču. Širile so se govorice, da je bila skoraj polovica brigade zastopljena s hrano, kar pa ni bilo res in take informacije ne koristijo brigadi, še najmanj pa mladinskemu prostovoljnemu delu. Težjih poškodb na delovišču ni bilo, niti težjih obolenj, razen v enem primeru. S prostori, kjer so brigadirji živeli, niso bili preveč zadovoljni, pa tudi brigadirji niso naredili vsega, da bi to izboljšali.

TEHNIČNA AKTIVNOST BRIGADIRJEV

Na akciji je bilo organiziranih več tečajev, in sicer: foto tečaj, kino tečaj, tečaj prve pomoči v prometu ter tečaj neplačevalcev. Teh tečajev se je udeležilo 23 brigadirjev in so jih tudi uspešno zaključili.

IDEJNOPOLITIČNO IN MARKSISTIČNO IZOBRAŽEVANJE

Idejnopolično izobraževanje brigadirjev je potekalo prek predavanj o razvoju MDA v SFRJ, oblikah in metodah informiranja v MDA ter političnem sistemu socialističnega samoupravljanja. Izdali so dva stenska časopisa, katerih vsebina je bila posvečena tovarišu Titu, njegovemu delu in revolucionarni poti. Brigadirji so na vsakem koraku utrjevali bratstvo in enotnost. Vsi brigadirji so ves čas akcije dosledno izvajali in uresničevali politiko in pot, ki sta jo začrtala ZKJ in tovariš Tito. Brigada je bila sestavljena iz brigadirjev sedmih narodnosti, vendar ni bilo opaziti razdvajanja, nasprotno: odnosi so bili tovariški in bratski.

Na nivoju naselja je bila organizirana politična šola, katero je uspešno zaključilo 17 brigadirjev. Za to so dobili posebna priznanja.

SEJA PREDSEDSTVA OK ZSMS JESENICE

V torek, 17. novembra, se je sestalo predsedstvo OK ZSMS Jesenice na svoji 12. seji. Najprej so obravnavali program in realizacijo programa komisije za idejnopolitično delo, ki v zadnjem času dokaj uspešno deluje. Tokrat pa je bilo več govora o temeljnem izobraževanju članov OO ZSMS in v zvezi s tem o obveznih temah za vse osnovne organizacije. Predlog tega izobraževanja bo posredovan referentom za idejnopolitično delo v osnovnih organizacijah ZSMS, ki bodo zadolženi, da se bo ta program tudi izvajal, pri čemer pa jim bo občinska komisija pomagala. Ob tem so člani predsedstva poudarili premajhno seznanjenost mladih o ZSM pred vstopom v organizacijo.

V nadaljevanju so obravnavali tudi tekoče kadrovske zadeve, ki morajo biti urejene do volilno programske seje.

Ob tem so člani predsedstva poudarili premajhno seznanjenost mladih o ZSM pred vstopom v organizacijo. V nadaljevanju so obravnavali tudi tekoče kadrovske zadeve, ki morajo biti urejene do volilno programske seje. Ob tem so člani predsedstva poudarili premajhno seznanjenost mladih o ZSM pred vstopom v organizacijo.

Predsedstvo KSJO je na seji ugotovilo naslednje: povezanost med študenti je slaba tako na Jesenicah kot v Ljubljani, kjer jih največ študira. Kritike vodstva OK ZSMS štejejo za neupravičene (kar se tiče ocene njihovega dela), poudarjajo tudi, da ni neposrednega stika med vodstvom in študenti. Ta ocena je dokaj realna, »krivdo« za tako stanje pa

KULTURNO-ZABAVNO ŽIVLJENJE

Kulturno-zabavno aktivnost so brigadirji uresničevali s programi, katere je pripravila brigada sama in s programi, katere je pripravljala skupaj z ostalimi brigadami v naselju. Tako so osemkrat sodelovali v skupnem kulturnem programu, dvakrat pa so bili organizatorji večera poezije ob tabornem ognju.

INFORMIRANJE

Informiranje so brigadirji posvečali posebno pozornost, ker je to predpogoj za uresničevanje začrtanih nalog vsake akcije in za uspešno sodelovanje slehernega brigadirja pri odločanju znotraj brigade oziroma na akciji. Informiranje so brigadirji razdelili na dva dela, in sicer informiranje znotraj brigade, kjer so se brigadirji posluževali brigadnih dogovorov, informativnih letakov, biltenov, stenskih časopisov ter radijskih oddaj. Za informiranje izven brigade so izdelali dva biltena, ki ju je komisija za informiranje ocenila kot zelo kvalitetna.

ŠPORT

Športna aktivnost je bila tudi v tej brigadi najbolj priljubljeno področje, saj predstavlja prijetno obliko dejavnosti, ki omogoča, da brigadir pozabi na številne obveznosti. Poleg obvezne jutranje telovadbe so potekala še razna športna tekmovanja med brigadami v vseh panogah.

SLO IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

V začrtanem programu dela na tem področju so si zadali nalogo, da na najboljši način seznanijo brigadirje s konceptom SLO in družbene samozaščite. Na tem področju so dosegli vidne rezultate: brigada je bila odprtega tipa, kar je zahtevalo večjo budnost, da ne bi prišlo do nezaželenih situacij. V tem so popolnoma uspeli. Treba je poudariti, da znotraj brigade ni bilo nikoli nerazumevanja, preprirov ipd.

Ce bi ocenjevali brigado kot večnacionalni kolektiv, bi lahko rekli, da so bili enoten in trden kolektiv, v katerem je prevladovalo bratsko in tovariško vzdušje, enako pa so se obnašali do ostalih brigad in brigadirjev. Poleg tega so se vključili v akcijo NNMF, v kateri so imeli natančno razdeljene naloge in zadolžitve tako posamezni brigadirji kot celotna brigada.

PRIZNANJA MDB JESENIŠKO-BOHINJSKI ODRED

Za uspešno delo in družbenopolitično aktivnost na akciji Bratstvo in enotnost '81 je brigada osvojila naslednja priznanja:

— štirikratno udarništvo, pohvalo za družbeno aktivnost, trak MDA Bratstvo in enotnost '81, brigada je bila predlagana za najvišje priznanje SR Črne gore — plaketo Buda Tomović.

Brigadirji so za svojo dejavnost prejeli 13 udarniških značk in 12 priznanj za družbenopolitično aktivnost. Sekretariat MDA je za izredna prizadevanja predsedniku zbora MDB in članu predsedstva, zadolženemu za delovišče, dodelil udarniško značko.

VASJO HRIBAR

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

SOCIALNO VARSTVO V SLO

(TO, SLO). Ta nova delovna sila bo po večini mladina, ženske in invalidi, ki še nimajo potrebne kvalifikacije. Taki in podobni primeri bodo najpogostejše nastopali v prvih dneh vojne.

Služba socialnega varstva obsega naslednje najpomembnejše dejavnosti:

- organizacijo socialnega skrbstva socialno prizadetim v vojni (sprejemanje, evakuacijo, nastanitev, prehrano, socialno pomoč)
- zagotovitev življenjsko pomembnih sredstev (živila, obleka, obutev, posteljnina)
- izplačilo pomoči prizadetim in nepreskrbljenim osebam
- izplačilo osebnih, invalidskih in družinskih pokojnin, otroških dodatkov iz naslova družbenega priznanja
- poklicno rehabilitacijo posameznikov in pomoč pri socialni rehabilitaciji družin
- izvajanje sklepov po vojnih predpisih.

Z ozirom na sedanjo stopnjo razvoja socialnega varstva v SFRJ bodo socialno varstvo v vojni izvajali:

- a) organi — pristojni za zadeve socialnega varstva družbenopolitičnih skupnosti,
- b) stacionarni zavodi socialnega varstva.

Delovne organizacije socialnega varstva praviloma ostanejo na svojih mirnodobnih lokacijah s tem, da že danes predvidijo oskrbne centre za prizadete osebe ter nego ljudi. Ekipe za socialno varstvo organiziramo na nivojih občin, krajevnih skupnosti in delovnih organizacij. Težišče njihovega dela naj bo v njihovih sredinah.

Kompleksnost in zahtevnost služb socialnega varstva v vojni zahteva tudi pomoč ostalih humanitarnih služb naše družbe, torej Rdečega križa Jugoslavije, civilne zaščite, družbenopolitičnih organizacij in pomoč vseh delovnih ljudi in občanov.

Ustvarjanje potrebnih materialnih rezerv za socialno pomoč je pomembno za nemoteno delo v vojni. Zato morajo biti materialna sredstva predvidena za socialno pomoč pripravljena tako, da bo mogoče z njimi intervenirati na večje razdalje, neodvisno od lokalnih razmer. To pa zajema zagotovitev prevoznih sredstev, šotorov, potujočih kuhinj in pekarn večjih zmogljivosti, agregatov ter naprav za dovoz in predčiščevanje pitne vode. Ustvarjanje fonda materialne rezerve spada v pristojnost komunalne službe, gostinstva, trgovine in preskrbe, transporta ter gradbenih podjetij.

USPEŠNOST ORGANIZACIJE NAŠEGA SOCIALNEGA VARSTVA OB ELEMENTARNIH NESREČAH

Številni izmed teh problemov so podobni tistim, ki nastopajo v surovih vojnih razmerah. Tako je leta 1963 po potresu v SKOPJU 105.000 ljudi organizirano ali spontano zapustilo mesto, v začetnih naseljih pa je bilo nastanjenih okrog 80.000 občanov mesta Skopje.

Po poplavih v ZAGREBU leta 1964 je bilo iz poplavljenih stanovanj evakuirano okrog 40.000 občanov, pozneje pa še 50.000.

Po poplavih v VOJVODINI v letu 1965 je bilo evakuirano približno 6.200 družin z več kot 27.000 člani.

Potres v DEBRU v letu 1967 je uničil oziroma poškodoval skoraj 80 % stanovanjskega fonda.

Po potresu v BANJA LUKI in BOSANSKI KRAJINI v letu 1969 je okrog 75.000 občanov ostalo brez strehe nad glavo.

Pojav povratne migracije je značilen za množične nesreče. Tako je v SKOPJU že mesec dni po potresu povratna migracija povzročila precej nevarnosti.

Navedeni primeri so v veliki meri podobni vojnim razmeram. V miru obstoji tudi večja možnost medsebojne vzajemne pomoči. Toda obseg te pomoči bo precej manjši v vojni, ker je treba računati na vojne akcije večjega obsega.

Izkušnje kažejo na to, da mora socialno varstvo biti tako dobro organizirano že v miru, da lahko prične delovati v primeru elementarnih nesreč oziroma v vojnih razmerah.

Vir: Socialno varstvo — dr. Andjelski

IZBOR NAJBOLJŠEGA MLADEGA DELAVCA — SAMOUPRAVLJALCA ZA LETO 1981 V TOZD HVB

Komisija za izbor najboljšega mladega delavca samoupravljalca se je sestala 11. novembra na svoji zadnji sklepni seji in izbrala najboljšega mladega delavca samoupravljalca po oddelkih in najboljšega mladega delavca samoupravljalca v TOZD Hladna valjarna Bela za leto 1981.

Po celoletnem spremljanju dela in aktivnosti mladih delavcev je komisija ocenila vse predlagane kandidate in izbrala naslednje najboljše mlade delavce samoupravljalce:

- v oddelku lužilnica JOŽETA ŠTULARJA,
- v oddelku valjarna DUŠANA BALOHA,
- v oddelku žarilnica LAZA BILBIJA,
- v oddelku adjustaža MARJA ISKRA in MIRTA LJUJICA,
- v oddelku odprema ter obratovstvu FANIKO KOS.

Za najboljšega delavca samoupravljalca TOZD je komisija enoglasno izbrala LAZA BILBIJA.

Akcija za izbor najboljšega mladega delavca samoupravljalca je v TOZD Hladna valjarna Bela potekala neprekinjeno vse leto. Mesečno so oddelčne komisije pregledovale odsotnost in prisotnost mladincev na delovnem mestu ter družbenopolitično aktivnost znotraj TOZD In izven njega za vsakega mladinskega posebej. Centralna komisija se je sestajala kvartalno in na sejah pregledala potek akcije. Na zadnji sklepni seji je centralna komisija ocenila izbrane kandidate, in sicer po naslednjih kriterijih:

- stabilizacijska prizadevanja in odnos do sredstev dela,
- disciplina, predvsem zamuja-nje na delo in odnos do sodelavcev,
- kvaliteta in kvantiteta opravljenega dela,
- aktivno vključevanje v družbenopolitično delo v TOZD in širši skupnosti.

Predsedstvo OO ZSMS HVB

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

KLUB ŠTUDENTOV JESENIŠKE OBČINE

nosijo kar oboji. Kljub ne prav pogostim sestankom vodstva kluba pa študentje niso zadovoljni s tem, da predstavnik OK ZSMS ni na sestankih.

Poudariti velja, da se predstavnik KSJO (kljub fleksibilnemu mandatu v predsedstvu OK) ravno tako ne udeležuje sej predsedstva občinske konference. V vrstah KSJO je dosti mladih članov zveze komunistov, ki svoje naloge znotraj kluba ne jemljejo resno in jih v aktivni zvezi komunistov deluje le malo.

O odnosu študentov do mladinskih delovnih akcij je bilo že zadosti

napisanega, stanje pa se v nekaj letih ni spremenilo na boljše, nasprotno: med brigadirji je vedno manj študentov.

Na zadnji seji je vodstvo kluba oblikovalo smernice za nadaljnje delo, in sicer:

- komisija za kulturo naj bi izdala literarno glasilo pod imenom »Rdeči mrak«,
- komisija za idejnopolitično delo bo organizirala razgovor za okroglo mizo,
- prizadevali si bodo za večjo udeležbo študentov na mladinskih delovnih akcijah, ustanavljali pa naj

bi tudi lastne brigade, — izboljšali naj bi stike s študenti, ki študirajo v krajih izven Ljubljane (Maribor),

— v predsedstvo naj bi bil delegiran tudi srednješolec, tako da bi že sedaj navezali stike z bodočimi bruci,

— letos bodo izvedli skupščino, na kateri se bodo dogovorili za nadaljnjo aktivnost študentov na osnovi ustreznega programa.

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz petih temeljnih organizacij prejeli 14 zapisnikov s sestankov SDS. Sestanki so potekali v glavnem v namenju priprave na referendum (s poudarkom na predlogu sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe) ter v namenju evidentiranja sindikalnih poverjenikov v izvršne odbore osnovnih organizacij sindikata po temeljnih organizacijah.

Nadaljevali pa bomo tudi s povzetkom tistih zapisnikov SDS, ki smo jih prejeli že v tednu od 3. do 10. novembra, pri čemer pa se bomo omejili le na najbolj pomembno in aktualno problematiko.

SDS SM peti 2 ter livna jama 1 in 2 (TOZD JEKLARNA) so evidentirali sindikalne poverjenike in predsednika izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata v TOZD Jeklarna.

Iz TOZD ŽICARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žičarna II-1, II-2, I-3 in I-3 ter patentirnica 1 in 2. Skupine so na sestankih dale poseben poudarek spremembi člena 26 a (SaS) o merilih za delitev sredstev za OD, ki govori o odvisnosti višine stimulacije glede na doseganje planirane prodajne cene oziroma pripravah na referendum. Evidentirale so tudi dva delegata za delavski svet TOZD, kajti obenem z referendumom so sklenili izvesti tudi dopolnilne volitve za manjkajočo delegata v delavskem svetu TOZD. Na sestanku SDS žičarna I-3 je bilo postavljenih tudi več vprašanj v zvezi z ožjo obratno problematiko žičarne I. Posameznike je zanimalo, če je možno zamenjati snemalno rampo na stroju Beline z enako, kot jih imajo pri Vaughn strojih. Le-te so namreč dosti bolj funkcionalne, še zlasti pri večji hitrosti vlečenja. Pravijo tudi, da je treba zamenjati stroj za koničenje žice na vlečnem stroju Vaughn 5/6 - 3, kajti z njim ni mogoče koničiti žice izpod 2,7 milimetra. Zaradi varnosti delavcev pa je treba poskrbeti, da bo prehod iz žičarne do votličarne vedno prost. V kopalnici žičarne I se, kot pravijo, v zadnjem času kaže težave pri regulaciji tople in hladne vode, pa tudi za pripravo za sušenje las še ni poskrbljeno.

SDS RTA 3 in 5 (TOZD REMONTNE DELAVNICE) sta evidentirali poverjenike za nov izvršni odbor osnovne organizacije sindikata v TOZD Remontne delavnice. SDS RTA 5 se je seznanila tudi s pripravami na referendum in s prednostmi, ki jih prinaša sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke.

SDS vodstvo TOZD (TOZD VZDRŽEVANJE) je v zvezi z razpisanim referendumom ugotovila, da je bilo že dosti priprav in da bi nam sprejetje samoupravnega sporazuma omogočilo resnično nagrajevanje po delu, pa tudi, da je združitev komercialne potrebna. Razpravljala je tudi o delu na dan republike (ocenjuje, da bi bilo le v izjemnem slučaju koristno, če bi tedaj delali tudi v delovnih skupnostih) ter o uvajanju premakljivega delovnega časa (na naslednji sestanek bodo povabili tov. Mlinariča, da jim bo pojasnil nekatere nejasnosti glede PDC). V zvezi s cepljenjem proti gripi SDS vprašuje, zakaj se cepljenje ne izvede po obratih.

SDS delavnica toplotne energije (TOZD ENERGETIKA) se je seznanila z informacijo oddelka za nagrajevanje, v katerem ta tolmači časovne pogoje dela in druge dodatke iz SaS o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke. K informaciji niso imeli nikakršnih pripomb. Prebrali so tudi informacijo glede referenduma ter glede cepljenja proti gripi, evidentirali pa so tudi delegata za izvršni odbor OOS TOZD Energetika.

Pregled nadaljujemo s povzetki zapisnikov SDS, ki smo jih prejeli od 3. do 10. novembra, omejili pa se bomo predvsem na stališča v zvezi z devetmesečnim poslovanjem ter na vprašanja, ki zadevajo obratno problematiko.

Iz TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, proga 2400-1 in 3, adjustaža 2400-2 in 3 ter odpreda. SDS vodstvo TOZD ugotavlja, da je TOZD po eni strani dosegla dokaj zadovoljiv poslovni rezultat, da pa po drugi strani pri povprečnih osebnih dohodkih zaostaja

za drugimi TOZD s slabšimi poslovnimi rezultati. Vzrok za to vidi predvsem v tem, da delajo samo na dve izmeni (izjema so le delavci normalizirane peči), tako da večina delavcev ne prejema dodatka za nočno delo. Ugotavlja pa tudi, da grupa predstavlja v okviru osebnih dohodkov v celotni Železarni samo še 51 odstotkov osebnega dohodka, vse ostalo pa je variabilni del oziroma razni dodatki. Na sestanku SDS proga 2400-1 in adjustaža 2400-2 pa je bilo postavljeno vprašanje, »kdo bo kril izgubo v njihovi temeljni organizaciji, če bi nastala zaradi povečane količine izvoza na konvertibilno področje«.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna valjarna 1, 2 in 3, adjustaža hladne valjarne, skladišče vložnega materiala, žarilnica 1 in 2, lužilnica, karisti ter z zbora delavcev popoldanske izmene. Obravnavale so proizvodnjo v septembru in oktobru, 9-mesečno poslovno poročilo, izvajanje stabilizacijskih ukrepov ter priprave na referendum. SDS vodstvo TOZD je ugotavljala, da so v TOZD v prvih devetih mesecih letošnjega leta dosegli izredno ugodne poslovne rezultate, oziroma, da je njihov finančni rezultat »eden najboljših v Železarni«. SDS hladna valjarna 1 pa, kljub ugodnim rezultatom, opozarja tudi na nekatere slabosti (slabo izkoriščanje delovnega časa, predčasni odhodi, nekvadratno delo), ki jih je treba odpraviti. SDS hladna valjarna 2 je na sestanku predlagala, da naj bi na škarijah 1, 2 in 3 uvedli dodatek za otežkočene pogoje dela. SDS hladna valjarna 3 in adjustaža HVJ sta imeli več pripomb na račun vzdrževanja. Menili sta, da je tovrstne probleme treba reševati v dogovoru z vodstvom vzdrževanja. SDS skladišče vložnega materiala opozarja, da zanje velik problem predstavlja razkladanje železniških vagonov in da bi bilo zato nujno treba podaljšati razkladalno rampo. Na zboru delavcev popoldanske izmene je bilo v zvezi s poslovanjem posebej postavljeno vprašanje naraščanja bolezenske odsotnosti. Delavci so menili, da bi bilo v bodoče treba nameniti več pozornosti delovnim pogojem in okolju. SDS lužilnica se pritožuje zaradi slabega dela vzdrževalcev, SDS karisti pa opozarja, da je treba popraviti poti za viličarje v HVJ in v žičarni. Ugotavljajo tudi, da še vedno niso nabavili novega pluga za pluzenje snega.

Iz TOZD ŽICARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žičarna I-1, I-2, I-3, II-1, II-2, II-3, patentirnica 1, 2 in 3, pocinkovalnica ter votličarna. Obravnavale so priprave na referendum in proizvodno ter izvozno problematiko. Glede izpolnjevanja izvoznih obveznosti TOZD Žičarna do konca leta je bila SDS vodstvo TOZD mnenja, »da je že sedaj ne-realno računati, da bi bila na razpolago tolikšna količina TVZ v kvaliteti VAC, ki odgovarja za izvoz, da bi bilo možno organizirati še dodatno delo na proste sobote«. SDS žičarna I-1 ni bila zadovoljna z odgovorom glede ogrevanja. Meni, da bo v hladnih zimskih dneh porastla bolniška odsotnost zaradi prehladov. Tudi obljubljenega fena za sušenje las v umivalnici še nimajo. SDS žičarna II-1 je naslovila na vodstvo TOZD apel, da naj čimprej pravilno ovrednoti delo enega izmed njihovih sodelavcev, ker je po mnenju SDS premalo nagrajen za svoje delo in ker se mu je »z odločbo invalidske komisije naredila krivica«. SDS žičarna II-2 meni, da bo do konca leta težko realizirati izvoz VAC žice v višini 1420 ton. To bi se dalo napraviti le v primeru, da bi bilo na razpolago dovolj vložka in sarž, ki bi bile primerne za izvoz, da bi vključili nove HVZ linije ter da bi organizirali dodatno delo na proste sobote. SDS žičarna I-3 je v okviru priprav na referendum izrazila mišljenje, da naj bi nočno delo nagrajevali vsaj tako, kot delo preko polnega delovnega časa - 60%. Pritožuje se tudi zaradi kolobarjev žice, ki jih dobijo iz TZV. Pravijo, da ne gre le za slabo navitje in za robate konce. Pojavljajo se namreč tudi takšni kolobarji žice pri katerih so bile po njihovem mišljenju probe rezane v sredini kolobarjev. Ker ta mesta niso označena, to povzroča motnje pri vlečenju. Zato predlagajo, da naj bi probe rezali takoj za robatim delom kolobarja, »da nam ne bi že tako majhne enote žice še zmanjševali«. Na sestanku SDS patentirnica 1 in 2 je bilo med drugim izpostavljeno vprašanje stimulacije delavcev v patentirnici oziroma vprašanje učinkovitega nagrajevanja skupinskega dela posameznika ali cele skupine. SDS patentirnica 2 zahteva tudi, da vsaka delovna skupina sama rešuje probleme pomanjkanja delavcev na svojih dnevih (razen, če razpolaga samo s štirimi ljudmi). SDS patentirnica 3 pa vprašuje, kaj lahko stori SDS za premeščanje delavcev v pododdelke znotraj

TOZD. Na sestanku SDS pocinkovalnica se je postavljalo vprašanje obratovanja proge III, v zvezi s tem pa tudi vprašanje glede delavcev, ki naj bi na njej delali. SDS votličarna je v zvezi z vidia votlicami, ki jih uporabljajo pri svojem delu, sklenila, da jih morajo čimbolj racionalno uporabljati, ker je vidia material v celoti sestavljen iz uvoznih surovin. Tudi za žičarje naj bi veljalo, da naj bi bolj skrbno uporabljali vlečne votlice, ker se po oceni delavcev v votličarni že sedaj čuti pomanjkanje vidia votlic na našem trgu.

V TOZD PROFILARNA je bilo na skupnem sestanku SDS vodstva TOZD, profilarna 1 ter predelava profilarne med drugim postavljeno vprašanje krpanja delovnih oblek, javljanja poškodb in nezgod ter točnega in pravilnega pisanja akordnih listov. SDS profilarna 2 pa je, v zvezi s poslovanjem v devetih mesecih, ugotavljala, da je bila skupna proizvodnja v tem obdobju za 3,4 % večja od planirane, pa kljub temu za 10,7 % nižja kot lani, in sicer predvsem zaradi prehoda oblikovalnice na dvoimensko delo. SDS je za enega izmed sodelavcev predlagala, da naj se ga za vestno in kakovostno delo nagradi z enkratno nagrado v višini 2000 dinarjev. Ugotovili so tudi, da bodo morali bolj skrbeti za čiščenje strojev in okolice strojev.

Zbor delavcev TOZD VRATNI PODBOJI je obravnaval 9-mesečno poslovno poročilo, predlog za uravnavanje osebnih dohodkov ter priprave na referendum. Pripombi ni bilo.

Iz TOZD JEKLOVLEK smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna predelava 1 in 2 ter adjustaža 1. SDS vodstvo TOZD ugotavlja, da so v minulih devetih mesecih izpolnili načrt skupne proizvodnje in prodaje, pomemben rezultat pa so dosegli tudi pri znižanju proizvodnih stroškov (predvsem pri izplenu, saj so znižali izmeček in reklamacije). Vendar pa SDS tudi ugotavlja, da dohodkovni odnosi med TOZD materialne špairoizvodnje in TOZD storitvenih dejavnosti niso dovolj realno in ekonomsko postavljeni, da bi bili vzporeden dejavnosti stabilizacijskih prizadevanj. Meni pa tudi, da je treba odpraviti še nekatere notranje težave in ozka grla ter izboljšati delovno in tehnološko disciplino. Zmanjšati je treba tudi odsotnost do 30 dni, ki je v porastu. Na sestanku SDS hladna predelava 1 je eden izmed žerjavovodij opozoril, da je treba odlagalne stroje pri kontrolni liniji Förster in brusilnem stroju BB 2 urediti tako, da bo odnašanje in prinašanje materiala varno, oziroma v skladu s predpisi. SDS hladna predelava 2 v zvezi s predlogom poročila meni, »da bi morala biti TOZD, ki že vrsto let uspešno dela in ki je tudi letos veliko prispevala k skupnemu uspehu celotne delovne organizacije, bolj nagrajen«. SDS adjustaža 1 se pritožuje, da še vedno ni rešeno vprašanje povrnitve (vsaj delne) stroškov prevoza delavcev na delo in z dela.

V TOZD ŽEBLJARNA so devetmesečno poslovno poročilo obravnavale SDS žebljarna 1 in 2 ter zavijalnica žebljarne. SDS žebljarna 1 je vzela na znanje pohvalo tistim delavcem-žebljarnarjem, ki so s svojim prizadevanjem v poletnih mesecih nadoknadili odsotnost ostalih delavcev ter tako dali svoj prispevek k dobri poslovni rezultatu. Hkrati pa meni, da bi bilo v bodoče treba takšno delovno storilnost tudi primerno nagraditi. Enega izmed sodelavcev je zato tudi predlagala za nagrado. Zanimalo jo je tudi, kdo je odgovoren za to, da kontejnerji niso bili pravočasno postavljeni na tirce. Želeli bi imeti tudi čimvečje verige različnih dimenzij, za odvijalce iz Zenice pa pravijo, »da so problem, ker se ne odvijajo tako dobro kot naši: zanke delajo izmeček«. SDS žebljarna 2 pa meni, da bi se poraba potrošnega materiala lahko znižala, sredstva, ki bi jih tako prihranili, pa bi lahko uporabili za osebne dohodke. Ponovno pa tudi vprašuje, kako je z montažo podstavka za kuhinjski in jedilnici. Na to je opozorila že 16. marca letos. SDS zavijalnica žebljarne se je ponovno precej časa zadržala na vprašanju čiščenja žičnikov. Med žičniki je namreč še vedno preveč žagovine in krilc. Vzrok temu je po mnenju SDS v premajhni delovni zavesti delavcev v čistilnici ter v preslabi kontroli njihovega dela. Pravijo, da v zavijalnici ne morejo rešati žagovine ločeno od krilc, medtem ko bi to lahko opravili že poprej v čistilnici. Ne zdi se jim prav, da se žagovino skupaj s krilci pelje v smeti, saj bi krilca lahko presejali in jih prodali »Elanu«, ki stalno po njih povprašuje. Govora je bilo tudi o medsebojnih odnosih ter o obveznem nošenju protitrujnih čepov oziroma antifonov.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranje — Božidar Lakota

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

DELOVNA SKUPNOST EK-TKR-NG

Na 12. seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo; raziskave in novogradnje, ki je bila 10. novembra, so najprej obravnavali devetmesečno poslovno poročilo in predlog uskladitve osebnega dohodka s poslovnimi uspehi. S poročilom so se strinjali in poudarili, da za predlagano povišanje osebnega dohodka ni vzrok samo višja cena naših izdelkov, ampak predvsem naše boljše delo (ustrezna organiziranost in aktivnosti).

Ob informaciji o razpisu referenduma za sprejem predloga samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe, sprememb samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo Železarna Jesenice in spremembe statuta delovne organizacije Železarna Jesenice zaradi reorganizacije nabavne in prodajnega sektorja so najprej izbrali novo glasovalno mesto - voliše, ki bo v sejni sobi oddelka investicijske dokumentacije sektorja novogradenj. O tem so pisno obvestili poslovodne, samoupravne in družbenopolitične organe in ostale delavce delovne skupnosti.

Obravnavali so razna delegatska vprašanja o razponih med kategorijami; o nedoslednostih premijskega sistema v TOZD Jeklarna in o tem, da je delavski svet TOZD Jeklarna zavrnil predlog, da se delavce kemičnega laboratorija OTK, ki imajo velik vpliv na kvaliteto proizvodnje v TOZD Jeklarna, vključi v premijski sistem. Zato so sklenili o tem predlogu obvestiti izvršni odbor konference sindikata Železarne, ki naj

skuša glede premijskega sistema pripraviti ustrezen predlog s TOZD Jeklarna in strokovno službo.

Izvršni odbor pa ni imel nobenih pripomb in vprašanj glede sprememb samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo Železarna Jesenice in statuta Železarne zaradi reorganizacije nabavne in prodajnega sektorja v komercialni sektor.

Predsednik izvršnega odbora je člane informiral o obvestilu Standard konfekcije Jesenice, o monografiji Kokrškega odreda I-III in o vprašalniku za poročilo o opravljanju aktivnosti pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja za leto 1981.

Zavrnilo so prošnjo nogometnega kluba Jesenice za denarno pomoč ob 60-letnici obstoja, ker nimajo denarja in pripomnili, da takih prošelj naj ne bi reševali parcialno po izvršnih odborih osnovnih organizacij posameznih temeljnih organizacij.

Občni zbor bodo organizirali 22. januarja po delegatskem sistemu. Dva člana odbora so zadolžili, da na osnovi cen storitev pripravita program organizacije občnega zbora.

Predsednik komisije za šport in rekreacijo je sporočil, da zaradi pomanjkanja denarja ne morejo organizirati zaključnega srečanja športnikov, zato je predlagal, da bi bil ta večer po občnem zboru. Člani odbora so se s tem predlogom strinjali in odobrili manjkajoča sredstva.

Predsednik izvršnega odbora je poročal o delu razpisne komisije za imenovanje vodij sektorjev v delovni skupnosti in moralno-politični oceni prijavljenih kandidatov, ki je bila ugodna.

Seznanili so se tudi s izvedbo vaje civilne zaštite v soboto, 14. novembra, ki se je naj udeležiti tudi predstavnik Železarnja in o njej poročal v glasilu.

Od CPSI zahtevajo odgovor na predlog samoupravne delovne skupine OID, naj samoupravne interesne skupnosti poročajo o porabi sred-

stev, ki jih združujemo, ločeno za osebne dohodke delavcev v teh SIS in za dejavnost teh SIS.

TOZD STROJNE DELAVNICE

Osma redna seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Strojne delavnice je bila 12. novembra.

Izvršni odbor je ugodil prošnji osnovne organizacije ZK v temeljni

organizaciji, naj bi za vsakega udeleženca volilne konference namenili 60 din za kavo, sendvič in radensko. Namenili so jim 3.000 din.

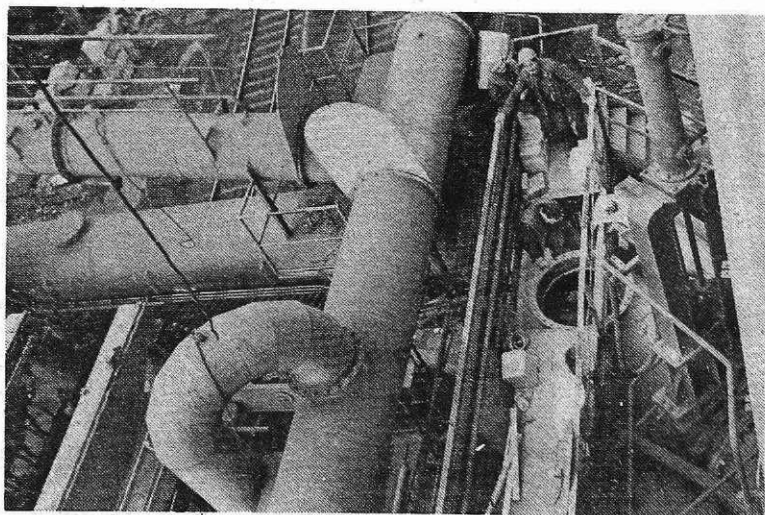
Sklenili so, da bo volilna konferenca sindikata 23. januarja 1982. leta v Kazini.

Pri Delavski enotnosti bodo naročili še tri rokavnike za leto 1982 za predsednika mladine, delavskega sveta in sekretarja osnovne organizacije ZK.

OBVESTILO ČLANOM DSIT JESENICE

Izvršni odbor DSIT Jesenice obvešča člane društva, da bomo pobirali članarino za leto 1981 v mesecu decembru. Članarino v enotnem znesku 200 din bomo za člane, ki so zaposleni v Železarni, poravnali preko oddelka za obračun osebnega dohodka 15. decembra. Člane društva, ki so zaposleni izven Železarne, pa prosimo, da v najkrajšem času poravnajo članarino osebno ali preko svojih poverjenikov pri blagajniku društva Jožu Strmoletu, Železarna, interni telefon 2729.

IO DSIT Jesenice

Obnova kaverperjev še vedno traja (Foto I. Kučina)

TOZD REMONTNE DELAVNICE

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata TOZD Remontne delavnice je imel svojo osmo redno sejo v torek, 17. novembra.

Glede občnega zbora so vsem predsednikom sindikalnih grup poslali ustrezna navodila in gradivo za organizacijo občnih zborov po obratih. Prav tako so se dogovorili o organizaciji volilne konference osnovne organizacije sindikata.

Obravnavali so beležko komiteja za ljudski odpor in družbeno samozastito v temeljni organizaciji z dne 9. novembra o odnosih v temeljni organizaciji in jo v celoti sprejeli. Na osnovi širše razprave so sprejeli določene zaključke.

Pregledali so priprave na referendum in zadolžili vodje sindikalnih grup, da v svojih obratih skupaj z vodilnimi delavci zagotovijo čim večjo udeležbo in z dodatnimi razlagami pozitivno vplivajo na čim boljši izid glasovanja.

Pohvalili so interno informacijo vodje temeljne organizacije o sprejemu samoupravnega sporazuma o delitvi osebnega dohodka, da je jedrnat in akcijska, zato si želijo še več takšnih informacij.

Nogometnemu klubu so odobrili finančno pomoč v višini 10 din na zaposlenega.

Letno konferenco osnovne organizacije sindikata bodo organizirali v januarju prihodnjega leta.

Zbrali so predloge z zdravniško dokumentacijo za klimatsko zdravljenje za delavce temeljne organizacije, izvršni odbor sindikata Železarne pa so prosili za zamenjavo mest za zimske počitnice na Češkem.

Obiskali bodo že dolgo bolnega predsednika komisije za oddih in izlete.

Na sestankih izvršnega odbora bodo sproti evidentirali kandidate za delegate.

Dopisujte v Železarnja

PROIZVODNI STROŠKI V OKTOBRU PRECEJ NIŽJI OD PLANIRANIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

2,7 milijona dinarjev (povečane obresti od kreditov za osnovna sredstva in povečane zavarovalnine, povečani OD). Oddelek za predelavo talilniških odpadkov je imel 3,7 milijona dinarjev znižanja stroškov (820 ton izkopenega starega železa, ki so oddelku priznane kot proizvodnja).

Temeljna organizacija **Livarna** je presegla planske obveznosti in pri tem dosegla 0,7 milijona dinarjev znižanja planiranih stroškov.

Temeljna organizacija **Valjarna bluming štekel** je v tem mesecu načrtovane stroške presegla tako pri vložku kot predelavi. Zaradi nižjih izplenov, za 2,9% na blumingu in 0,8% na šteklju, so dejanski stroški presegli načrtovane za 14,1 milijona dinarjev. Obremenitve s strani TOZD HVB, TOZD HV Jesenice za II. a kvaliteto, interna reklamacija TOZD HV Jesenice ter manj priznane legirane rude so stroške povzročile še za 5,4 milijona dinarjev. Na račun TOZD Jeklarna se je temeljna organizacija razbremenila za 10 milijona dinarjev (II. a kvaliteta in manjši izplen na blumingu). Manjši stroški so nastali tudi zaradi nižje cene tujega vložka - 3,3 milijona dinarjev in prodaje pločevine III. a kvalitete. Stroški predelave so bili višji od načrtovanih zaradi nizke proizvodnje, slabšega asortimana, višjih OD in energije.

V temeljni organizaciji **Valjarna žice in profilov** so dosegli nižje stroške vložka in predelave v primerjavi s planiranimi. Zaradi preklasifikacij in slabšega izplesa za 0,5% so bili stroški vložka večji za 1,8 milijona dinarjev. Nižje cene gredic iz konti liva, dobropis: za odpadke so stroške vložka znižali za 3,3 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili nižji zaradi dobre proizvodnje, nižjih stroškov materiala na delovni nalog, stroškov orodja in energije. Skupno znižanje načrtovanih stroškov je 5,1 milijona dinarjev.

V mesecu oktobru so bili v temeljni organizaciji **Valjarna debele pločevine** stroški vložka nižji od načrtovanih zaradi nižjih cen nabavljenih slabov - 5,2 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili višji od planiranih za 7,2 milijona dinarjev. Vzrok so višji stroški za OD, materiala na delovni nalog, obremenitev storitvenih TOZD ter večja poraba zemeljskega plina in električne energije. V skupnem znesku je temeljna organizacija presegla načrtovane stroške za 2,3 milijona dinarjev.

Temeljna organizacija **Hladna valjarna Bela** je v tem mesecu dosegla 59,6 milijona dinarjev nižje stroške od planiranih. Stroški predelave so bili višji od načrtovanih, medtem ko so bili stroški vložka nižji za 34,6 milijona dinarjev. Spremembe v asortimentu in preseganje planskega izplesa so temeljni organizaciji prinesle 32,2 milijona dinarjev znižanja planiranih stroškov. Za 2,8 milijona dinarjev so obremenili TOZD Valjarna bluming-štekel in TOZD Jeklarna za II. a kvaliteto. Zaradi nižje cene nabavljenega vložka so bili stroški vložka nižji še za 28,4 milijona dinarjev.

Dvanajstino letnega plana je temeljna organizacija **Hladna valjarna Jesenice** presegla za 6,7% in pri tem dosegla 18,2 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Zaradi boljšega izplesa - 0,89% ter poročna druga kvaliteten TVT in reklamacije so dosegli 0,8 milijona dinarjev nižje stroške vložka.

Nižje cene nabavljenih TVT so stroške vložka znižale še za 16,5 milijona dinarjev. Nižji so bili tudi predelavni stroški.

Nastali stroški v temeljni organizaciji **Zičarna** so bili višji za 0,4 milijona dinarjev od načrtovanih. Stroški predelave so bili nižji za 2,9 milijona dinarjev delno zaradi preseženega mesečnega plana za 9% ter manjše porabe. Stroški vložka so bili višji od planiranih za 4,7 milijona dinarjev. Nižje cene nabavljenega žice so stroške vložka zmanjšali za 1,4 milijona dinarjev. Dosegli so tudi boljši izplen za 1,13% ter stroške vložka znižali za 1,3 milijona dinarjev. Večja poraba domačega vložka in spremembe asortimenta zaradi izvoza VAC žice pa so stroške zvišali za 6 milijona dinarjev v primerjavi s planiranimi.

Temeljna organizacija **Profilarna** je mesečne planske obveznosti presegla za 15,4% ter dosegla 0,2 milijona dinarjev znižanja planiranih stroškov. Stroški vložka so bili višji od načrtovanih za 0,9 milijona dinarjev. Nižje cene nabavljenega vložka so to zvišanje zmanjšali za 0,2 milijona dinarjev. Stroški predelave pa so bili nižji od načrtovanih za 0,9 milijona dinarjev.

Temeljna organizacija **Vratni podboji** je v oktobru presegla planirani izplen za 2,1% ter s tem zmanjšala stroške vložka za 0,2 milijona dinarjev. Dvanajstino letnega plana je bila dosežena samo 59,6%, kar je delno tudi vzrok višjih stroškov predelave - 1,1 milijona dinarjev, 0,7 milijona dinarjev višjih stroškov pri predelavi odpade na višje OD. Skupno je bilo 0,8 milijona dinarjev zvišanje planiranih vložkov.

Temeljna organizacija **Jeklovlek** je planske obveznosti presegla za 9%. Stroški vložka so bili nižji od planiranih za 0,2 milijona dinarjev zaradi boljšega izplesa ter nižje cene

nabavljenega vložka. Stroški predelave so bili višji od načrtovanih za 1,1 milijona dinarjev predvsem zaradi višjih OD. Planirane stroške je temeljna organizacija presegla za 0,9 milijona dinarjev.

Temeljna organizacija **Elektrode** je imela 5,7 milijona dinarjev znižanja planiranih stroškov. 4,3 milijona dinarjev nižji stroški so bili zaradi nižje cene Emone, 0,8 milijona dinarjev pa zaradi boljšega izplesa. Stroški predelave so bili ravno tako nižji od načrtovanih tudi zaradi neobračunane licence, manjše porabe materiala na delovni nalog in embalaže.

Mesečne planske obveznosti je temeljna organizacija **Željarna** presegla za 10%. Stroški so bili višji od načrtovanih za 1,2 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili višji za 0,8 milijona dinarjev predvsem zaradi večje porabe domačega vložka. Nabavljeni vložek je te stroške zmanjšal za 0,2 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji od planiranih tudi zaradi višjih OD ter večje porabe embalaže.

Temeljne organizacije **Strojne delavnice, Remontne delavnice in Vzdrževanje** so planske mesečne obveznosti presegle. Presegle pa so tudi planirane stroške predvsem zaradi višjih OD. Vrednost nedovršenih delovnih nalogov je v TOZD Strojne delavnice in Remontne delavnice občutno narasla.

Temeljna organizacija **Energetika** je presegla planirane stroške za 2,2 milijona dinarjev (manjša proizvodnja vodnih central, večja poraba pri termocentralah, izplačilo poročna OD). Ostalim temeljnim organizacijam pa so vrnil 10,5 milijona dinarjev zaradi razlike med dejansko in plansko ceno kisika.

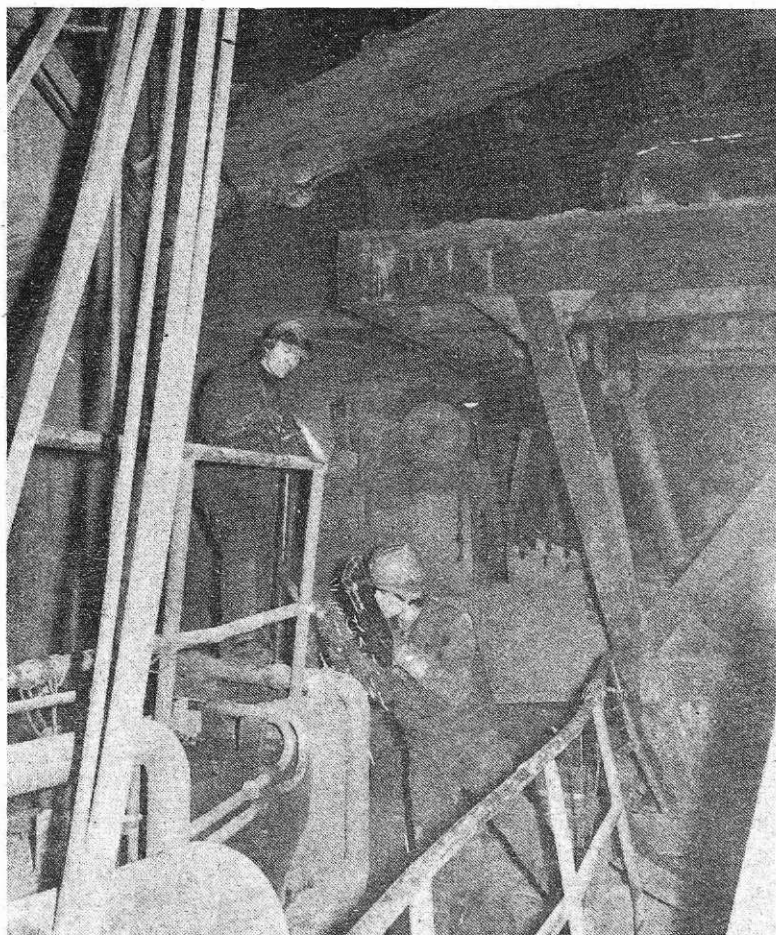
Temeljna organizacija **Transport** je planske obveznosti presegla za 8% ter dosegla 1,8 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih (višji OD).

Stroški v delovnih skupnostih so bili višji od planiranih predvsem zaradi višjih OD v tem mesecu, pri delovni skupnosti za komercialni in finančne zadeve pa tudi zaradi povišanih cen nabavljenega materiala.

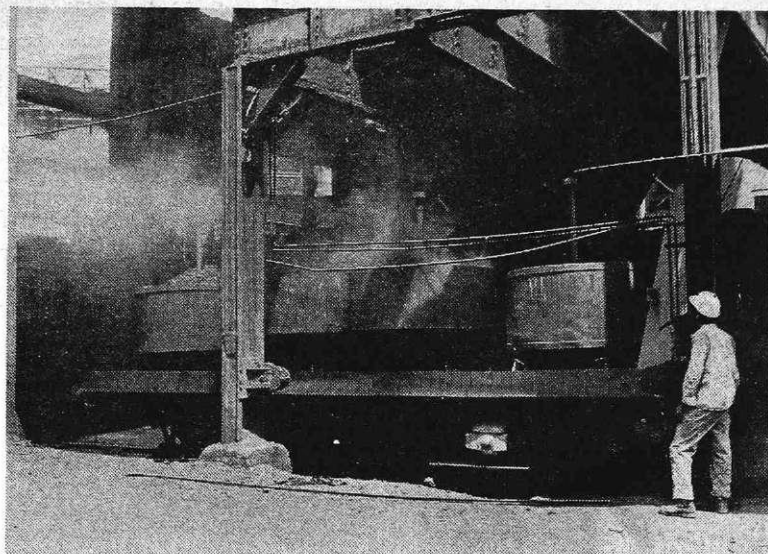
Helena Janša

ZVIŠANJE - ZNIŽANJE STROŠKOV V OKTOBRU

TOZD	Oktober	Jan. - Oktober	Povprečno
PLAVŽ	10.260.148	15.639.875	1.563.987
JEKLARNA	18.169.253	40.078.252	4.007.825
RAZLIKA V C. KVALITET	2.698.251	46.591.954	4.659.195
JEKLARNA - SKUPAJ	15.471.002	6.513.702	651.370
LIVARNA	736.107	10.306.589	1.030.659
VALJ. BL. STECKEL	7.170.650	161.099.007	16.109.901
VALJ. ŽICE IN PROF.	5.083.860	74.714.091	7.471.409
VALJ. DEB. PLOČ.	2.279.225	74.470.845	7.447.084
HV BELA	59.586.239	287.043.868	28.704.387
HV JESENICE	18.228.195	119.651.808	11.965.181
ZIČARNA	363.343	22.905.449	2.290.545
PROFILARNA	205.644	8.759.843	875.984
VRATNI PODBOJI	835.501	9.213.833	921.383
JEKLOVLEK	902.257	12.784.687	1.278.469
ELEKTRODE	5.668.730	47.417.790	4.741.779
ŽEKLARNA	1.290.832	346.890	34.689
STROJ. DELAVNICE	749.140	9.565.309	956.531
REM. DELAVNICE	2.343.605	1.432.262	143.226
VZDRŽEVANJE	3.537.843	281.504	28.150
ENERGETIKA	2.173.742	29.472.498	2.947.250
TRANSPORT	1.818.190	2.997.298	299.730
SKUPAJ ŽELEZARNA:	70.844.013	880.895.964	88.089.596

Delo na ASEA električni peči (Foto I. Kučina)

Polnjenje košar z rudo za zakladanje plavža (Foto I. Kučina)

KAKO SMO GLASOVALI NA REFERENDUMU

V sredo, 18. novembra, smo delavci Železarne glasovali na referendumu za sprejem predloga samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe, spremembe samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo v zvezi z reorganizacijo nabavnega in prodajnega sektorja v komercialni sektor ter za sprejem sprememb statuta delovne organizacije, prav tako v zvezi z reorganizacijo nabavnega in prodajnega sektorja v komercialni sektor.

V nekaterih temeljnih organizacijah so izvedli tudi nadomestne volitve za deležiranje delegatov v skupščini SIS in družbenopolitičnih skupnosti. Vsi kandidati so bili izvoljeni z večino glasov.

V temeljnih organizacijah Zičarna in Jeklovlek pa sta delavska sveta razpisala še referendum za spremembo 26/a člena pravilnika o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov in dela sklada

skupne porabe. V obeh temeljnih organizacijah je za spremembo besedila tega člena glasovalo večina delavcev (v TOZD ZIČARNA je od 268 delavcev glasovalo ZA 174 ali 64,9%, v TOZD JEKLOVLEK pa je od 158 delavcev glasovalo ZA 123 ali 77,8%).

V nadaljevanju najprej navajamo pregled udeležbe po posameznih temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih:

TOZD (DS)	Vpisanih v imenik	Glasovalo št.	%
PLAVŽ	218	180	82,6
JEKLARNA	699	512	73,2
LIVARNA	89	84	94,4
VALJ. BL. ST.	395	314	79,5
VALJ. ŽICE IN P.	174	147	84,5
VALJ. DEB. PLOČ.	167	158	94,6
HVB	283	253	89,4
HVJ	222	185	83,3
ZIČARNA	268	226	84,3
PROFILARNA	77	67	87,0
VRATNI PODBOJI	69	59	85,5
JEKLOVLEK	158	146	92,4
ELEKTRODE	254	211	83,1
ŽEKLARNA	84	78	92,9
MONTER DRAVOGRAD	290	230	79,3
STROJNE DELAVNICE	327	294	89,9
REMONTNE DELAVNICE	514	449	87,4
VZDRŽEVANJE	562	481	85,5
ENERGETIKA	245	218	88,9
TRANSPORT	367	310	84,5
DRUŽBENA PREHRANA	172	149	86,6
KSI	314	281	89,5
KO - FI	289	262	90,7
EK TKR N	491	437	89,0
Skupaj	6728	5731	85,2

V naslednji tabeli prikazujemo, kako so v posameznih temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih glasovali za navedene spremembe samoupravnih aktov.

Že takoj naj zapišemo, da predloga samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za deli-

tev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe niso sprejele temeljne organizacije PLAVŽ, VZDRŽEVANJE in ENERGETIKA, sprememb samoupravnih aktov v zvezi z reorganizacijo nabavnega in prodajnega sektorja v komercialni sektor pa ni sprejela temeljna organizacija PLAVŽ.

TOZD (DS) Volišča	Po ime- ni- ku	SaS o skupnih osnovah in meri- lih za del. sklad skup. porabe			Spremembe SaS o združitvi TOZD v DO v zvezi z reorg. komercialne			Spremembe statuta delovne organiz. v zvezi z reorg. kom.		
		ZA	PROTI	ZA %	ZA	PROTI	ZA %	ZA	PROTI	ZA %
PLAVŽ	218	103	71	47,2	109	65	50,0	109	68	50,0
JEKLARNA	699	411	96	58,8	415	92	59,4	416	90	59,5
LIVARNA	89	69	15	77,5	67	14	75,3	67	14	75,3
VALJ. BL. ŠT.	395	224	88	56,7	211	101	53,4	200	112	50,6
VALJ. ŽICE	174	91	55	52,3	91	52	52,3	92	54	52,9
VALJ. DEB. PL.	167	124	30	74,3	125	30	74,9	116	40	69,5
H V B	283	156	87	55,1	170	75	60,1	162	79	57,2
H V J	222	136	39	61,3	132	41	59,5	132	44	59,5
ZIČARNA	268	174	47	64,9	178	37	66,4	176	37	65,7
PROFILARNA	77	51	10	66,2	47	16	61,0	46	17	59,7
VRATNI PODBOJI	69	49	7	71,0	55	3	79,7	52	5	75,4
JEKLOVLEK	158	120	22	75,9	124	21	78,5	122	22	77,2
ELEKTRODE	254	186	14	73,2	163	42	64,2	168	36	66,1
ŽEKLARNA	84	63	14	75,0	63	13	75,0	65	12	77,4
MONTER	290	193	33	66,6	195	29	67,2	191	36	65,9
STROJ. DEL.	327	217	60	66,4	225	56	68,8	222	58	67,9
REM. DEL.	514	304	106	59,1	299	109	58,2	294	116	57,2
VZDRŽEVANJE	562	248	213	44,1	286	181	50,8	284	183	50,5
ENERGETIKA	245	107	103	43,7	131	77	53,5	133	75	54,3
TRANSPORT	367	235	65	64,0	230	70	62,7	229	69	62,4
DRUŽBENA PREHR.	172	117	32	68,0	129	20	75,0	127	22	73,8
K S I	314	233	45	74,2	229	50	72,9	228	52	72,6
KO – FI	289	191	67	66,1	176	78	60,9	175	80	60,6
EK TKR N	491	309	112	62,9	337	83	68,6	336	79	68,4
SKUPAJ:	6728	4111	1431	61,1	4187	1355	62,2	4142	1400	61,1

O postopku za ponovni razpis referenduma bo podana informacija v naslednji številki Železarja.

Ob koncu naj še zapišemo, da so volilne komisije v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih svoje

delo v redu in dobro opravile in da na volilnih ni bilo nepravilnosti.

PREDLOG STATUTA SPIZ SRS

Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji je oblikovala predlog statuta na seji, 10. novembra in ga posredovala v javno razpravo. Morebitne spremembe in dopolnitve lahko posredujete v obliki amandmajev 10. decembra na zboru delegatov SPIZ občine Jesenice.

Gradivo so prejele vse delegacije.

SEJA SKUPŠČINE ZDRAVSTVENE SKUPNOSTI

V prejšnji številki Železarja je bilo POMOTOMA napisano, da je seja obeh zborov zdravstvene skupnosti v četrtek, 26. novembra, konferenca delegacij na ravni Železarne pa v sredo, 25. novembra.

Seja skupščine občinske zdravstvene skupnosti Jesenice je v četrtek, 3. decembra, konferenca delegacij na ravni Železarne pa v sredo, 2. decembra, ob 6.15 z istim dnevnim redom, kot je bilo že objavljeno v prejšnji številki Železarja.

NOVA ODPRAŠEVALNA NAPRAVA – BOLJŠI POGOJI DELA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na tej osnovi je bil med drugim v začetku 1977. leta tudi podpisan sporazum v okviru Skupnosti za varstvo zraka na Gorenjskem, s katerim je Železarna prevzela obvezno za zmanjšanje zapašenosti iz elektro jeklarne.

Elektro jeklarne je imela za svoji ASEA in Lectromelt električni peči zgrajeno tudi odpraševalno napravo z zmogljivostjo 70.000 kub. m odsesane zraka na uro. Ta naprava je odsesane pline in prah odvajala preko vodnega spiralnika, umazano vodo pa v Dorr čistilce. Poleg tega, da se je namesto ozračja onesnaževala voda, je bilo kmalu ugotovljeno tudi, da odpraševalna naprava ne ustreza. Vedno pogostejše so bile okvare in vedno več prahu je uhajalo v okolico. Posebno ob slabem vremenu se je prah začel v hali elektro jeklarne, martinarne in livarne ter poleg slabega vpliva na zdravje delavcev povzročal zaradi slabe vidljivosti tudi veliko nevarnosti za poškodbe pri delu. Posluževanje z žerjavci, vlagalnimi stroji in drugimi sredstvi je bilo zelo oteženo in večkrat je bilo delo tudi zaradi varnosti ustavljeno.

Opisano stanje in skrb za zdravje ter varnost delavcev, ki je bila podprta tudi z ustreznimi zakonodajo, je narekovalo novo odpraševalno napravo. Tako je bila naprava vključena v skupino naložb za varstvo okolja v srednjeročnem planu za obdobje 1976–80. Vodstvo Železarne je že v januarju 1976 imenovalo strokovno komisijo za pripravo projekta te naložbe in v juniju istega leta imenovalo komisijo za izbor odpraševalne naprave. Izdelan je bil tudi osnovni investicijski program, ki ga je konec oktobra 1976 potrdil centralni delavski svet Železarne v višini lastnih sredstev 50 mio din. Na osnovi razpisa in ponudb osmih izdelovalcev odpraševalnih naprav z vsega sveta – jugoslovanskih ponudnikov ni bilo med njimi, je bilo v maju 1977 izdelano prvo dopolnilo k osnovnemu investicijskemu programu, v katerem je vrednost narasla že na 105 mio din. Ta program je potrdil v juliju 1977 centralni delavski svet, v avgustu pa še delavski svet TOZD Jeklarne, ki je prevzel tudi investitorstvo. V novembru 1977 je delavski svet potrdil tudi izbor dobavitelja uvozne opreme, in sicer firmo American Air Filter (AAF), ki ima podružnico na Nizozemskem. Po terminskem planu je bil predviden pričetek obratovanja v poletju 1979.

Kljub sprejetim sklepom se izgradnja še ni mogla pričeti takoj, saj je bila potrebna cela vrsta soglasij oz. mnenj. Tako smo pridobili pozitivna mnenja od Metereološkega za-

voda SRS, Instituta za varstvo pri delu in varstvo okolja iz Maribora ter Instituta za ekonomiko investicij pri Ljubljanski banki. Glavne težave pa so nastale, ko smo hoteli pridobiti uvozno dovoljenje za opremo. Poleg običajnih težav so nam nekatere domače delovne organizacije dale delni veto k soglasju za uvoz opreme, ker so menile, da so sposobne del opreme izdelati same. To je bilo podprto tudi s predpisom, da je treba uvoz opreme delno vezati tudi z izvozom. K težavam je dodatno pripomogel tudi izredno zapleten in dolgotrajen postopek za izdajo dovoljenj za predvideni uvozni režim. Tako je bila po pridobitvi uvoznega dovoljenja pogodba z AAF veljavna šele v decembru 1978 – z več kot enoletno zamudo. Po vsem tem je bila naložba prijavljena na službo družbenega knjigovodstva v februarju 1979, kar predstavlja dejanski začetek izgradnje odpraševalne naprave.

S tem pa zapleti pri realizaciji naložbe niso bili končani. Nastale so že običajne težave pri izvajanju, in sicer kasnitev dobav in s tem tudi podražitve. Tako je tuji dobavitelj AAF kasnil štiri mesece z dokumentacijo, potrebno za izdelavo domačega projekta temeljev, zgradbe, pomožnih naprav, predelav v elektro jeklarni idr. in še nekaj mesecev več tudi domača projektantska organizacija. Občutne so bile kasnitve tudi domače opreme, kot so razni pomožni pogoni, konstrukcije, oprema trafo postaje in kot največja enoletna kasnitev nabave pogonskih elektro motorjev.

Zelo pomembna za kasnitve, poleg naštetega, sta bila še dva druga razloga. Prvi je bil večji obseg del, kot je bil predviden v osnovnem projektu dobavitelja AAF. Z detajlnim projektiranjem so se namreč močno povečale količine opreme in konstrukcij. Drugi še pomembnejši razlog pa je bil termin ustavitve elektro jeklarne zaradi zamenjave strehe in montaže odpraševalnih naprav v hali nad pečmi. Po planu je bila ustavitve predvidena leta 1980. Zaradi zelo slabe situacije v oskrbovanju naših kupcev z jeklom pa je bilo sklenjeno, da se ustavitve izvede v letošnjem letu.

Navedne zamude v dobavah in premik ustavitve obratovanja elektro jeklarne v avgustu letos so povzročile tudi bolj lagodno delo izvajalcev na gradbišču ob koncu lanskega in začetku letošnjega leta. Kljub temu so bila v na novo postavljenih terminih dela opravljena. Pri tem je potrebno posebej omeniti zelo uspešno izvedeno rekonstrukcijo strehe elektro jeklarne in montažo cevovodov, nap in drugih pomožnih naprav v avgustu. Z zelo obsežno in dobro izvršenimi pripra-

vami ter organizacijo dela je uspelo delo izvršiti v 26 dneh in tako pomembno zmanjšati zastoj peči in izpad proizvodnje elektro jekla. V tem času je bilo demontiranih 220 ton konstrukcij, na novo pa montiranih 600 ton opreme in konstrukcij. Ob običajnem tempu del in uporabi normalne mehanizacije bi za to delo potrebovali tri mesece.

Zaključevanje del na odpraševalni napravi v mesecih septembru, oktobru in novembru je teklo pospešeno. Dokončno je bila montirana še ostala oprema, preizkuševali so se razni pogoni ob prisotnosti strokovnjakov AAF in 10. novembra so se prvič zavrteli tudi sesalni ventilatorji. Čeprav je bilo odsesavanje le skozi nape v strehi jeklarne, se je že takoj pokazal učinek nove naprave. V zadnjih dneh so montirali tudi odsesovalno cev »fajfa« na Lectromelt peči in ob prvem remontu bo to urejeno tudi na ASEA peči. Vzpostavljeno je bilo tudi na velikih pečeh je tekla tudi montaža odsesovalnih naprav na BBC peči.

Odpraševalna naprava, ki jo puščamo v poskusno obratovanje, predstavlja moderno in avtomatizirano napravo, kakršne uporabljajo povsod tam, kjer želijo odpraševanje elektro peči celovito, na žalost ne poceni, rešiti. Uporabljen je sistem odsesavanja plinov iz četrte luknje in nap nad pečmi ter livno jamo. Tak sistem zagotavlja praktično popolnoma čist zrak ob pečeh in na izhodu iz filtra. Ob najslabših pogojih dela obeh električnih peči istočasno bo onesnaževanje zraka znašalo manj kot 50 mg/kub. m., kar je mnogo pod dovoljeno onesnaženostjo. Seveda je tak učinek odsesavanja možno doseči s tem, da štirje ventilatorji, gnani z motorji po 800 kW, sesajo 1.280.000 kub. m zraka na uro in ga potiskajo preko 2160 filtrskih vreč s površino 22.000 kv. m. Prečiščen zrak iz vreč uhaja skozi streho na vrhu filterske zgradbe, prah pa iz vreč, ko se z nasprotni strani preprihajo, pade v zbiralnice pod filtrskimi komorami. Od tod jih polzasti transporterji odvajajo v glavni silos za prah s prostornino 75 kub. m. Ker je prah zelo neprimeren za transport, se preko peletizirnega krožnika oblikuje v trdne kroglice, ki jih je možno odvažati z običajnimi kontejnerji.

Po predvidevanjih se bo dnevno nabralo okrog 12 ton prahu. Naprava je, kakor je že omenjeno, projektirana za avtomatsko delovanje z vgrajeno kontrolo in regulacijo vseh važnih funkcij delovanja peči in same naprave. Za brezhibno delovanje take naprave je potrebno strokovno upravljanje in redno vzdrževanje. Za oboje so kadri primerno izučeni.

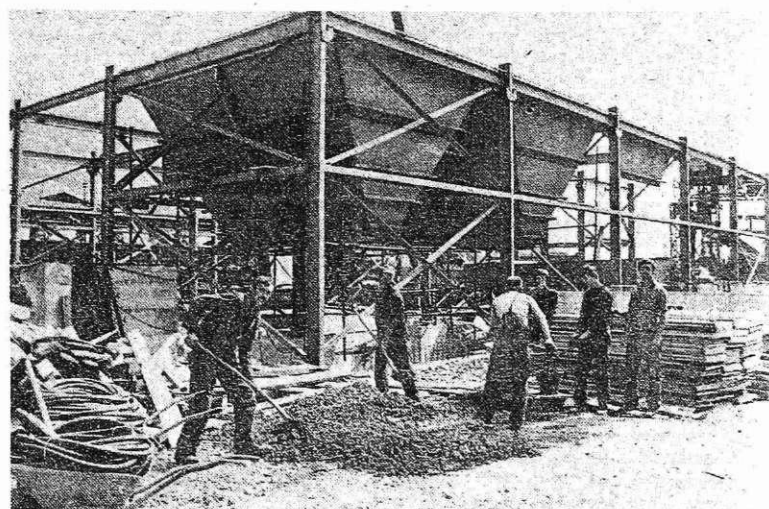
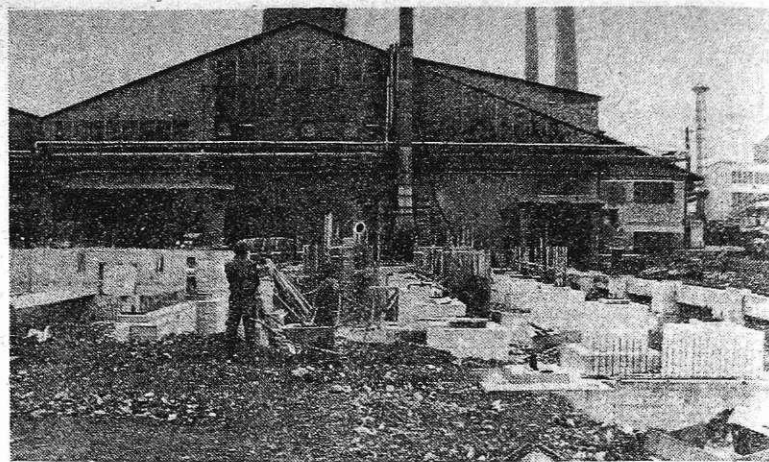
Opisana naprava z vsemi potrebnimi pomožnimi napravami, zgradbo, trafo postajo in z rekonstruirano streho elektro jeklarne, bo vredna približno 180 mio din. Če upoštevamo, da je bila uvozna oprema pred dvema letoma, ko je bila dobavljena, vredna 36 mio din in da je bil velik del ostale opreme in konstrukcij nabavljen že v preteklem letu, potem je sedanja realna vrednost še mnogo višja.

Ko pričanja nova odpraševalna naprava s poizkusnim obratovanjem, se moramo spomniti tudi vseh tistih, ki so v preteklih petih letih, od prvih idej za naložbo, do danes, prispevali svoj del k realizaciji. Na tem mestu seveda ni možno naštetih vseh posameznikov in se jim zahvaliti, ne moremo pa mimo glavnih projektantov, dobaviteljev in izvajalcev del. Ti so Projekt Maribor, Inženiring Bled, ZG Projektivno podjetje Ljubljana, SGP Gradbinec, Metalna Maribor s podizvajalci Mlinostroj in Cevovod Maribor, IMP PMI Maribor in IMP EMOND Ljubljana, Klepovod Maribor, ELIM Jesenice, Pleskar Ptuj, Rade Končar Zagreb, IMK Ljubljana in drugi.

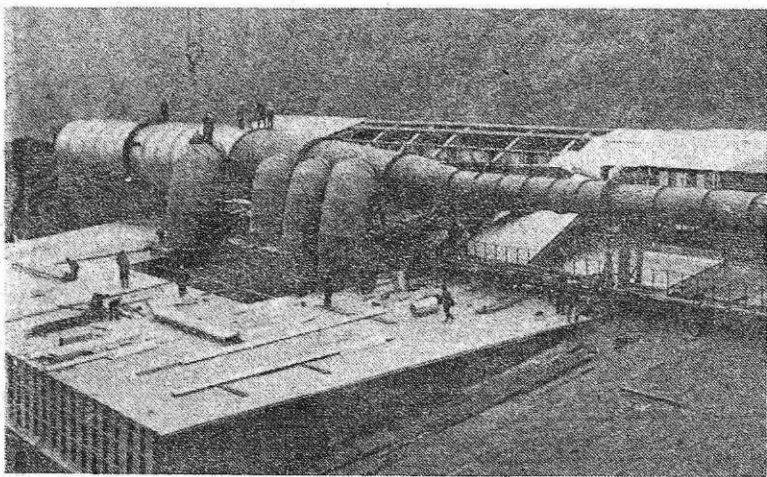
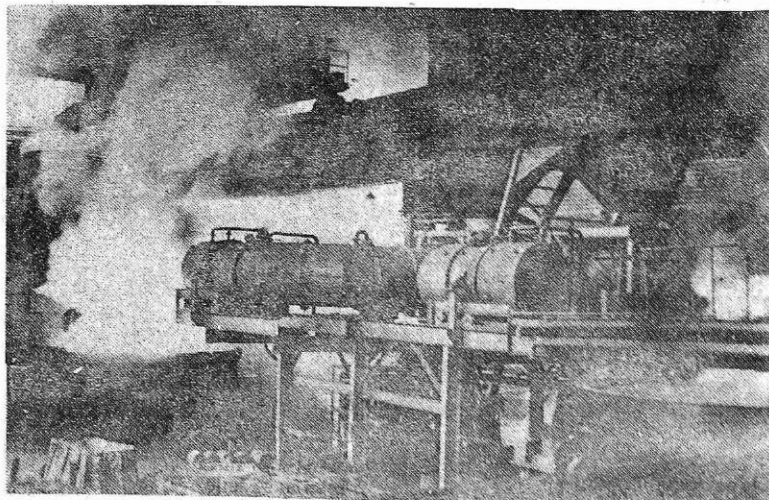
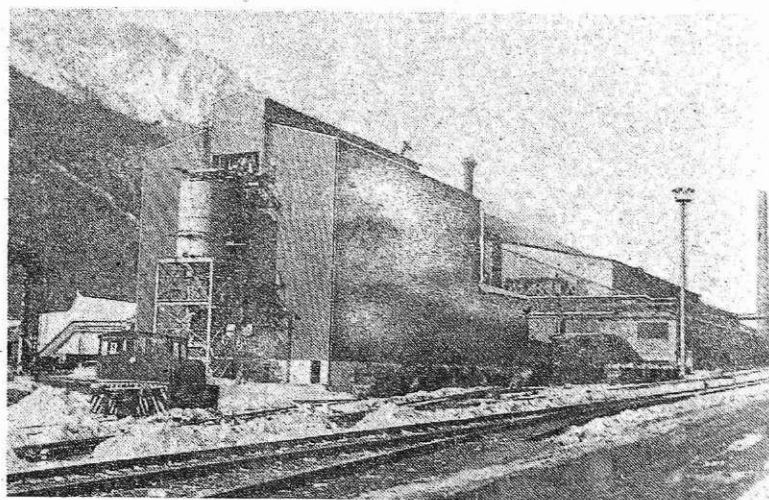
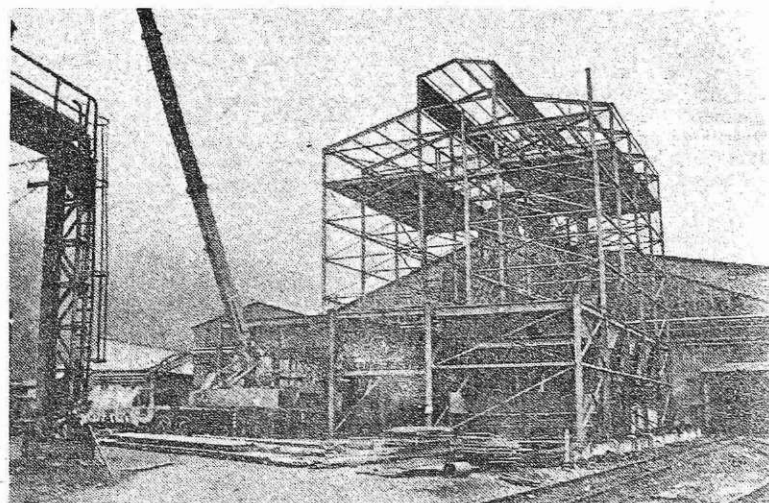
Poseben delež k uspešni gradnji, posebno v kritičnih trenutkih, so prispevale tudi naše temeljne organizacije: Remontne delavnice, Vzdrževanje, Strojne delavnice, Transport in Energetika.

Ne nazadnje pa moramo izreči posebno zahvalo jeklarjem, saj so v preteklih letih z velikim razumevanjem in strpnostjo prenašali izredno slabe delovne pogoje in čakali na izgradnjo odpraševalne naprave. Tudi v zadnjem obdobju, ko so se dela izvajala v sami jeklarni na proizvodnih napravah so vedno našli način, kako omogočiti ta dela, pri tem pa so še vedno dosegali zadovoljive proizvodne rezultate. Sigurni smo, da bodo tudi v času poskusnega obratovanja naprave sodelovali tako kot doslej. Pri tem želimo, da bi v mnogo boljših pogojih dela dosegali še boljše proizvodne rezultate.

Sektor novogradenj

OD TEMELJEV DO KONČNE IZGRADNJE

Železarski globus

AVSTRIJA

Avstrijske železarne so izdelale leta 1980 4.623 milij. ton surovega jekla, od tega 3.910 milij. ton ali 84,6 % v kisikovih konvertorjih, 138.000 ton ali 3 % v SM pečeh in 575.000 ton ali 12,4 % v električnih pečeh. Na napravah za kontinuirno vlivanje so odčili 2.203 milij. ton ali 47,6 % surovega jekla. Količina izdelanega surovega jekla je bila leta 1980 za 293.000 ton nižja kot v letu 1979.

ITALIJA

V bližnji prihodnosti nameravajo ustanoviti lastniki zahodnoevropskih mini železarn svoje posebne družbenje, ki se bo imenovalo Euripa in bo imelo svoj sedež v Milanu ali Parizu. Ustanovitev tega združe-

nja zagovarjajo predvsem lastniki majhnih železarn s področja italijanskega mesta Brescia, iz ZRN, Francije, Velike Britanije, Belgije in Grčije. To novo združenje ne želi nobenih državnih subvencij, zahteva pa strukturne reforme, ki bodo omogočile ponovno konkurenčno sposobnost in ukinitve privilegijev, ki jih imajo sedaj državne železarske družbe v teh deželah. V Italiji prejema država železarske subvencije, medtem ko privatne ne.

JAPONSKA

V železarni Kimitsu, ki pripada železarski družbi Nippon Steel Co., je plavž št. 3 s koristno prostornino 4063 kub. m obratoval več kot deset let brez glavnega remonta in so v tem času v njem izdelali 30 milij. ton grodlja. To je rekordna obratovalna kampanja plavža, ki traja normalno ob dobrem delu šest do sedem let. Takšen delovni rezultat je omogočila uporaba najsodobnejše plavžarske tehnologije, dobro pripravljen vsip in uporaba sodobnih metod za popravilo ognjestalne obzidave med obratovanjem.

45 LET »NAŠEGA KOVINARJA« IN 30 LET »ŽELEZARJA«

(Nadaljevanje s 1. strani)

munisti in napredni delavci političnih strank stala ena sama naloga, kako zadržati v stavki doseženo akcijsko enotnost in borbenost delavstva in jo še nadalje razvijati, še toliko bolj, ker so se že kazali znaki nevarnosti fašizma. Spoznali so veliko moč pravilne in objektivne obveščeni delavcev, ker so že nastopali razdiralni elementi, da bi doseženo enotnost razbili, med njimi tudi Tovarniški vestnik, ki je začel izhajati 7. januarja 1937 kot režimsko glasilo lastnikov in vodstva takratne Kranjske industrijske družbe. V njega so pisali po direktivah »gospoda direktorja«, da bi »stražili in slepili delavce«, hkrati pa zelo prefinjeno vnašali fašistično miselnost. To potrjuje tudi dejstvo, da je glasilo po nemški okupaciji izhajalo dalje pod imenom Werk-Zeitung z namenom »narediti deželo nemško in fašistično«.

STRNJENO, ENOTNO, DISCIPLINIRANO!

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavstva Kranjske industrijske družbe, je v uvodnem sestavku prve številke 23. januarja 1937 med drugim poudaril:

»Svobodne delavske strokovne organizacije na Jesenicah in Javorniku so spoznale in ugotovile, da je možen uspeh v teh odločilnih dneh, če je vse delavstvo pravilno in izčrpano obveščeno o dogodkih, razgovorih, položaju, verjetnostih za prihodnost in stališču organiziranega delavstva. Pravilno morajo biti obveščeni tudi vsi ostali delovni stanov. Borba kovinarjev je borba vseh delovnih stanov.

Danes je kapital in njegov gospodar že tako močan, da mimo in zoper njegovo voljo ne more prineesti noben dnevnik poročil, ki ne bi bile izkrivljene ali pa vsaj prilagojene in prikrojene tako, kakor to želi demarni gospodar ...

Važnost in pomembnost tiskane besede, ki naj dela za podjetnikove koristi, ki naj zmoti, zbega, razdvaja in razbije delavsko skupnost, je spoznal tudi podjetnik za krajevne razmere. (Mišljen je Tovarniški vestnik, pripis avtorja). Zastonj dobiš list, ki ti dopoveduje, da je tvoj prijatelj. Zastonj ga lahko čitaš kar enkrat ali dvakrat tedensko. — Račun je podjetniški. — Ni treba, da bi sproti plačal. Plačal bo desetkratno, dvajsetkratno in še več, ko boš žrtvoval na oltar skupne podjetniške družine poprečno 400–500 din mesečno svojih trdo prisluženih prejemkov, če uspe nov načrt kolektivne pogodbe.

NAŠ KOVINAR je nujen pripomoček v samoobrambi. On hoče obvarovati pred katastrofo delavske družine, pa tudi ves tukajšnji okraj. V dobi, ko gre v klasje podjetniški dobiček kot še nikoli; v dobi, ko je gorenjski kovinar s svojo sposobnostjo in marljivostjo in trdim delom dosegel višek produkcije in razveselil gospodarje z nadvse zadovoljivim letnim zaključkom, ta kovinar ne sme in ne more dopustiti, da bi mu kdorkoli in na kakršenkoli način poskusil kaj odtrgati od prigaranih zaslužkov. Kakor je kovinar pripomogel k razvoju, napredku in dvigu železne industrije, tako stremi in hoče tudi sam napredovati. Hoče kvišku in ne navzdol. Saj ima pravico do tega: To pravico mu daje njegova sposobnost, njegova marljivost, njegovo delo! Za delavčovo pravico, za pravico njegovih družin in s tem za pravico slovenskega delovnega naroda gre! Delavec kovinar zato kliče na plan vse delovne stanov. Njegova rast, skupna rast! Njegov propast, skupna propast!

NAŠ KOVINAR bo zastopal svojo pravično stvar strogo objektivno. S prepričljivimi in stvarnimi podatki bo prikazal vsem resnično stanje. Seznanil bo vse delovne sloje o svojem položaju, o svojih predlogih ter tudi o položaju in predlogih z drugega brega. Naš kovinar noče kalvarije slovenskega rudarja. Pa tudi ne križevega pota slovenskega tekstila. On hoče biti vzravnani. Hoče imeti hrbtenico, ki naj bo v prihodnosti hrbtenica slovenskega človeka. Nič več hlapec! Nič več suženj! Za svoje pošteno in trdo delo, pošteno in primerno plačilo! On kliče sobojevnike iz vseh delovnih ustanov. On kliče predvsem vse kovinarje jeseniških in javorniških obratov: Strnjeno, enotno, disciplinirano!

Delavska skupnost je na preizkušnji. Z zrelostjo, zavednostjo in strumno organizacijo bo ta delavska skupnost zmagala, ker mora zmagati! To želi Naš kovinar našim kovinarjem in vsem slovenskim delovnim stanovom.

V BORBI ZA OSVOBODITEV IN BOLJŠO BODOČNOST

V stavki leta 1935 dosežena in v naslednjih letih s političnim in kulturnim delom naprej krepljena in negovana akcijska enotnost jeseniških kovinarjev se je najbolj očitno izkazala ob okupaciji naše domovine leta 1941, v veliki preizkušnji in boju za obstoj slovenskega naroda, za osvoboditev izpod okupacije in zmago socialistične revolucije. Že prvo leto okupacije, to je do 31. decembra 1941, je odšlo v partizane 243 jeseniških delavcev.

Tudi v teh najhujših, hkrati pa najsvetlejših dneh naše zgodovine se je potrdila moč pisne informacije in politično propagandnega dela. Tako se je številnim ilegalnim glasilom in publikacijam, ki so izhajale v okupirani Sloveniji in Jugoslaviji, 15. junija 1944 pridružil tudi ilegalni JESENIŠKI KOVINAR, glasilo delavske enotnosti na Jesenicah, ki ga je izdal okrožni odbor Osvobodilne fronte Jesenice. V uvodnem sestavku pod naslovom Naš list so 15. junija 1944 napisali:

»Tovariši! Ustanovili smo svoj list. To bo list jeseniškega delavstva, list naše Delavske enotnosti v borbi, za osvoboditev in boljšo bodočnost.

V njem bomo dali duška svoji borbi, svojim potrebam, svojim željam in pravicam. V njem bomo zastopali misli in zahteve jeseniškega delavstva. V njem bomo tolmačili potrebo organizirane borbe tistim delavskim tovarišem in tovarišicam, ki so vse doslej še ostali ob strani in niso razumeli nalog, ki nam jih naklada skrb za usodo domovine in boljše bodočnost delovnega ljudstva. V tem novem glasilu bomo tolmačili vsem tistim, ki v svojem političnem razvoju niso sledili toku časa, vsem tistim, ki jih je uspravala in otopela doba pod fašističnim jarmom, da bodo začutili tudi oni, kaj je danes edino prav in v našem interesu.

V NJEGA BOMO PISALI VSI ...

Že prvo leto po osvoboditvi, leta 1946, so v takratnem jeseniškem okraju, ki je združeval sedanjo radovljiško in jeseniško občino, poskušali nadaljevati z naprednim in mobilizacijskim delavskim tiskom. Po poskusni številki v letu 1946 je stvar nekaj časa zamrla, dokler ni 3. januarja 1947 začel redno izhajati štirinajstodnevnik JESENIŠKI KOVINAR kot glasilo Osvobodilne fronte jeseniškega okrožja. Na pot prvi številki so takrat med drugim napisali:

»... Borba s fašizmom je za naše narode zmagovito končana. Delavci — v kolikor niso dali svoja življenja za srečo domovine — so se vrnili iz gozdov in odšli ponovno v tovarno na delo. Osvobodeno izkoriščevalcev je njihovo delo dobilo nov pomen in novo vsebino. V naših tovarnah, mestih in vaseh se je začelo lepše, svobodno življenje. Uspehi ustvarjalnih ljudi se vrstijo s tako naglico, da jim komaj sledimo ...

Naše centralno časopisje se ne more spuščati v podrobnosti, ne more objavljati in pojasnjevati prilik in neprilik, ki se tičejo izključno našega okraja ... Zato bomo v njega pisali vsi: delavec o veselih in neveselih dogodkih v posameznih obratih in podjetjih, kmet o življenju na kmetih, inteligent o ljudski in splošni prosveti itd. V listu bo imela besedo tudi naša mladina, fizikulturniki in naše žene.

Odprli bomo oči vsem tistim, ki še ne čutijo, da je enotna borba delavskega razreda v nerazdruženi povezanosti s kmeti in delavnimi izobraženci proti fašizmu, tudi borba za naše delavske pravice. Pokazali bomo vsem, da je borba slovenskega naroda pod vodstvom Osvobodilne fronte in narodnoosvobodilne vojske tudi borba slovenskih delovnih množic za boljše bodočnost. Prikazali bomo, da je Delavska enotnost nujno potrebna ne samo za osvoboditev domovine, ampak tudi zato, da zagotovi slovenskemu delavstvu izpolnitev osnovnih demokratičnih in socialnih zahtev. Dokazali bomo, da predstavlja nova, svobodna in demokratična Slovenija v federativni Jugoslaviji, pod vodstvom našega velikega delavskega tovariša maršala Tita, izpolnitev vseh naših pričakovanj in popolno rešitev vseh problemov jugoslovanskih narodov. Še posebej pa bomo prikazali demokratični, ljudski značaj nove narodne oblasti, ki je zrasla iz borbe proti fašizmu in kateri so nove družbene sile z delavskim razredom na čelu dale krepak pečat svojega vodstva, svojih borbenih zaslug in dragocenih žrtev. To je še tem bolj važno ravno danes, ko ni več daleč dan, da se bo ta oblast uveljavila tudi tam, kjer danes hoče gospodariti okupator, tudi po delavskih središčih in tovarnah.

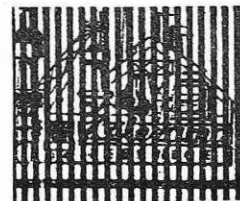
Vse, kar spremlja našo borbo, naj se zrcali v našem listu. JESENIŠKI KOVINAR naj postane res glasilo jeseniškega delavstva, ki bo samo pisalo vanj in našlo v njem vse, kar zahtevajo naši interesi, potrebe in želje!

Naš list naj bo zrcalo naše borbe, naše zmage in naše nove, lepše bodočnosti.

Zato čitajte naš list! Dopisujte vanj prek svojih odborov Delavske enotnosti! Širite ga in tolmačite vsem delavskim tovarišem in tovarišicam! Naj postane JESENIŠKI KOVINAR najboljši tovariš, buditelj in vodnik, pa tudi pravi predstavnik jeseniškega delavstva!

Ob smagljivem sodelovanju v prvem letu Titove petletke častimo vsem množičnim organizacijam OF, vsem delovnim kolektivom jeseniškega okrožja, klasi novatorjem, udarnikom in racionalizatorjem h velikim delovnim uspehom in jim želimo v drugem letu petletke še večjih podvigov v borbi za preobračanje plana, v borbi za socializem!

zakonitemu uveljavljanju delavskega samoupravljanja v naši družbi. Dobro leto za tem, ko smo v Železarni izvolili prve samoupravne organe — delavski svet in upravni odbor Železarne. Kajti že v prvem obdobju delavskega samoupravljanja je bilo povsem jasno, da brez ustreznega obveščanja delavcev ni samoupravljanja, da je delovnemu kolektivu, kakršen je bil kolektiv jeseniške železarne, potrebno glasilo, ki bo poleg obveščanja, spodbujalo in osveščalo delavce v skupnem boju pri uresničevanju socialističnih ciljev. Tako pot glasila so označili tudi že v prvi številki, ko so zapisali:

ŽELEZAR

MESEČNIK DELOV. KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

»Prva številka ŽELEZARJA, mesečnika delovnega kolektiva železarne Jesenice, je pred nami. Porodila se je in zrasla iz kolektiva, ki mu je namenjena, in prav v času, ko so se naši napori in borba za uresničitev socialističnih ciljev zaostri proti vrhu, v času, ko miroljubno človeštvo zastavlja vse sile, da prepreči nov svetovni požar, ki ga razpihujejo »miroljubne« vesile s svojimi grožnjami malim narodom, v času, ko sta resnica in pravica tako dragoceni in iskani, a vendar zlorabljeni in zametani vrednoti. Naši narodi, z naprednim in zavednim delavskim razredom na čelu, bodo tudi iz te borbe, kakor so iz borbe proti izkoriščevalskemu kapitalu in tiranskemu okupatorju, izšli kot zmagovalci. S svojimi idejami bratstva med narodi in zavestno graditvijo samostojnega gospodarstva in lepše bodočnosti bomo še više dvignili prapor svobode, dela, pravice in miru na svetu.

Ni naloga ŽELEZARJA samo podpreti in povezati naše sile v borbi za skupne cilje, temveč tudi poznim rodovom ohraniti črno na belem, pričevanja o naših naporih in uspehih. Železar je namenjen vsem, ki

pošteno mislijo in jim je delo najvrednejša človeška vrlina, ne pa prazno pehanje za kruhom. Namenjen je vsem, ki so vzrasli, rastejo in čutijo s svojo tovarno, s staro železarsko preteklostjo in svetlimi tradicijami delavskega razreda. Namenjen je vsem, ki jim je utripanje, rast in procvit naše tovarne in s tem naše socialistične domovine in naša bodočnost pri srcu ...

Železar kot mesečno glasilo, ki je bilo urejevano kot revija, je izhajal od 26. novembra 1951 do aprila 1959. Nadaljnji razvoj in poglobljanje delavskega in družbenega samoupravljanja sta zahtevala vedno več

informacij delovnemu kolektivu, zato je s 15. aprilom 1959 začel izhajati kot štirinajstodnevnik. Poleg tega je šestkrat na leto še vedno izhajala revija Železar, dvakrat do trikrat na leto pa tudi tehnična priloga. S 1. januarjem 1962 pa je Železar postal tednik — torej se nam pridružuje še tretji jubilej — 20-letnica tednika Železar.

Med prvimi je naše glasilo začelo na pobudo kulturno-umetniškega kluba pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice 31. julija 1970 izdajati kulturno-umetniško prilogo LISTI, ki jo navedeni klub tudi ljubiteljsko ureja. Doslej je izšlo že 52 števk, ki so vsebovale literarne, zgodovinske, geografske, arheološke, likovne, glasbene in druge zapise avtorjev od Ljubljane do Celovca.

Petindeset let naprednega delavskega tiska na železarskih Jesenicah je prav gotovo izjemno dogodek, saj obeležuje najsvetlejšo obdobje borbe delavskega razreda za nacionalno in socialno osvoboditev in osvoboditev dela in človeka, za oblast delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, ki se obeležujejo v naši socialistični samoupravni družbi.

Hladno valjana pločevina pripravljena za kupce (Foto I. Kučina)

Železarski globus

AVSTRIJA

Avstrijska vlada predvideva štiri milijarde šilingov pomoči za obe državni železarski družbi VOEST-Alpine in VEW, ki sta tudi letos v finančnih težavah. Natančna razdelitev te finančne pomoči še ni določena, vendar kaže, da bo VOEST-Alpine prejela 1,5 milijarde šilingov, medtem ko je VEW letos že prejela 2 milijardi šilingov. VOEST-Alpine potrebuje finančno injekcijo zvezne vlade predvsem zato, da bi ostala na tržišču konkurenčna.

INDIJA

Izvoz indijske železove rude je letos zaradi recesije na svetovnem tržišču precej v zastoju, posebno še, ker so močno omejile nabavo japonske železorne, ki so največji kupec. Zato so indijski rudniki z velikim zanimanjem sprejeli novico, da pridejo v kratkem v New Delhi na razgovore predstavniki LR Kitajske o dobavi železove rude kitajskim železarnam. Predvidevajo količino okoli dveh milij. ton.

ZDA

Ameriška železarska družba North-western Steel and Wire Co. ima v svoji jeklarni tri obločne električne peči, ki so s težo šarže 400 ton največje na svetu. Družba je naročila pri Concastu še dve napravi za kontinuirno vlivanje. Prva bo imela šest

žil in bo vlivala blume dimenzij 205 x 140 do 330 x 205 mm, medtem ko bo druga imela osem žil in bo vlivala blume 135 do 205 mm kvadrat. Obe napravi bosta pričeli obratovati v sredini leta 1982.

SOVJETSKA ZVEZA

Do leta 1990 predvidevajo v Sovjetski zvezi, da bodo zgradili 12 do 15 integralnih manjših železarn, katerih letna zmogljivost se bo gibala med 300.000 in 5 milij. surovega jekla letno. Kot vložek bodo uporabljale samo jekleni odpadki in bodo imele najosodobnejšo jeklarsko ter valjarsko opremo. Lokacijsko bodo postavljene v kraje z močno strojno industrijo, ki jo bodo preskrbovale s potrebnimi železarskimi izdelki. Prva takšna železarna bo zgrajena v beloruskem mestu Zlobino.

JAPONSKA

Recesija na zahodnem tržišču železarskih izdelkov letos še ne poje njuje. Tako so japonske železarne v prvem polletju letošnjega leta izdelale 49,8 milij. ton surovega jekla, kar je za 13,7% manj kot v istem obdobju preteklega leta. Poraba železarskih izdelkov je bila na Japonskem v prvem polletju tudi ustrezno manjša, prav tako pa tudi izvoz, ki je dosegel 14,0 milij. ton ali 8,2% manj kot v prvih šestih mesecih leta 1980.

ŽELEZAR

PRED PLANSKIMI ODLOČITVAMI ZA PRIHODNJE LETO

Z družbenim planiranjem po zakonu o sistemu družbenega planiranja delavci in delovni ljudje poleg drugega zagotavljajo tudi usklajevanje odnosov v razvoju gospodarstva in družbe ter materialnih in denarnih tokov v celotni družbeni reprodukciji in v njenih posameznih delih.

Ta uvodni poudarek je povezan z dejstvom, da se bomo v prihodnjih dneh v javnih razpravah srečevali z osnutki družbenih planov občine, samoupravnih interesnih skupnosti, pa tudi temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti naše železarne. Ne nazadnje pa tudi s tem, da smo se že v tem letu, ki ga zaključujemo, srečevali z nekaterimi neskladji med razvojem družbenih dejavnosti in gospodarstvom, oziroma med porabo in ustvarjenim dohodkom v materialni proizvodnji. Iz osnutkov družbenih planov za prihodnje leto, vsaj iz tistih, ki so bili javno objavljeni, je razvidno, da se nočemo zavedati teh neskladij, pa tudi dejstva, ki je opredeljeno v osnutku resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981—1985 v 1982. letu, ki med drugim poudarja takojšnje preverjanje že sprejetih srednjeročnih planskih dokumentov zaradi zaostrenih družbenoekonomskih razmer in v zoženih materialnih okvirih že v prvem tromesečju prihodnjega leta »opredeliti zamike v dinamiki uresničevanja nalog oziroma skržiti prednostne naloge za celotno srednjeročno obdobje«.

V tem in prihodnjem tednu se bodo v naši občini izvrstile seje vseh treh zborov skupščine občine in skoraj vseh skupščin samoupravnih interesnih skupnosti in zanimivo bi bilo vedeti, čeprav je šele govora o osnutku republiške resolucije, o kateri so razpravljali zbori republiške skupščine včeraj, kaj so nosilci planiranja po gornjem sporočilu resolucije že naredili. Ze znani osnutki planov za prihodnje leto, vsaj nekateri, sicer navajajo »realni padec dejavnosti« zaradi omejenih sredstev, v programih pa je to dokaj blede opredeljeno.

Tako, na primer, osnutek letnega načrta izvajanja družbenega plana občine Jesenice v prihodnjem letu v poglavju »vzgoja in izobraževanje« navaja, da bo »zaradi povečanja števila šoloobveznih otrok od planiranih in ob enakih prostorskih možnostih s septembrom vključenih manj otrok v celodnevno osnovno šolo, kot je bilo načrtovano s srednjeročnim planom, obenem pa se bo kot nadomestilo povečalo število vključenih otrok v podaljšano bivanje«.

Torej so prostorske možnosti vzrok za zamike oziroma skrajšanje programa, ne pa očitna neskladja in zoženi materialni okviri. Na mestnem območju Jesenik, kljub zares zaskrbljujočim prostorskim problemom, ki bodo nastopili s prihodnjim šolskim letom, izobraževalna skupnost, kljub temu planira, da bi z novim šolskim letom 1982/83 prešli na celodnevno šolanje še zadnji trije osmi razredi v osnovni šoli Tone Čufar na Plavžu, tako da bi ta šola v tem šolskem letu imela v celoti celodnevno organizacijo pouka. Istočasno pa bo v istem šolskem letu zaradi večjega števila učencev osnovna šola Prežihov Voranc morala preiti na povsem drugo obliko šolanja, oziroma narediti velik korak nazaj. Predlagano je namreč, naj bi bil pouk za učence od 1. do 4. razreda organiziran v eni izmenici v pol-dnevni šoli (sedaj imajo na tej stop-

nji celodnevno šolanje) od petega do osmega razreda pa naj bi učenci hodili v šolo v dveh izmenah. Taka rešitev pa je daleč od prizadevanj, da bi učencem osnovnih šol v občini uredili čim bolj enake možnosti vzgoje in izobraževanja. Tu gre očitno za trmasto vztrajanje na celodnevni šoli, pa čeprav na račun dvoimenskega pouka učencev v sosednji šoli.

O tem bodo morali svoje reči delegati v skupščini izobraževalne skupnosti pa tudi starši. Neizpodbitno dejstvo je namreč, da je na mestnem območju Jesenic za prihodnje šolsko leto vpisanih 1.963 učencev ali 156 več kot v sedanjem šolskem letu. Ali ne bi kazalo v tako težki situaciji proučiti šolsko mrežo in v osnovni šoli Tone Čufar narediti korak nazaj v celodnevno šolanju, da se izognemo dvoimenskemu pouku v osnovni šoli Prežihov Voranc, v kateri bodo učenci višjih razredov postavljeni v mnogo slabše pogoje dela, z njimi vred pa seveda tudi prosvetni delavci.

V osnovni šoli Jeseniško-bohinjskega odreda v Kranjski gori bodo v prihodnjem šolskem letu rešili večje število učencev (en oddelek) z manjšo adaptacijo, v osnovni šoli 16. december v Mojstrani pa bodo morali tudi uvesti dvoizmenski pouk

OB 50-LETNICI VODNE CENTRALE ZASIP

V letu 1931 je Kranjska industrijska družba – njena naslednica je danes Železarna Jesenice – zgradila v Piškovcu pod Zasipom električno centralo na pogon z vodo, ki priteka iz Vintgarja skozi predor pod Homom. Zajezitev so zgradili tik pod obstoječo centralo pod slapom Šumom v Vintgarju.

V Piškovcu pod Zasipom so na bregu Save sezidali poslopje za centralo in poslopje za delavce v centrali. Petdeset metrov višje se izteče ustje predora v vodni stolp za izenačevanje vodostaja in pritiska. Iz stolpa je v centralo napeljana jeklena cev s premerom 1800 mm z vodo za turbino. Vsa dela na gradbišču in v centrali so bila v glavnem dokončana koncem 1931. leta. Glavni preizkus centrale so določili za Silvestrovo, to je 31. decembra 1931. leta.

Ta dan je v centralo prišel inženir, imena se ne spominim, da pregleda vse naprave v centrali in izpelje preizkus hitrega zapiranja zapornic za dovod vode v turbino v primeru resne okvare na strojnih napravah ali v omrežju. Pripravili so vse potrebno, poglani turbino in alternator in jih obremenili z zasilno napravljenim obtežilnim »omrežjem«. Po vseh teh pripravih je dal preizkusni inženir nalog za hitro zapiranje zapornic, ki se sicer izvrši avtomatično, če nastopi okvara. Zapornica pred turbino je zaprla vodo v predvidenem času, njej pa ni sledila zapornica v vodnem stolpu, ker je odpovedal avtomat. Posledica te zatajitve je bilo hitro naraščanje vodnega pritiska v dovodni cevi. Vedeti moramo, da je bila v teh trenutkih v gibanju vsa voda v predoru in v napajalni cevi za turbino. Padec vode znaša okoli 50 m. V sami cevi je bilo približno 180 kub. m vode; turbina pa je po-

za dva oddelka. Kakšno je stanje v osnovni šoli Karavanških kurirjev NOB na Koroški Beli in osnovni šoli Gorenjski odred v Žirovnici, predlog planske bilance sredstev izobraževalne skupnosti Jesenice za leto 1982 ne navaja.

Omenjeni osnutek izobraževalne skupnosti navaja še več drugih odprtih vprašanj, ki grozijo še nadaljnemu krčenju programa, kar bi pomenilo »obutno škodo, ki bi jo na področju vzgoje in izobraževanja občutili najbolj otroci«. Nikjer pa program ne omenja notranjih racionalizacij ali ukrepov. Tako bi, na primer, samo s 10,00 din povečano ceno šolskih kosil, s čimer bi se približno izenačili s kranjsko občino, prihranili približno toliko, kolikor je cena za opremo treh učilnic za usmerjeno izobraževanje. Najbrž bo treba v osnutek planske bilance izobraževalne skupnosti, pa tudi drugih še marsikaj prevrednotiti, če bomo hoteli, da bomo vse to lahko pokrili ob zoženih materialnih možnostih.

Vsekakor pa bo pri tem, kakor je v uvodu poudarjeno, potrebno mnogo več usklajevanja odnosov v razvoju gospodarstva in družbe ter materialnih in denarnih tokov v celotni družbi in reprodukciji. Mnogo bolj pa se bo treba opirati tudi na znanstvena spoznanja in na njih temelječe razvojne možnosti. Takšna neskladja, kot se sedaj kažejo na področju vzgoje in izobraževanja, se kažejo tudi na drugih področjih in če ne bomo bolj preudarno planirali, se nam bodo pokazala jutri še bolj.

rabljala pet kubičnih metrov vode v sekundi. Pri danem premeru cevi je znašala hitrost vode v cevi okoli dvanajsetra na sekundo. Zapornica pred turbino je morala v predvidenem času vodo zapreti in jo seveda tudi zaustaviti. Pri naglem zaustavljanju in zaradi vztrajnosti vode nastane v vodi protitudarni val, ki močno poveča pritisk vode v cevovodu. Čim krajši je čas zapiranja, tem večji je nadpritisek. Po približni oceni je takrat narastel zaradi nedelavnosti zapornice v vodnem stolpu na približno petkratno vrednost — nasproti dopustnemu povečanju do 1,5-kratne vrednosti. Tako je prišlo do katastrofe. Cev je popustila v spodnjem delu tik centrale. Popokali so prečni in en vzdolžni zvar. Voda je pločevino prebila in z vso silo petdesetih metrov padca prizgnila iz odprtine. Pri tem pa ne smemo pozabiti na povečan pritisk, ki je deloval v prvih trenutkih, ko so popustili zvari. Nasrečo je bila zgrajena pred centralo obojna stena, ki je usmerila vodo navzgor; v nasprotnem primeru bi centralo enostavno odplaknilo. Tako pa je voda zadela le streho na centrali in jo odplaknila, obenem pa je poplavila vse prostore v centrali.

Öcenili so, da je steklo čez centralo okoli 6000 kub. m vode, preden so jo uspeli v Vintgarju preusmeriti v strugo. Monterji so se v kritičnem trenutku znašli zelo dobro in se z vso naglico povzpeli na žerjav, da so

Gradnja jezu za HE Zasip leta 1931 (Foto Rudolf Arh)

se rešili pred vodno ujmo. Pri vsem tem niso mogli telefonično sporočiti v Vintgar, da naj odpro zapornice v jezu. Eden od prisotnih je moral teči čez hrib Hom v Vintgar do jezu, okrog dva kilometra. Vse dotlej je tekla voda čez centralo.

Na slikah je prikazana gradnja jezu v Vintgarju in razdejanje vodne ujme na cevovodu in na centrali. Na cevovodu se dobro vidi, kako je voda odprla cev. Na poslopju centrale je vidna poškodovana streha. Zadnji posnetki so bili napravljeni na drugi dan novega leta.

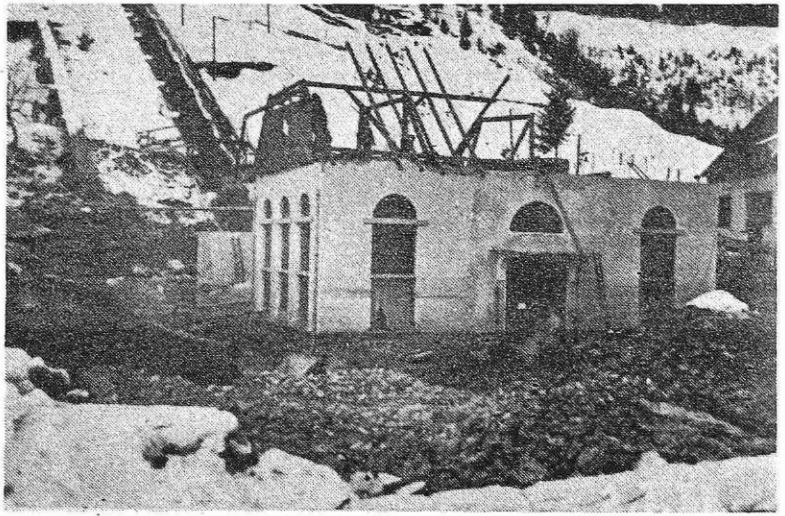
Sreča je bila, da ni bilo človeških žrtev. Centralo so morali v celoti obnoviti. Stroje in naprave so demontirali, jih očistili in posušili. Popravili so zgradbo in ponovno montirali vse naprave. Zavarili so cev in jo primerno ojačali, uredili so tudi zapornice in signalizacijo.

Sedaj dela centrala že skoraj 50 let brez težav in daje električno energijo delovnim napravam v jese- niški železarni.

Rudolf Arh

HE Zasip po nesreči 31. decembra 1931 (Foto Rudolf Arh)

Usoden cevovod (Foto Rudolf Arh)

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČ

ZLATO V LETU 1980

Iz spodnje razpredelnice je razvidna svetovna preskrba z zlatom v letih 1979 in 1980:

preskrba	1979, ton	1980, ton	sprememba, %
Proizvodnja zahodnega sveta	962	960	— 0,2
Prodaja socialističnih držav	229	100	— 129,0
Prodaja bank	574	—	—
Privatna prodaja	—	300	—
Skupaj	1.765	1.360	— 29,9

Podatki kažejo, da je bila svetovna preskrba z zlatom v letu 1980 skoraj za 30 % nižja kot leta 1979, medtem ko je bila količina pridobljenega zlata v deželah zahodnega sveta v obeh letih skoraj enaka. Najmočnejši padeč v količini pridobljenega zlata je doživela največja proizvajalka zlata na svetu, Južnoafriška republika, ki je leta 1979 pridobila 703 tone in lani le 674 ton. Glavni vzrok za to je bilo zmanjšanje vsebnosti zlata v uporabljeni rudi. Precejšno znižanje je bilo tudi v Papui, Novi Gvineji, kjer pridobivajo zlato kot stranski element pri pridobivanju bakra, katerega količina pa je bila zaradi manjšega povpraševanja v letu 1980 nižja.

Večjo proizvodnjo kot leta 1979 je dosegla Brazilija, in sicer jo je dvignila s 26 na 40 ton, ker so začeli izkoriščati nova nahajališča rude. V Dominikanski republiki so odprli več novih rudnikov in s tem povečali proizvodnjo z 11 ton v letu 1979 na 25 ton lani. Tudi v drugih deželah Latinske Amerike so lani povečali proizvodnjo te žlahtne kovine in isto velja tudi za Filipine.

Vzhodnoevropske socialistične države so v letu 1980 znatno zmanjšale svojo prodajo zlata, kar velja kot kazalec, ker količine niso znane. Glavni proizvajalec Sovjetska zveza je

nadaljevala z zmanjšanjem svoje prodaje, ki je dosegla leta 1978 410 ton, leta 1979 229 ton in leta 1980 samo 70 ton. Kaže, da za večjo prodajo sovjetskega zlata ni bilo potreb zaradi izboljšane zunanjetrgovinske bilance in s tem tudi zmanjšanje, oziroma znižanje trgovinskih plačil. Pri v tabeli navedeni količini 100 ton je upoštevana tudi LR Kitajska.

Drugi vir svetovne preskrbe z zlatom je prodaja državnih in privatnih zalog. To je več ali manj nepretrgan postopek, s katerim prodajalci pretvarjajo zlato v denar zaradi trenutno ugodne situacije na tržišču ali pa zaradi finančnih potreb.

Leta 1979 so največ zlata prodale uradne institucije, kot sta zakladnica ZDA in mednarodni monetarni fond. Podobna situacija je bila tudi leta 1980 s tem, da so pri tem sodelovale državne ustanove nekaterih drugih držav.

Prodajo zlata preko privatnega sektorja smatrajo v glavnem kot določeno dopolnilo in ga je mogoče vrednotiti samo s proučevanjem v državah, ki se največ ukvarjajo s trgovino z zlatom. Vendar zadevo nekoliko zaplete dejstvo, da nekatere države, ki so znane po trgovini z zlatom, kot sta, na primer, Velika Britanija in Singapur, ne objavljajo vseh ali pa celo nobenih podatkov o tej dejavnosti. Situacijo je nekoliko olajšalo določilo švicarskih oblasti, da objavljajo podatke o izvozu in uvozu zlata v to deželo. Vendar tudi ti podatki niso natančni, ker lahko zlato pride v Švico in jo zapusti preko proste cone na letališču v Zürichu, kjer podatkov o tem ne objavljajo.

Leta 1980 je bilo uvoženo v Švico približno 200 ton zlata in to iz želez, ki jih normalno ne štejejo kot proizvajalk oziroma izvoznice te kovine. Med njimi so bile: Libanon 80,4 ton, Bolgarija 34,6 ton, Romunija 20,3 ton, Španija 19 ton in še nekatere druge. Zanimovo v tem letu je bilo, da je v dežele Blžnjega vzhoda, v Irak, Iran, Saudsko Arabijo, Kuwait in Arabske emirate izvozila Švica 158 ton zlata in uvozila samo 12 ton. V Veliko Britanijo je bilo uvoženo v tem letu 100 ton in če upoštevamo še prodajo preko New Yorka in še posebej preko držav Srednje Amerike, potem, kaže, da je bilo leta 1980 ponudeno na trgu še dodatnih 300 ton.

Iz spodnje razpredelnice je razvidna prodaja zlata v letu 1979 in 1980 ter razlika v odstotkih.

	1979, ton	1980, ton	razlika, %
Industrija			
zlatarne	737	350	- 110,0
ostala industrijska poraba	285	225	- 26,6
Skupaj	1.022	575	- 77,8
Ostalo			
osrednje državne banke	-	120	-
zlatniki	263	255	- 6,5
privatne palice	450	410	- 9,7
Skupaj	743	785	+ 5,7
Industrija + ostalo	1.765	1.360	- 29,8

Hitro naraščanje cene zlata je v letu 1980 močno vplivalo na njegovo industrijsko tržišče. Na zlatarskem tržišču, ki se je sicer normalno širilo, je bila ob večji ceni zlata njegova poraba manjša. Ukrep zlatarske industrije je bil v izdelavi manjših in lažjih izdelkov iz zlata z nižjimi karati. To je imelo za posledico manjšo prodajo zlata v industrijske namene, in sicer je le-ta padla s 737 ton v letu 1979 na 350 ton v letu 1980.

Tudi ostala področja porabe zlata, kot elektronika, zobozdravstvo in podobno, so prav tako reagirala na višjo ceno z manjšo porabo. Če je bilo mogoče, so zlato nadomestili z drugo, cenejšo kovino. Zato je tudi padla poraba z 285 ton v letu 1979 na 225 ton v letu 1980.

Prav tako je bila ostala prodaja zlata v letu 1980 nižja kot v letu 1979. Izjema je prodaja osrednjih državnih bank, kjer pa tudi podatki iz raznih razlogov niso vedno znani, ali pa niso zanesljivi.

VARSTVO INVALIDOV, USPEHI IN TEŽAVE PRI TEM V ŽELEZARNI JESENICE

Urejeno varstvo invalidov v delovni organizaciji ni le odraz zakonske obveze, tudi ne pomeni le zgolj solidarnost, temveč pomeni del pravilne kadrovske politike, pomeni del celotne poslovne politike v delovni organizaciji. Praviloma morajo biti vsi delavci, ki združujejo delo v določeni delovni sredini, razporejeni tako, da v skladu s svojimi strokovnimi in psihofizičnimi sposobnostmi lahko čimveč prispevajo k skupnemu uspehu. Če se tega zavedamo, potem invalidi ne smejo predstavljati v delovni organizaciji nič drugega kot del kolektiva z »določeno«, le v izjemnih primerih z omejeno delovno sposobnostjo.

Skrb za varstvo invalidov, za njihovo ustrezno zaposlitev zasledimo v železarni Jesenice že v maju 1945. Med prvimi delavci, ki so v maju 1945 začeli z delom v Železarni, so bili tudi prvi vojaški, vojni in drugi invalidi in le-tim je bilo tudi potrebno oskrbeti ustrezno zaposlitev. Prav ti invalidi so tudi prvi dokazali, da njihova samozavest raste z delom, z njihovo resnično enakopravno sodelovanjem pri graditvi porušene domovine, pri graditvi socializma. Tako so torej invalidi sami pomagali narediti vrstni red socialno varnostnih ukrepov do njih. Le tiso:

1. Ustrezna zaposlitev, ki zagotavlja invalidu, da v skladu s preostalimi delovnimi sposobnostmi ustvari določeni delovni učinek na delovnem mestu.

2. Skrb za urejen življenjski - družbeni standard.

3. Ureditev odmere - nakazila eventualnih nadomestil.

Težim invalidom, to je tistim, ki zaradi posledic poškodbe ali bolezni niso več sposobni za organizirano delo, pa moramo urediti ustrezno invalidsko pokojnino.

Začetki skrbi za invalide v Železarni so bili čisto na osnovi moralne zakonitosti, socialistične zavesti. Leta 1959 je izšel prvi sistemski zakon o invalidskem varstvu. Le-ta pa ni mogel takoj polno zaživeti. Šele ob koncu leta 1960 so bili prvi poskusi ocenjevanja razvrščanja invalidov po kategorijah, prej so bile znane le ocene po odstotkih. V Železarni se je začelo z razvrščanjem invalidov po kategorijah in s tem v zvezi na druga ustrezna dela leta 1961. Invalidska komisija je tega leta ocenila 276 zavarovancev. Tako je bilo 195 invalidov III., 26 invalidov II. in 55 invalidov I. kategorije. Skupaj smo v Železarni registrirali prvih 221 delovnih invalidov. Zanimivo je, da noben zavarovaneec ni bil ocenjen za »ni invalidnosti«. Ali ni v tem dokaz, kako sta bila zakon in miselnost ljudi na izvoru »čista«.

Tako smo imeli leta 1961 glede na število zaposlenih 3,22 % delovnih invalidov III. in II. kategorije. Leta 1965 se je število dvignilo na 4,67 %. Ta odstotek se je z večjimi ali manjšimi gibanji obdržal do leta 1970, nato se je zopet dvignil in leta 1975 smo imeli že 5,53 % delovnih invalidov in ob koncu leta 1980 6,87 %. Številčna rast invalidov v času od leta 1961 do leta 1980 je razvidna iz razpredelnice štev. 1.

Menimo, da vzrok za tako rast invalidnosti ni samo posledica težkega fizičnega, nevarnega in zdravju škodljivega dela oz. delovnih pogojev, saj smo priča nenehnemu izboljševanju delovnih pogojev. Vzroki so najbrž številni in se med seboj prepletajo, je pa nekaj očitnih in menimo, da bi se v tej smeri dalo in moralo nekaj storiti, saj je novih zahtevkov za priznanje invalidnosti vedno več.

Opazno je, da nekateri prek invalidske komisije želijo rešiti tisto, česar ne morejo doseči po redni poti v skladu s kadrovsko politiko o napredovanju. Zlasti pri mlajših delavcih se pojavlja težnja, da bi se izognili delu v turnusu - ob enaki stimulaciji. Kot kritični problem je treba navesti tudi, da se vse pogostejše pojavlja zahteva po oceni stopnje invalidnosti, zato da s to odločbo delavec nastopi pred sodiščem z odškodninskimi zahtevkom.

To ugotovitev opiramo na podatke, da so invalidske komisije v 20 letih opravile oceno za 3227 zavarovancev. Od teh so bili pregledani ocenjeni takole:

- 865 ali 26,8 % invalidov I. kat.,
- 133 ali 4,12 % invalidov II. kat.,
- 1322 ali 40,97 % invalidov III. kat.,

- 14 ali 0,43 % z ugotovitvijo »obstoja nevarnost za nastanek invalidnosti (III. a)«,
- 476 ali 14,75 % ni invalidnosti,
- 417 ali 12,92 % ostalih ugotovitev (ocena telesne okvare, zdravljenje ni končano, dodatni zdravniški pregledi, razgovori o ustreznem delu).

K temu prikazu je potrebno dodati še to, da smo v istem času v Železarni upokojili poprečno 144 delavcev ali 2,21 % od skupnega števila zaposlenih. Od tega 99 ali 1,52 % zaposlenih smo upokojili starostno, 45 ali 0,69 % zaposlenih smo upokojili invalidsko. Če primerjamo še število invalidskih pokojnin na eno starostno pokojnino, ugotovimo da: - v SFRJ na eno starostno pokojnino pride 1,02 invalidske, - v SR Sloveniji na eno starostno pokojnino pride 0,32 invalidske, - v Železarni na eno starostno pokojnino pride 0,51 invalidske (to so podatki za leto 1980).

Pregled števila invalidskih in starostnih upokojitev je prikazan v razpredelnici štev. 2.

ZAPOSLOVANJE INVALIDOV

Kar 45 % ocenjevanih na invalidski komisiji ocenjeno z II. ali III. kat. in so sposobni za drugo ustrezno delo. To nam pove, kolikšno je breme za odgovorno službo v Železarni pri iskanju ustreznih del. Od vsega začetka je to delo poverjeno kadrovskemu sektorju - odseku za socialno varstvo in zavarovanje - prej za vse obrate, sedaj za TOZD. Delovna organizacija Železarna Jesenice združuje 20 TOZD in tri delovne skupnosti.

Medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti med TOZD in delovno skupnostjo za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje so določene v samoupravnem sporazumu o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih med temeljnimi organizacijami združenega dela in omejeno delovno skupnostjo. Kadrovski sektor v okviru svojih (dogovorjenih) pravic in nalog vodi celotno skrb za ustrezno reševanje invalidov: zaposlovanje, prekvalifikacijo, rehabilitacijo, uvajanje v delo in čim ugodnejše počutje. Sicer pa zagovarja naš ustaljen koncept, po katerem so invalidi izenačeni pri urejanju socialne varnosti.

V Železarni smo osvojili princip individualnega reševanja invalidov, to pomeni, da za vsakega invalida posebej skladno z njegovo prizadetostjo in osnovno ter preostalo delovno sposobnostjo iščemo drugo ustrezno delo. Zahtevo po popisu delovnih mest primernih za zaposlitev invalidov smo zavrnili in še zavračamo. Zagovarjamo namreč stališče, da je možno skoraj na vseh delih in nalogah zaposliti invalide osebe, če le-te izpolnjujejo osnovne pogoje za opravljanje teh del (psihofizične sposobnosti).

To naše stališče zagovarjamo predvsem iz moralnega in socialno varnostnega stališča - obveze kolektiva do svojih sodelavcev in drugih iz določil zakona. Predvsem

delavec ne sme vnaprej vedeti, kaj mu je namenjeno ob izgubi ali zmanjšanju delovne sposobnosti. In drugič, če po zakonskem določilu delovna organizacija mora zaposliti vsakega svojega invalida, zakaj je potem treba določiti dela in naloge, na katerih lahko delajo samo invalidi. Tudi nismo zagovorniki nobenih invalidskih delavnic znotraj delovne organizacije. Zagovarjamo stališče, da je invalid najbolje rešen, če lahko dela še dalje v svoji delovni skupini ali vsaj v svoji TOZD ali delovni organizaciji.

Za vsakega invalida najprej iščemo možnosti zaposlitve v njegovi TOZD, če tu ni mogoče, pa v drugi TOZD ali delovni skupnosti v okviru Železarne. Do sedaj nam je uspelo še vse invalide zaposliti v okviru Železarne, čeprav nekatere z manjšimi ali večjimi težavami. Težave nam največkrat povzročajo osebne težave invalida, ki pa niso medicinskega izvora. Večkrat so prisotne neurejene socialne in družinske razmere.

Ker glede na težino dela in mikroklimatske pogoje v proizvodnih TOZD ni vedno možno zaposliti v matični TOZD, moramo najti delo v drugi TOZD ali delovni skupnosti.

Iz razpredelnice štev. 3 je razvidno število zaposlenih invalidnih oseb po posameznih TOZD in delovnih skupnostih. To število pa ni prikaz nastanka invalidnosti po TOZD, niti ne odraz frekvence nezgod in obolenj. Število zaposlenih invalidov je med drugim tudi odraz stopnje solidarnosti drugih TOZD oz. delovnih skupnosti do zaposlovanja invalidov na delih, kjer je delo primerno za invalide osebe.

Uspešnost pri zaposlovanju in razmeščanju invalidov je močno odvisna od dobrega sodelovanja z invalidsko komisijo in s službo skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Osnova za tako sodelovanje je bila že vse od začetka, ko je služba okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Kranju organizirala delo invalidske komisije na principu dela po občinah. Za zavarovance večjih delovnih organizacij pa je prišla tudi v delovno organizacijo in pritegnila k delu odgovorne delavce iz delovne organizacije - organizatorje dela, tehnologe. Tako delo je nadaljevala tudi novoustanovljena služba skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja (SPIZ).

Postopek pred invalidsko komisijo se začne pri lečečem zdravniku. Zbrane predloge dopolni referent za rehabilitacijo invalidov pri SPIZ. Pregleda jih predsednik senata invalidske komisije in predpiše nadaljnje naloge referentu. Referent pride v delovno organizacijo in tu z referentom za rehabilitacijo invalidov pripravi nadaljnji postopek. Sledi razgovor z invalidom, z vodstvom TOZD, včasih mora referent tudi na sejo komisije za delovna razmerja v TOZD na razgovor glede priprave delovnega mesta. Invalid je povabljen na invalidsko komisijo šele potem, ko je vse pripravljeno za oceno in odločanje o ustreznosti zaposlitvi. Če je rešitev sporazumna, invalid še naslednji dan nastopi delo. So tudi posamezni primeri, ko se invalid ne strinja z določenim delom. V takih primerih je komisija pripravljena izreči dodatni sklep, ko je dosežen sporazum.

Ce gre za zaposlitev invalida na strokovno zahtevnejših delih, komisija odobri rehabilitacijo. Rehabilitacijo pretežno opravljamo znotraj delovne organizacije, neposredno na delih, za katera naj bi se invalid usposobil. S tem dosežemo, da se invalid usposobi konkretno za tista dela, katera bo opravljal in se tudi že v času rehabilitacije seznanil s svojimi bodočimi sodelavci. Kadar je za usposobitev potrebna strokovna šolska izobrazba, pošljemo invalida v ustrezno šolsko ustanovo, sicer pa invalid ostane v delovnem razmerju v matični TOZD z vsemi pravicami.

NADOMESTILO OSEBNEGA DOHODKA

Že od leta 1972 imamo pooblastilo SPIZ Kranj, da sami obračunavamo in izplačujemo invalidom nadomestila osebnega dohodka. Na ta način smo odpravili prejšnja negodovanja zaradi nerednega nakazovanja. Sedaj dobimo od SPIZ le odločbo o pravici, vse valorizacije nadomestil opravimo sami. Tako dobe invalidi ob izplačilu osebnega dohodka delavcem Železarne za januar tudi že valorizirano nadomestilo.

Nadomestilo prejema 40 - 48 % zaposlenih invalidov, trenutno 186. Ostali so zaposleni na enakovrednih ali celo bolj stimuliranih delih.

Obračun nadomestil je problematičen zaradi pogostih sprememb v načinu nagrajevanja. V letih po nastanku invalidnosti se na področju nagrajevanja na posameznih delih opravijo mnoge spremembe: prevrednotenje določenih del, prevrednoteni pogoji dela, nočni, nedeljski in drugi dodatki.

Invalidi II. kat. prejema nadomestilo za tisti polovični delovni čas, ko ne delajo. Po odločbi imajo dolo-

čeno pravico do nadomestila. Višino nadomestila izračunamo in izplačamo sami v Železarni in je enaka višini odmerjenega osebnega dohodka preteklega meseca. Tisti invalidi II. kat. ki opravljajo po invalidnosti nižje vrednotena dela, prejmejo še razliko osebnega dohodka za polni delovni čas, po istih kriterijih kot invalidi III. kat.

Pri tem načinu se posebej prizadejo čutijo invalidi, pri katerih je nastala invalidnost na nizko vrednotenih delih. Ti invalidi imajo pretežno nižje vrednotena dela po nastanku invalidnosti. Pri krajsanosti na osebnem dohodku ni možno ugotoviti, niso pa sposobni - niti psihofizično niti po strokovni usposobljenosti, da bi konkurirali za zahtevnejša dela.

DRUGE PRAVICE INVALIDOV

Čeprav se držimo načela, da je invalid enakopraven član kolektiva, imamo v naših samoupravnih splošnih aktih navedene nekatere posebne pravice invalidov. Te pravice so določene v samoupravnem sporazumu o združevanju TOZD v delovno organizacijo Železarna Jesenice, v pravilniku o delovnih razmerjih in v samoupravnem sporazumu o združevanju dela delavcev v TOZD in delovnih skupnostih.

Te pravice so naslednje:

Invalidu za čas trajanja rehabilitacije pripada 10 % dodatek na oskrbnino odmerjeno z odločbo SPIZ. Določena je tudi možnost, da za vestno in prizadevno usposabljanje dobi še nagrado v višini razlike do osebnega dohodka redno zaposlenih. Pri odmeri letnega dopusta invalidom pripada še dodatni del:

- za invalidnost II. in III. kat. in za telesno okvaro 30 - 50 % - 2 dni,
- invalidi z ocenjeno telesno okvaro 60 % - 3 dni,
- invalidi z ocenjeno telesno okvaro 80 % - 5 dni.

S tem dodatnim dopustom se nad 30 dni poveča dopust le invalidom s telesno okvaro 60 % in več.

Invalidi, prosilci za stanovanja, pridobijo naslednje točke za vpis v prednostno listo:

- invalidi II. in III. kat. - 20 točk,
- invalidi I. kat. - 30 točk,
- invalidi z ocenjeno telesno okvaro do 40 % - 20 točk,
- invalidi z ocenjeno telesno okvaro do 70 % - 20 točk,
- invalidi z nad 70 % - 30 točk.

STROKOVNI KROG

SODELAVCEV PRI REŠEVANJU INVALIDOV

Delo pri reševanju invalidov je zahtevno, zato v okviru kadrovskega sektorja poleg socialnih delavcev, zadolženih za varstvo invalidov, so-

OBSEG PROBLEMA INVALIDOV ŽELEZARNE JESENICE V PRIMERJAVI Z DELOVNIMI ORGANIZACIJAMI SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Delovna org.	št. vseh delavcev	št. del. invalidov III. kat.	št. del. invalidov II. kat.	št. delov. inv. v drugih prizad.	% zaposl. invalid.
Železarna Ravne	5.234	480	66	581	11,46
Železarna Jesenice	6.356	395	35	505	7,75
Železarna Store	3.460	214	27	267	7,70
Plamen Kropa	525	26	12	41	7,20
Tovil Ljubljana	312	9	-	9	2,88
Veriga Lesce	1.358	109	15	150	9,13
Žičarna Celje	463	16	8	61	5,18
Metalurški inštitut	99	-	6	-	6,06
Skupaj SOZD	17.915	1.275	169	1.614	7,17

POVZETEK

Pri reševanju invalidov se v Železarni zavedamo, kaj predstavlja za nas preko 500 delovno manj zmognih delavcev. Trudimo se, da jih tako razporedimo, da lahko prispevajo čim večji delež k skupnim proizvodnim uspehom. Izhajamo namreč iz stališča, da mora invalid na drugem ustreznem delu dosegati enak delovni učinek kot ostali. Zato tudi to področje dela rešujemo v kadrovskem sektorju Železarne enotno za vse TOZD.

Iz kadrovskega stališča je treba priznati, da nikakor ne smemo in ne moremo zanemariti teh 500 delovnih moči, saj nam s pravilno razmestitvijo morajo dati svoj delež k skupnemu uspehu. Pri vsem tem ne smemo prezreti pozitivnih strani invalidov. Invalidi namreč nimajo fluktuacijske mentalitete, čisto ostanejo na tistih delih in nalogah, za katera so se usposobili, oziroma na katera so bili razporejeni.

Vse svoje delo v skrbi za invalide, ki ni niti majhno, niti lahko, opravljamo v zavesti, da pomagamo našemu delavcu ob izgubi ali zmanjšanju delovne sposobnosti, da še dalje lahko živi v svoji delovni skupini, ker je tako najlažje prenaša-

delujejo še: zdravnik medicine dela, psiholog, varnostni inženir, kadrovik in tehnolog iz TOZD.

POMOČ SINDIKALNE ORGANIZACIJE

Uspešnost reševanja invalidov, njihova zaposlitev in urejanja nekaterih pravic (posebnih), bi bilo ob vsej strokovni ekipi oteženo, če ne bi imeli polne moralne in družbenopolitične pomoči v sindikalni organizaciji Železarne.

Na sindikatu podpirajo našo usmerjenost, naša prizadevanja. Prisluhnejo tudi raznim problemom posameznika, pri tem pa ne pozabijo pritožitelja opozoriti na spoštovanje delovnega reda, na izvrševanje določenih nalog. Naša želja je le, da bi se tako sodelovanje, ta pomoč sindikalne organizacije utrdila tudi v osnovnih organizacijah.

V TOZD še vedno obstoje težave in pri njihovem reševanju nam bodo morale pomagati osnovne organizacije sindikata.

Kljub vsem zapisanim dogovorom je nekaterim odgovornim ljudem v TOZD težko dopovedati, kakšne zakonske obveze imajo v TOZD (iz naslovne delovne organizacije) do invalidov.

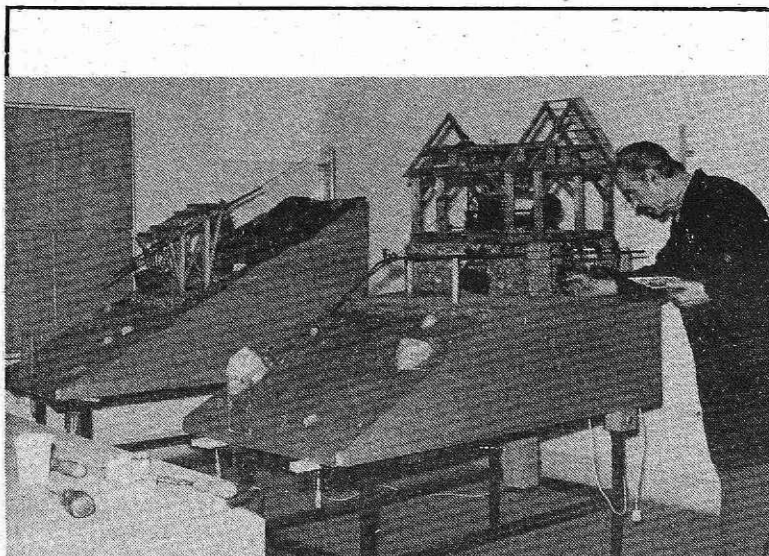
Pod okriljem sindikalne organizacije Železarne deluje tudi »aktiv delovnih invalidov«. Ta aktiv je sicer organizacijsko vključen v Društvo invalidov občine. Aktiv ima svoj izvršni odbor, ki vodi skrb za zagotavljanje socialne varnosti svojih članov. Kar zadeva probleme zaposlovanja in rehabilitacije invalidov, se člani aktivna povezujejo z našo službo, prek katere lahko največ urede. Skupaj z društvom invalidov skrb za rekreacijo in za organizacijo izletov. Prek svoje komisije za socialna vprašanja obiskujejo težje prizadete - obolele invalide, jim oskrbijo ustrezno pomoč - denarno ali dajo predlog za brezplačno klimatsko zdravljenje. Sredstva za to delo imajo rezervirana pri izvršnem odboru sindikalne organizacije Železarne.

Aktiv je tesno povezan z aktivom invalidov v delovnih organizacijah združenih v SOZD Slovenske Železarne. Na nivoju SOZD deluje koordinacijski odbor. Ta odbor po potrebi ugotavlja stične probleme invalidov in vodi izmenjavo mnenj. Vsako leto organizira skupno srečanje invalidov.

Naš aktiv je navezal prijateljske stike tudi z aktivom invalidov baze na Bor v Srbiji. S temi prijatelji izmenjujejo svoje izkušnje, opažanja in mnenja na področju reševanja svoje problematike.

Ti podatki so zbrani po stanju koncem leta 1980.

Med drugim je bilo ugotovljeno, da je najpogostejši vzrok za nastanek invalidnosti bolezen - preko 60 % vseh primerov.

Nova pridobitev v tehničnem muzeju Železarne - Pantzova žičnica - izdelalek maketarja Marjana Dolinška (Foto I. Kučina)

OCENA DRUŽBENOPOLITIČNIH, SAMOUPRAVNIH IN DRUŽBENOEKONOMSKIH RAZMER V OKOLJU, KJER DELUJE OO ZK KADROVSKI SEKTOR

Na volilni konferenci osnovne organizacije zveze komunistov kadrovskega sektorja je bila podana ocena o družbenoeconomičnih in družbenopolitičnih razmerah na področju kadrovske dejavnosti. Člani osnovne organizacije so menili, da ocena odkriva vrsto problemov, ki se ne pojavljajo samo pri delu na kadrovskem sektorju, temveč tudi v drugih sredinah. Nekatera področja kažejo celo na potrebno usklajevanje in enotno nastopanje v občinskem merilu, zato konferenca predlaga, naj o oceni razpravljajo tudi drugi komunisti v Železarni. S tem namenom oceno tudi objavljamo.

Komunisti kadrovskega sektorja nismo veliko sestankovali, vseeno pa lahko ocenimo razmere tako v našem ožjem kot tudi širšem okolju. Obdobje, ko smo sprejeli ustavo, zakon o združenem delu in zakon o družbeni samozaslužbi in ljudskem odporu je že precej odmaknjeno, vendar se zdi, kot da smo še vedno na začetku. Mogoče smo mislili, da bo dovolj, če bomo imeli vse na papirju. Pozabili pa smo in še pozabljamo, da so nas avtorji teh revolucionarnih sprememb opozarjali na težave, ki nas čakajo.

Delavci kadrovskega sektorja smo že dalj časa izpostavljeni različnim pritiskom. Najpogostejše se postavlja zahteva po povečanju števila delavcev v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Dokazovanje, kje je delavec premalo in kje preveč, si sledijo iz dneva v dan, kadrovskega sektorja pa naj bi bil zavora, da se želje in plani ne uresničijo. Danes imamo priložnost ugotoviti nasprotno. Že več let opozarjamo na slabo delo, nespoštovanje zakonov, sporazumov in pravilnikov, pa tudi v bodoče bomo še opozarjali na napake. Včasih tudi pri nas pozabljamo, da je delovna organizacija sestavljena iz temeljnih organizacij in delovnih skupnosti. Zakon o združenem delu je opredelil njihovo vlogo: drug brez drugega ne moremo obstajati. Nujno je sodelovanje, solidarnost, povezava, ki bi morala temeljiti na svobodni menjavi dela. Dokazovanje o pomembnosti enih in pomembnosti drugih ne vodijo nikamor. V situaciji, kakršna je, moramo dokončno prenehati s takšnim delom. Nihče v temeljni organizaciji ali delovni skupnosti ne nasprotuje premestitvi delavca, ki ne more ali noče opravljati svojega dela, v drugo TOZD ali delovno skupnost. Ni važno, ali je za drugo delo sposoben ali ne, važno je, da temeljna organizacija reši svoj problem. Dostikrat opazimo, da bi delavce, ki v TOZD niso zaželeni, najraje premestili v delovne skupnosti, če pa se pojavi prošnja za sprejem kandidata s srednjo, višjo ali visoko šolo izven delovne organizacije, pa že zaženemo vik in krik.

Meje se postavljajo tudi med TOZD samimi in človek včasih ne ve, ali delamo vsak za sebe, ali skupni interesi sploh niso več pomembni, temveč je važno samo »naš« — moj» najožji interes. Še posebej komunisti ne smemo pozabiti, da morajo biti »naši« interesi povezani z interesi vseh ostalih, da so to naši skupni interesi in da tako, kot smo delali včeraj, danes ne moremo in ne smemo več.

Ko danes ocenjujemo naše delo, ugotavljamo, da je stanje naše delovne organizacije zelo kritično. Spremembe v svetovnem in domačem gospodarstvu, zastarela tehnologija, pomanjkanje delavcev za to tehnologijo, težave z devizami, naša neprilagodljivost in stara miselnost, nespoštovanje dogovorov, zakonov, sporazumov in pravilnikov so poleg slabega in neogovornega dela glavni vzroki za takšno stanje. Takoj pa lahko povejmo, da delavci kadrovskega sektorja že dolgo opozarjamo na te težave in predlagamo rešitve. Odločali smo se za različne akcije, za katere smo vnaprej predvidevali velike težave in jih tudi imeli. Nihče od nas ne trdi, da smo delali boljše in vedno v skladu z zakoni, kadar pa smo šteli zakonitost, nismo odnehali, čeprav smo naleteli na odpore in proteste tudi s strani poslovnih organov.

Akcijo začasnih premestitev delavcev iz delovnih skupnosti v TOZD je pozdravila vsa delovna organizacija, še posebej pa so bile zadovoljne TOZD, v katerih so ti delavci delali.

Spomnimo se »usmeritve za izdelavo plana po TOZD« za kadrovskega sektorja iz leta 1980. Odločno smo opozorili, da moramo prenehati z dosedanjim praksom, saj delavce »naročamo« kot vložek, repromaterial in energijo, nič pa ne storimo za boljše delo vsakega posameznika. Predlagali smo, da vodstvene in vodilne delavce rotiramo, če ne bodo uspeli realizirati postavljenega cilja: intenzivnega zaposlovanja in s tem povečanja produktivnosti živega dela. Koliko je bilo na tem narejenega, vemo, prav tako tudi vemo, koliko vodij je rotiralo.

Aprila letos smo poskušali z ukrepi stabilizacije kadra v TOZD Jeklarna in Plavž: obema naj bi priznali poseben status in s tem določili poseben status in s tem določili poseben status in s tem določili poseben status.

pozitivno sprejet, vendar s pripombo, naj bi veljal za vse delavce, kar pa je seveda v nasprotju z osnovnim namenom predloga. Vemo, katere »najpomembnejše« TOZD so najbolj reagirale in se pri tem sprašujemo, če ne bi prav tu morali najprej upoštevati predloga rotacije.

Nič koliko akcij je bilo na vseh nivojih, vendar se skoraj nič ni premaknilo. Takšnemu stanju je nujno sledilo kar najbolj resno opozorilo vodja kadrovskega sektorja, DA ZA TAK OBSEG DEJAVNOSTI, KOT GA IMAMO V NAŠI OBČINI, DELAVCEV V NAŠEM OBMOČJU ENOSTAVNO NI. Trditev je bila podkrepjena s podatki, nakazana je bila rešitev problema in kar je najpomembnejše, to opozorilo nakazuje konkretne predloge za določene spremembe na tem področju.

Pri planiranju kadrov za leto 1982 smo spet naleteli na težave. Že nekaj let ugotavljamo razlike med plani in dejanskim staležem. Na osnovi podatkov dokazujemo in prepričujemo vse odgovorne za planiranje v TOZD in delovnih skupnostih (vodje TOZD in delovnih skupnosti), da takšno neskladno planiranje vnaša negotovost in nezadovoljstvo med letom in da smo omejeni po številu in strukturi delavcev. Ko se dogovarjamo o planih in ostalih ukrepih za stabilizacijo (med drugim ukinjanje odvečne administracije), so nam vsem jasne omejitve, ki pa jih ne vidimo v svoji TOZD ali delovni skupnosti, temveč le v ostalih. Razlogi za takšna gledanja so v neurejenosti dohodkovnih odnosov, kajti višina sredstev za OD se določa glede na število delavcev in takoj lahko ugotovimo, zakaj tako velike zahteve in želje po visokih planih.

Osebnih dohodki sploh niso odraz vloženega dela in pogojev dela. Vse prepogosto se odločamo za enkratne, nepremišljene, neobdelane in kampanjske odločitve, ki pa nimajo neposrednega učinka na boljše delo, še manj pa na občutek delavca, da je do njih upravičen. Takšne odločitve pa vplivajo na slabo orientacijo in stabilnost kadra in nam povzročajo nemalo dela.

Prevelika orientacija v zaposlovanje in prerazporejanje kadra na neproduktivna dela v preteklosti nam povzroča veliko težav pri dokazovanju in prepričevanju odgovornih delavcev, da je potrebno preiti k zmanjševanju le-teh. Po sprejetem programu se mora za vsak primer nove razporeditve ali nadomestila za delavca, ki je prekinil delovno razmerje, na delih preveriti upravičenost ponovne zaposlitve.

Če bomo hoteli uresničiti sprejete programe razvoja Železarne, ne bomo smeli razmišljati samo o proizvodnji, ampak tudi o dohodku. Ali lahko z ustvarjenim dohodkom omogočimo nadaljnji razvoj delovne organizacije, dvig osebnega in družbenega standarda delavcev in občanov? V razmerah, v kakršnih smo in kakršne lahko pričakujemo, dviganje števila zaposlenih ne more priti do rešitve.

Pri nas na kadrovskem sektorju, kot tudi v ostalih sektorjih in TOZD, imamo še veliko možnosti, da tudi pri zmanjšanem številu za-

poslenih naredimo več, kot smo do sedaj. Res ni prijetno, če se obseg dela poveča, vendar pa le opravljeno delo in produkt tega dela ustvarjata boljše življenje. Postati nam mora jasno, da bomo živeli samo od tega, kar bomo naredili, ne pa od tega, kar smo mislili narediti. Še imamo rezerve znotraj delovne organizacije in če jih ne najdemo, to lahko pomeni, da jih najti ne znamo ali pa nečemo.

Nekdo, ki se odloči, da bo iskal možnosti za zmanjševanje staleža ob istem obsegu dela, naleti na veliko težav. Nekateri vendar poskušajo tudi to in uspevajo. A kako je tem delavcem, ko vidijo, da se okoli njih stvari prav nič ne spreminijo? Komunisti in delavci kadrovskega sektorja moramo narediti vse, da bo takšnih poskusov vedno več. Ni sektorja ali TOZD v naši Železarni, kjer ne bi bilo možnosti za tovrstno stabilizacijo.

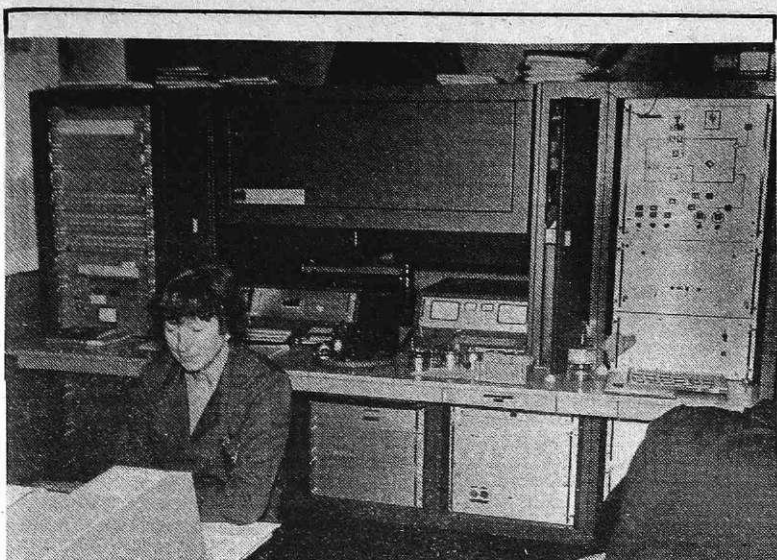
In končno moramo nekaj spregovoriti tudi o tistih osnovah naših samoupravnih odnosov, za katere trdimo, da so boljši kot drugje — o mesebojnih, človeških odnosih. O tem konkretno malo govorimo, še manj pa storimo. Počasi smo začeli pozabljati na ljudi, razen na sebe seveda! Za koliko delavcev v naši Železarni vemo, da so zasvojeni z alkoholom? Gre za vse strukture delavcev brez izjeme, tudi za vodilne. Tu ne gre samo za to, da ti delavci ne morejo opravljati svojega dela tako, kot bi ga lahko, gre tudi za to, da pred našimi očmi propadajo ljudje, ki so že nekaj naredili, in tudi taki, ki še morajo nekaj narediti. Pri tem se niti ne zavedamo, kaj lahko stori človek človeku, če mu pomaga iz takšnih težav. Delavca, ki pije, skrivamo, dokler ne obleži, potem pa vsi zavpijemo, da ga je treba postaviti na cesto. Pokličimo te ljudi in jim pomagajmo! Posamezni delavci ne zmorejo reševati problemov alkoholizma v Železarni, če sredine, v katerih delavci — alkoholički delajo in živijo, do njihovih težav in stisk ostajajo brezbržne.

Vedno več je delavcev, ki jim invalidska komisija prizna invalidnost. Nekaj bomo še lahko zaposlili v delovnih skupnostih, in TOZD, vendar vedno manj in najbrž ni več daleč čas, ko teh možnosti ne bo več. Ali bomo šele potem začeli razmišljati o boljših delovnih pogojih? S tem moramo začeti takoj in če tega še ne delamo, se spet lahko vprašamo, kakšni so naši odnosi.

Tudi pri zaposlovanju žensk se nam zapleta. Vendar bi tudi ta problem lahko reševali z določenimi organizacijskimi ukrepi, ki smo jih že večkrat predlagali.

Za tako stanje in take odnose pa nosimo del krivde tudi mi, delavci kadrovskega sektorja. Veliko akcij smo sprožili, vedeli smo, da smo na pravi poti, pa smo malokrat uspeli. Namen vseh akcij je bil spremeniti dejansko stanje in prispevati k boljšemu delu, večjemu dohodku in boljšim samoupravnim in medsebojnim odnosom. V nobeni družbi pa se cilji ne uresničujejo sami po sebi, ampak je potrebno ustrezno delovanje in hotenje. Najpomembnejši cilj vseh komunistov naj bi bila težnja k izboljšanju sedanjih odnosov. Skupaj moramo ugotoviti, da ni več časa za besede, temveč je potrebno več odgovornega dela, akcij in boja za samoupravne socialistične odnose.

Sekretar OO ZK KS

Sodelavka v raziskovalnem oddelku (Foto I. Kučina)

PREGLED ŠTEVILA ZAPOSLENIH INVALIDOV IN LETNI PRIRAST V ŽELEZARNI JESENICE V OBDOBJU 1961 - 1980 (1)

Leto	Št. ocen. invalid.	Ktg invalidnosti						ost.	31. 12. zaposl. del. inval.	31. 12. zaposl. vseh inval.	Št. vseh zaposlenih
		I.	II.	III.	III. a	ni inv.					
1961	276	55	26	195	—	—	—	221	—	—	6854
1962	153	41	8	78	—	26	—	249	—	—	6860
1963	209	38	8	64	—	39	60	277	—	—	6858
1964	144	40	2	60	—	23	19	292	—	—	6932
1965	182	59	12	66	—	25	20	324	477	—	6927
1966	178	65	10	50	2	40	11	328	477	—	6869
1967	155	54	7	49	5	31	9	328	461	—	6786
1968	189	80	3	67	1	29	9	337	468	—	6755
1969	160	61	4	53	2	22	18	291	403	—	6225
1970	152	55	1	58	—	26	12	292	390	—	5788
1971	134	45	1	49	—	19	20	299	392	—	5653
1972	131	24	4	65	1	10	27	304	401	—	5606
1973	143	37	9	42	—	26	29	306	402	—	5972
1974	149	27	7	54	1	24	36	339	452	—	6077
1975	142	34	3	47	1	27	30	354	446	—	6401
1976	140	26	2	57	—	31	24	363	457	—	6301
1977	141	28	4	53	—	22	34	373	462	—	6425
1978	142	45	9	53	—	18	17	390	485	—	6501
1979	124	24	7	62	—	16	15	416	509	—	6655
1980	183	27	6	100	1	22	27	447	536	—	6511
Skupaj	3227	865	133	1.322	14	476	417				okrog 6448
%	100	26,8	4,12	40,97	0,43	14,75	12,92		8,23 %		na stalež 1980

III. a = obstoja nevarnost invalidnosti

PREGLED ŠTEVILA UPOKOJENIH, LOČENO INVALIDSKIH IN STAROSTNIH ZA OBDOBJE 1961 - 1980 (2)

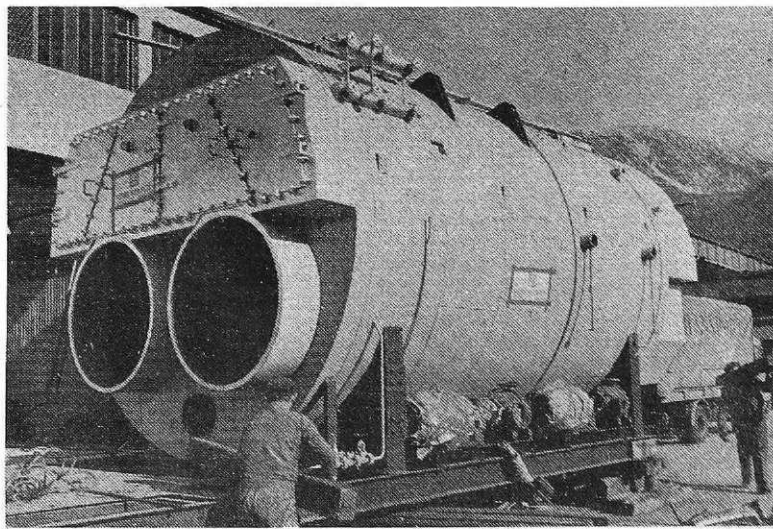
Leto	Invalidsko	%	Starostno	%	Vseh
1961	55	29,73	130	70,27	185
1962	40	18,52	176	81,48	216
1963	38	19,79	154	80,21	192
1964	40	32,26	84	67,74	124
1965	59	36,65	102	63,35	161
1966	65	27,54	171	72,46	236
1967	54	40,60	79	59,40	133
1968	80	46,24	93	53,76	173
1969	61	36,09	108	63,91	169
1970	55	33,13	111	66,87	166
1971	45	34,09	87	65,91	132
1972	24	20,17	95	79,83	119
1973	34	26,77	93	73,23	127
1974	28	35,00	52	65,00	80
1975	30	32,97	61	67,03	91
1976	29	33,33	58	66,67	87
1977	31	29,81	73	70,19	104
1978	45	38,14	73	61,86	118
1979	30	24,79	91	75,21	121
1980	52	33,99	101	66,01	153
Skupaj	895		1.993		2.887
%	31,00		69,00		100

Povprečno letno upokojenih:

- invalidsko 45 ali 0,69 zaposlenih
- starostno 99 ali 1,52 zaposlenih
- vseh 144 ali 2,21 zaposlenih

PREGLED ŠTEVILA ZAPOSLENIH INVALIDOV PO TOZD IN DELOVNIH SKUPNOSTIH V PRVEM POLETJU 1981 (3)

TOZD	ŠTEVILO INVALIDOV	% ZAPOSLENIH GLEDE NA STALEŽ
Plavž	10	4,78
Jeklarna	50	7,36
Livarna	6	6,74
Valj. bluming štel	30	7,56
Valj. žice in profilov	14	7,73
Valj. debele pločevine	9	5,39
Hladna valjarna Bela	12	4,41
Hladna valjarna Jesenice	17	7,83
Žičarna	35	13,16
Profilarna	5	6,33
Vratni podboji	2	2,94
Jeklovlek	4	2,58
Elektrode	19	7,45
Žebjarna	8	9,41
Strojne delavnice	29	9,18
Remontne delavnice	29	5,73
Vzdrževanje	23	4,32
Energetika	21	8,75
Transport	27	7,58
DS KOFI	33	11,54
DS KSI	82	23,56
DS ETKRNG	29	6,12
Družbena prehrana	18	10,29
Železarna Jesenice	512	8,06

V roku je prispel parni kotel (25 ton/uro) iz podjetja Djuro Djaković za parno centralo na Beli (Foto I. Kučina)

KOKRŠKI ODRED

Zaradi prejšnjih številnih akcij pa so Nemci poostri bili budnost in zdaj na gosto križarili po kamniškem območju. Nemcem ni primanjkovalo niti policijskih niti orožniških sil, poleg tega pa so jim vedno bolj pomagali raztrganci, ki jih je vodil zloglasni Martin Črnogelj-Najner. Raztrganci so ogrožali zlasti kurirje ter prebivalstvo in aktiviste.

V tem času je tudi Kamniški bataljon čedalje pogostejše moral menjati taborišča in bolj paziti na svojo varnost. Kljub temu pa je na dan mrtvih na pokopališču pri Sv. Trojici z govorom in petjem žalostno počastil spomin padlih borcev. S pretresljivim govorom je nastopil odredni zdravnik dr. Milan Cunder-Miha. Nemci so naslednje dni začeli hajkati bataljon po moravskih hribih. To je bil uvod v pogostejše nemške napade nanj.

Ker ni odrednih poročil, lahko le na osnovi nemških dokumentov naštejemo še nekaj akcij Kamniškega bataljona.

Skupina bataljona je 2. oktobra 1942 v Gozdu nad Kamnikom zažgala hišo nemčurja, ki je delal v Celovcu, na oglasno desko sredi vasi pa je nalepila letake, pisane v slovenskem in ruskem jeziku.

Četa bataljonovih borcev je 17. 10. 1942 nabirala hrano v okolici Smartnega v Tuhinjski dolini, druga skupina pa je šla v oskrbovalno akcijo v Trnovo, blizu Lukovice v Črnem grabnu. Ta večer so se partizanske skupine pojavile tudi v drugih vaseh, o čemer so bili Nemci hitro obveščeni. Iz istega nemškega poročila zveemo, da so borci Kamniškega bataljona prišli v Košice, le 2 km severovzhodno od Kamnika, kjer so opravili oskrbovalno akcijo. S seboj so odnesli živila in razno obleko.

Med 5. in 9. novembrom 1942 so borci Kamniškega bataljona nabavljali hrano in razne potrebščine za zimo v raznih krajih Tuhinjske doline, vse do Motnika in v neposredni bližini Kamnika. Vmes so trošili in delili propagandne letake. Tudi v poznejših dneh so borci tega bataljona, razdeljeni na razne skupine, pogosto odhajali na teren.

One 9. novembra so orožniki in čisti pri Pšajnovici (k. 658) v Tuhinjski dolini napadli taborišče niškega bataljona. Partizani so se prebili iz obkoljevanja, vendar so izgubili dva borca, nekaj orožja, opreme in živil.

Na cesti proti Zgornjemu Tuhinju nju so borci 12. novembra 1942 zvečer obstreljevali orožniški avto, ki je pripeljal iz kamniške smeri. V njem je bil ubit orožniški poročnik, partizani pa so zaplenili 2 puški. Nemci so na kraj dogodkov takoj poslali orožniško motorizirano četo »Alpenland«, ki pa ni zasledila partizanov.

Dne 15. novembra 1942 so borci ustrelili lesnega trgovca in nemškega sodelavca iz Mekinj pri Kamniku, pretrgali pa so tudi telefonski vod med Domžalami in Moravčami ter telefonsko zvezo s Podgorico.

Med pohodom Moravškega bataljona novega Savinjskega odreda 2. grupe odredov (ta Moravški bataljon, ki sta ga vodila komandant Franc Poglajen-Kranjc in politkomisar Josip Berkopce-Mišelj, je bil formiran septembra 1942 iz Morav-

ške čete. Glej Zbornik NOV VI/4, str. 292 ter članek Franca Poglajena-Kranjca v Litijem zborniku NOB I, str. 110-112.) proti Tuhinjski dolini je Kamniški bataljon zelo zaposloval nemške enote, ki so ga neprestano zasledovale. Ena četa Kamniškega bataljona, ki je tedaj taborila na Murovici, je med drugim 20. novembra blizu Ihana z uspehom napadla patruljo nemške obmejne carinske zaščite in tako še bolj pritegnila nase nemške enote.

Dne 22. novembra 1942 je ves bataljon odšel v prehranjevalno akcijo. Pomikal se je mimo Domžal v Groblje. To pot bataljon ni bil pripravljen na boj, temveč je predvsem hotel nabaviti hrano. Nemci so ga zasledili in takoj napadli. Bataljon je moral sprejeti boj in se začel prebijati iz obkolitve. V teh okoliščinah, v ravninskem kraju, je bil spopad zanj neugoden. Kljub silovitemu sovražnikovu ognju mu je uspelo prebiti se brez žrtev, toda tudi brez tako potrebne hrane. Odnesli pa so pisalni stroj in pisarniški pribor ter pretrgali telefonski vod.

Nemški oddelek sta pri zasledovanju Kamniškega in Moravškega bataljona pomagali zlasti protibandi »Martini« in »Stefani«. Slednja je končno odkrila taborišče Kamniškega bataljona na severovzhodnem pobočju Murovice. Raztrganci so tu skupno z orožniki 29. novembra napadli eno četo Kamniškega bataljona. Padla sta dva zaupnika, pet pa je bilo ranjenih. Partizani, ki so imeli tri lahke ranjene, so se uspešno umaknili. Ta dan, 29. novembra 1942, so borci Kamniškega bataljona ubili tudi carinskega sekretarja v Dobu, ki je pripadal obmejni zaščiti.

Borci tega bataljona so 1. decembra 1942 pretrgali tudi telefonsko zvezo med Moravčami in Lukovico in nadzirali ceste, medtem pa so skupine Moravškega bataljona v okolici izvrševale prehranjevalne akcije. V tem času je Kamniški bataljon dobil stik tudi s štajerskimi partizani, predvsem z Moravškim bataljonom, ki mu je poveljeval Franc Poglajen-Kranjc.

4. decembra 1942 so borci Kamniškega bataljona usmrtili orožnika iz postaje Radomlje ter mu zaplenili puško, pištolo in ročno bombo.

Cez štiri dni, to je 8. decembra 1942, je skupina borcev Kamniškega bataljona v Veliki Lašni v Tuhinjski dolini izvedla oskrbovalno akcijo in v krajevni pisarni uničila različne listine ter zažgala Hitlerjevo sliko. Ta večer je druga bataljonska skupina opravila večjo oskrbovalno akcijo tudi na Viru pri Domžalah.

Naslednja dva dneva, 9. in 10. decembra 1942, je Kamniški bataljon opravil več oskrbovalnih in propagandnih akcij v Gozdu nad Kamnikom, v Veliki Lašni v Tuhinjski dolini in celo v Kamniku ter bližnji okolici, kjer je trošil letake.

Takoj naslednji dan, 11. decembra, so borci Kamniškega bataljona s Perovega pri Kamniku odvedli pripadnike samozaschite SS, pred domačo hišo pa so ustrelili lesnega trgovca, nemškega sodelavca iz Zaprca pri Kamniku.

Tudi naslednje dni je Kamniški bataljon opravljal oskrbovalne, kazenske in propagandne akcije, tako pri Blagovici in v Tuhinjski dolini blizu Kamnika. Dne 16. 12. 1942 je v

Smartnem v Tuhinjski dolini zaplenil 370 kg moke in drugih živil, v opomin pa so borci v Buču ostrigli nekaj žensk, ki so ljubimkale z nemškimi vojaki, oficirji ali uradniki. Iz Smartnega je tisti večer prišla nemška patrulja in naletela na partizane v hiši, kjer so se prav takrat zadrževali. Ti so patruljo začeli obstreljevati in pri tem ranili nemškega zaupnika. Borci so se nato brez žrtev umaknili.

Dasiravno tudi Kamniški bataljon tedaj ni izvajal obsežnejših vojaških akcij, pa so bile vse te manjše toliko številne, da je bil sovražnik neprestano zaposlen z zasledovanjem, ki pa je bilo večinoma neuspešno. Bataljon se je torej omejeval na oskrbovalne akcije za preživetje, na kaznovanje nemčurjev in izdajalcev ter na manjše sabotažne in propagandne akcije.

Štaba 1. in 2. grupe odredov sta tedaj skušala vzpostavljati trdnje zveze med Kamniškim in Moravškim bataljonom, ki sta postala mejaja. Moravški bataljon je namreč od štaba 2. grupe odredov tedaj, ko se je zadrževal vzhodno od Moravč, dobil nalogo, naj se prevrže v Tuhinjsko dolino h Kamniškemu bataljonu. Na poti je bil celih 10 dni in je umes izvajal različne akcije. Do Šipka sta hodila z njim tudi komandant in politkomisar 2. grupe odredov, ki sta krenila proti Pohorju. Moravški bataljon se je s Kamniškim sestel šele 20. decembra 1942, in sicer na Kostanjki planini.

Medtem so bili obema bataljonom stalno za petami Nemci in njihovi raztrganski pomočniki, ki so stikali po vaseh in gozdovih z nalogo, da poiščejo partizanska taborišča. Kljub zasledovanju, kljub številnim prijavam nemških zaupnikov in kljub zimi pa Kamniški bataljon ni nehal opravljal svojih nalog. Pri tem dotlej še ni utrpel večjih žrtev in ni poznal neuspehov.

PREOSTALI BORCI KOKRŠKEGA BATALJONA V ZIMI 1942/43

Zbiranje borcev Kokrškega bataljona - Nov štab - Od bataljona ostane le skupina - Se nekaj žrtev - Prihod štirih novincev, med njimi znamenitega Korošca Franca Pasterka - Prvo srečanje novega komandanta in politkomisarija - Zaradi prezimovanja naj se oslabljena skupina Kokrškega bataljona začasno priključi Kamniškemu - Dne 5. decembra skupina odgaži na Kamniško in spotoma izvršuje predvsem kazenske akcije - Sredi decembra se priključi Kamniškemu bataljonu - Vračanje in sodelovanje z Aleksandrovo skupino pod Storiščem - Franc Pasterk-Lenart se takoj izkaže - Mobilizacijski poskusi in hude zimske razmere ter strah pred nasiljem - Vrnitev h Kamniškemu bataljonu - Spopad 4. januarja 1943 na Osnovku - V Kamniškem bataljonu je z mobilizacijo bolje - Kokrška skupina se sredi najhujše zime spet mora vrniti pod Storiščem.

Zaradi padlih in mrtvih borcev v oktobru, zaradi bolnih in ranjenih in zaradi tovaršev, ki so odšli na politično delo na teren, je skupno z novim politkomisarjem Kokrškega odreda Antonom Štefom-Kostjo in njegovim malim spremstvom na sektorju Storišča in Trziča ostalo za bojevanje sposobnih le 23 borcev. (Se nadaljuje)

Samo toliko pa sem že opazil pri njem, da se sam rad pretepa, a jo ponavadi le skupi. Kako pa bi naj tak cepec meni pomagal? Vrhutega nisem nikdar imel namena, da bi se pretepal.

Čim so sosednji otroci zavijali tik pred grajskim mostom na levo od velike ceste, so postajali zmerom bolj zgovorni. Po domači grapi so nemoteno govorili, pa še peli so po domače. Počutili so se kot na pomlad prvič na pašo spuščena drobnica, krepko so pritiskali na biciklovi pedali, četudi je bil žledček ponavadi prazen. Tako je šlo do Plavža. Od tam pa so počasi peš nadaljevali pot, tiščali bicikel pred sabo stransko naprej in se pomenkovali.

- Danes me je Gita napadla, ker sem z bratom govorila slovensko. Pa me je Herta, pomisli, ki je carinarjeva hčerka in pravzaprav iz Nürnberga doma, branila!« je potožila Milka.

Obstali so sred klanca.

Kaj pa je rekla Herta?

Zdravko skoraj ni verjel.

Tako je rekla: To je grdo! Kaj jo boš zaničevala, ko tebi pri spisu vselej pomaga! Poglej, Milka ima vedno boljše red kot ti!

Zdravko pa je mislil spet nekaj svojega. Bil je ponosen na svoje uspehe, ki so se z dneva v dan stopnjevali. Ampak v razredu je dobil s tem tudi vedno novih nasprotnikov, iz zavisti, da bi ta slabo oblečeni bleduh, kateremu je koj tako cvetel jopič na obeh komolcih, bil skoraj dnevno vprčico vseh pohvaljen in zavzemal sprednje mesto pri najboljših učencih.

Danes je nadučitelj, ki je bil visok politični funkcionar, razdeljeval spet razne tiskovine in čtivo, v katerih so bile slike in branje o zmagovitih pohodu nemških vojakov na vzhodni fronti. Največjo brošuro pa je dobil Zdravko. Rad je bral. Bral in lovil nove besede, katerih vseh ni pomensko dojel. Bral je prav tako rad že pred leti mohorjanke in slovenski časopis »Koroški Slovenec«

VALENTIN POLANŠEK

3

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

na katerega je bil naročen praded in sta ga prebirala z babico skupaj od prve do zadnje vrste. Na Zdravkovem domu se je sploh veliko bralo, morda redkokje toliko. Zato je fant še pred vstopom v prvi razred šole bral »Zamorčaka«, katerega je posejevala majarca Ajta iz sosednje grape. Seveda je bilo tudi v slovenskem čtivo mnogo besedi, katerih fant ni razumel do kraja. A pri takem vozu mu je pomagala babica, ki je bila načitana kot kak študiran gospod. Tako se je rad ponorčeval dedu, ki nikdar ni vzel kakega branja v roke. Zdravko niti dobro ni vedel ali deda sploh zna brati ali ne. Do branja je prišel fant iz radovednosti. Babica je ponavadi čepela na svoji pručici in buljila skozi velika očala, ki so s pomočjo elastike visela na njenem obrazu, pa se je na vsem lepem začela smejati, da je bil njen zgrban obraz ves zaripel, večkrat pa se je začela tudi jokati in sramežljivo je brisala solze, če je opazila radovednega vnuka poleg sebe. Kaj neki tiči v takih bukvah? je grizlo dečka. Pa je lezel preko črkovanja vedno dalje, zbral že to in ono in velika slast ob branju ga je prevzela.

No in lansko leto, se je spominjal Zdravko, ko sem imel že toliko svojega denarja, da sem si nabavil najprvo zračno puško za pet mark, pa je dejala babica, da bi bilo bolj pametno, kam drugam naložiti, no in sem se naročil na mladinski mesečnik »Mladi Korošan«. Tam je bilo samo tako branje, ki se mi je zelo dopadlo. Pa pesmice! In uganke in zanke! Kako zanimive risbe! Tudi Vojvodova Malka je bila nanj naročena in je celo pošiljala svoje prispevke tistemu zabavnemu stricu Jožu. Še svoj dom je Malka narisala, čisto tako, kot je v resnici: na desni strani hiša z verando in rožami, na levi velik hlev, poleg njega kuzeta s pasjo uto in malo na levo še tri visoke lipe. Pod risbo pa je še dodala svojo pesmico, ki se je prijetno brala. Stric Joža je celo risbo objavil v Mladem Korošanu. Malka je bila tega zelo vesela. Tudi meni se je dopadlo. Z Malko sva hodila vsa leta skupaj v šolo. Nikdar nama ni prišlo kaj navzkriž. Rada sva se imela. Ko smo letos zapustili domačo šolo, mi je stisnila roko in mi voščila vso srečo za naprej. Nobeden drug ni tega naredil. Jaz tega ne morem pozabiti. Samo, kaj je, da se je tako bojazljivo izogibal, kadar se vidiva ob nedeljah v trgu? Vedno pride le ona k meni. Vselej ima prijazne besede za mene. Jaz se pa tako abotno obnašam. Kako me pa že notri v prsih, če jo po maši zgubim med ljudmi.

Od zdaj naprej se bom drugače obnašal proti njej. Saj jo imam tako rad! Nihče tega ne ve. Ali Malka to ve? Gotovo me ima tudi tako rada, zato je pa vedno rada zraven mene!

Tako je potekala jesen, po poti je bilo vedno več slane, za sosednje otroke je bila vožnja s kolesom vedno manj prijetna. Na splozkih mostnicah se je večkrat kdo prekucnil in z razbolelo nogo ali opraskanimi rokami nadaljeval šolsko pot.

Nadaljevanje

ANICA AŽMAN

6

DAN NOČE ZASPATI...

Sami morajo usmerjati razvoj in ne obratno. Vedo, da morajo do leta 1985 odpreti 7000, do leta 1995 pa deset tisoč novih delovnih mest. Samouprava stoji pred velikimi in težkimi nalogami. Cena in kvaliteta sta dva važna faktorja, ki vplivata na svetovni trg. Sami morajo skrbeti za kvaliteto izdelkov. Čim bolj morajo izkoristiti ribolov v lastnih vodah, ne pa tuji ljudje.

JUŽNI GRONLAND - KUJATA

Človek mora veliko prehoditi, da ga spozna. Če potnik reče, da je bil na Gronlandu, to ne pomeni nič. Videl je samo mali košček velike zemlje. Gronlandci želijo, da ga vsak turist doživi in spozna značilnosti dežele. Na južnem Gronlandu je skoncentrirano vse, kar ta velika dežela ima.

Popotnik spozna, da Gronland ni samo sneg in led, da pa je na nekaterih krajih obala siva in brezupna in vse leto pokrita z

ledom. To velja tudi za južni Gronland. V nasprotju z ostalimi kraji Gronlanda je podnebje razmeroma milo in pokrajina prijazna. Neusmiljena arktična zima se pokaže tudi tukaj, seveda le zmerno in krajše kot drugje. Poleti cvetijo mnoge cvetlice, na sončnih zelenih travnikih se okrog samotnih kmetij pasejo ovce. Očvčereja igra v južnogronlandskem gospodarstvu pomembno vlogo. Očvče meso ni nikjer na svetu tako okusno in visoko cenjeno kot v tej čisti arktični naravi. Poleg očvčereje pridelujejo tudi zelenjavo, krompir, peso, korenje, radič in solato; na kurjih farmah se dobijo vedno sveža jajca.

V južnem Gronlandu je močno razširjen tudi ribolov. Bogate zaloge rib v fjordih in morjih nameravajo v prihodnje še bolj izkoristiti in s tem se bo izboljšal tudi finančni položaj prebivalcev. Tovarni rib v Narssagu in na Nortaliu upravlja Danska, v Quortoqu (Julianehab) pa pripada domači obrtniški zadruzi.

Povsod je še živ spomin na Rdečega Erika in leta 1982 bodo praznovali tisočletnico njegovega prihoda z različnimi prireditvami.

Sele nekaj let nudi Gronland obiskovalcem dopust v kočah. Podobno imajo urejeno tudi Norvežani in Švedi. Za taka potovanja je najbolje, da jih vodijo vodiči. Poti je manj; obiskovalci pa res lahko obiščejo najlepše in najbolj značilne kraje.

V Kvanefeldtu je največji rudnik urana na svetu. Lahko bi oskrboval osem elektrarn dvajset let. Vrednost rudnika je 23 milijard danskih kron. Tam so tudi nahajališča redkih dragih kamnov, ki se lahko tudi kupijo v bližnjem mestu Narssagu.

V Narssagu so zgradili pred 28 leti prvo tovarno rib na Gronlandu. Leta 1978 jo je uničil požar in so zato zgradili novo. V tovarni predelujejo krape, suhe polenovke, meso morskih psov in kitov. Vsako leto v jeseni tovarno preuredijo za dva meseca za klanje ovac.

V mestu je tudi šivalnica za krzno, v kateri izdelujejo lepe izdelke. Imenuje se Eskimo Pels. Anoraki so izdelani iz kož morskih psov. Znani so krzneni ovratniki in prameni iz kož, okrašeni s starimi gronlandskimi vzorci.

GRONLANDSKO ROČNO DELO

Lepo in doživeto potovanje v inozemstvo pusti turistu nepozabne spomine. Prav je, če imaš predmete, katerih enkratnost obudi spomin na potovanje. Na Gronlandu lahko dobiš stvari, ki predstavljajo stoletno tradicijo. To so, na primer,

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na 20. skupnem zasedanju vseh treh zborov skupščine občine Radovljica 25. novembra so delegati sprejeli osnutek resolucije o politiki izvajanja družbenega plana občine v letu 1982. Potrdili so spremembe in dopolnitve statuta občine Radovljica ter spremembe in dopolnitve sporazuma o razmerjih občin za organizacijo in financiranje temeljnega sodišča in temeljnega javnega tožilstva v Kranju. Sprejeli so odlok o razširitvi obveznosti plačevanja krajevnega samopriskrbevalnega prispevka skupnosti Ribno in prav takšen odlok za krajevno skupnost Gorje. Na skupni seji so vsi zbori izrekli soglasje k razrešitvi dosedanje in izvolitvi nove občinske volilne komisije.

Izvršni svet OS Radovljica je na 167. seji 17. novembra obravnaval vlogo skupnosti otroškega varstva o določitvi dodatnih solidarnostnih sredstev za zagotavljanje denarnih pomoči za otroško varstvo. Obravnaval je predlog odloka o organizaciji in načinu ugotavljanja vrednosti stanovanj in stanovanjskih hiš v lasti občanov. Na seji so izrekli soglasje k predlagani odločbi občinske skupščine o ugotovitvi splošnega interesa za gradnjo hale za vzdrževanje v Elanu Begunje. V razpravi je bil tudi predlog novih cen stavbnih zemljišč, izjemne lokacije, ki jih je posredoval komite za urbanizem in komunalne zadeve.

Predsedstvo občinske konference SZDL Radovljica je na 18. seji 19. novembra najprej pregledalo uresničevanje sklepov zadnjih dveh sej predsedstva ter skupne junijske seje OK SZDL in občinskega sveta ZSS Radovljica. V nadaljevanju so sprejeli sklepe in izhodišča za priprave na letne programske seje krajevnih organizacij SZDL in za priprave na volitve delegatov v 1982. letu. Člani predsedstva so bili seznanjeni s sklepno oceno akcije NNPP, ki jo je pripravil z obsežnim gradivom koordinacijski odbor za SLO in DO pri OK SZDL. Sprejeli so tudi usmeritve za letošnje novoletno praznovanje dedka Mraza, ki jih bodo posredovali vsem KS in delovnim organizacijam podobno kot že nekaj let nazaj.

Komite OK ZK Radovljica je na 24. seji 17. novembra v okviru predkongresnih priprav obravnaval gradivo s poročili o dejavnosti osnovnih organizacij in drugih organov občinske organizacije ZK med dvema kongresoma. Posebno pozornost so člani komiteja posvetili nalogam komunistov v pripravi na volitve delegatov 1982. leta, ki so, kot kaže, po nekaterih delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih še v precejšnji zamudi. Na seji so podprli pobudo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica za obnovo in ureditev spominskega parka na Gorenjskem.

V radovljiški občini obstajajo pri vseh šestih osnovnih šolah in v šolskem centru Radovljica osnovne organizacije ZSMS, katerih delo je zaradi usmerjanja mentorjev razmeroma dobro. Vendar pa so na zadnjih zasedanjih konferenc OO ZSMS v šolah ugotovili, da je še nekaj bistvenih pomanjkljivosti, ki jih bodo morali odpraviti. Gre predvsem za slabo povezavo in sodelovanje s krajevnimi OO ZSMS, nezadostno vključevanje osnovnošolcev pri oblikovanju programov njihovega dela predvsem v samoupravljanju, redovalnih konferencah, informatiki in drugo. V OO ZSMS se ne posveča še dovolj pozornosti postopkom prehoda na usmerjeno izobraževanje, premalo je storjenega za bolj množično in trdnje oblikovano idejnopolitično izobraževanje mladih po šolah.

Predsedstvo OK SZDL Radovljica je dalo pobudo za razgovore v krajevnih organizacijah SZDL s predstavniki KS, DPO, upravnih organov občine in predstavnikov komunalnega gospodarstva na Bledu, v Bohinju in v Radovljici. Osrednja pozornost je veljala neustreznemu organiziranju in učinkovitosti komunalne dejavnosti v občini. Komunalno gospodarstvo, ki ima zaposlenih 109 delavcev, je razdeljeno na tri OZD, to pa zaradi administracije in lastnih strokovnih služb bistveno povečuje stroške. Posledica razdrobljenosti je tudi v nepovezanosti in šibki samoupravnosti organiziranosti, ki ne odgovarja ne delavcem ne porabnikom komunalnih storitev. Edini izhod je v

združitvi celotne komunalne dejavnosti v enovito OZD s skupnimi strokovnimi službami, so bili enotni na vseh treh posvetih.

Komisija za inovacije pri občinskem svetu ZSS in občinski raziskovalni skupnosti Radovljica je na seji 16. novembra sprejela nekaj dopolnil programa dela ter se dogovorila o aktivnostih ob podelitvi nagrad inovatorjem v občini Radovljica za 1980. leto. Komisija je imenovala odbor za ocenitev predlogov inovacij, ki so že prispeli na razpis. Novoimenovani odbor se je sešel na konstituantno sejo, kjer je sprejel pravilnik za ocenjevanje predlogov inovacij, ocenil je prispele predloge in določil višino in število letošnjih nagrad.

Na 25. seji sveta za pridobivanje in razporejanje dohodka in delitev po delu pri občinskem svetu ZSS Radovljica 2. decembra so obravnavali poročilo o ukrepih za uveljavitev ciljev, ki so jih želeli doseči s »primerjalnim razvidom« v vseh OZD. Sprejeli so o izboru ustreznih meril, ki so se že uveljavila v združenem delu po posameznih TOZD in OZD za delitev sredstev za osebne dohodke na osnovi količine in kvalitete opravljenega dela. Na seji so sprejeli končna stališča za enotno uporabo samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za OD ter za uporabo samoupravnega sporazuma o osnovnih šolah pri pripravi pravilnikov v vseh osnovnih šolah v občini.

Od 16. do 20. novembra je medobčinsko študijsko središče politične šole CK ZKS iz Kranja organiziralo v izobraževalnem centru v Poljčah seminar za 36 vodij TOZD, delavskih svetov in sekretarjev OO ZK iz 12 delovnih organizacij jeseniške in radovljiške občine. Na programu seminarja so bile teme o samoupravljanju, o odnosih med TOZD, o svobodni menjavi dela, gospodarskih odnosih s tujino, o osebnih dohodkih in planiranju ter o nalogah v stabilizacijski politiki, ljudski obrambi in delavski kontroli.

Po podatkih volilne komisije pri OK SZDL Radovljica so do 9. novembra 1981 v 70 OZD, ki so že poslane zbirna poročila, evidentirali 658 možnih kandidatov za člane delegacij za zboro občinske skupščine in 1283 možnih delegatov za skupščine SIS v občini. V 12 krajevnih skupnostih so za občinski zbor KS evidentirali 753, za skupščine SIS pa 721 možnih delegatov.

Izvršni svet OS Radovljica je sprejel predlog izhodišč za pripravo odloka o proračunu občine v 1982. letu. Glavni viri prihodkov proračuna ne bodo povečani v primerjavi s številom virov iz leta 1981. To bodo davki iz osebnega dohodka, prometni davki in davek od premoženja, takse denarne kazni in lastni prihodki. Skladno z resolucijskimi usmeritvami o družbeno-ekonomski politiki in razvoju občine bo pri oblikovanju proračuna upoštevano izhodišče, da bo splošna poraba zaostajala za rastjo dohodka za 25 %, načrtovana nominalna stopnja rasti proračunskih sredstev bo 16,5 % v globalu v primerjavi z ugotovljenim obsegom sredstev za leto 1981.

Po podatkih zavoda za statistiko SRS je bilo v 1980. letu na območju radovljiške občine 156 prodajalnih trgovin na drobno, kar je le štiri več, kot jih je bilo 1976. leta. Promet je bil v preteklem srednjeročnem obdobju realno večji za 36 %. Letos so trgovine ustvarile v občini v poprečju nad 71.000 din prometa na prebivalca in v poprečju 8.614.000 din na eno prodajalno. Na eno prodajalno pride v občini poprečno 254 prebivalcev, kar je nad republiškim poprečjem, ki znaša 290 prebivalcev. V jeseniški občini je to razmerje še ugodnejše, saj pride na eno prodajalno 211 prebivalcev, to pa je tudi najboljše poprečje na Gorenjskem.

Po sklepu izvršnega sveta SRS Slovenije in v soglasju z občinskimi sveti iz Radovljice, Jesenic in Tolmina naloge in varstvo Triglavskega narodnega parka opravlja delovna organizacija Zavod za gojitev divjadi Triglav Bled. Zavod ima že dolgoletne delovne in strokovne izkušnje in 22 zaposlenih, od teh kar 18 terenskih delavcev. Območje njegove dejavnosti v Julijskih Alpah so dolina Trente, območje Pokljuke, Bohinja in Mežaklje.

KO ZZB NOV Kropa je 7. novembra organizirala svečano odkritje spominske plošče kurirske postaje G-12 in padlim parti-zanom Jožetu Megušarju iz Kroke ter Rudolfu Pretnarju in Andreju Vodnovi iz Gorij. Obeležja so odkrili pri Slovenski peči ob cesti Kropa-Jamnik.

Prejšnjo nedeljo, 15. novembra, je občinski štab civilne zaščite organiziral pri osnovni šoli A. T. Linhart v Radovljici prvo občinsko tekmovanje splošnih enot civilne zaščite. Od 38 takšnih enot, kolikor jih je v občini, se je tekmovanja udeležilo 35 petčlanskih ekip. V preizkusu znanja in veščin v reševanju ponesrečencev in gašenju požarov je bila najuspešnejša ekipa Knjigovence Radovljica pred ekipo Zdravstvenega doma Bled in prvo ekipo KS Radovljica.

V Radovljici je bil dvodnevni seminar RK ZSMS in centra klubov OZN, ki se ga je udeležilo 70 mladincev iz Slovenije in zamejstva. Spregovorili so o mednarodni informacijski ureditvi, o razorožitvenih prizadevanjih in mirovnih gibanjih v Zahodni Evropi, o položaju naših zamejcev in o drugih aktualnih vprašanjih.

Razen romunske lesarske sindikalne delegacije je bila v novembru na obisku na Gorenjskem tudi štiričlanska delegacija sindikatov iz Železne županije na Madžarskem. Gosti so si ogledali proizvodne obrate radovljiške Almirre in republiški sindikalni izobraževalni center v Radovljici.

V začetku novembra se je na Bledu zbralo na 10. strokovnem seminarju nad 400 slovenskih ekonomistov. Osrednja tema razprav je bila namenjena sedanjemu gospodarskemu položaju in nalogam za uresničevanje stabilizacijske politike ter planiranju za prihodnje leto.

Ljubljanska banka - Združena banka v Ljubljani je v Radovljici organizirala pred tednom dvodnevni seminar o samoupravnem delovanju v bankah. Seminarja se je udeležilo okoli 50 članov delovnih skupnosti in DPO 14 slovenskih temeljnih bank iz vse Slovenije.

V akciji Turistična izvidnica, ki so jo organizirale Turistična zveza Slovenije, AMD Slovenije in ljubljanski Dnevnik, so po anketnih ocenah prisodili največ točk Bledu pred Ljubljano in Portorožem. Ugotavljali so kakovostne pogoje bivanja gostov, gostinsko in trgovsko ponudbo, čistočo, red, skrb za varstvo gosta, kulturno življenje in informiranje gostov v sezoni 1980/81.

Na 12. srečanju turističnih delavcev Gorenjske na Bledu v začetku novembra se je zbralo nad 200 udeležencev. Med drugim so preizkusili na kvizu znanje turistični podmladkarji iz osnovnih šol Gorenjske.

Ob 25-letnici DPD Svoboda Podnart so prizadevni kulturni delavci organizirali vrsto prireditev in akcij in jih poimenovali mesec kulture. 7. novembra je v Podnartu gostovalo jeseniško gledališče s Cankarjevo dramo Jakob Ruda, sočasno so v tamkajšnjem domu kulture odprli razstavo del jeseniške likovne skupine Dolik, 14. novembra je nastopila folklorna skupina Karavanke iz Trzica, 21. november je bil posvečen zborovskemu petju. Skupaj sta nastopila domači moški in jeseniški ženski zbor. Osrednja proslava obletnice Svobode bo v soboto, 28. novembra, na predvečer dneva republike.

V avli osnovne šole A. T. Linhart v Radovljici je bil v soboto, 14. novembra, na povabilo ZKO Radovljica v gosteh 70-članski pevski zbor Kulturno-umetniškega društva Ivanjaci, ki sodi med najboljše iz varaždinsko-medžimurskega območja. Celovečerni izredno kvaliteten koncert, ki so ga pripravili gostje iz Hrvaške, je vzbudil zaslužen priznanje nerazumljivo majhnega števila poslušalcev, ki jih je bilo komaj nekaj več kot nastopajočih.

LEPA NAŠA DOMOVINA - TO JE JUGOSLAVIJA

Vse premalo jo poznamo. Veliko govorimo, poznamo je pa ne. Ogledajmo si jo. Ne samo v Afriko med črnce, tudi k nam lahko gremo na safari.

Tako me je pot zanesla na panonski safari. Streljali nismo, raje smo snemali z raznovrstnimi kamerami in fotoaparati raznih oblik in velikosti. Bili smo napravljeni kot lovci, a to nismo bili. V svoje fotoaparate smo ujeli ptice in živali prav od blizu.

Naj začnem... Člani fotokluba Diana so skupaj z Alpetourom priredili izlet na panonski safari.

Kje je to? V Baranji. Baranja je del Panonske nižine ob izlivu Drave v Donavo. Ima 3943 kv. km površine; jugoslovanske je 1147 kv. km, ostala je Madžarska. Zatečena se je približno devet km od Osijekke.

Tam so se ohranili ostanki takšne prirode, kot je bila v daljni preteklosti. Peljali smo se skozi vas Kopačevo. Na starih, dimnikih in električnih drogovi gnezdi so štorke. Vseh je okrog 30. Kopačevo je majhna vas z nekaj sto prebivalci. Je zelo slikovita, polna naravnih lepot in bogastev.

KOPAŠKI RIT - MOČVIRJE ALI JEZERO

Vseh lovišč za ptice, divjad in ribe je 5200 ha sam rezervat obsega 2000 ha. Samo ljudje iz Kopačevega, ki pa so po večini upokojeanci, imajo pravico loviti.

Ribolov je njihovo glavno opravilo. Love postvri, some, ščuke in krape. Posebno v času jesenskega deževja je veliko rib. Vse to področje je nekajkrat na leto poplavljen. Največje, oziroma prevelike poplave so bile leta 1965. Poprečna globina

jezero je 12 m. Ob njem rastejo vrbe. Vodič nam pove, da je vrba drevo, ki vodo jemlje in jo tudi oddaja. Poleti rastejo na njem živopisni lokvanji, ob obrežju pa trsje in šaš.

Poznavalci življenja ptic pravijo, da na Kopaškem jezeru in v okolici gnezdi in živi več kot 250 vrst ptic.

Šaš, trsje, lokvanj in drugo rastlinje so dobra skrivališča. Polno je divjih rac, čopastih ponirkov, kormoranov, čapelj, vseh vrst čiger, galeb, divjih gosi, kavk in vran ter še drugih vrst ptic. Logarji pregledujejo s čolna svoje revirje. In če opazijo, da je nekje preveč ptic, streljajo s karbidom, da jih prepede. Saj samo kormoran poje dnevno štiri kg rib!

Kopaško jezero je pravo ptičje letovišče. Vse ptice selivke z Madžarske in drugih dežel se med svojim dolгим poletom v toplejše kraje spustijo na jezero, da se za nekaj dni odpočijejo in nahranijo. Jate se zbirajo iz vseh krajev, po nekaj dnevne oddihu pa odletijo skupaj z domačimi pticami na jug. Zanimivo je, da se ptice tu ustavljajo vsako leto, ko odhajajo in prihajajo, zanimivo je tudi, da se ptice s Kopaškega rita zmeraj vrnejo.

Povsod prevladuje mir. Vozili smo se nekaj ur po rezervatu z ladjo »Liska - Kopaški rit«. Naš kapetan je bil 73-letni upokojeanci kapetan rečne ladje in je večji del svojega življenja prebil na Donavi. Vode ne more in ne more zapustiti.

Naslednji dan smo bili še v živalskem rezervatu. Tam žive medvedi, volkovi, jeleni, srnjaki, gamsi in kozorogi. Ogledali smo si rezervat Koka, v katerem žive jeleni in košu-

te. Rezervat je razdeljen tako, da imajo živali po dva ha pašnikov in po dva ha gozda. Vse je ograjeno z visoko mrežo. Takih predelov je šest. Paziti morajo na razporeditev živali v predelu zaradi parjenja in pri tem lahko pride do obračunavanja med jeleni. Živali jedo peso, repo, koruzo in seno. Teža jelena je poprečno 240 kg.

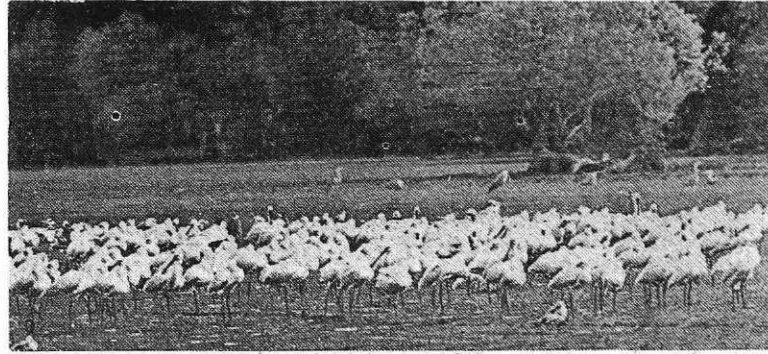
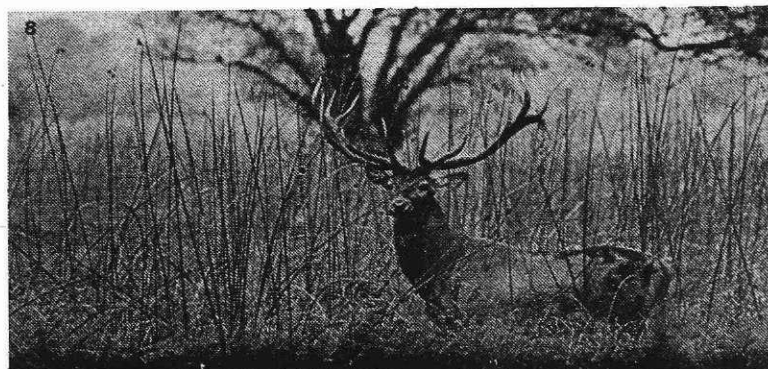
Vzdrževanje takih rezervatov je precej drago. Precejšen prispevek da občina. V drugem rezervatu smo videli precej divjih svinj z mladički. Mladički so bili rjavo-sivo progasti. Samo pogledali so nas in se spet skrili. Fotografirali so jih še čakali, a

zaman. Ponovno so se vračali, pa jih niso dočakali.

S prijateljem sva si ogledali tudi Osijek, ki je zelo zanimivo mesto.

Osijek je slavonsko-baranjska metropola in ima okrog 110.000 prebivalcev. Zgodovina mesta sega globoko v preteklost. Ljudje so se naselili v teh krajih že davno. O tem pričajo ostanki iz bronaste in mlajše kamene dobe. Našli so precej keramike, orožja, orodja, nakita in drugih predmetov vzhodno od mesta v Belem Brdu in Sarvašu.

Več grških in rimskih rokopisov omenja to naselje pod imenom Mursa; ime izvira od Keltov.

V četrtem stoletju po našem štetju je bilo v Mursi pristanišče za ladje, ki so priplule z Donave in sedež vojaškega komandanta.

Zgodovinski viri pripovedujejo, da je bila Mursa razdeljena leta 591 po našem štetju. Po priselitvi Slovanov je bilo naselje obnovljeno in leta 1191 ga omenjajo zapisi v zvezi z brodom čez Donavo z madžarskim imenom Eszek.

Na mestu današnjega osiješkega središča - trdnjave - je od 6. do 7. stol. stala utrdba in okrog nje mesto.

V turških časih je bil Osijek vojaško oporišče, medtem ko je bilo gospodarsko življenje zelo šibko. Osiješka utrdba je bila vse do leta 1923 obdana z debelimi zidovi in okopi, v mesto pa se je dalo priti le skozi četrta mestna vrata. V utrdbi so še danes ohranjene stare hiše, tukaj je tudi osiješki muzej z bogatimi arheološkimi, etnografskimi in numizmatičnimi zbirkami.

V 18. stoletju je Avstrija utrdbo obnovila in zgradila zahodni del mesta, tako imenovano zgornje mesto. V tem času sta se razvili trgovina in obrt, nastala je vrsta pomembnejših poslopij - imenujejo jih secesijske zgradbe.

Osijek je center industrije, ki ima že veliko tradicijo. Tu je cevarna in tovarna kmetijskih strojev, tovarna mila, detergentov in kozmetike, tovarna vžgalic, tovarna kekskov, tovarna pohištva in še in še...

Na živilskem trgu je bilo mnogo kupcev in prodajalcev. Pravi mednarodni vrvež. Bili so Madžari, Čehi in Poljaki. Prodajali so svoje izdelke. Kako so tja prišli, ne vem.

Mislila sem, da je ravnina moreča, monotona. Pa ni tako! Je tako zanimiva, da si želim videti in spoznati še druge značilnosti naše Panonske nižine.

Anica Ažman

POMANJKANJE NUJNO POTREBNIH ZAZIDALNIH POVRŠIN JE USTVARILO POLITIČNI PROBLEM

Zaradi konfiguracije terena v jeseniški občini zelo primanjkuje površin za gradnjo večjih družbenih stanovanjskih poslopij. Na Jesenicah sedaj zazidujejo že tako tesen prostor na območju središča II (od carinarice do hotela Pošta), v središču I pa se komaj spleča začeti, saj bi tu lahko zgradili le nekaj nad 60 stanovanj.

V vseh naseljih v ozki dolini se branijo blokovne gradnje, kar je razumljivo, saj bi s tem že tako tesno področje postalo še manjše. Ker je prostor na Jesenicah v glavnem pozidan, so se urbanisti in odgovorni za urejanje prostora in varstva okolja odločili za dražjo varianto, varianto razpršitve. Dražjo v gradbenem smislu, saj s tem nastaja več gradbišč, kar vsekakor neugodno vpliva na ceno stanovanj.

Tako so ta čas v gradnji stanovanjski bloki v Mojstrani, na Hrušici, na Koroški Beli in na Jesenicah, bili bi pa tudi že na Selu v Žirovnici, če se pet lastnikov za pozidavo predvidenih površin ne bi postavilo tako silovito proti u temeljitvijo, da gre v tem primeru za prvotno kmetijske obdelovalne površine. Gre namreč za eno njivo in travnate površine južno od zdravstvene postaje na Selu. Te so bile izbrane s predvidevanji, da bi tu stanovali upokojenici, ki so izrazili željo po ravnam prostoru, v bližini zdravstvene ambulante, v bližini trgovin in družbenih prostorov, kot je bližnji dom upoko-jencev in podobno.

Pristojni so uvedli in tudi opravili predpisani postopek in tako na zakonit način prišli do zazidalnega načrta in lokacij.

To je na pritožbo lastnikov ugotovilo tudi ustavno sodišče SR Slovenije, ki je 2. julija 1981 sporočilo, da se postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti občinskega odloka o zazidavi teh površin ne uvede, ker to sodišče pri pregledu spisov ni ugotovilo utemeljenega razloga za pričetek postopka. Republiški komite za varstvo okolja in urejanja prostora, ki je tudi prejel pritožbo lastnikov zemljišča, pa je sporočil, da je bil postopek pred sprejetjem odloka in sam sprejem odloka izveden v skladu z zakonom o urbanističnem planiranju in zato ni razloga, da bi ta komite, kot drugostopenjski organ, ukrepal v okviru svoje pristojnosti.

To problematiko, ki je že skoraj prerasla v politični problem, so 18. novembra obravnavali tudi na občinski konferenci SZDL Jesenice. V imenu pritožiteljev so namreč na Selu in v okolici mimo krajevne skupnosti in družbenopolitičnih organizacij zbirali podpise proti zazidavi teh zemljišč. Dan pred sejo pa so pritožitelji poslali še novo vlogo, v kateri izpodbijajo zakonitost postopkov pri spremembi namena uporabe tega zemljišča. Razen tega pa citirajo vsesplošna prizadevanja za ohranitev kmetijskih obdelovalnih površin in pri tem navajajo, da so te prvotne namene in vzorno obdelane.

Na seji je bilo vse to povedano in prebrano, razen tega pa je bilo tudi pojasnjeno, da so lastniki na drugem sestanku, ki je bil sklican zaradi podpisa pogodb, pokazali velik odpor in ta razgovor spremenili v prerekanje. Pristojni iz Biroja za urbanizem in stanovanjsko poslovanje Jesenice in občinskega komiteja za urejanje prostora in varstvo okolja so o tem podali strokovno mnenje. V tem primeru gre za tretjerazredne obdelovalne površine, ki niso bile vzorno obdelovane. Lastnike teh površin, ki nasprotujejo podpisu pogodb, so obvestili, da na osnovi doslej zakonitih sklepov v naslednji stopnji lahko pride do razlastitve.

Na seji, ki je trajala kar štiri ure, so temu delikatnemu vprašanju posvetili vso pozornost. Sklenili so, da počakajo odločitve pravobranilca samoupravljanja, kamor so se lastniki zemljišča pred kratkim pritožili. Razen tega so imenovali posebno delovno grupo, ki bo proučila družbenopolitično stran dogajanj v zvezi s

to problematiko in poskušala problem urediti v okviru socialističnih samoupravnih odnosov.

Seveda pa pri tem ostaja odprto vprašanje nujno potrebnih zazidalnih površin. Ker primanjkujejo, v jeseniški občini prav zaradi tega ne bodo mogli zgraditi vsako leto 200 stanovanj, kot jih predvideva program srednjeročnega razvoja. Zapele, ki pri tem nastajajo, pa še bolj onemogočajo ta prizadevanja. Ni namreč še jasno, kaj iz tega bo. Zaščita kmetijskih površin je vsekakor utemeljena, občina pa ima tudi vso pravico do razlastitve, če je pri tem širši družbeni interes. Kakorkoli že bo, čas teče! Lokacij ni, stanovanj ne bo. V jeseniški občini jih primanjkuje nad tisoč, katere bi po predvidevanjih zgradili, če bi bile lokacije. To je tako glavni problem. Zazidalni prostor bo treba tudi poiskati! Nek-

do je na seji predlagal, da naj bi se za to namenile slabo rodne, krasu podobne površine na Rebru od Most do Rodin. Tu je lepa sončna lega, teren pa je zelo valovit, kotanast in neprimeren za večje objekte. Bi bilo morda možno zgraditi novo naselje na pašniški, na lepi sončni legi nad Dovjem, kjer pa pravijo da grozi erozija? Pred desetletji so razmišljali, da bi prevrtali Mežakljo in na njeni južni strani gradili stanovanjsko naselje. Verjetno še najbolj izvedljiv je bil predlog, ki je bil tudi izražen na seji, da bi skupno z radovljiško občino poiskali manj rodovitne površine, na katerih naj bi nastalo novo skupno mesto. Tudi v Radovljici ves čas po vojni zazidujejo kmetijske površine. Morda bi bilo to lahko od Katarine do Podhoma, ali pa še kje drugje. Urbanisti obeh občin bodo imeli še težko delo. Bo pa treba površine najti, saj prav zaradi teh vprašanj sedanja stanovanjska gradnja kasni, da ne dohiteva niti naravnega prirastka.

B. B.

RAZPRAVA O REPUBLIŠKI SOLIDARNOSTI

V letu 1981 smo razmeroma veliko časa porabili za razprave o stališčih občinske zdravstvene skupnosti Jesenice do plačila sredstev za solidarnostno združevanje sredstev za pokrivanje izdatkov zagotovljenega programa zdravstvenega varstva v zvezi z novim zakonom o zdravstvenem varstvu. Sredstva za solidarnost so dolžne vplačevati tiste občinske zdravstvene skupnosti, katere zberejo več sredstev za zagotovljeni program, kot jih same porabijo.

Po republiški odločitvi se zbirajo ta sredstva po prispevni stopnji v višini 5,24 %, to pa predstavlja za občinsko zdravstveno skupnost Jesenice več kot polovico vseh sredstev, katere združuje na osnovi prispevne stopnje 9,78 %, ki je za 1,13 % pod slovenskim povprečjem.

Glede na finančno stanje po prvem finančnem načrtu, ki je predvideval le za 16 % višja sredstva od realizacije v letu 1980, OZS Jesenice ni mogla pristati, da prispeva za solidarnost 3,5 % celotnih sredstev. To stališče je bilo potrjeno ob polletnem obračunu, v katerem je bilo izkazano kar 11.763.000,00 izgube. Na seji skupščine republiške zdravstvene skupnosti je naš delegat poudaril, da nismo proti solidarnostnemu zbi-

ranju sredstev, vendar bo to šlo na račun zniževanja zdravstvenega varstva aktivnih uporabnikov. Delegati gorenjskih OZS so jasno povedali na seji obeh zborov skupščine RZS Slovenije, da novi zakon o zdravstvenem varstvu širi pravice predvsem neaktivnim uporabnikom zdravstvenega varstva, česar pa trenutna gospodarska situacija ne dovoljuje. Vse pripombe delegatov niso bile upoštevane. Stališče gorenjskih delegatov je pogojevalo dejstvo, da so po višini prispevne stopnje gorenjske občine na repu lestvice izmed 60 občin, le OZS Radovljica je nad republiškim povprečjem.

Prvi predlog za zbiranje solidarnostnih sredstev je bil podan na 10. seji RZS Slovenije in je bil naslednji:

Leto	1981	1982	1983	1984	1985	
solidarnost dobi	23	27	25	24	25	OZS
solidarnost daje	16	71	15	16	15	OZS
skupna vsota	248.266	275.120	265.206	269.839	261.839	(v 000 din)
OZS Jesenice da	2.419	2.321	1.977	1.983	1.390	(v 000 din)

Poleg OZS Jesenice prispevata solidarnostna sredstva tudi OZS Kranj in Škofja Loka vseh pet let, OZS Radovljica pa le v letih 1984 in 1985.

Leto	1981	1982	1983	1984	1985	
Solidarnost dobi	21	22	19	19	17	OZS
Solidarnost daje	12	13	13	14	14	OZS
Skupna vsota	197.086	198.191	178.811	196.458	182.803	(v 000 din)
OZS Jesenice da	5.601	5.915	5.611	6.164	5.845	(v 000 din)

Zbrana sredstva so v obeh primerih večja za 5 % kot rezervna sredstva.

Na trinajsti seji je bil obema zboroma posredovan že tretji predlog, in sicer ne več za celotno srednjeročno obdobje, ampak samo za leto 1981. Po tem predlogu bo v letu 1981 prejemale solidarnostna sredstva v SR Sloveniji 21 OZS, prispevalo pa 16 OZS v višini 258.291.000 din. Tako na prizadete OZS poprečno pride 7.911.000 din. V treh predlogih se je obveznost povečala kar za trikrat. Pri četrtem predlogu, oziroma obračunu solidarnostnih sredstev, so se pojavili novi zneski, in sicer:

V letu 1981 je predlaganih za prejetje solidarnostnih sredstev le 17 OZS v skupni vsoti 310.718.000 din, kar naj bi prispevalo 19 OZS v skupni vsoti 312.702.000 din. Na seznamu pa je ponovno OZS Škofja Loka.

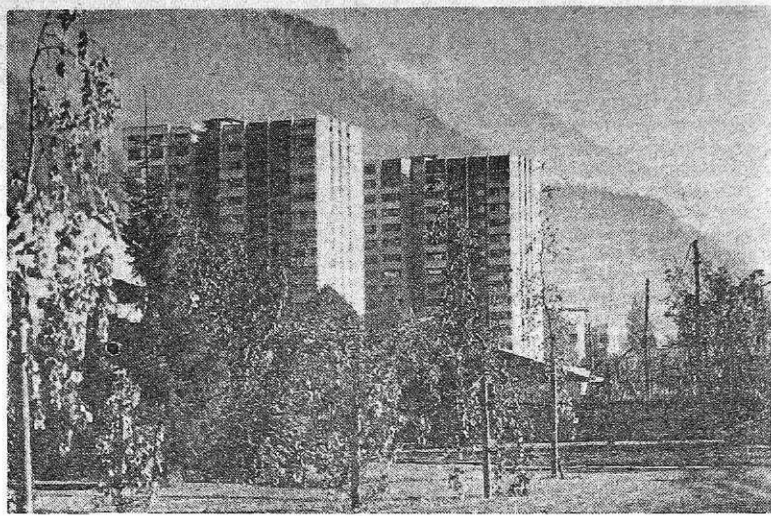
Iz tega je razvidno, da sprva niso bili pripravljeni realni podatki o potrebnih sredstvih solidarnosti. Morda je tudi to poleg težkega finančnega položaja narekovalo delegatoma OZS, da so zavzemali odklonilna stališča.

Z valorizacijo dogovorjenih sredstev se je stanje v OZS Jesenice precej izboljšalo. Tako smo klonili stalnemu pritisku in na seji izvršnega odbora skupščine občinske zdravstvene skupnosti sprejeli sklep, da bomo solidarnostno obvezo v višini 6.458.000 din, kar zneslo še vedno 2,67 % vseh sredstev OZS Jesenice, poravnali ob poročanju po zaključnem računu.

Glede na izračun sredstev, namenjenih za splošno porabo v občini Jesenice v tem srednjeročnem obdobju, bo potrebno vprašanje upravičenosti odmere republiške solidarnosti postaviti v ospredje. Prav gotovo masa bruto osebnih dohodkov ne more biti glavno merilo, posebno če je od te mase odmerjen zelo skromen del, kar prav gotovo velja za OZS Jesenice. Seveda bo potrebno to vprašanje reševati v vseh družbenopolitičnih organizacijah od občinskih do republiških.

Ob sklepu naj poudarim, da je bil obračun zbranih in potrebnih sredstev za zagotovljeni zdravstveni program v občini narejen na ocenah, kajti ni še za to potrebnih kazalcev, kakor tudi ne potrebne analize.

Stane Torkar

Jeseniška razglednica (Foto I. Kučina)

XIV. SREČANJE AKTIVISTOV IN BORCEV NOV GORENJSKE BO PRIHODNJE LETO V JESENIŠKI OBČINI

Občinska konferenca SZDL Jesenice je po vrstnem redu v prihodnjem letu gostitelj in organizator 14. zbora aktivistov in borcev NOV Gorenjske. Na ta zbor prihajajo udeleženci iz občin: Škofja Loka, Kranj, Trzin, Radovljica in Jesenice dve leti nazaj pa tudi iz Kamnika, Domžal in Ljubljane-Siška.

Da bi vse predpriprave in organizacija ter izvedba v redu potekale, je občinska konferenca SZDL Jesenice pred kratkim imenovala odbor za organizacijo in izvedbo zbora aktivistov in borcev NOV Gorenjske. Odbor bo vodil Dušan Stare, njegov namestnik bo Tone Varl, koordinator Božo Sotlar, administrativno delo pa bo opravila Ana Zan. Za kulturni program bosta poskrbela Joža Varl in Teodor Kreuzer, za finance Vera Kostić. Ob njih bo de-

lovalo še 15 tovarišic in tovarišev, ki bodo skrbeli za prostor, za preskrbo, propagando, promet, športno rekreacijo, prvo pomoč in požarno varnost, zveze in ozvočenje ter parkiranje.

Dan in kraj zbora bodo še določili, večina pa se jih že sedaj navdušuje za Mežakljo, kjer je bilo letos izredno uspešno srečanje borcev NOV iz delovnih organizacij SOZD Sloven-ske železarne.

B. B.

OBSEŽEN PROGRAM DELA KO ZB NOV PLAVŽ

Krajevna organizacija ZB NOV Jesenice-Plavž je za prihodnje leto sprejela obširen program svojega dela. V njem predvidevajo sodelovanja in udeležbo na kurirskem smuku na Pristavi in sodelovanje z osnovno šolo Tone Čufar pri sprejemu kurirčkove pošte. Za 8. marec, dan žensk, bo komisija za socialna in zdravstvena vprašanja obiskala in obdarila žene članice ZB NOV Plavž, ki so bolne ali ostarele, oziroma niso pokretne.

Ob vseh pomembnih praznikih, kot so 27. april, 1. maj, 4. in 22. julij, bodo poskrbeli, da se bo čimveč borcev NOV udeležilo proslav in pohodov ob spominskih obeležjih in po partizanskih poteh na tem področju. Za 4. julij, dan borca, ki je hkrati krajevni praznik, bodo z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami organizirali tradicionalni balinarski turnir. V počastitev tega dne bodo imeli še tradicionalni orientacijski pohod in srečanje borcev in prebivalcev na Gozdem vrtu, kjer bo za mlade kviz iz zgodovine NOB. V osnovni šoli Tone Čufar bodo imeli borci in aktivisti več pripovedi iz zgodovine in doživetij v NOB. Predvsem bodo obdelali revolucionarno gibanje pred vojno na Jesenicah, opisali bodo posamezne bitke in dogodke med NOB v brigadah, odredih itd. Sodelovali bodo pri obrambnem dnevu šole. Člani ZB NOV bodo sodelovali tudi pri urejanju in varstvu spominskih obeležij v svoji krajevni skupnosti.

Komisija za socialna in zdravstvena vprašanja bo svoj že doslej obse-

žen program dela še dopolnila. Predvsem pa bo skrbela za sosesko pomoč, pomoč ostarelim, bolnim in onemoglim. Skladno z družbenim dogovorom bo dajala predloge za dodeljevanje priznavalnin in drugih materialnih pomoči udeležencem NOV in drugim prizadetim med vojno.

Za člane bodo organizirali izlet v pomembne kraje iz NOB. Za dan mrtvih bodo skupno z drugimi mestnimi krajevnimi organizacijami ZB NOV organizirali komemorativno svečanost v spominskem parku na Plavžu. Za dan republike bodo pripravili tovariško srečanje vseh jub-lantov 60- in 70-letnikov, prvoborcev, španskih borcev in borcev za severno mejo.

Komisija za bivanje internirance, zapornike in izgnance bo izpopolnila seznam svojih članov in sodelovala pri sprejemu vlaka bratstva in enotnosti. Razen tega pa bodo člani aktivno sodelovali v vseh akcijah LO in družbene samozaščite, na obrambnih dnevih in podobno.

B. B.

PROGRAMSKA KONFERENCA SZDL DOVJE - MOJSTRANA

Prejšnji teden je bila programska seja krajevnih konferenc socialistične zveze Dovje-Mojstrana. Delegati so najprej poslušali poročilo o delu socialistične zveze v prejšnjem enoletnem obdobju.

Predsednik krajevnih konferenc Srečo Mežnar je v poročilu med drugim dejal, da so se prebivalci aktivno vključili v akcijo za drugi samopri-spevek v jeseniški občini, pri samem referendumu za uvedbo samopri-spevka pa so se še posebno izkazali učenci osnovne šole 16. decembra Mojstrana. Prebivalci so se udeleževali tudi raznih akcij v okviru krajevnih skupnosti, proslav in različnih manifestacij.

V tem obdobju so uspešno delovala tudi društva, razen športnega in turističnega društva. Pri krajevni konferenci so se vključili v akcijo evidenciranja kandidatov za volitve prihodnje leto. Doslej so evidencirali več kot sto prebivalcev, vendar so ponekod to še vedno vzeli premalo resno. V zadnjem obdobju so bili narejeni določeni premiki tudi na področju kmetijstva v krajevni skupnosti, čeprav ne manjka problemov, ki so pri tej dejavnosti prisotni že vrsto let. V tem enoletnem obdobju se je marsikaj zataknilo tudi na področju informiranja.

V nadaljevanju so sledila še poročila vaških odborov socialistične zveze iz vseh štirih naselij: Radovne, belce, Dovjega in Mojstrane. Ob tem velja poudariti, da je bilo delo vaških odborov v tem enoletnem obdobju uspešno, saj so člani reševali številne probleme v svoji sredini.

V zelo obsežni razpravi so se delegati dotaknili številnih aktualnih problemov dela in življenja v krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana. Delegatom gre edinele zameriti, da so premalo časa namenili obravnavi delovanja delegacij krajevni skupnosti in aktivnosti oziroma neaktivnosti posameznih delegatov.

Na seji so sprejeli tudi delovni program krajevnih konferenc socialistične zveze za prihodnje obdobje. Mirka Rabiča pa so izvolili za delegata krajevnih konferenc v občinsko konferenco Socialistične zveze Jesenice.

J. R.

BORCI BODO PRIPRAVILI POPIS VSEH SPOMINSKIH OBELEŽIJ

Člani predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV Jesenice so na zadnji seji med drugim govorili o pripravah za izdajo ustreznih publikacij z opisom vseh spominskih obeležij na območju jeseniške občine.

Na seji so predlagali predstavnike borčevskih organizacij, ki bodo v vseh krajevnih skupnostih zadolženi za zbiranje in preverjanje podatkov o vseh spominskih obeležjih, imenovali pa so tudi člane uredniškega odbora za pripravo opisa spominskih obeležij. Sprejeli so sklep, da mora biti popis izdelan v prihodnjem letu v ciklostirani obliki, kasneje pa bodo skušali najti možnosti, da bi opis

obeležij izdali tudi v knjigi. To bo brez dvoma pomemben zgodovinski dokument, ki ga bodo predvsem koristno uporabljali v osnovnih šolah.

V nadaljevanju seje so člani predsedstva govorili o evidenciranju kandidatov za predsedstvo in komisije pri občinskem odboru, za delegate v družbenopolitični zbor skupščine občine Jesenice in za republiške organe zveze borcev. Nekateri delegati so že evidencirani, do zaključka evidenciranja pa čakajo predvsem pomembne naloge člane krajevnih organizacij zveze borcev, saj bo kandidacijska komisija pri občinskem odboru prav na osnovi njihovih predlogov pripravila dokončen predlog za člane predsedstva, za predsednika in sekretarja ter za druge odgovornosti.

J. R.

JESENIŠKA MLADINA V PRVIH RAZREDIH NA SREDNJIH USMERJENIH ŠOLAH

V zadnji številki smo poročali, da je največji delež, to je 18 odstotkov generacije 80/81 vpisane v programe kovinsko-predelovalne industrije, na drugem mestu so programi elektro stroke s 15 odstotki. Sledijo blagovno-denarni promet s 13 odstotki, družboslovno-jezikovna smer z 9 odstotki, zdravstvo in metalurgija vsaka s 7 odstotki, gostinstvo in turizem s 6, tekstil s 5, vzgoja in izobraževanje ter upravno-administrativna dejavnost, vsaka s slabimi 3 odstotki. Za ostalih deset dejavnosti je ostalo le okoli 15 odstotkov generacije. V nobeno od teh dejavnosti se ni vpisalo več kot 9 ali manj kot 2,5 odstotka učencev, zato jih ne izpostavljamo posebej.

Danes bi radi bralcem povedali nekaj več, za katere vzgojnoizobraževalne programe v okviru naštetih dejavnosti so se opredelili lanske osmošolci. Spodnja preglednica prikazuje vključitve, in sicer stanje 1.9. 1981 (podatki službe za zaposlovanje).

GENERACIJA 1980/81 - VKLJUČITVE JESENIŠKIH OSMOŠOLCEV PO VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMIH, SPOLU IN KRAJU ŠOLANJA

Vzgojno izobraževalni program	Jesenice		Radovljica		Kranj		Šk. Loka		Ljubljana		Ostalo v SRS		SR HRV.		Neznano		VSI	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Kmetijec					1						2						3	3
Veterinarski tehnik									1								1	1
Geolog									1								1	1
Metalurg (srednji prog.)	18	9															18	9
Kemik									2	3							2	3
Gumar					1												1	1
Kovinar - strojnik	50	1			1	18											69	1
Elektro energetik	24				6			3									33	33
Elektronika					6	1											7	7
Telekomunikacije					7												7	7
Računalništvo					8	1			1								8	2
Lesar						9											9	9
Gradbenec II					1			1	1								2	3
Tekstilni mehanik								3									3	3
Tekst. konfektor SR								14									14	14
Tekst. konfektor SKR								2									2	2
Tekstilni kemik								1									1	1
Obutveni tehnolog								4									4	4
Usnj. konfekc. krzn. tehn.								1									1	1
PTT prometnik																	1	1
Transportni tehnik											1						1	1
Poslovno-finančna dejav.			1	28													1	28
Trgovinska dejavnost								2	21								2	23
Kuhar			7	6													7	6
Strežba			2	8													2	10
Zdravstveno varstvo			3	23													3	26
Laboratorijska dela								2									2	2
Zobotehniška dela								2									2	2
Družbosl.-jezikovna dej.							1	2									8	29
Administrativna dej.							11										11	11
Vzgojitelj, učitelj					1	5			1	4							2	9
Naravosl.-matem.-tehn.			6	9													6	15
Frizerstvo								1									1	1
Miličnik								3									3	3
Drugo													1				1	1
Neznano															2		2	2
Zaposlitev			1	1													1	2
Skupaj	109	70	10	42	32	65	28	2	12	11	2	6	1		2	193	199	392

Predstavljeni podatki omogočajo več ugotovitev:

1. LANŠKI OSMOŠOLCI SO VPISANI V 33 VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

Osmošolci so izbrali programe srednjega izobraževanja, saj med njimi najdemo le pet učencev, ki so vpisali skrajšane programe, dva učenca sta se zaposlila neposredno po šoli, za dva učenca pa nimamo zanesljivih podatkov. Število odločitev iz šestega in sedmega razreda za skrajšane programe je večje, vendar v okviru današnjega prispevka o njih še ne poročamo.

Lanski osmošolci so vpisani v 33 vzgojnoizobraževalnih programov, in sicer za 82 različnih poklicev, če bi navedli želje, ki jih imajo mladinci in mladinke, ki so vključeni v teh 33 vzgojnoizobraževalnih programov. Tako se, na primer, želijo izobraževati štirje mladinci v programu kmetijec, samo da sta dve želji za vrtnarske tehnike, ena za poklic kmetijec in ena za poklic veterinarski tehnik.

Od 70 učencev za VIP kovinarstvo in strojništvo imamo 14 učencev v poklicih avtomehanik in voznik - avtomehanik, 16 v poklicu strojni mehanik, 4 za monterje energetskih naprav, 5 ključavničarjev, 10 oblikovalcev kovin, 1 finomehanik in 14 strojnih tehnikov.

V elektro usmeritvi, kjer je 57 učencev, imamo naslednje želje: 1 elektrotehnik - energetik, 29 elektrkarjev - energetikov, 1 elektrkar za instalacije, 3 elektromehanike železniških vozil, 3 vzdrževalce telekomunikacijskih naprav v skrajšanem programu, 2 elektrotehnika TK naprav, 2 mehanika TK naprav, 7 elektrotehnikov - elektronikov ter na računalništvu 10 programerjev.

V programu zdravstvenega varstva se je vpisalo 26 učencev iz naše občine, 2 za laboratorijska dela in 2 za zobotehnična dela.

Pri blagovno-denarnem prometu je 29 učencev v programu poslovno-finančna dejavnost, 23 v trgovinski dejavnosti, od katerih želijo trije doseči poklic komercialni tehnik.

Našteli smo le nekaj primerov za osvetlitev, kakšna je diferenciacija

znotraj posameznih programov po poklicih. Posebej velja ponovno izpostaviti, da se bo dokončna diferenciacija opravila po prvem in drugem letniku tako po težavnosti in trajanju programov, kot po smerem in poklicih. Pri učencih, ki so se vpisali v željo postati »tehnik«, to je peta stopnja zahtevnosti, so zaenkrat to le želje, ki se bodo šele po 1. letniku izkazale kot uresničljive ali ne in to ob upoštevanju težavnosti, ki jo učenec zmore in družbeno dogovorjene kapacitete v programih te zahtevnostne stopnje.

2. VEČ KOT POLOVICA GENERACIJE SE ŠOLA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMIH ZUNAJ OBČINE JESENICE

Slabih 46 odstotkov učencev prvih razredov se šola v jeseniških srednjih šolah. Tako neugodnega razmerja verjetno nismo pričakovali, saj je bil že lanski (57 odstotkov v jeseniških šolah) manj ugoden kot prejšnja leta. Več kot polovica se jih šola v drugih občinah. Po naši oceni se vozi v šole v druge občine okoli 190, v dijaških domovih ali pri zasebnikih pa naj bi bilo 20 učencev. Kaže, da se vsaj polovica učencev, ki se šolajo v Ljubljani, dnevno vozi.

Največ učencev se vozi v Kranj in to v programe, ki jih v naši občini ni, kar velja seveda tudi za druge občine. Mogoče velja pojasniti, da se tudi v programu kovinar-strojnik, ki je imel še možnosti za vpis tudi na Jesenicah, v drugih občinah šolajo tisti učenci, za katere v drugem razredu na Jesenicah ne bo ustreznih programov. To velja, na primer, za vzdrževalce vozil in strojev, za monterje energ. naprav. Na družboslovno-jezikovno usmeritev v Skofjo Loko so se usmerili tudi trije perspektivni smučarji, saj je prilagojen študijski režim samo na tem oddelku.

3. MOŽNOSTI ZA IZOBRAŽEVANJE DEKLET SO V JESENŠKI OBČINI ŠE VEDNO NEUGODNE

Dekleta so se usmerila na 26 različnih programov, fantje na 22. Bolj kot ta podatek zvide v oči dejstvo, da je med učenci, ki se šolajo zunaj

naše občine, 47 deklet več kot fantov. Tak podatek smo lahko že pričakovali, saj so objektivne možnosti za zaposlovanje žensk v takimenovanih proizvodnih poklicih še vedno zelo skromne. To je tudi osnovni razlog, da je v neproizvodnih dejavnostih vpisanih petkrat manj fantov kot deklet.

Res je tudi, da bodo morala dekleta bolj korajžno stopati v programe, kjer so dekleta na šolanju že doslej zelo redka. Naj omenimo program kovinar - strojnik, elektro stroko, poklic transportni tehnik. Gotovo pa se ne sme več ponoviti, da bi si tekstilna stroka odrezala še kdaj tolikšen kos generacije. Letos se je 20 dekletom iz osmih razredov priključila še vrsta deklet iz nižjih razredov in iz šole s prilagojenim programom, saj je bila dana prvič možnost, vključiti se v skrajšani program za pomočnika tekstilnega konfekci-

onarja. To je dokaz, kako mreža šol kroji poklicne odločitve, saj v drugih skrajšanih programih skoraj ne najdemo ustreznih možnosti za dekleta.

Metalurgija in gostinstvo pa sta dejavnosti, kamor se je letos vpisalo pomembno več deklet kot doslej. V metalurgiji imamo tudi nekaj takih, ki so bili odklonjeni v drugih usmeritvah, kar velja tako za fante kot dekleta.

4. ALI SO RES OSTALE NEKATERE KADROVSKE ŠTIPENDIJE NEPODELEJENE?

Večkrat smo že slišali, da se učenci ne prijavijo na razpisane kadrovske štipendije. Odgovor na gornje vprašanje bomo letos lahko posredovali, saj so skoraj vse delovne organizacije podatke že pripravile in posredovale skupno s štipendijskimi razpisi za šolsko leto 1982/83. Tako bomo lahko tudi videli, koliko učencev prvega razreda srednjega usmerjenega izobraževanja je dobilo kadrovske štipendije in upamo, da bomo o tem prav kmalu lahko poročali tudi v Železjarju.

Magda Pogačnik in Francka Thaler

ALKOHOLIZEM PO NAŠE

(DA NE POJDE MESEČ BOJA PROTI ALKOHOLIZMU ČISTO NEZAPAZEN MIMO NAS...)

Je že tako, da pri nas zlepa ne mine nobena svečanost brez pijače. Pa najsi bo ob rojstvu ali smrti, pa vmes rojstni dnevi, godovi, prvi maji, silvesterski večeri... ob vsaki priliki si najdemo izgovor za pitje. Taki smo in pri tem nas ne moti dosti, ali je v čaši pivo, vino, žganje ali pa se stvari reče whisky, cherry, brandy; vse nam gre po grlu; iz pitja marsikoga zanese v pijančevanje, pa počasi z viskija preide na encijan in preneka termu pivu se pridruži »vejica«.

Morda poročate, da je ta logika preveč črnogleda, ampak samo pogledajte okoli sebe! Ni treba daleč - prav gotovo ste srečali zjutraj človeka, ki je s tresočimi rokami iskal kljuko bifeja, ob dveh pa je zadovoljno korakal mimo vratarja in so mu bile stopnice v neizmerno oviro. Pa če morda ne danes, petnajstega v mesecu sigurno!

Zal Železarna ni nobena izjema. Prej pravilo. Tu se pije, da nas na delu preveč ne zebe, da se pogrejejo s požirki; tam se pije za reprezentanco; drugje spet, ker ima kolega rojstni dan in nesrečnik si šteje v sveto dolžnost, da napoji sodelavce. Je mar sploh kdo med nami, ki med delom, ki v službi še ni poskusil alkohola?

Saj ne, da bi s tem kar vsem po vrsti očital alkoholizem, daleč od tega - a vendar je to lahko začetek te žalostne poti. Danes se pije na veselje, jutri na žalost, tretji dan se spet pije, ker je pač nekaj še ostalo od prejšnjega dne - in počasi se začne kazati, kateri od pivcev bo alkoholik. Tisti, ki mu je ob pijači svet lepši, ki so mu problemi čisto majhni, kar izgube se nekeje v močni dalji, ki je prijaznejši, bolj vesel, družaben - tak človek je v največji nevarnosti. Počasi se mu začne dozdevati, da je svet nekaj vreden le, če je okajen; da so prijatelji takrat boljše, zaupljivejši; da mu gre delo laže od rok - sploh, da je lepše živeti pijan kot trezen. Tako seže po pijači že navsezgodaj in ne jenja, dokler je pri močeh. Dan mu mineva v prijetno valujoči omami, problemi gredo mimo njega: »Eh, bo že kako, jutri premislim vso stvar...« - ampak tistega jutri ni in ni. Kajti vsako jutro se spet začne enako - ali doma v shrambi, ali pri Pikovi dami, ali morda v oblačilnici v omari - dan se spet začne s pijačo.

Tak človek pa ne vidi tega, kar vidi njegovi trezni sosedje - ne vidi problemov, ki se s prelaganjem kopičijo nad njim, ne vidi slabo opravljenega dela, ne vidi izgubljenih ur, zabitih ali zapitih po zakajnih gostilnah, ne vidi zgražanja mimoidočih, ne vidi pretepe ne žene, ne vidi na smrt preplašenih otrok, stiskajočih se zvečer doma po kotih, ki ne morejo razumeti, da je razgrajajoča pošast njihov oče - ne vidi svojih podplutih oči... Njemu je lepo, njemu je v njegovi pijači vse v redu in največji sovražnik si mu, če mu jo hoče vzeti. Če mu žena hoče vzeti steklenico, če ga otroci hočejo videti treznega, mu povedati, kaj so doživeli danes v parku, kaj so se naučili v šoli, kje so se igrali popoldne, če mu zdravnik pove, da so njegova jetra na najboljši poti, da jih v kratkem ne bo več... vsi prijatelji, ki mu vsak po svoje žele pomagati, so zanj sovražniki. Le pivski bratci so mu povšeči, le ti ga še razumejo, le z njimi se še da kaj pametnega pomeniti. Za vse ostale je prepričan, da mu žele samo hudo.

In tako se zgodi, da najprej nad njim obupajo znanci, prijatelji dvignejo roke in si mislijo: »Pa pij, če hočeš in moraš; pojdi ti svojo pot, jaz pojdem svojo, prijatelj - le mir mi daj in ne poznava se več!« Nazadnje obupa še zakonec, loči se, pobere otroke in začne iskati novo pot. In ne smemo se zgražati nad takim dejanjem.

Zakaj če pomislimo, koliko gorja lahko pretrpi otroška duša v eni sami noči, ko si skočita v lase pijana oče in mati, si rečeta vse, le človeka drug v drugem ne vidita, se stepeta in pretepata jokajoče in ročeče otroke - ne, živali tega ne počno!

Takrat se človek morda zamisli in vidi, kako malo je v njem še ostalo človeka - takrat v vsem obupu pusti pijačo in se zakolne, da je v življenju ne poskusi več. In koliko časa vzdrži? Morda teden, morda - toda alkoholika, ki bi mu v tem štadiju samemu uspelo pustiti pitje, ne poznam! Če smo doslej stali ob strani, če smo samo pomilovalno gledali njegove skrokanke oči in povajano obleko, ali se smejali njegovim pijanskim burkam, ko je bil v svojem elementu, pa smo morda ob tem še mislili, da smo mu prijatelji, smo se motili vsaj toliko kot on. Zdaj je zadnji čas, da mu pomagamo. Čas, da ga na vsak način, zlepa ali, recimo raje, manj zlepa, pripravimo od tega, da se odloči za zdravljenje. Morda je težko reči, da se odloči - zakaj ko je alkoholik dovolj zasvojen, je sploh vprašanje, koliko se je za kakšno stvar sposoben odločiti. Njemu je ves dan, ves smisel življenja samo: kaj bom pil? Kje ga bom dobil? S kom ga bom? Kako naj to prikrijem doma? Toda treba je prodreti skozi ta njegova razglabljanja, treba ga je brezkompromisno postaviti ob zid: Pojdi se zdraviti, kajti sicer tvoje življenje ni več dosti vredno! Pojdi med ljudi, ki so se utapljali v enakih problemih kot ti, ki so jih reševali prav tako narobe kot ti, ki so ga zavezili prav tako do konca kot ti - pa skušajo zdaj to popraviti! Skušajo spet najti svoj jaz, skušajo trezno priti do vzrokov, zakaj je prišlo do tega in skušajo začeti znova. Ob tem jim pomaga skupina strokovnjakov, ki o alkoholizmu vedo nekaj več, poznajo vzroke, znajo svetovati, zdraviti. Ob strani jim stoji socialna delavka, njihov zdravnik, psiholog, psihiatro-alkoholog, delovni terapevt, medicinska sestra. V pomoč so jim zdravljeni alkoholiki po klubih, ki so sami šli skozi iste težave in jim pomagajo s svojimi izkušnjami, s svojim zgledom.

Idelano bi bilo, da bi nikomur ne bilo treba po tej žalostni poti. Da bi naše pitje ostalo pri čaši šampanjca v čast novorojenemu in tu in tam ob

kozarcu dobrega vina po kosilu. Pa vsi vemo, da ni tako! Zakaj se pri nas toliko pije, zakaj se dovoli toliko piti? Zakaj pride v tovarno vsak dan na desetine zaposlenih vinjenih, od kod jim pijača na delovnem mestu, da jih gre še več vinjenih po delu domov? Od kod pijača na tovarnjakih, od kod pijača v garderobnih omarah, od kod pijača v fasciklih? In kako, da ni načina, da ni človeka, ki bi znal in zmogel tej razvadi narediti konec?

Pa poročate: »Saj imamo ljudi, odgovorne za to.« Jaz mislim, da smo za to odgovorni mi vsi. Vsi, ki mislimo, da smo alkoholikovi prijatelji, pa mu pomagamo tako, da postorimo še del njegovega posla, kadar je pijan in ni za delo; pa mu pomagamo tako, da ga pustimo v kotu na balah, da se naspi in se izstrezni, da pogledamo skozi prste, ko se opoteka za svoje delovno mesto... Ne znamo, ali mu ne upamo reči, da to nikamor ne vodi, ne upamo mu vzeti steklenice tedaj, ko mu še ni potrebna, ne upamo vinjenega pustiti pred vrati ali ga postaviti prednje, pa naj se tam izstrezni in razmisli!

Kako lahko z mirno vestjo vede spustimo pijanega človeka na odgovorno delovno mesto - na delo, kjer lahko z žerjavom poškoduje sodelavca ali na delo, kjer lahko povzroči različne okvare.

Kje smo, odgovorni? Streznimo se! Žalostno je, da kar precejkrat (zlasti sredi meseca) reševalci v ambulanto pripeljejo delavca z listkom, na katerem piše: nezgoda pri delu - iz njegovih ust pa zaudari kot iz vinskega soda. Pri tem pa se nekateri še obnašajo, da jih res težko gledam kot ljudi, potrebne zdravniške pomoči.

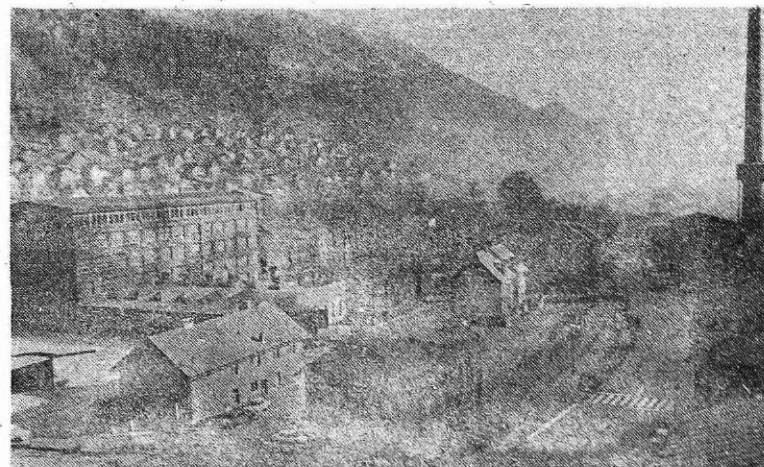
O, saj je! Seveda je tudi za ljudi, ki vinjeni pridejo na delo oziroma vinjeni opravljajo svoje delo, palica za kaznovanje v tovarni! A žal ima vsaka palica dva konca - debelejšega in tanjšega. In žal jih vedno eni in isti dobivajo po zadnji plati s tanjšim koncem, drugi pa z debelejším! Žalostno je, da so kar na dnevnem redu disciplinski postopki zoper vinjene pri delu - še bolj žalostno pa je, če ob takem pranju predpostavljamo bolj zaudarja po alkoholu kot pa nesrečni corpus delicti!

Prej je treba ukrepati, prej pomagati! Ni smisel kazni - smisel je pomoč, preden je treba kaznovati. Preden se alkoholik kaznuje sam s ponovico grodila, ki si jo postavi na nogo ali še huje, če jo postavi na nogo sodelavcu. Prav nič dobrega nismo storili zanj, če mu dovolimo, da »vozi barko« tri dni in dela plave, potem pa lahko nadomešča izgubljeno z delom po urah. Če ga ščitimo dan za dnem, če mu gledamo skozi prste - njegove delovne navade pa so vse bolj klavrne. In potem pride dan, ko predpostavljeni dokončno obupajo nad njim - potem pa: socialna služba, tu ga imate, alkoholika, mi ga nočemo, vaš je; doktor, pošlji ga zdraviti, takle ne more več na delo! Res je, da se jih nekaj odloči za resen poskus zdravljenja, nekaj od njih tudi uspešno zdravi in potem ostanejo trezni, se spet vrnejo v svet, med svoje nekdane prijatelje, v družino, na delo.

Obstoje statistične službe, ki vam bodo presenetljivo natanko vedele povedati, koliko nas stane - zdravljenje enega alkoholika in vsota ni majhna - koliko je pa tak človek pred zdravljenjem naredil, recimo, neuporabnih žeblicev, kolikokrat je zaradi njega trpelo delo drugih, kolikokrat je zdravnik vlekkel za stavež, kolikokrat je spravljal v nevarnost bližnje, koliko noči je zaradi njegovega pijančevanja prečula žena, koliko solz so prejkoli otroci - tega ne ve nihče! In to je cena, ki jo tudi po naši malomarnosti plačujemo dan za dnem, pa je ne bomo zlepa odplačali!

Premislimo malo o tem! Vsaj toliko morda, da se ne bomo počutili heroje, ko bomo prihodnjič nesli steklenico encijana iz trgovine čez cesto čakačim za mrežo! Ali pa steklenico piva! Vse se začne prav po malem...

dr. Janez Resman
OA Železarne Jesenice

Jesenška razglednica (Foto I. Kučina)

DAN PROMETNE VARNOSTI NA JESENICAH NI PRINESEL RAZVESELJIVIH REZULTATOV

V zadnjem obdobju v jeseniški občini namenijo vse več pozornosti prometni varnosti na naših cestah. V skupna prizadevanja, da bi bile naše ceste kar najbolj varne, da bi se končno zmanjšal še vedno prevelik krvni davek, se zelo uspešno vključuje svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pri skupščini občine Jesenice. Razveseljivo je, da se svet predvsem s konkretnimi akcijami želi vključiti v prizadevanja za večjo varnost.

Pisali smo že o akciji »brezhibno vozilo je varno vozilo« ter o akciji »pregleda svetlobnih naprav«, v novembru pa so prvi izvedli še eno akcijo, in sicer pregled tehnične urejenosti vozil. Tudi tokrat je prišlo do izraza zelo uspešno sodelovanje delavcev postaje milice Jesenice in delavcev za opravljanje tehničnih pregledov jeseniške temeljne organizacije Integrala, ki so bili izvajalci akcije.

Pravzaprav je ta akcija predstavljala kar dan prometne varnosti na Jesenicah, saj so dopoldne najprej pregledovali tehnično brezhibnost vozil, popoldne in zvečer pa so že z radarsko kontrolo nadzirali vožnjo vozil.

Prvi del akcije je bil zasnovan tako, da so delavci milice ustavljali vozila, za katera so domnevali, da so tehnično neurejena in jih usmerili na tehnični pregled. Ustavljali so predvsem vozila, ki so že na videz kazala očitne znake, da z njimi nekaj ni v redu.

Skupaj so v akciji napotili na tehnični pregled 26 vozil, od tega pa tudi tri tovornjake. Pri štirinajstih vozilih so odkrili pri tehničnem pregledu napake, sedem voznikov je takoj po pregledu odpravilo napake, tako da so lahko nadaljevali vožnjo. Sedem voznikov pa preprosto ni prišlo na tehnični pregled, čeprav so jih miličniki poslali. Brez prometnega dovoljenja so nadaljevali vožnjo, to pa je seveda prekršek, ki se kaznuje.

Drugi del akcije je obsegal merjenje hitrosti vozil z radarsko kontrolo. Miličniki so na različnih točkah na Jesenicah merili hitrost vozil in seveda ustavljali vse, ki so prekorčili dovoljeno hitrost. Tudi tukaj rezultati niso bili razveseljivi, marsikdo, ki je »pozabil«, da so ob cesti tudi prometni znaki za omejevanje hitrosti, je seveda moral plačati kazen. Po 100 dinarjev so miličniki kaznovali sedem voznikov, po 200 dinarjev 11 voznikov, prav toliko pa jih je moralo plačati kazen 500 dinarjev. Akcija »dan prometne varnosti na Jesenicah« je brez dvoma uspešna, saj je ponovno pokazala na že znane ugotovitve o še vedno premajhni varnosti na naših cestah, pokazala je prav tako na znana dejstva slabe prometne kulture voznikov. Ob vsem tem je še vedno moč govoriti, da se posamezni udeleženci poživijo.

PROSLAVA OB DNEVU REPUBLIKE NA HRUŠICI

Delavsko-prosvetno društvo Svoboda Hrušica v počastitev 29. novembra — dneva republike pripravlja proslavo, ki bo jutri, v petek, ob 19. uri v domu družbenih organizacij na Hrušici. V programu bodo sodelovali člani folklorne skupine Društva upokojevcav Javornik-Koroška Bela in člani domače dramske sekcije. Na proslavi bodo podelili tudi Linhartove značke najbolj zaslužnim dramskim delavcem.

Naj ob tem še dodamo, da so člani dramske sekcije DPD Svoboda Hrušica že pripravili program za novo sezono. Poleg rednih proslav bodo v okviru praznovanja dedka Mrza pripravili igro Alenčica Zaspanka, za prihodnjo pomlad pa dramo Talci, s katero se bodo vključili v praznovanje krajevnega praznika Hrušice, ko bodo počastili 40-letnico streljanja talcev na Belem polju.

J. R.

SREČANJE BORCEV NOV JUBILANTOV

Krajevni odbor ZB NOV Plavž bo danes, v četrtek, 26. novembra, ob 17. uri v hotelu Pošta pripravil tovariško srečanje za člane te organizacije, ki so stari 70 in več let ter jubilarne, ki so letos dopolnili 60 let ter vse nosilce spomenice 1941, borce za severno mejo in španske borce.

Krajevna organizacija ZB NOV Plavž organizira to, sedaj že tradicionalno srečanje, v počastitev dneva republike.

B. B.

gajo na prometne predpise in zakonitosti, ne glede na to, da s tem ogrožajo svojo varnost in varnost drugih udeležencev v prometu.

Na pot se odpravljajo v tehnično neurejenih vozilih, včasih tudi v takšnih s častitljivo starostjo in predelanih na vseh mogočih koncih in krajih. Postavljajo se vprašanje, na kaj je med vožnjo mislil voznik tovrnjaka s prikolicco, ki je imela kar šest slabih gum, neurejene luči in še bi lahko naštevali pomanjkljivosti, ki so jih odkrili na tehničnem pregledu.

Tudi glede hitrosti na cestah je stanje še vedno porazno. Kako si je sicer moč drugače razlagati vožnjo nekaterih posameznikov, ki so med akcijo vozili tam, kjer je dovoljena hitrost 40 kilometrov, še enkrat toliko, pri omejitvi hitrosti 50 kilometrov pa so posamezniki »rekorderji« vozili kar 110 kilometrov na uro. Je ob vsem tem nadaljnji komentar še potreben?

Jasno je, da je prometna varnost še vedno na preizkušni nivoju, ni še postala del našega vsakdana, čeprav vemo, da število vozil iz leta v leto narašča. Prav takšen odnos do naše prometne kulture je tudi neposredni krivec, da narašča število prometnih nesreč. Na območju jeseniške občine je bilo v letošnjih prvih desetih me-

secih oziroma do prve polovice novembra okoli 100 prometnih nesreč, v katerih je deset oseb izgubilo življenje, 28 oseb je bilo težje, 75 pa lažje poškodovanih. To je večji krvni davek kot v istem obdobju lani. Tu gre pravzaprav za protislovja. Zazvemo se za večjo prometno varnost, število nesreč pa narašča. Vsa prizadevanja sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, miličnikov in ostalih, ki skrbijo za prometno varnost, je treba podpreti, ob tem pa se še nadalje na vsakem koraku zavzemati z najrazličnejšimi akcijami, da bi bilo nesreč na cestah čimmanj in da bi bila vozila tehnično urejena, hitrost pa bi vsak voznik prilagodil razmeram na cesti.

Seveda ne bo željenih rezultatov in uspehov, če ne bodo vozniki sami spremenili svojega odnosa do prometne varnosti. Rešitev ni v takšnih akcijah in kaznovalni politiki, čeprav sedaj brez teh očitno ne gre. Kaj torej reči ob koncu? Ne gre ponavljati znanih dejstev in ugotovitev, kje so hibe in slabosti naše slabe prometne osveščenosti in kulture. Analizira naj jih torej vsak posamezni voznik sam, ob tem pa naj končno sam vendarle odločno sklepe, da bo za volanom postal drugačen človek. To bo eden najpomembnejših korakov, da bo vožnja na naših cestah postala prijetnejša, predvsem pa bolj varna. Naša največja želja ob tem pa je, da bi kmalu lahko že pisali o bolj spodbudnih rezultatih prometnih razmer na naših cestah.

J. Rabič

KRITERIJI ZA OBLIKOVANJE DELEGACIJ

Družbeni svet za družbenopolitični sistem in samoupravljanje občine Jesenice je na seji 10. novembra razpravljal o oblikovanju kriterijev za izvolitev posebnih, združenih in splošnih delegacij za SIS ter o oblikovanju kriterijev za določitev konferenc delegacij za SIS in zbor združenega dela skupščine občine Jesenice ter po razpravi, v kateri so bila izmenjana mnenja in stališča, oblikoval naslednja skupna

Stališča in mnenja za oblikovanje delegacij

1. Kriteriji za oblikovanje posebnih, združenih in splošnih delegacij se ne morejo spreminjati tako, da bi pomenili zmanjšanje števila delegacij in delegatov. Na seji družbenega sveta je bilo v razpravi posebej poudarjeno, da je ustavna opredelitev jasna, da delovno razmerje v združenem delu pomeni tudi aktivno delo v delegatskem sistemu. Ta pravica in dolžnost trajata ves čas trajanja delovnega razmerja.

2. Čeprav kriteriji za oblikovanje delegacij niso edini in najbolj pomembni za delo delegatskega sistema, pa morajo v osnovi omogočati uspešno delo delegacij.

3. OZD in skupnosti v samoupravnih aktih opredelijo delegacije s tem, da sprememb v kriterijih ni.

4. Družbeni svet posebej opozarja na možnost oblikovanja združenih delegacij za več področij, tako da v posameznih organizacijah in skupnostih ustanovijo 3 ali 4 združene delegacije, pri čemer so seveda kriteriji drugače uporabljivi in se s tem v zvezi lahko v določenem principu

tudi menjaajo ob upoštevanju prve točke teh stališč in mnenj.

Stališča in mnenja za oblikovanje konferenc delegacij

5. Delo konferenc delegacij je v nekaterih primerih težje tudi zaradi organiziranosti konference, zato je pri tem treba oblikovati tako organiziranost, da so pogoji boljši za delovanje konferenc delegacij. To pa pomeni, da je treba konference delegacij organizirati tudi po teritorialnem principu. Družbeni svet je tudi mnenja, da ni prav, da sta funkciji vodje delegacije in vodje konference delegacij v isti osebi, ker je to prevelika obremenjenost za posameznega vodjo delegacije. Pri oblikovanju skupnih delegacij državnih organov pa je treba te delegacije oblikovati tako, da imajo vsi tisti organi z majhnim številom zaposlenih skupaj eno delegacijo. Družbeni svet je tudi mnenja, da je prav, da se vse manjše enote (trgovine ipd.) v konference poveže tako, da sodelujejo z večjimi organizacijami, ki so hkrati tudi nosilci konference. Nosilci konference pa naj se med mandati med seboj menjaajo.

V DEVETIH MESECIH LETOS 18% VEČ POTNIKOV KOT V ENAKEM ČASU LANI

V TOZD Potniški promet in delavnice Integrala na Jesenicah so z devetmesečnim obračunom zadovoljni, čeprav so v dokajšnjem razkoraku med celotnim prihodkom in stroški.

Celotni prihodek je znašal 78.634 tisoč dinarjev ali 39,7 odstotkov več kot v enakem lanskem obdobju. Glede na letošnji plan je bil za 2,4 odstotka večji, medtem ko so materialni stroški pod planom, pa vendar za 44,3 odstotka večji kot lani. V obravnavanem obdobju so prepeljali 7.710.143 potnikov ali 1.129.788 potnikov oziroma 18 odstotkov več kot lani. Ob tem velja zlasti opozoriti na povečanje opravljenega dela na zaposlenega, ki je bilo za 7,7 odstotka večje, oziroma so opravili z enakim številom zaposlenih več dela.

V delavnicah so opravili 98.933 delovnih ur ali nekaj več kot lani, znižali pa so režijske ure za 1237 ur, kar je pozitivno vplivalo na rezultat v delavnicah.

Dohodek je znašal 34.995.000 dinarjev in je bil večji za 37 odstotka glede na lansko leto, v primerjavi s planom pa za 8,7 odstotkov, medtem ko je čisti dohodek znašal 26.200.000 dinarjev in je bil za 26 odstotkov večji kot v lanskem enakem obdobju. Tako so v devetih mesecih dosegli s planom postavljene cilje. Obseg dela se je povečal za 5 odstotkov, akumulacija pa za 6,4 odstotka. Uspešno delo v tem obdobju jih zavezuje, da bodo tudi v zadnjih mesecih leta tako dobro gospodarili kljub zaostrenim pogojem gospodarjenja in se vključili v program stabilizacije in varčevalnih ukrepov.

V mesecu septembru so dobili nov avtobus, enega pa še v tem tednu, tako da so tudi plan investicij v glavnem izpolnili, razen nekaterih adaptacij v delavnicah. Tako danes razpolagajo s 36 avtobusi, ki so v poprečju stari pet let.

In kako so pripravljani za zimo? Vsi avtobusi so pregledani, urejene imajo naprave za ogrevanje, opremljeni so z zimskimi gumami in verigami, nekoliko težav imajo le pri opremljenosti avtobusov z verigami za primestni promet. S 1. septembrom so vpeljali avtobusno linijo tudi v Podmežakljo in jo z mesecem novembrom vključili v redno delo. V decembru bodo delno spremenili vozni red na Tomšičevi, kajti nekatere proge so slabo zasedene. V mestni promet bi zlasti ob konicah radi vključili večje avtobuse, ker pa na Koroški Beli, Hrušici in pri bolnici na Jesenicah ni primernih obračališč, to ni mogoče. S predstavniki TOZD Žičnice v Kranjski gori se dogovarjajo za uvedbo rednega »skibusa«: Kranjska gora — nova smučišča v Podkorenu — Planica in nazaj.

V republiškem merilu se dogovarja o obsegu prometa na tako imenovanem slovenskem križu, kako bi avtobusni promet bolj optimalizirali. Smisel tega pa je organizirati bolj varčne prevoze.

jp

POMANJKANJE DELAVCEV IN USPEŠNO DELO SAMOUPRAVNIH ORGANOV V VATROSTALNI — TOZD JESENICE

V Vatrostalni Zenica TOZD Jesenice je zaposlenih trenutno 207 delavcev, ki so razporejeni v delovne enote Jesenice, Štore, Ravne in Ljubljana-Litostroj. Vendar pa jim za normalni potek proizvodnje primanjkuje okoli 40 delavcev. Ta problem sedaj rešujejo s terenskimi delavci iz drugih TOZD Vatrostalne.

Zasnovali so široko akcijo, da bi pridobili lastne delavce in si s tem tudi zmanjšali stroške poslovanja, saj je znano, da terenski delavci veliko stanejo.

Za reševanje stanovanjskega problema so pogodbeno odkupili 40 ležišč v domu ŽIC na Jesenicah. V programu pa imajo razširitev doma Vatrostalne na Javorniku, s čimer bodo v celoti rešili problem s stanovanji in tudi problem delavcev.

DELO SAMOUPRAVNIH ORGANOV IN ORGANIZACIJ V TOZD JESENICE

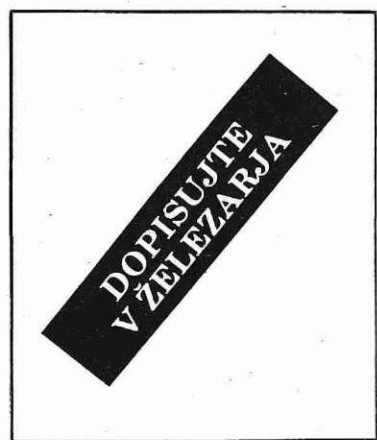
V preteklem mesecu so imeli volitve v nove samoupravne organe, in sicer v delavski svet temeljne organizacije in njegove komisije. V teku je tudi evidentiranje kadrov za volitve v skupščino občine in samoupravne interesne skupnosti, pri čemer sta še posebno aktivni osnovna organizacija sindikata in ZSMS.

Osnovna organizacija zveze komunistov, ki šteje 30 članov, je imela prav tako volilno programsko konferenco, na kateri so ocenili delo komunistov in celotno poslovanje TOZD. Poudarjena je bila predvsem prevelika pasivnost članov zveze komunistov, kar dokazuje tudi udeležba na sestankih osnovne organizacije in delovanje nekaterih članov na delovnih mestih, ki se kaže v pomanjkljivem, predvsem pa v neodgovornem izvrševanju konkretnih nalog. Poudarjeno je bilo, da morajo člani zveze komunistov bolj aktivno delovati v samoupravnih organih TOZD in tudi v interesnih skupnostih.

V bodoče so sklenili, da bodo sproti ocenjevali delo članov na vsakem sestanku osnovne organizacije zveze komunistov.

Člani so tudi obravnavali devetmesečno poročilo o poslovanju TOZD in ga ocenili kot zadovoljivo, posamezne pomanjkljivosti pa bo treba v bodoče odpraviti. Poudarjeno je bilo, da je v bodoče treba veliko več storiti na področju družbenega standarda, predvsem ureditve samskega doma, prehrane in nakupa družbenih stanovanj. OO ZK je izvolila novo vodstvo in za sekretarja Novico Pavloviča.

Tudi osnovna organizacija ZSMS je na svoji programski volilni konferenci izvolila svoje vodstvo in sprejela smernice za nadaljnje delo.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

POMANJKLJIVOSTI OB OCENJEVANJU KRAJEV V RADOVLJIŠKI OBČINI

BEGUNJE: Pokopališče komunalno neurejeno. Potok skozi vas neočiščen. Odstraniti je potrebno smetišče nad grobovi talcev. Ob poteh skozi vas so nepokošene koprive.

BLED: Ob glavni cesti proti Bledu je še vedno tabla z napisom »Zimmer freix«. Neočiščen je graben pri mostu v Zrečah. Neoplete so gredice na pokopališču borcev NOB. Nepokošena je trava ob poti proti železniški postaji in v smeri Rečica. Isto iz Mlina proti hotelu Toplice. Urediti je treba okolico križišča Rečica-Grad. Cestno podjetje Kranj naj uredi parcelo Mlino.

BOHINJ — JEZERO: Popraviti je treba ograjo na mostu v Jereki. V Stari Fužini je treba očistiti potok in smeti okoli poslovno-turistične stavbe.

BOHINJSKA BISTRICA: Staro kinodvorano bi bilo treba odstraniti in postaviti tablo za muzej.

GORJE: Pri novem pokopališču je treba odpraviti divje odlagališče smeti in očistiti prostor za šolo.

KROPA: Očistiti je treba strugo potoka skozi trg in zamenjati prometni znak »30 km« nad tovarno UKO zaradi dotrajanosti. Počistiti zelenico pred bloki in nasproti vratarne UKO in očistiti mlako nad tovarno in cesto. Pokositi je treba travo ob cestah v naselju.

POKLJUKA: Pri hotelu je treba obnoviti ograjo in popraviti napajalno koro pri spomeniku.

LESCE: Okoli šolskega poslopja je nepokošena trava. Isto ob progi in nasproti tovarne čokolade.

RADOVLJICA: Očistiti je treba zelenice okoli stanovanjskih blokov in pokositi koprive ob parkirišču pri

avtobusni postaji. Počistiti zelenico, urediti stari del mesta ob cerkvi.

RIBNO: Nepokošene so koprive ob poteh po vasi. Pri pokopališču je še vedno neurejeno odlagališče smeti.

To je bilo ugotovljeno ob obhodu in pregledu ocenjevalne komisije gorenjske turistične zveze v času od 18. od 27. avgusta letos. Upajmo, da se je od takrat stanje že izboljšalo in da bodo prebivalci in odgovorni poskrbeli, da bodo vsaj spomlad, ko se bo zopet začela turistična sezona, odpravili te pomanjkljivosti in s tem polepsali svoj kraj.

B. B.

NAJLEPŠI PRIMERI ROŽ NA JESENICAH

Kot že več let nazaj je komisija za izvajanje akcije »lepe rože in urejena okolica« pri Turističnem društvu Jesenice tudi letos poskrbela, da se je fotografiralo nekaj nad 30 najlepših primerkov rož na balkonih, oknih, vrtovih in komunalno urejenih mestih na Jesenicah in v okolici. Te posnetke bodo prikazali na letni skupščini marca prihodnje leto, že pred tem pa po šolah in drugod.

Sekcija za družbeno aktivnost žensk krajevne skupnosti Plavž ta prikaz s kratkim predavanjem organizira v ponedeljek, 7. decembra, ob 18. uri v prostorih osnovne šole Tone Čufar na Plavžu. Članice sekcije vabijo, da se predstavitev najlepših rož in predavanja udeležijo v čimvečjem številu tudi drugi občani.

B. B.

Tilka in Franc Zimic s Ceste revolucije 9 sta lepo okrasila svoj balkon z rožami

STOPIMO V AKCIJO, ŠE JE ČAS

Na četrti seji izvršnega odbora društva za pomoč duševno prizadetim Jesenice 19. novembra je bilo nanizanih več sklepov, ki naj jih člani izvršnega odbora društva tudi s pomočjo širše javnosti uresničijo še to, oziroma naslednje leto. Čeprav se leto invalidov izteka, je ostalo še precej nerešenih problemov. Na seji smo sprejeli sklep, da začnemo s široko akcijo prek občinskega sindikalnega sveta in preko posameznih delovnih organizacij z namenom, da omogočimo starejšim manj razvitih otrok daljši redni letni dopust.

»Če bi vsi starši tako skrbeli za svoje otroke, kot starši prizadetih otrok, bi bilo manj zdravstvenih in drugih problemov.« Tako je bila izrečena ena izmed neštetihih resnic na letošnjem seminarju zveze društev za pomoč duševno prizadetim osebam. Res je tako. Ti starši se v skrbi za danes in boljši jutri otroka izgarajo ob vsakodnevnih skrbih. Oddiha zase si večina staršev ne privoščiti. Družba jim je dolžna priskočiti na pomoč, jih razumeti in pomagati. Veliko odprtih ran se je z razumevanjem in humanostjo ljudi že rešilo v dobro otroka; tako bi tudi daljši redni letni dopust prenekatim staršem preprečil trkanja na nešteta vrata. Predlagali smo, da bi delovne organizacije v svoje samoupravne akte vključile daljši redni letni dopust za starše, ki imajo duševno prizadete otroke v oskrbi in varstvu. Redni letni dopust naj bi se podaljšal za sedem delovnih dni. Pravico do podaljšane dopusta naj bi dobili starši na podlagi potrdila o razvrstitvi otroka v ustrezno obliko usposabljanja. (Razvrščanje je postopek, kjer skupina strokovnjakov otroka vsestransko pregleda in nato predlaga vključitev otroka v najprimernejšo obliko usposabljanja, ki je urejena z zakonom o izo-

brazevanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.) Na Jesenicah se pri socialnem skrbstvu vodi evidenca omenjenih otrok, tako da staršem ne bo težko priti do potrdila.

V nekaterih občinah so občani in delovni ljudje že sprejeli spremembe glede dopusta in jih vnesli v svoje samoupravne akte. Prav bi bilo, da tudi v naši občini to akcijo podpremo z vsem srcem na vseh sestankih. Samo starši lahko nudijo svojim otrokom to, kar najbolj potrebujejo: ljubezen, toplino in neskončno razumevanje in potrpljenje. Pomagajmo jim da bodo s ponosom dajali otroku tisto, kar najbolj potrebuje!

Poleg te akcije smo sprejeli še več sklepov, ki se nanašajo na tekočo problematiko.

Bliža se stari, dobri dedek Mraz s polno popotno torbo v veselje otrokom. V naši občini je še nekaj otrok, ki niso vključeni v nobeno obliko usposabljanja in tudi dedek Mraz prehitro oddrvi mimo teh zaprtih oken. Zavedamo se, da imajo ti starši kopico objektivnih težav. Če bi organizirali novoletno srečanje, bi

marsikateri stolček ostal prazen. Tako smo sklenili, da otroke obiščemo na domu in jih razveselimo z darilci. Ta oblika prihoda na dom se nam je zdela najprimernejša in želimo, da so vrata že priprta v pričakovanju dedka Mraza (teden dni pred novim letom).

Ker je v razvojni vrtec, v osnovno šolo s prilagojenim programom in v delavnice pod posebnimi pogoji vključeno nekaj otrok-vozačev, smo si zadali nalogo, da stopimo v stik s prevozniki podjetji v upanju, da se otrokom zagotovi brezplačna vožnja do ustanove, kjer se usposablja. Ta problem so ponekod že rešili, drugod pa ga začenjajo tako kot mi. Slepici občani so deležni brezplačnih vozovnic že več let in prav je tako. Čas pa je, da tudi duševno manj razviti otroci na problem uredimo, da bo stopal vstrec z ostalimi kategorijami invalidnih oseb. Omogočimo mu, da se bo nemoteno vključeval v ustrezno obliko usposabljanja tudi z obliko, kot je brezplačna vozovnica.

Delovnim organizacijam, ki so na našo prošnjo, oziroma iniciativo nakazovale društvu za pomoč duševno prizadetim osebam Jesenice enkratno denarno ali drugačno pomoč, se ob tej priliki zahvaljujemo in poudarjamo, da bodo pripomogli k lepšemu praznovanju novega leta nekaterih otrok, pa tudi k boljšemu delu in počutju varovancev v delavnici pod posebnimi pogoji.

M. Perat

POVEZANOST MED PROSTOVOLJCI JESENIC IN PRIMORSKE

V knjigi, ki jo je pred kratkim izdalo založniško podjetje LIPA v Kopru pod naslovom »Primorski prostovoljci v boju za severno mejo 1918–1919«, katere avtor je Vladimir Gradnik, upokojeni polkovnik jugoslovanske vojske in nekdanji prostovoljec za severno mejo, najdemo tudi lepe besede o povezavi primorskih prostovoljcev z jeseniškimi prostovoljci borci za severno mejo.

»Če v onih časih ne bilo bi nas, še večji kos slovenske zemlje bi odnesel tuji plaz.« Besedilo je vtisnjeno na spominski plošči na pročelju železniške postaje na Jesenicah, kjer so se novembra leta 1918 zbirali prvi prostovoljci za obrambo naše severne meje. Enaka plošča je tudi v Podkorenu, kjer so se zadrževali prostovoljci Gornjesavske doline pod poveljstvom nadporočnika Karla Šefmana. Te besede, katerega avtor je naš jeseniški pesnik Miha Klinar, je dobilo širok odmev po vsej naši ožji domovini. Na vseh proslavah, razstavah in srečanjih nekdanjih prostovoljcev v bojih za našo severno mejo, tako v Mariboru, Ljubljani in drugod, zasledimo te besede, prav tako v raznih zbornikih, ki obravnavajo tiste čase.

Tudi na srečanju ostarelih prostovoljcev v Novi Gorici, ki je bilo 17. novembra, je predsednik zveze prostovoljcev primorskih občin Vladimir Gradnik omenjal pomen te besede, ki nas spominjajo na čase pred 63 leti, ko so se naši fantje prijavljali kot prostovoljci, da branijo našo komaj rojeno svobodno domovino.

Na srečanju, ki so ga pripravili občinska skupščina in družbenopolitične organizacije iz Nove Gorice, so podelili prisotnim prostovoljem primorskih občin v uvodu omenjeno knjigo. Izrečenih je bilo kar precej lepih in pohvalnih besed o nekda-

njih, danes že močno ostarelih prostovoljcih, katerih je v vseh občinah Primorske od nekdanjih več kot osemsto le še 32, nekaj pa jih je v drugih krajih naše ožje domovine.

V knjigi najdemo tudi podatke o sodelovanju zveze prostovoljcev s Primorske s prostovoljci na Jesenicah. Omenja njihovo udeležbo pri odkritju spominskih plošč na Jesenicah in Podkorenu, srečanja ob raznih proslavah, občinskih zborih, pomembnih obletnicah, ob podelitvi domicilne listine itd. Posebno še srečanje v Kazini na Jesenicah leta 1979, katerega so se udeležili tudi predstavniki zveze prostovoljcev iz Kranja, Radovljice in Trziča. Prav tako pa tudi udeležbo gorenjskih prostovoljcev na raznih srečanjih in proslavah v Novi Gorici.

V knjigi najdemo tudi kratek opis pohlepa Italijanov po naših krajih, tako imenovanem jeseniškem trikotu. Dobro je namreč znano, da bi si Italijani po prvi svetovni vojni radi prilastili Gornjesavsko dolino in tudi Jesenice, da bi tako imeli železniško povezavo Trbiž–Jesenice–Podbrdo–Trst, kar jim pa ni uspelo. V knjigi omenja spomine prostovoljca Alojza Smoleja, doma iz Kranjske gore, ki sedaj živi v Kobaridu, spomine, ki se nanašajo na dogodke v Gornjesavski dolini po prvi svetovni vojni, kjer je sodeloval kot prostovoljec v Šefmanovi četi.

sš

PRVA SEJA KOMISIJE ZA VRTIČKARSTVO

V komisijo za vrtičkarstvo so bili predlagani za področje krajevne skupnosti Plavž: Andrej Zalokar, Ivan Zajc, Jože Gasar, Franc Gasar in Stefan Viner. Za krajevno skupnost Sava: Ais Amoradžič, za Javornik-Koroška Bela: Rudolf Javornik, Izidor Bremec in Zdravko Košir, za krajevno skupnost Hrušica pa Ivo Lovrenčič.

Komisija se bo skupno z nekaterimi člani upravnega odbora Turističnega društva Jesenice prvič sestala v četrtek, 3. decembra, ob 17. uri v lovski sobi hotela Korotan. Na sejo bodo povabili tudi delegate samoupravne komunalne skupnosti in teh treh krajevnih skupnosti. Na seji bodo konstituirali komisijo in obravnavali predlog za delo v prihodnje.

Naloge te komisije bodo predvsem: v sodelovanju s krajevnimi in komunalno skupnostjo poiskati površine, ki bodo primerne za obdelavo; predlagati krajevnim skupnostim razdelitev zemljišč prosilcem; organizirano urejati probleme vrtičkarstva in z raznimi strokovno-vzgojnimi predavanji svetovati

vrtičkarjem za čimuspšnejšo obdelavo dodeljene zemlje. Dobro bi bilo, če bi si člani komisije že pred sejo ogledali področje svoje krajevne skupnosti, da bi že na prvi seji lahko oblikovali predloge za namensko uporabo zemljišč.

B. B.

Spomenik talcem v Begunjah (Foto V. Hribar)

UREJANJE PAŠNIKOV V RATEČAH: Kmetje v Ratečah pri Planici se ukvarjajo največ z živinorejo, zlasti z gojenjem goveda in drobnice. Pri pospeševanju pašništva pa ima pomembno vlogo rateška pašna skupnost, ki združuje okrog 40 kmetov in je med boljšimi v Gornjesavski dolini. Njena osnovna naloga je urejanje pašnikov in gozdov, poleg tega pa skrbi za sodelovanje med KŽK Kranj – TOZD Kooperacija Radovljica in člani skupnosti ter oddajo mleka v zbiralnico, ki so jo pred leti sodobno opremili. V minulih letih je pašna skupnost iz Rateč vložila precej denarja za modernizacijo pašnikov. Z urejanjem pašnikov so nadaljevali tudi letos. Lepo jesensko vreme je pripomoglo, da so dela pri čiščenju pašnikov potekala po zastavljenih načrtih. (Tekst in foto A. Kerštan)

NA GORENJSKEM ZAČEL DELOVATI AKTIV NOVINARJEV IN ORGANIZATORJEV OBVEŠČANJA V ZDRUŽENEM DELU

V letošnjem letu je na Gorenjskem ponovno začel delovati aktiv novinarjev in organizatorjev obveščanja v združenem delu. Doslej se je v aktiv, ki deluje v okviru sekcije novinarjev Slovenije, vključilo že več kot 40 članov. Med njimi so tudi organizatorji obveščanja in novinarji iz TOZD in drugih delovnih organizacij v jeseniški in radovljiški občini.

Že ob ustanovitvi so si člani aktivna zastavili vrsto nalog, nekatere med njimi so že začeli uspešno uresničevati. Najprej so se zavzeli, da uredijo evidenco vseh članov in da evidentirajo in vključijo še nove člane, ki želijo delati v aktivu.

V akcijski program za letošnje leto so zapisali vrsto nalog. Med drugim se odbor aktivna zavzema za dopolnilno izobraževanje in usposabljanje za dopisnike tovarniških glasil. O tem so razpravljali tudi na zadnji seji odbora aktivna, kjer so se dogovorili za podoben program izobraževanja v okviru delavske univerze Tomo Brejc Kranj. Akcijski program zajema še nadaljevanje akcij »1000 delavcev sodelavcev«, sodelovanje z odborom za obveščanje in politično propagando pri republiškem svetu zveze sindikatov ter komisijami za obveščanje in informiranje pri občinskih svetih zveze sindikatov na Gorenjskem. Člani aktivna se bodo tudi vključili v razpravo o zveznem in republiškem zakonu o družbenem sistemu informiranja.

V petek, 20. novembra, so se člani aktivna zbrali na prvem delovnem

srečanju, ki je potekalo v tovarni obutve Alpina v Zireh. V osrednji točki srečanja so se pogovarjali o uresničevanju stališč republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije o razvoju in dograjevanju sistema obveščanja v združenem delu.

V razpravi so člani aktivna in uredniki glasil v združenem delu opozorili na vrsto težav in pomanjkljivosti, ki danes spremljajo sistem informiranja in obveščanja v posameznih TOZD in drugih organizacijah združenega dela na Gorenjskem. Govorili so o kadrovskih težavah, velikih stroških tiskanja glasil, precej pozornosti pa so namenili tudi vprašanju dela in sodelovanja s komisijami za informiranje pri občinskih svetih Zveze sindikatov, govorili so pa tudi o vlogi in nalogah sindikata na področju obveščanja v združenem delu.

Na srečanju so se dogovorili, da bodo na Gorenjskem izdali skupno glasilo pred kongresom Zveze komunistov Slovenije prihodnje leto.

Udeleženci so si v Zireh ogledali tovarno obutve Alpina in lokalno radijsko postajo Ziri.

J. Rabič

PO KURIRSKIH POTEH

V soboto, 7. novembra, smo šli učenci zgodovinskega krožka osnovne šole Karavanških kurirjev NOB s Koroške Bele in osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice po poteh kurirjev kurirske postaje G-8, ki je bila med NOB na Mežakliji. Vodila sta nas takratni komandir postaje Ivan Mazi in kurir Ivan Ažman.

Pot nas je vodila od strelišča v Podmežakli do Zakopov, za Oblekom do Spodnjega Kozjeka na Glince v Radovno in po dolini Radovne v Mojstrano. Spremljevalca sta nam opisala nekaj dogodkov iz vojnih dni na Mežakliji. Nekatere spomine bomo zaupali tudi vam.

Relejna kurirska postaja G-8 je bila ustanovljena avgusta 1943 na Mežakliji prav nad Jesenicami. Kurirji so se stalno selili in pogosto menjavali taborišča. Kljub temu se niso smeli preveč oddaljiti od edinega studenca, pri katerem je sovražnik rad postavljali zasede. Zato so kurirji hodili po vodo predvsem ponoči. Ko je bil sovražnik na višku svojih moči, je Mežakljo večkrat temeljito prehajal. Tako je trikrat odkril taborišče in barake uničil. Kurirji so jo zmeraj srečno

odnesli. Samo na pustni dan leta 1945 so jih Nemci napadali nepričakovano. Nemci so takrat na smučkah iskali sledove in ko so jih odkrili, so se približali taborišču, do katerega je bilo mogoče priti le prek skalnega roba po lestvi. Nastala je zmeda. Kurirji so kar bosi poskakali na sneg, samo da bi rešili kožo. Rešili so se, padel je le kurir Ivan Sitar. Dobil je strel skozi trebuh in je kmalu umrl. Dva kurirja sta morala v bolnišnico zaradi ozeblin, ki sta jih dobila, ko sta se bosa skrivala po snegu.

V skalah na Jerebikovcu so zgradili nov bunker, imenovan »jastrebovo gnezdo«. Nekaj časa sta vzdrževala vse zveze le naša spremljevalca Mazi in Ažman. Kurirja sta nam povedala, da je bilo najtežje vzdrževati zvezo z Markeljevo planino, saj so morali preko železniške proge, preko ceste, največja ovira pa je bila Sava, ki kurirjem ni prizanašala. Morali so jo prebrsti tudi v zimskem času in tudi takrat, kadar je močno narasla. Pošta je morala naprej in nobeden kurir ni smel odkloniti zaupne naloge. Kurirji so prenašali zelo zaupno pošto, ki ni smela priti v roke sovražniku.

Prehodili smo le del poti kurirjev po Mežakliji in to v lepem sončnem vremenu, kurirji pa so morali hoditi predvsem ponoči in v vsakem vremenu. Spoznali smo, kako težko je bilo njihovo življenje. Zato si danes vsi želimo, da bi vedno živeli v svobodi in miru.

Zgodovinski krožek
OŠ Karavanških kurirjev NOB
Koroška Bela

LEPO JE ŽIVETI V NAŠI DOMOVINI

Druga svetovna vojna se je v Jugoslaviji začela 6. aprila 1941, končala pa leta 1945. V tej vojni je padlo 1.700.000 Jugoslovancev. Med vojno je bilo zelo hudo. Sovražniki so ubijali in izseljevali naše zavedne ljudi. Ko so svoji zvedeli za njihovo smrt, so bili žalostni, a odločeni, da jih maščujejo. Proti sovražnikom so se borili vsi, ki so želeli, da bi sami zagospodarili na svoji zemlji, da bi bili svobodni v svoji domovini. O, da bi tisti, ki so padli med vojno, živeli danes! Videli bi, da se niso med vojno zaman borili za novo Jugoslavijo, da niso zaman žrtvovali svojih življenj. Danes nam je lepo v naši domovini Jugoslaviji, ker živimo v miru, ker se lahko šolamo, ker delavci sami upravljajo tovarne, ker živimo v lepih, modernih opremljenih stanovanjih, ker hodimo na počitnice k morju, v hribe, k starim mamam na vasi.

Zato danes, pred praznikom republike, obljubljam, da bomo mladi odločni nadaljevalci pridobitve NOB in socialistične revolucije, v kateri je boj za človekovo srečo ter svobodo, boj za delavčev oblast bil in ostal najpomembnejši!

Mladinci OŠ Polde Stražišar

UREDITEV ŠOLSKE OKOLICE

Vsakogar razveselijo lepo urejene zelenice okrog velikih betonskih stavb, saj nam vrnejo del narave, ki so jo spodrinile stolpnice, bloki, hiše in ceste.

Naša osnovna šola Tone Čufar je nova, lepa in moderna, saj je ponos vseh prebivalcev KS Plavž. Pravzaprav vseh Jeseničanov. Ko so gradbeniki končali delo, je okrog lepih poslopij ostala pusta in neurejena okolica. Takoj smo začeli z urejanjem travnatih površin okoli šole. Kmalu se je pokazalo, da je bilo prostovoljno delo, ki ga ni bilo malo, poplačano.

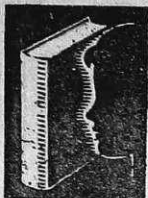
Toda s tem še nismo bili zadovoljni. Šola se je odločila, da obogati zelenice z različnim drevjem. V petek, 20. novembra, so se k prostovoljnemu delu prijavili učenci 7. in 8. razredov, da zasadijo sedemdeset drevesnih sadik. Učence sta vodila Franci Šurc in Janez Pšenica, ki je poskrbel, da je bilo delo tudi strokovno natančno opravljeno. Zasadili so borovce, buke (tri različne vrste), omorike, javorje, platane.

Urejevalna dela so za letos končana, vendar vsa okolica šole še ni dokončno urejena. Lepo bi bilo, da bi šoli denarno priskočila na pomoč tudi občinska komunalna skupnost Jesenice.

Dolžnost vseh nas učencev je, da pazimo in skrbimo na svoje drevje in zelenice, da bodo vedno lepe in čiste.

Zumra Čatak, novinarski
krožek OŠ Tone Čufar

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

Piero CHIARA: Škofova spalnica. Roman. Založba Lipa 1981.

Prvi stavek, ki mi je prišel na misel, ko sem prebral to tipično italijansko knjigo: »Dobri stari realizem ni mrtev, nikoli ne bo mrtev.« V taki ali drugačni obliki se bo vedno znova vračal na literarno prizorišče, vedno znova bo pognal sredi raznih drugih »izmov«. Škofova spalnica nas namreč pritegne prav s svežostjo realističnih prijemov. Med te prijeme sodi na prvem mestu nemara natančna oznaka časa in kraja. Zgodba Škofove spalnice teče v prvih letih po koncu druge svetovne vojne, ko naj bi pripovedovalec, mladi in športno usmerjeni lastnik jadrnice križaril po enem izmed severnoitalijanskih jezer — konkretno po Lago Maggiore.

S tem je podana krajevna barva, zdaj pa povejmo še kaj več o glavnih osebah. Tudi glede oseb velja, da morajo biti, če gre za pristni realistični roman, karseda natančno »izrisane«, — ne samo kot značaji, pač pa tudi po svoji razredni pripadnosti. Pripovedovalec o sebi pove, da se po vojni še ni oprijel določenega dela, prej pa da je bil intermuran v Svici. Podobno je z glavno osebo romana, z doktorjem Orimbellijem, čigar mračnem liku je pravzaprav ta roman posvečen: tudi Orimbelli se po vojni še ni utegnil odločiti za kak poklic, prej je bil oficir, kasneje menda črnoborizijanec. Pri vsem tem je bistveno to, da sta gmotno preskrbljena. Pripadata torej določeni plasti družbe, ki utegne biti za romanopisca te usmerjenosti posebno zanimiva: dovolj denarja imata — in hkrati dovolj prostega časa — da se lahko po mili volji predajata razgibanemu in pustolovskemu življenju.

V tej točki gre pravzaprav za odmik od realističnih načel. Zakaj je v književnosti in umetnosti sploh kot snov prisotna skoraj samo »nadgradnja«, zakaj je povsod, razen pri socialno usmerjenih ustvarjalcih, tako redko v ospredju kruta stvarnost odtujenega dela? Mimogrede povedano, na to vprašanje daje svoj odgovor Herbert Marcuse, ki meni, da »afirmativna kultura«, kot ji pravi, na sploh govori samo o lepi duši, ki da je nekako zavetje pred grdo stvarnostjo proizvodnje. Funkcija take kulture je po Marcuseju prav v tem, da nam nekako pomaga preživeti nečloveško stvarnost razredne družbe. Morala, ljubezen, lepota itd. naj bi živele v svojem prostoru svoje lastno neomadeževano življenje.

Chiarov roman se dogaja prav v tem prostoru, v prostoru navidezne svobode, lepote, prijateljstva, ljubezni in morale. Seveda pa so vse te vrednote že zdavnaj osmešene in so zgolj sama fasada za vse tisto, s čimer imamo v življenju dejansko opraviti. Škofova soba torej, četudi sprejemmo Marcusejevo opredelitev, sploh ne sodi v »afirmativno kulturo«.

PRI SOSEDU

Na vrhu Meselovega brega stoji stara domačija — Pezdinikova hiša. Ima obokana vrata ter majhna okna, polna rož. Ob njej je skedenj ter hlev za govedo in lopa za ovce. Čeprav je hiša stara, je pred njo vedno živahno. Na klopi pred hišo poseda in se greje na soncu stara mama, ki ima že čez 90 let. Še vedno spremlja vse delo pri hiši in se zanima za dogodke na vasi. Rada se pogovarja z živalmi, z muco, ki ji prede pri nogah ali s kokošmi, ki pobirajo koruzo na dvorišču. Gospodar ves dan pridno dela, zvečer pa že ob 20. uri leže k počitku. Njegov delovni dan se začne zjutraj že ob 4. uri in je zelo naporen.

Delo in dogajanje na sosedovi kmetiji zelo rad opazujem. Nekaj jutra me je zbudilo kruljenje prašiča. Hitro sem se oblekel in v stekel ven. Prašička so vlekli iz svinjaka in se pripravljali, da ga bodo zaklali.

»Ali boš pomagal?« me je vprašal mesar. »Seveda, zelo radi!« sem navdušen odvrnil. Toda ko so prašička zaklali in mu z ostrim nožem odrezali glavo, se mi je zelo smililo.

Dolgo časa sem opazoval mesarja, kako večje je opravljal svoje delo. Naslednji dan sem bil zelo vesel, ko mi je teta Tončka prinesla kolone.

Jure Košir, 4. r.

OS 16. december Mojstrana

(Spis je na osnovi natečaja posebna komisija gorenjske turistične zveze izbrala za najboljšega v kategoriji četrtilnih razredov.)

Ce se zdaj vrnem k junakom romana: kljub naslovu pripovedovalec in njegov znanec Orimbelli nista cerkvena dostojanstvenika, pač pa, kot se je temu nekoč reklo, »svetovljana«. Orimbelli je malce starejši od pripovedovalca. Tudi on je »tip«, kakršnega mnogi bralci nedvomno poznajo: majhen, čokat, domišljav, z noslajajočim glasom, — pri tem pa velik osvajalec: ženske se mu razen redkih izjem sploh ne znajo upirati. Ta doktor Orimbelli torej začne vabiti pripovedovalca v svojo vilo, ga seznani s starikavo ženo in užaloščeno snahinjo, razen tega pa se mu vsili kot sopotnik na jadrnico. Junaka se prepeljavata iz pristana na pristan, pripovedovalec seznani Orimbellija s svojimi lepimi prijateljicami, ta pa mu jih eno za drugo speljuje.

Kaj nista pred nami tipična predstavnik evropskega izobraženstva (ali, kar je domala isto, polakiranega drobnega meščanstva)? Oba sta dovolj radoživa, da ne zavračata sladkosti, ki se ponujajo krepkim in do ločnim predstavnikom njunega sloja. Vendar je eden med njima — pripovedovalec kajpak — poln starih predsodkov o lepih manirah in o tovarištvu, drugi (Orimbelli) pa je prava pravcata karikatura nadčloveka. Mož ima doma deset let starejšo ženo (po kateri se je dokopal do premoženja), razen tega pa še kup ljubice, mednje bi očitno rad uvrstil še svakinjo, ki kot vdova gostuje pri njem. To pa je za njegov spolni apetit odločno premalo. Moral se je

prilepiti kot sopotnik k neznancu, ki je po naključju privezal barko k njegovemu pomolu; iz hvaležnosti mu zdaj pred nosom speljuje ljubice, zraven pa se še nesramno opravičuje s svojo »slabostjo«, zaradi katere se ne zna upreti ženskim čarom...

Ne mislite, da sem vam zdaj povedal celotno zgodbo. Tu se tisto glavno šele začne. Se bosta moška konec koncev spopadla, ali pa bo tisti mehkejši kar naprej popuščal tekmeču, ki ima ostrejšo zobe in preskušeno strategijo? Vse do končnega zapleta — ko se vse skupaj sprevrže v pravo kriminalno dramo — se zdi, da bo tako. Orimbelli se je že kot Mussolinijev oficir naučil, kje in kdaj je treba udariti — in tako se mu (skoraj) vselej obnese.

Gre torej za pripoved, ki je nekako sploh ne moremo spraviti v sklad z naslovom. Škofova soba — to diši po starih časih in po prigodah, kakršne je opisoval mojster Boccaccio. Seveda ne gre za to, da bi Chiara pogreval stare zgodbe. Zgodbe se nekako same pogrevajo — svet je v poletju 1946. leta v nekem smislu natanko tam, kjer je bil pred petsto leti: zgodbo o lisjaku — ki se ujame v lastno past — je mogoče na svež in prepričljiv način povedati tudi danes, — in mi jo z zanimanjem prebiramo. Zakaj? Iz veselja nad pikantnimi dogodivščinami — ali iz nekega globljega interesa, morda iz škodoželjnosti, ki jo človek občuti ob podiranju lepih fasad?

Marko Hudnik

PODELITEV ČUFARJEVIH PLAKET S KONCERTOM OPERNIH NAPEVOV

S koncertom opernih napevov so v petek, 20. novembra v dvorani jeseniškega gledališča podelili letošnje ČUFARJEVE PLAKETE — priznanja, ki jih podeljuje Kulturna skupnost Jesenice za izjemne dosežke pri ustvarjalnem, poustvarjalnem in organizacijskem delu na področju kulture v občini.

Tokrat so slovesnost po lahčtuhli solisti opere. SNG Ljubljana — sopranistka Olga Gracelj, basist Ivan Sancin in baritonist Jaka Jeraša — ki jih podeljuje Kulturna skupnost Jesenice za izjemne dosežke pri ustvarjalnem, poustvarjalnem in organizacijskem delu na področju kulture v občini.

Letos so to največje občinsko priznanje prejeli: Janez AMBROŽIČ za dolgoletno ustvarjalno in organizacijsko dejavnost na področju likovne dejavnosti, Franci CRV za dvaindvajsetletno ustvarjalno in

organizacijsko delo na področju fotoamaterske dejavnosti, Jaka JERAŠA za umetniško pevsko in igralško udejstvovanje, Franc LEGAT za dolgoletno pevsko udejstvovanje in organizacijsko delo na področju kulture in Franc RIHTARŠIČ za življenjsko delo na glasbenem področju.

Ob rob letošnje podelitve moramo napisati le, da bi vsakogar kazalo ob vsakokratni podelitvi nekaj besed spregovoriti o revolucionarju, komunistu, kulturnemu delavcu, socialnemu pisatelju in pesniku Tonetu Čufarju, katerega rojstvo praznujemo ravno v tem mesecu in seveda tudi nekaj o sedanjem kulturnem utripu na železarskih Jesenicah.

LETOŠNJE ČUFARJEVE PLAKETE SO PREJELI

JAKA JERAŠA — Operni pevec in igralec Jaka Jeraša izhaja iz jeseniške družine, v kateri je bila glasbena doma. Peti je začel v šolskih zborih, v pevskem zboru France Prešeren v Kranju, v mešanem pevskem zboru DPD Svoboda Javornik, v moškem zboru Jeklar, na produkciji in koncertih jeseniške glasbene šole, pri folklorni skupini DPD Svoboda Tone Čufar, na otvoritvah razstav Dolika. Želja po glasbenem izpopolnjevanju ga je vodila na študij solo petja v Ljubljano. Študij je ob delu uspešno opravil in leta 1970 postal solist opere SNG Ljubljana. Jeseniškemu občinstvu so še vedno v spominu njegove odlično zapete vloge iz opere Tremerski dukat in operet Melodije srca ter Pri belem konjičku... Kot član amaterskega gledališča Tone Čufar je odigral še petnajst drugih vlog s kar dvesto dvajsetimi predstavami.

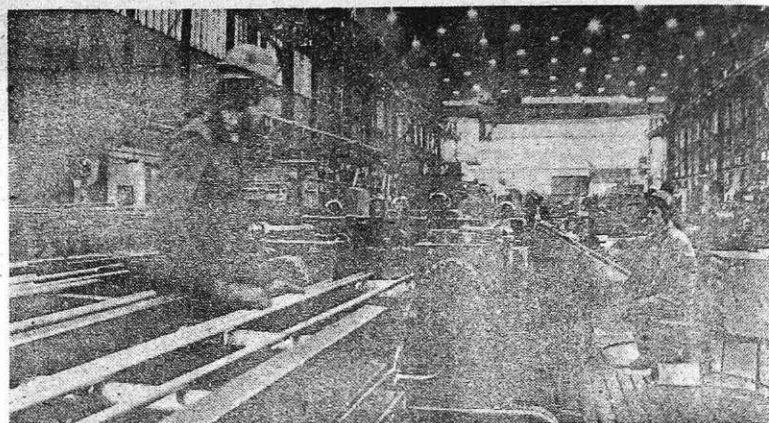
FRANCI CRV — Član foto kluba Andrej Prešeren Jesenice, fotoamater prve stopnje, kandidat za naziv mojstra FSJ in uspešen organizator fotoamaterske dejavnosti v jeseniški občini Franci Crv je s svojimi deli sodeloval na stopetdesetih razstavah doma in na dvajsetih v tujini. Za svoje fotografije je prejel že več kot petdeset nagrad. Največji uspeh je dosegel lani s prvim mestom na mednarodni razstavi treh dežel v Avstriji ter se uspešno predstavil s samostojno razstavo štiriinštiridesetih fotografij pod naslovom: Narava — človek — delo — šport v Wolfsbergu v Avstriji. Že tri leta je predsednik kluba, ki ima zadnja leta pomembno mesto v slovenskem prostoru, po Črvovi zaslugi pa ima klub dobre stike tudi s tujino.

FRANC RIHTARŠIČ — Godbenik, dirigent in vzgojitelj mladih glasbenikov Franc Rihtaršič se je z enaindvajsetimi leti vključil v nekdanjo Krekovo godbo na Jesenicah, kjer je igral vse do kulturnega molka med okupacijo. Vključil se je v godbo NOV Jeseniško-bohinjskega odreda, po vojni pa v sindikalno godbo

jesenike železarne. V svojem dolgem petinpetdesetletnem glasbenem udejstvovanju je vzgojil več kot trideset mladih godbenikov, ki še danes tvorijo jedro pihalnega orkestra Jeseniških železarjev. Nekaj let je bil dirigent godbe na pihala na Hrušici. Za svoje dolgoletno delo je prejel bronasto, srebrno in zlato Gallusovo značko in priznanje ZKO Slovenije.

JANEZ AMBROŽIČ — Slikar amater, organizator likovne dejavnosti in predsednik ZKO Jesenice Janez Ambrožič je že osemnajst let eden najbolj delavnih slikarjev likovnega kluba Dolik pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. S svojimi deli je sodeloval na vseh kolektivnih razstavah kluba. V tem obdobju je izpopolnil svoj likovni izraz. Udeleževal se je tudi različnih slikarskih kolonij. Na platnih realistično upodablja predvsem lepote gorenjske krajine. V slikarskih kolonijah pa je zajel tudi nekaj širšega slovenskega prostora, ki hitro spreminja svojo podobo. Več let je bil predsednik likovnega kluba in je z vodenjem in s svojo kritično mislijo mnogo prispeval k razmahu likovne ustvarjalnosti in njene kvalitete.

FRANC LEGAT — Pevec, igralec in organizator kulturnega življenja Franc Legat se je takoj po vojni vključil v kulturnoprosvetno delo v rodni Zabreznici, kjer je delaven še danes. Vse do leta 1968 se je ukvarjal z igranjem in igranjem v otroških in partizanskih igrah. Nekajkrat se je preizkusil tudi kot režiser. Njegove organizacijske sposobnosti so prilele najbolj do izraza pri ustanavljanju okteta DPD Svoboda Žirovnica leta 1962, ko je zbral pevce, poskrbel za opremo in organiziral nastope doma in v zamejstvu. Pri ZKO Jesenice je predsednik komisije za sodelovanje z zamejstvom. Največ zaslug ima kot pevec, saj je od leta 1949 do danes pel v vseh zborih naših znanih zborovodij: Zgajnerja, Mejača, Bodovčeve, Jemca, Ulage in Škoberneti. Tri leta je pel tudi pri Akademskem zboru v Ljubljani.

V jeklovleku (Foto I. Kučina)

DRUGA PREMIERA GLEDALIŠČNIKOV

V soboto, 21. novembra, je bila v amaterskem gledališču Tone Čufar na Jesenicah druga letošnja premiera. Tokrat so se predstavili s komedijo v devetih slikah Iva Brešana SMRT PREDSEDNIKA HIŠNEGA SVETA v režiji Vere Skumavec.

Ivo Brešan, hrvaški dramatik, ni neznani gledališki ustvarjalec, kar je bilo slišati na Jesenicah v dnevih pred premiero. Brešan je po rodu Dalmatinec, v gledališkem življenju se je pojavil neke na koncu šestdesetih let. Jugoslovanska gledališka publika ga pozna po njegovi uspešni tragikomediji HAMLET V SPODNJI MRDUŠI. Po premieri 1971. leta v Zagrebu je predstava doživela več kot 400 ponovitev, na Sterijinem pozorju v Novem Sadu pa je bila tudi nagajana. Delo so zelo uspešno uprizorili na Dunaju (predstavo si je ogledal tudi avstrijski predsednik dr. Rudolf Kirchschläger), v Varšavi, Hamburgu, Münchnu, domača gledališča pa imajo Brešanovo delo še vedno na repertoarju.

Da bi Brešana še bolj spoznali, pogledimo nekoliko v gledališki list o premieri Smrti predsednika hišnega sveta. Marko Hudnik je v gledališkem listu zelo pravilno ugotovil, da se Brešan naslanja na tip ljudskega gledališča, ki v sebi nosi bogate evropske, posebno pa sredozemske tradicije. Kot Dalmatinec je poln karnevalskih sestavin in idej dubrovniških renesansnih komedijograf. Zato po Ivu Brešanu, kadar se ljudje »nočejo« upravljati sami, napoči čas trde roke. Ko se vse povsod razpasejo pogoltnost, goljufija, kraja in prešustvo, postane društvo totalna farsa, ki ji je potem lahko kos le še totalitarna diktatura. Pri Brešanu imamo nazadnje vedno takšno oblast, kakršno zaslužimo. To je, misel, ki nam jo sporoča Brešanova komedija Smrt predsednika hišnega sveta.

Ljudje so bedasti, zato mora biti bedasta tudi oblast, ki stoji nad njimi. Ta je v Brešanovi komediji posebejljena v strašnem predsedniku hišnega sveta, ki s pisnimi pooblastili stanovanec izvaja v hiši najstrožji »red«. Vdura v stanovanja, preganja vsakršne »nepravilnosti«. Z nepodkupljivo roko »vodi« življenje vseh in vsakogar v hiši. Čeprav je predsednik »teror« grozovit, je vendar bolj ali manj pravičen. V hiši se godijo nevezdrne reči. Karta se za denar družbenopolitičnih organizacij, v zidu se skrivajo kupi poverljivih deviz, žena partijca prireja spiritistične seanse, tudi prešustvovanja ne manjka. Skratka, če bi ne bilo »strašnega predsednika«, bi si ga morali izmisliti. Brešanova misel je torej jasna: če so ljudje slabi, jih je treba tepsti, če so samopašni, jih je treba nenehno držati pod kontrolo in jih terorizirati, če so omejeni, jih je treba vzgajati... Čeprav s trdo roko, »Teror«, ki se vzdigne nad njimi, je sicer težak, toda ljudje so si ga priklikali sami in v njem je navezadnje le malo oporečnega. Po Brešanu bo vsak sprejel plačilo ali kazen po zaslužku. V SMRTI PREDSEDNIKA HIŠNEGA SVETA ni prav nič grozljivega in ravno tako nič dvomnega, pač pa vseskozi le preprosto burkasto veseljačenje, ki prijetno zabava gledalce.

Predstavo je z zadostno mero gledališke in režiserske rutine pri-

pravila Vera Skumavec, ki tudi sama igra gospodično Bedino, in sicer tako, da tekstu ni postavljala po robu nikakršne lastne misli, kar mislimo, da je tudi prav. Edino vprašanje, ki je ostalo brez odgovora, je, zakaj je ostala zunaj režiserkine pozornosti zveza med »strašnim predsednikom« in dvema mladima ljubimcema, ki sta njegova edina zaveznika in pomočnika? Ne režijska, ne dramaturgijska te čudne španovije nista vzela v misel, čeprav je tu nemara ključ do tistih »avtentičnih« vrednot, ki jih je avtor vrgel v obraz neopredeljeni in degenerirani družbi...

Uprizoritev je tekla v slogu burkaste in uspešnih humorističnih improvizacij, pri čemer je bila režija in igranje v veliko pomoč domiselna scenografija Jožeta Bediča. Tokrat je pri pripravljanju predstave izostala zunanja pomoč v dramaturgiji, mentorstvu in gibih, kar mislimo, da je prav, saj je uprizoritev tudi brez teh »zunanjih faktorjev« uspešno tekla po zadovoljivih dramaturških in gibčnih tirih. Režija in scena zaslužita vse priznanje.

Med igralci je vsakogar izstopal BOJAN DORNIK (Justin) v vlogi predsednika hišnega sveta. Pokazal je dovolj mrzle in vzvišene grozljivosti in je v »veselo« razigranih soigralcih imel dobre partnerje, saj so se sproščeno vključevali v vsa njegova presenetljiva dejanja o redu in miru v hiši. Kar pa zadeva oblikovalno strogost in disciplino v slogu, je igralski dosežek vseh nastopajočih zagotovo vreden obudovanja in priznanja. Polna dvorana (kar je redkost na domačih premierah) se je prijetno zabavala in na tej predstavi zanesljivo nikomur ne bi prišlo na misel, da bi igro zapustil predčasno.

Vsekakor je ta predstava ena od uspešnic vedno ne prav posrečenega repertoarja jeseniškega gledališča. V ostalih likih Brešanovih junakov so nastopili še: Ivan Berlot, Mira Bolte, Irena Varek, Franci Černe, Vera Stare, Janez Kržišnik, Roman Lavtar, Borut Verovšek, Tatjana Košir, Elizabeta Stefanciosa, Bernarda Gašperšič, Klemen Klemenec in Franci Košir. Sodelovali so še: Mičo Oman (inspicient), Pavel Torkar (luč), Dušan Šebjanič (odrski mojster), Ivanka Leskoval (garde-ropa), Jože Tersoglav (mizar) in Bojan Pogačnik (šepetalec).

Po premieri je bila na odprtem odru še kratka slovesnost. Predstavnica področnega združenja gledaliških skupin SR Slovenije za Gorenjsko Alenka Bole-Vrabec je nekaterim igralcem amaterskega gledališča Tone Čufar Jesenice za dolgoletno gledališko dejavnost in kvalitetno rast amaterske gledališke kulture podelila LINHARTOVA priznanja. Prejeli so jih: Vera Stare za 30-letno delo, Borut Verovšek, Pavli Torkar in Rezka Torkar za 20-letno delo in Bojan Dornik za 10-letno delo.

F. Ropret

MEDNARODNA RAZSTAVA OTROŠKIH EKSLIBRISOV

Na razpis osnovne šole Komenda-Moste v šolskem letu 1980/81 za najboljše otroške ekslibrise so iz 104 šol Anglije, Avstrije, ČSSR, NDR, Francije, Italije, Poljske, SSSR, ZRN in Jugoslavije poslali 2959 ekslibrisov.

Tudi učenci osnovne šole Prežihov Voranc smo poslali iz vsakega razreda najboljše grafike, med katerimi pa so bila izbrana le najboljša dela, in sicer Verone Barteljeve, Valerie Grahove, Erike Habetove, Janeza Kejžarja, Mojce Kraševčeve, Denisa Lenardiča, Uroša Lumperta, Marte Meščeve, Bojana Mohoriča, Marjane Polkove, Spele Prestorjeve, Tanje Radežve, Mirjane Raičičeve, Natalije Savinškove, Sama Sršena, Maje Šteblajve, Eve Trčkove in Klavdije Zunjčeve.

Ker je v ekslibrisu prikazana interesna dejavnost avtorja ali njegovega znanca, je to zelo zahtevno

delo in moramo priznati, da tolikšno število izbranih del iz ene šole ni malenkost.

Zaključna prireditev in otvoritev razstave teh del bo v osnovni šoli Komenda-Moste v Mostah 20 km severno od Ljubljane (avtobusna postaja je pred šolo) v soboto, 12. decembra, ob 11. uri in bo odprta do 4. januarja 1982.

Poleg avtorjev in njihovih sodelavcev, mislim, da ne bo manjkalo tudi drugih obiskovalcev, ki so ali p. bodo na razstavi sami odkrili za umivost tovrstne umetnosti.

Noč Mojca, OS Prežihov Voranc

OBISK PRI ZAMEJSKIH SLOVENCIH

Delavsko prosvetno društvo Svoboda France Prešeren iz Žirovnice že več let sodeluje s Slovenci v zamejstvu na kulturnem področju. Tako imajo redne izmenjave pevskih in folklornih ansamblov iz Obirja pri Železnih Kapli, Brnce in Zahomca v Ziljski dolini na avstrijskem Koroškem. Na italijanski strani pa imajo najtesnejše stike z društvom Planinka v Ukvah v Kanalski dolini.

Ravno ta zbor je preko Glasbene matice in beneških Slovencev, ki živijo v Belgiji in Holandiji, organiziral pevsko in folklorno ekskurzijo. Ker lastnega programa niso imeli dovolj, so prosili za pomoč naš oktet, ki deluje že dvajseto leto. Tako smo v soglasju z Zvezo kulturnih organizacij na Jesenicah sodelovali v njihovem mešanem zboru, peli med nastopom folklorne in nastopali tudi samostojno na vsakem koncertu s šestimi do osmimi pesmimi. Potovanje je trajalo od 6. do 11. novembra. Nastanili smo se v Liegu, kjer smo imeli tudi prvi nastop. Na tem nastopu so bili poslušalci rudarji in železarji iz Beneške Slovenije, Furlanije, Režije in iz Kanalske doline, pa tudi Italijani, ki živijo v teh krajih in domačini. Program je izvajala naša skupina in folklor iz Režije.

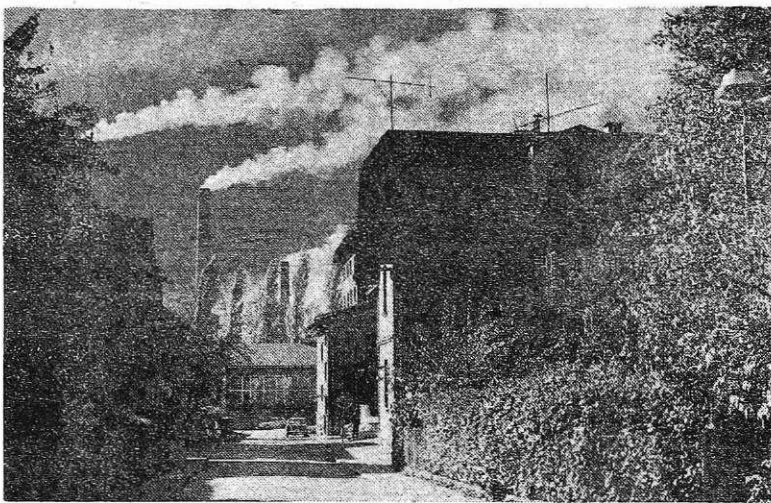
Drugi dan smo se odpeljali v rudarski kraj Eidsen, kjer so ravno praznovali obletnico svojega prosvetnega društva. Celotni program so spremljali sami Slovenci iz vseh delov naše republike, ki živijo v teh krajih. Bili smo zelo lepo sprejeti in se je nastop zavlekel zaradi prisrčnega pogovora za mizami do zgodnjih jutranjih ur.

Posebno lepo so bile sprejete partizanske pesmi, pa tudi druge narodne pesmi. Poudariti moram, da živi tu že tretja generacija Slovencev, pa še vedno govorijo čisto slovensko. Imajo moški in mešani pevski zbor »Slomšek«, ki združuje več kot 50 dobrih pevcev. Prav lepo so nas pozdravili s Prešernovo Zdravljico.

Naslednji dan smo imeli na sporedu ogled rudnika črnega premoga v Moensu, kjer smo po ogledu izvedli krajši program pesmi in plesov. Rudnik je bil zelo zanimiv in je vredno reči o njem nekaj besed. Trenutno dela samo tretjina kopa, ker dobijo premog iz poljske toliko ceneje, da se jim kopanje ne izplača. Glavni rovi, v katerih dela 800 rudarjev, so v globini 170 in 234 metrov. Vsi so opremljeni s transporterji, ki jih vidimo tudi v naših rudnikih. Vendar je premogovna žila debela le 65 do 90 cm in teče od jaska pri 170 metrih na 234 metrov pod kotom 30 do 35 stopinj. Vse naprave in celotno mehanizacijo je treba montirati na kolenih in na trebuhu. Pogoji dela so kljub modernizaciji silno težki. Se le tu spoznaš, kaj pomeni delo na zraku pri normalnih pogojih. Na koncu ogleda so nas počastili s pravim rudarskim kosilom. Zvečer smo se zopet vrnili v Liege.

V torek smo bili gostje v centrali Evropske gospodarske skupnosti v Bruslju, kjer so nam razložili sestav parlamenta, dolžnosti, obveznosti in pravice članic. Tudi stališče članic do sprejema Jugoslavije so nam pojasnili in razložili, katerih pogojev za sprejem še ne izpolnjujemo. Popoldne je bila za uslužbence manjša proslava s programom naše skupine in ogled Atomiuma ter samega mesta Bruslja.

Franc Legat

V starem delu Jesenic (Foto I. Kučina)

DOLIKOVCI ZA DAN REPUBLIKE

Dolgoletni običaj je že, da se člani likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice tretjič v letu s svojimi likovnimi deli predstavijo domačim obiskovalcem za dan republike. Tej tradiciji se tudi letos niso izneverili in bodo v soboto, 28. novembra, ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah s krajšim koncertom moškega pevskega zbora Društva upokoencev Jesenice odprli kolektivno razstavo likovnih del trinajstih slikarjev.

Tako kot je pri DOLIKU običaj, je tudi tokrat opravil strokovni izbor likovni kritik in umetnostni zgodovinar Cene Avguštin, ki je od 41 predloženih del za razstavo izbral 26 del trinajstih slikarjev, in sicer: Rudolfa ARHA, Franca BERCE- TA, Branka ČUSINA, Franceta DOLINSKA, Janka KOROŠKA, Zdravka KOTNIKA, Janeza KO- ZAMERNIKA, Pavla LUŽNIKA, Franceta KREUZERJA, Tina MARKEŽA, Toneta TOMAZINA, Cveta VELIKAJNE in Marjana ŽIDANEKA.

Tudi tokrat med izbranimi deli prevladuje krajina, izražena v olju in akvarelu. Precej razstavljenih del je nastalo v letošnji slikarski koloniji jeseniških Dolikovcev pri Cerkniškem jezeru. Tako kot je krajina

Sledil je še nastop za uslužbence italijanske ambasade, ki je bil zelo dobro obiskan in zato tudi uspešen.

Obiskali smo še več manjših krajev, kjer delajo naši ljudje in jih razvedrili in pozdravili s petjem in narodnimi plesi. Na vseh naših nastopih je bilo izredno razpoloženje, dosti smeha in vriskanja, pa tudi solza. Nehote se spomniš na pregovor Ljubo doma, kdor ga ima! Čeprav so povečini dobro situirani, jim vedno manjka domovina, košček domačih gora, ki jih vlečejo nazaj domov. Odšli smo utrujeni, vendar zadovoljni da smo naredili našim rojakom v tujini nekaj veselih ur.

GODBA IZ POBRATENIH TRBOVELJ ZA PRAZNIK REPUBLIKE

Osrednja občinska prireditev ob letošnjem prazniku republike bo v petek, 27. novembra ob 19. uri v gledališču Tone Čufar na Jesenicah s

SLAVNOSTNIM KONCERTOM

delavskega pihalnega orkestra iz pobratenih Trbovelj. Ta kvalitetni glasbeni ansambel je ena izmed dolgoletnih vezi delavskega razreda trboveljskih revirjev in železarskih Jesenic. Ena izmed vezi, ki so nas združile v pobratenih občinah. Zato bo njihov praznični nastop na Jesenicah tudi manifestacija naše povezanosti, ki sega že v obdobje med obema vojnama, v obdobje naprednega delavskega gibanja in solidarnosti delavskega razreda dveh delavskih središč, in ki se je krepila med narodnoosvobodilno borbo in v povojni obnovi in izgradnji naše socialistične domovine.

12. NOVEMBER – DAN OSNOVNE ŠOLE POLDE STRAŽIŠAR

Na povabilo pionirske organizacije je prišel v šolo Jože Stražišar. Pripovedoval nam je o svojem bratu, po katerem se imenuje naša šola. Veliko je govoril tudi o življenju delavcev na železarskih Jesenicah pred vojno in v vojni vihr.

Najprej je opisal Stražišarjevo družino. V družini je bilo veliko otrok. Polde se je rodil 12. novembra 1902. leta na Javorniku. Doma niso imeli dovolj kruha, zato so zelo težko živeli. Polde je že kot devetletni fantič odšel od doma za pastirja h kmetom blizu Ljubljane. Ni bilo lahko tako mlademu fantiču zapustiti starše in brate, saj je premalo okusil bridkosti življenja. Izučil se je poklica, a zanj ni bilo nikjer dela, ker je bil preveč naprednih misli. Ker ni hotel govoriti nemško kot lastniki tovarne, ga niso hoteli sprejeti v službo. Končno je delo le dobil v KID (Kranjski industrijski družbi), kjer se je družil z naprednimi delavci. Njegova prijateljica sta bila delavski pisatelj Tone Čufar in Jože Gregorčič ter še drugi svobodomiselniki Jeseničani. Velikokrat se je s prijatelji sestajal v Delavskem domu na Jesenicah, kjer so se kresale njihove misli.

Polde Stražišar je postal komunist. Ker so bili sestanki komunistov prepovedani, so se sestajali skrivaj. Pred vojno viro so Nemcem in nemškutarjem komunisti in vsi napredni Jeseničani postali trn v peti. Začeli so jih preganjati, zapirati in izseljevati. Polde Stražišar je bil odgnan z nekaterimi naprednimi Jeseničani v Ivanjico sredi Srbije. Tam se je njegova predanost idejam

komunistične partije še poglobila.

Druga svetovna vojna je kaj hitro zajela tudi Jesenice. Polde je takoj odšel v partizane. Po njegovih poteh je odšel tudi brat Viktor, po katerem se danes imenuje jeseniška delavska univerza. Stražišarjeva družina je bila zaradi obeh partizanov neprestano nadzorovana, ker je bila ves čas v stikih s partizani.

Tovariš Jože Stražišar je poudaril, kako so zavedni Jeseničani partizanom pomagali tudi takrat, ko so potrebovali zdravniške pomoči. V partizanih je bil Polde Stražišar komandir Cankarjeve čete, nato politkomisar, nazadnje pa komandant Gorenjskega odreda. Ko so Nemci napadli štab 8. avgusta 1942. leta je visoko pod Triglavom izgubil življenje tudi Polde Stražišar.

Tovariš Jože Stražišar nam je še veliko povedal. Kljub svojim 79. letom tako živo pripoveduje, da smo ga z zanimanjem poslušali in se mu tudi na tem mestu še enkrat zahvaljujemo za obisk.

Ponosni smo, da se naša šola imenuje po tako pogumnem partizanu že štiri leta. Vsako leto pripravimo spominsko uro, v kateri osvežimo lik partizana, revolucionarja in delavca Poldeta Stražišarja.

Pionirski odred
OŠ Polde Stražišar

ODLASANJE Z VARNOSTJO: Že pred nekaj leti so na glas sklenili, da bodo vjugasto cesto med Jesenicami in Ratečami malce zravljali, najverjetneje ovinkne pa »odrezali«. To je navezadnje magistralna cesta, ki mora poleti »požreči« turisticne kolone, ki hitijo k morju, pozimi pa tiste, ki se jim mudi na smučanje. Pa nič! Niti zelo ostrega ovinka v Logu pri Kranjski gori (na sliki), ki je vzrok za veliko število prometnih nesreč, se niso lotili. In če pomislimo, da cesta ni vselej najboljše očiščena in vzdrževana, je vožnja po njej zares igra na srečo! Žal, sreče ni vedno dovolj! (Tekst in foto A. Kerštan)

Lesena ograja na starem mostu preko Pišnice v Kranjski gori je bila močno poškodovana in je obstajala nevarnost, da bi kdo iz nepazljivosti padel v strugo reke. Pred kratkim pa so poškodovano leseno ograjo zamenjali z novo železno ograjo, ki daje lepši izgled kraju in omogoča boljše in večjo varnost. Ograjo je postavilo gradbeno podjetje Gradbinc z Jesenic. (Tekst in foto A. Kerštan)

OKTET IZ ŽIROVNICE NA OBIRSKEM

Oktet DPD Svoboda France Prešeren iz Žirovnice je 21. novembra gostoval na avstrijskem Koroškem v Obirju, kjer je imel celovečerni koncert. S tamkajšnjim ženskim oktetom, ki ga vodi Valentin Polanšek, žirovniški oktet sodeluje že dalj časa. Dvakrat so dekleta že gostovala na Breznici, z njimi smo se srečevali tudi na srečanjih planincev treh dežel, na srečanjih oktetov v Šentjerneju, zadnji dve leti pa smo sodelovali s programom na planinskem izletu na Obir, ki ga organizirajo prvo nedeljo v avgustu.

V soboto, 21. novembra, smo v Obirju nastopili že tretjič, pa vendar je bila dvorana Kovačeve gostilne, ki sprejme čez 100 poslušalcev, zasedena do zadnjega sedišča.

V programu smo zapeli trikrat po sedem pesmi. V prvem delu so bile predvsem narodne pesmi: O košnji – Ciril Pregelj, Sem šel čez gmajnico, Ti si urce zamudila, Le enkrat bi vedel – v priredbi Jožeta Leskovarja, Barčico – Emila Adamiča, ter Nocoj, pa oh nocoj – Frana Venturinja.

V drugem delu smo zapeli Primorsko – Rada Simonitija, partizansko Počiva jezero v tihoti, Žazovico – Frana Venturinja, Zapusčeno Emila Adamiča, Planinsko – Antona Foesterja, Tam, kjer pisana so polja – Danila Bučarja in zbor Gorenjci iz opere Gorenjski slavec Antona Foesterja.

V zaključnem delu so poslušalci slišali še Lastovski in slovo – L. Kramolca, Bore – A. Srebotnjaka, Vasovalca – E. Adamiča, Sedem si rož – Z. Prelovca, dalmatinsko ACA, Konjuh planino – V. Šaffranka in Zdravico – U. Vrbača.

Poslušalci, med katerimi je bilo veliko mladih, so vse pesmi spremljali z izrednim zanimanjem in pevece nagrajevali z dolgotrajnim ploskanjem. Poslušalcem, ki slovensko pesem spremljajo s takim navdušenjem, je resnično lahko peti z veseljem in od srca.

V nedeljo, 22. novembra, je koroška prosvetna zveza organizirala v Celovcu koncert koroških narodnih

pesmi ob drugi obletnici smrti skladatelja Pavla Kernjaka. Na prireditvi je nastopilo kar petnajst zborov iz Podjune, zbor iz Ukev (Italija) in zbor iz Prevalj. Polovica oktetu iz Žirovnice je tokrat sodelovala v mešanem zboru Planinka iz Ukev, ki ga vodi Mario Gorjup.

Srečanje je znova dokazalo, kako se je zborovsko petje na Koroškem v nekaj letih močno razširilo. Mnogi zbori dobivajo pomoč s kadri tudi iz matične domovine.

M. Jemec

TRETJA IZDAJA KNJIGE »ZMOTÉ DIJAKA TJAŽA«

Celovec, 17. nov. (SINDOK) – »Končno se tudi Slovenci v zamejstvu oddolžujemo Lipušu,« je dejal včeraj dr. Franci Zwitter, ko je predstavil tretjo izdajo Lipuševega romana Zmote dijaka Tjaža. Prva je izšla 1972 v Mariboru, druga 1976 v Ljubljani, sedanja tretja pa sta skupaj založili dve zamejski založbi, celovška Drava in založništvo tržaškega tiska. Za roman je Florijan Lipuš pred leti dobil tudi nagrado Prešernovega sklada SRS.

Na tiskovni konferenci, ki se je je udeležila vrsta novinarjev iz obeh strani meje, je bil navzoč tudi literarni kritik akademik Josip Vidmar, ki je predstavil

dal poseben poudarek. V svojem razmišljanju je dejal, da se v Lipuševem romanu manifestira neka artistična pisateljska volja, ki nenehoma oblikuje vse, kar dosega in vidi in ki v slovensko literaturo vnaša nekaj popolnoma novega. »Tega jezikovnega in fantazijskega artizma do sedaj v slovenski literaturi ni bilo,« je dejal Vidmar.

Na tiskovni konferenci se je zvedelo, da se za prevod romana, ki je v nemškem prevodu Petra Handkeja in Helge Mračnikar požel vrsto laskavih ocen v vsem nemškem jezikovnem prostoru, zanima tudi neka francoska založba.

F. I. S. PRAVILA ZA SMUČARJE TEKAČE — REKREATIVCE

V severnih deželah je smuški tek že dolga leta množični šport. V alpskih deželah pa je postala ta vrsta množičnega udejstvovanja priljubljena šele zadnja leta, zato je silno naraslo število smučarjev tekačev. Posebno ob koncu tedna se napolnijo ozke smučine. V isti smučini se srečujejo vrhunski tekači tekmovalci z izletniki in rekreativci, zato je F. I. S. deset let po sestavi pravil za alpsko smučanje na 31. kongresu aprila 1977 v Bariločah — Argentina, sestavil deset pravil za obnašanje tekačev v smučini.

Pravila se glase:

1. Obzirnost do drugih: vsak tekač se mora tako obnašati, da nikogar ne ogroža in oškoduje;
2. Signalizacija in smer teka: markacije in prometni znaki se morajo upoštevati, na progah se teče v nakazani smeri;
3. Izbiira smučine: na dvojni ali večštevilni smučini se teče po desni smučini, tekači v skupinah tečejo drug za drugim;
4. Prehitevanje: prehiteva se lahko v levi ali v desni prosti smučini ali izven smučine. Tekoču spredaj se ni treba umikati. Lahko pa se prostovoljno umakne, če meni, da bo to opravil brez nevarnosti;
5. Tekoč tekmovalci (ne rekreativci) poznajo tekmovalna pravila, po katerih mora počasnejši tekač dati hitrejšemu na klic prosto smučino, kar pomeni da se umakne iz smučine. Pri rekreativskem teku počasnejšemu ni treba stopiti iz smučine, toda vseeno naj omogoči hitrejšemu prehitevanje.

6. Krizanje — nasprotni promet: pri srečanju naj se vsakdo umika v desno. Iz smučine se umakne tisti, ki teče v breg, onemu, ki krmarji v smuku navzdol.
7. Tisti, ki teče navzgor, je počasnejši in se laže umakne onemu, ki hitro drvi navzdol.
8. Drži tekaških palic:
9. Pri prehitevanju, med prehitevanjem in pri srečanju mora držati tekač palice tesno pri telesu;
10. Prilagoditev hitrosti razmeram: vsak tekač mora prilagoditi (še posebno pri krmarjenju navzdol) svojo hitrost in svoje obnašanje svojemu znanju, terenskim razmeram, tekačem okrog sebe in vidljivosti. Držati mora zadostno varnostno razdaljo do tekača pred seboj. V silni mora namerno pasti, da prepreči nalet v predhodnika;

11. Smučina naj bo prosta: tekač, ki se v smučini ustavi, naj stopi iz smučine. Smučar, ki v smučini pada, naj se čim hitreje umakne iz smučine;
12. Pomoč pri nesreči in poškodbah je vsakdo dolžan pomagati;
13. Obveznost legitimiranja: vsakdo, naj bo priča ali soudeleženec, kriv ali ne, mora v primeru nesreče navesti svoje osebne podatke.

Največje težave imajo tekači s sprehajalci, ki s težavo nadelane smučine uničijo. V Nemčiji imajo, na primer, že zakonska določila o kaznovanju pešcev, konjnikov in podobno, ki jih dobe na smučini. V Skandinaviji to ni več problem, tam namrekanedo vedo, za koga in za kaj je smučina.

REKREACIJA: TEHNIKA SMUČARJEVEGA TEKA

Smuški tek spada, v mejah rekreacije, k lažje dojemljivim športnim zvrstem in ne nazadnje je tudi to vzrok, da je pritegnil od 1980. leta dalje toliko množice v svoje vrste. Na splošno lahko vsakdo v najbolj preprosti obliki teče, če zna hoditi.

PRVI KORAKI: Lepo počasi in previdno se lahko seznanimo s smučarstvom in smučarsko tehniko. Z odročena rokama se opremo na palici tako, da stojimo sigurno. Nato prenesemo težo telesa popolnoma na eno nogo in podpiravamo z neobteženo nogo in smučo naprej in nazaj. Po nekaj izmenjavah z levo in desno nogo lahko pokusimo z obema nogama hkrati odradati naprej in nazaj, še vedno oprti na obe palici.

Po teh uvodnih vajah se nam ne zdi težak prvi prehod po ravninski smučini, opustiti in izogniti pa se moramo vzponom in spustom. V začetku je bolje, da ne delamo dolgih korakov, marveč krajše in zato nekoliko hitreje. Strokovnjaki priporočajo v začetku tudi čimveč korakov brez vbovov palic v snež. Palice držimo v sredini dolžine vodoravno ob sebi in korakamo na smučeh kot pri navadni hoji, roki spremljata to gibanje čisto naravno kot pri navadni hoji in tako si sčasoma pridobimo tisti precizni občutek za delo nog in rok. Iz te navadne hoje v smučini po terenu se lahko naučimo teči, če pospešimo tempo in izboljšamo tehniko drsenja. Kako čisto natančno poteka ta tehnika drsenja, ni enostavno opisati in razložiti. Pri najbolj uporabljenem tekaškem koraku zamahnete istočasno leva noga in desna roka in nato desna noga in leva roka v diagonali, zato se imenuje ta korak diagonalni korak. Poleg tega ima še več imen, tako enojni korak in flaki korak.

V poteku tega gibanja sta zaznavni dve fazi: odzivna faza in drsna faza, ali faza zamaha.

ODRIVNA FAZA: odrinemo na primer z levo nogo. Nogo pri odrivu krepko zravnamo v boku, kolenu in členku. Gornji trup se nagne toliko naprej pri odrivu noge, da tvori linija noge in trupa približno premico.

Ta drža je potrebna, da ne prizadenemo hrbtnice posevno usmerjeni sunki, tisti, ki sčasom občuti bolečine v križu, se je pregrešil proti temu osnovnemu pravilu smučarskega teka. Čim počasneje nekdo teče, tembolj se drža telesa zravna in toliko preje sledi vzravnavi, iztegnitev nog pri odrivu.

DRSNA FAZA, FAZA ZAMAH:

Po odrivu je vsa telesna teža na naprej potisnjeni drsi (podrsojici) smučki, odzivna noga pa zamahne v nihalnem gibu nazaj in nato v močnem zamahu zopet naprej in tako pripravi sledeči odriv.

DELO S PALICAMA:

Palice ne zgrabimo pri smučem teku trdno v dlan, kot pri alpskem smučanju. Med odrivom s palico se dlan odpre in roka drži ročaj samo s palcem in kazalcem. Roki

ne dvignemo višje od višine oči in ju držimo na možnostih zravnanosti. S palicama ne krožimo vstran, temveč zamahamo vedno tako, da so konice palic vedno obrnjene nazaj.

ODRIV Z OBEMA PALICAMA:

Če je sneg zelo hiter in če vodi smučina stalno navzdol tedaj navadno zadostuje, da odrivamo samo s palicama. Obe roki dvignemo zravnanosti daleč naprej in po zasleditvi palic pri odrivu nagnemo gornji trup daleč naprej. Ta tehnika je manj naporna, kot če se odrinemo samo z rokama brez pomoči trupa. Po odrivu z obema palicama lahko izvedemo dodatno do naslednjega odriva še en vmesni korak. Višje oblike tekaške tehnike, kot so dvokorak, dvojni korak, drsalni korak, tek s prestopanjem v loku, razni izmenični koraki, rekreativci ne potrebuje. Če pa zaradi spremembe gibanja želijo posnemati mojstrske teka, mu bo to samo koristilo in popestrilo potovanje po zasneženi pokrajini.

Ciril Praček

REKREACIJA: HIGIENA SMUČARSKEGA ŠPORTA

Pri izrazu higiena pomislimo nehoti na predpise o čistosti, ki smo se jim morali pokoriti že v otroški dobi in ki so nam bili nekako odvzeti. Danes pomeni ta izraz precej več, pomeni zdravo in pametno življenje. V tem sestavku se nanaša higiena na smučarski šport: kaj človek lahko stori, da ima veselo in zabavo tudi v zimski prirodi.

Ni podeleno mesto na snegu krivo, da smučar pada, da se zalepi v tovariša na smučiču. Pomankljiva zbratost in alabo ocenjena okolica, to je tisto, kar vodi do težav. Pomankljiva zbratost pa je navadno posledica preobremenitve, ali pretiravanja in utrujenosti. Veliko majhnih misleč ne morejo reagirati tako hitro, kot bi bilo potrebno. Samo tisti, ki je dobro treniran, si sme in si lahko veliko dovoli v smučanju.

Vsekar si pri smučanju lahko dovoli samo toliko, kolikor moči ima v nogah. Pri smučarski gimnastici se lahko ponašaš s skrajno utrujenimi mišicami, z mišično vročino, na smučiču pa je to nevarno. Telesno preužitje poveča nevarnost poškodb, kajti v nevarnih situacijah misleč ne morejo reagirati tako hitro, kot bi bilo potrebno. Samo tisti, ki je dobro treniran, si sme in si lahko veliko dovoli v smučanju.

Kondicijsko slabo pripravljeni ali nasploh netrenirani, ne morejo v nekaj dneh ali tednih nadoknaditi, kar so vse leto zamudili. Za te pride v poštev le varianta nekakšnega okrevanja in lahkega razgibanja na snegu. Smučarski tek je po mnenju strokovnjakov odlična priprava tudi za alpsko smučanje, tudi za vse tiste, ki so ostali dol leta mirovali, nekakšen vstop v smučarski šport. Smučar tekač — rekreativec lahko vsak trenutek zmanjša tempo teka, alpinec pa se težko upira sili težnosti, ki ga stalno močno vleče navzdol. Preudarno smučanje zahteva samokritično ocenitev svojih smučarskih sposobnosti.

Zdrav tekač se lahko na smučeh poljudno napreza, toda tudi on ne sme podcenjevati tistih najkrajših smukov na terenu, ki so lahko zahrbtni in ki zahtevajo največjo pazljivost. Manjša pazljivost pri teku v breg lahko povzroči zdrsa nazaj, padec in nategnitev, ali tudi potrganje delov mišic. Morda je najvažnejše športno higienško pravilo, da znamo svoje moči porazdeliti in da ne mislimo samo na trenutni položaj, temveč tudi na jutrišnji dan.

Vsekar ve, da se moramo po naporu odpočiti. Celodnevno smučanje in nato po smučanju še zabava pozno v noč, se nikakor ne ujemata. Treba se je odločiti za eno ali drugo. Nihče ne bo zahteval od dopustnika, da živi kot asket. Lahko si privoščijo zabavo tudi pozno v noč, le naslednje jutro naj lepo prespi, si pozno dopoldne privoščijo izdaten zajtrk in gre na smučanje po kosilu.

Smučanje in smučski tek zahteva veliko mero gibalne koordinacije, to pomeni, da morajo delovati ustrezne mišice in da mora biti njihovo delo usklajeno do potankosti. Pod normalnimi pogoji se to odvija samo po sebi. Kakor hitro je človek utrujen, je koordinacijski center manj sposoben, ali celo onesposobljen. Z vse večjo utrujenostjo mora človek zavestno in z muko usmerjati, voditi delo mišic, čeprav je povsem jasno, da se s tem še bolj utrjuje.

Nadaljnje važno priporočilo je torej: naredite še pravostan odmor, dobrega si odpočijte. Še bolj primerno in zdravo je, če si privoščite več kratkih predahov kot samo nekaj dolgih. Tisti, ki si bo pravilno izbral počitke, se ne bo utrudil in bo v športu užival ves dan. Tako kot šofer mora tudi smučar hitro in zanesljivo reagirati. Medtem ko izvaja šofer razmeroma primitivne gibe, stopi, na primer, na zavoro, je smučar neprimerno bolj zahtevno obremenjen. Ne pritisne samo na gumb ali na desko, s svojima rokama in nogama mora vse krmariti. Odzivnostna hitrost (refleks) je sicer prirojena, toda zelo malo koristi, če sprejemna in odzivna zaznavanja v možganih potekajo hitro in normalno, utrjene mišice pa povelja izvrše počasi in z zamudo.

Smučarski šport se ne odvija na ravnini, temveč tudi v gorah. Mraz, veter, dež, sneženje in sonce vplivajo na človeka v višini 2000 m drugače kakor v civilizirani vasa.

kodnevam okolju. Pravilna obleka in ostala oprema odloča poleg izkušenj o tem, ali se bomo vrnili zdravi domov.

Najbolji splošni in svež smučar odpove, če se spusti ves trd od mraza na valovito progo ob žičnici. Mišice in vezi reagirajo podobno kakor benzinski motor počasi, ki prične pravilno delovati, ko doseže pravo pogonsko temperaturo. Primerna obleka in gibanje ogrejeta telo. Tako kakor se ogrevajo vrhunski športniki pred nastopom, tako naj bi se razgibal in ogrel tudi rekreativec preden se spusti po progi navzdol.

Lahko gremo del poti navzgor, lahko si zadržimo mišičje nog. Noben tekmovalec slalomist se ne sramuje razgibanja še tik pred startom. Nekaj počepov in sunkov navzgor s smučmi na nogah dobro pristojijo tudi navadnemu smučarju. Premražena stopala so neprijetna za počutje, toda ne gre samo za to. Tako alpinec kot tekač nekako odpovirajo s stopali valovitost terena. Pod stopali občutijo, če se spremenijo sneg, čeprav optično ničesar ne zaznajo. Pri premraženih nogah odpove ta sistem zaznavanja, s tem naraste riziko poškodb. Bolje je poiskati ogrevan prostor, sezuti čevlje in krepko zagreti in zmasirati stopala, kot prevzeti riziko.

Obraz smučarja je izpostavljen temperaturam od +20 do -20 stop. C, soncu, smučanju, vetru in viharjem. V gorah si zato vtremo v kožo na obrazu varovalno kremo proti sončnim opeklinam, ne glede na to, ali sneži, ali sije sonce. Kremo proti sončnim opeklinam vtremo v kožo že zjutraj, če je potrebno, jo vtremo čez dan ponovno. Ustnice so še posebej občutljive za sonce. V gorah razpokajo, nastanejo mehurji, ki se dolgo zdravijo. Učinkovite so le tiste kreme, ki popolnoma pokrijejo ustnice. Tudi ušesa so občutljiva za sonce in krepko zatečejo, če dobe preveč sonca. V nasprotju s kopanjem in sončenjem poleti si moramo v spomladanskem in zimskem soncu v gorah ušesa natreti s kremo.

Da spadajo pozimi v gore tudi temna očala, ni potrebno posebej omenjati. Dve stvari sta neločljivo povezani s smuko v gorah: očala in gamaše. Ko se spomnimo na očala, pomislimo takoj tudi na gamaše.

Nekaj drugega kot sončne opekline je vročinski udar. Ta nastopi navadno takrat, kadar zaradi hudega napora močno naraste telesna temperatura (k temu pripomore tudi višinsko sonce), ki je telo prepočasno odvaja iz kateregakoli vzroka, na primer: preveč oblačil, premalo zračno oblačilo, oblečena vetrovka, spodnje oblačilo, ki ne dopušča, da bi znoj hlapel itd. Športnik rekreativec — smučar naj bi se pri športu hranil tako, kot je navajen doma. Nekaj navodil bo tudi tu primernih. Že je treba počasi, čeprav se sliši še dostikrat nekdaj preživelo navodilo, da naj bi v gorah čim manj pili. Z znojenjem oddano vodo moramo nadoknaditi, sicer je cvirana preskrba telesa z energijo. Predvsem otroci morajo dobiti veliko pijače, raje preveč kot premalo, toda pozor: tako odrasli kot otroci naj pijejo pogosto majhne količine, veliko mankrat in pogosto ne zaleže toliko kot večkrat po malo. Ameriški medicinski strokovnjaki so pri poizkusih z maratonci ugotovili, da so z lahkoto prenesli velikokrat po malo pijače, veliko mankrat pa nekateri aplone. Z znojenjem izgubimo veliko raznih soli, zato si moramo privoščiti pri počitku dovolj slane hrane.

Ciril Praček

Varen pristane padalca na cilj na letališču ALC v Lescah (Foto B. Blenkuš)

NAŠI MLADI ALPINISTIČNI ASI USPEŠNI TUDI V IX. JAHU

V času, ko je naš Dyhrenfurth, najboljši poznavalec Himalaje, Ales Kunaver vodil naše najboljšje alpiniste v 3300 metrov visoko južno steno 8511 metrov visokega Lhotseja (četrtga osemstisočaka) v nepalski Himalaji, je naš drugi alpinistični mož skrbno načrtoval našo letošnjo drugo JAHO (jugoslovansko alpinistično himalajsko odpravo), katere glavni cilj je bila prek 4000 metrov visoka, neprestanim plazovom izpostavljena južna stena šestega osemstisočaka, 8167 metrov visokega Daulagirija, prav tako v nepalski Himalaji. Medtem ko se je 24 naših najboljših borilo v strminah in višinah Lhotseja, je Stane Belak-Strauf načrtno in skrbno izbiral našo prvo žepno JAHO — Daulagiri '81. Izbiira je bila težka in skrajno odgovorna. Med mladimi jih je izbral le pet, prihajajočih iz vrednih izravnih zaupanja.

S Stanetom Belakom-Straufom, prekaljenim himalajskim asom, so 3. septembra odpotovali še: Jože Zupan iz Rimekih Toplic, Emil Tratnik iz Idrije, Janez Sabolek iz Sentvidla, Rok Kolar iz Prevalj, ki je bil rojen na Jesenicah in Cene Bertič iz Komende. Vsi so prekaljeni borci in preizkušeni plezalci in alpinisti, ki se skupaj s svojim vodjem ponasejo z vrhunskimi in ekstremnimi dosežki v kopnih in zasneženih ter v led vrvkah domačih in še mnogo težjih tujih stenah v Evropi, Ameriki in Aziji. Šesti himalajski osemstisočak Daulagiri je bil dolgo časa skrita in malo znana ogromna gora v neposredni bližini desetega osemstisočaka, 8091 metra visoke Annapurne, ki so jo prvi premagali in ukrotili odlični francoski alpinisti pod vodstvom Mauricea Herzoga leta 1950. Za Daulagiri se je prvi zanimal in navduševal leta 1949 odlični geolog Heim. Ze naslednje leto je francoskim alpinistom pokazal novi cilj, komaj 30 km oddaljeno Annapurno, katero so Francozi tudi osvojili. Premagali so prvi osemstisočak.

Tri leta pozneje, leta 1953, so Švicarji napadli Daulagiri. Dosegli so višino 7400 m isti dan, ko sta Serpas Tensing Norgay in sir Edmund Hillary stopila na »strepo svetla« tretji zemeljski pol 8848 m visoki Mount Everest. Strašna lavinska tragedija je švicarske alpiniste odvrnila od nadaljnje vzpona. Leto dni kasneje, 1954 so 8167 m visoki Daulagiri naskočili alpinisti iz Argentine. Z njimi je bil tudi Jeseničan Dinko Bertonec. Neustrašni naskakovalci so s skrajnimi napori med vseučničnojimi plazovi dosegli višino 7900 metrov. Vodja ibanez je dobil hude ozeblin in smrtnine, poškodbam je pomeje tudi podlegel. Tudi naslednja, nemško-švicarska odprava leta 1955 ni bila uspešna. Vrniti se je morala z višine 7600 metrov. V neuspešni in neuklonljivi gori so se menjavale neuspešne alpinistične odprave najboljših, svetovnoznanih alpinistov, zmagovalcev številnih sten in vrhov.

Uspela je šele osma, avstrijsko-švicarska odprava leta 1960. Pozneje je pristopilo na vrh šestega osemstisočaka še šest drugih alpinističnih odprav, toda 4400 m visoka južna stena je ostala vse do letošnjega leta nepremagana in neosvojena. Čakala je na našo prvo žepno JAHO pod vodstvom Staneta Belaka, ki je bil že leta 1975 na petem osemstisočaku 8481 metrov visokem Makaluju in štiri leta pozneje na najvišjem vrhu sveta, 8848 metrov visokem Everestu.

Naša prva žepna JAHO '81, sestavljena iz šestih mladih, preizkušenih, vrhunskih al-

pinistov, je stala pod mogočno južno steno na višini 3950 metrov 23. septembra. Ze naslednji dan je začelo močno in neprestano snežiti. Odločili so se, da visoko južno steno napadejo in premagajo v alpskem stilu. Stena je bila grozljiva. Vseučničnoj ogromni plazovi so uničevali vse na svoji poti z vrha do baznega taborišča na višini 3950 metrov. Kljub skrajno slabim vremenskim razmeram so fantje temeljito vadili in se aklimatizirali. Povzpeli so se na številne bližnje vrhove, od koder so imeli lepše in boljše poglede na steno. Končno so odstopili od načrtovane leve smeri v južni steni in se skupno odločili za desni pristop preko 4400 m visoke južne stene. Tudi ta je bila skrajno zahtevna. Spoznali in pregledali so tudi morebitni sestop z vrha in v bazno taborišče po severni steni.

Petega oktobra se je vreme in sneženje vsaj delno umirilo. 7. oktobra so v desno smer pogumno in neustrašno vstopili Rokar, Tratnik in Bertič pod vodstvom Belaka in v alpskem slogu dosegli višino 4800 metrov. Vreme se je spreminjalo iz dneva v dan. Dnevno so plezali in napredovali v lepem vremenu in znošnih razmerah tudi po 22 ur, tudi ponoči ob luninem svitu! Drzni naskakovalci so se morali boriti proti plazovom, ki so levo in desno hrumeli v globino čez steno. Na težkih mestih so morali napeljevati posebne vrvi, ki so jim omogočale varno napredovanje. Težave in nevarnosti so se neprestano množile in večale v višinah tik pod grebenom, od koder jih je ločilo do zaželenega vrha le še 200 višinskih metrov.

21. oktobra se je vreme dokončno pokvarilo. Morali so opustiti vsako misel na osvojitve vrha. Pametno in pravilno so se morali odločiti za reševanje samega sebe v obupnem vremenu. Blizala se je prava brezupna drama, lahko bi bila tudi tragedija. Morali so se umakniti tik izpod samega vrha in sestopati po neznanu severni steni. Jurisna naveza je morala začeti z umikom na višini 8000 metrov. Vso turo v vzponu in sestopu so opravili v alpskem stilu trije člani odprave: Cene Bertič iz Komende, Emil Tratnik iz Idrije in vodja Stane Belak-Strauf. JAHO '81 na šesti osemstisočak Daulagiri — 8167 m je vsekakor opravila svojo težko in odgovorno nalogo v skrajno slabih in neugodnih vremenskih razmerah in to brez večjih poškodb, le Cene Bertič, 22-letni alpinist iz Komende in vodja odprave Stane Belak, 41-letni alpinist iz Kamnika, sta dobila lažje ozeblin in smrtnine na rokah in nogah.

Velika in pomembna zmaga naše IX. JAHO v 4400 metrov visoki južni steni šestega osemstisočaka Daulagirija je prav gotovo nov prispevek k afirmaciji našega vrhunkega alpinizma, ki se nenehno uveljavlja in potrjuje z uspehi in zmagami na Makaluju leta 1957, Everestu leta 1979, Lhotseju 1981 in znova v južni steni Daulagirija leta 1981. Naši vrhunski plezalci odločno in uspešno segajo po zadnjih in najvišjih lovorikah in ciljih elite svetovnega alpinizma.

Vsi jim iskreno čestitamo in želimo še krepkejši in uspešnejši korak in prijem ter vzpon k novim ciljem, kjer je treba pokazati maksimalno mero znanja, neustrašnosti, poguma in imeti večkrat tudi nekaj sreče.

KRANJSKOGORCI SO ZAPRAVILI TOČKO

KRANJSKA GORA : CRVENA ZVEZDA
6:6 (2:3, 4:0, 0:3)

Dvorana v Podmežaklju, gledalcev 800, sodniki Priboj (Subotica), Petrič in Čemazar (Jesenice).

Strelci za Kranjsko goro: Česnjak 2, Pajk, Zidarevič, Bertič in D. Razinger 1, za Crveno zvezdo pa Janković 2, Mitrovič, Šeremet, Bubnić in Ladočki.

V celoti gledano so mladi Kranjskogorci sami krivi, da niso osvojili obeh točk. Ne glede na to, da jih je zelo slab sodnik Priboj oškodoval, so bili mladi jeseniški supile zelo zmedeni na začetku tekme, saj so prvi zadetek prejeli že v trinajesti sekundi, v četrtni minuti pa je Crvena zvezda vodila že s 3:0.

Po visokem vodstvu favoriziranih Beograščanov so jeseniški mladeniči zaigrali sproščeno in počasi polnili mrežo vratarja mladinske državne reprezentance Tomića. Rezultat takšne igre, ki je vsekakor zadovoljila, je bilo visoko vodstvo Kranjske gore, saj so v 40. minuti vodili kar s 6:3. Tudi v zadnjem delu so domačini nadaljevali z dobro in domiselno igro, fizično močnejši, predvsem pa bolj grobi gostje pa so postali še bolj grobi. Po tem,

ko domačini niso izkoristili nekaj izrednih priložnosti, da visoko vodstvo še povečajo, so Beograščani po hitrih protinapadih v 57. minuti izenačili, do konca pa so imeli nekaj lepih priložnosti za zmago.

Cepprav smo že povedali, da so Kranjskogorci pravzaprav sami krivi, da niso osvojili obeh točk, pa je pomembno vlogo pri tem odigral tudi zelo slab sodnik Priboj iz Subotice. Ta namreč ne pozna osnovnih hokejskih pravil, ker pa so gostje igrali zelo grobo, je bila to le voda na mlin njihovih igrar. Ravno zaradi tega in dejstva, da jih je Priboj oškodoval, so Kranjskogorci vložili pritožbo na sojenje.

SPARTAK : JESENICE 7:20
(0:5, 4:8, 3:7)

Drsališče Spartaka, gledalcev 200, sodnik Gerc (Beograd), Almasi in Škali (Subotica).

Strelci za Jesenice so bili: Bešić 6, Šuvak 4, Hafner 3 ter Lah, Razinger, Pristov, Raspet, Horvat, Borce in Berlišk.

Kot kaže, so jeseniški hokejisti končno zaigrali tudi za zadetke, tisto kar privlači gledalce. Toliko golov še niso dosegli v letošnjem prvenstvu, čeprav je Spartak, daleč najslabša ekipa našega prvenstva, že gostoval na Jesenicah.

V Subotici so naši že v prvi tretjini povedli s 5:0 in vso tekmo dobro polnili mrežo domačinov. To je vsekakor pohvalno, čeprav je malce čudno, da so pustili domačinom, da so dosegli kar sedem golov.

Upamo, da bodo jeseniški hokejisti tudi v prihodnje ne glede na nasprotnika igrali zavzeto, za prepričljiva zmago, kajti gledalci po vsem svetu hodijo na hokejske prireditve, da bi videli lepe igre in čimveč golov.

LESTVICA PO 12 KOLIH:

Jesenice	12	11	1	0	112: 41	23
Olimpija	12	10	1	1	157: 19	21
Cinkarna	12	8	1	3	83: 57	17
Cr. zvezda	12	5	2	6	60: 69	12
Partizan	12	4	1	7	41: 65	9
Kranjska g.	12	2	3	7	49: 75	7
Medveščak	12	2	1	9	37: 82	5
Spartak	12	0	0	12	37:141	0

NOVEMBRSKI TURNIR RAVNIKU

V soboto, 21. novembra, je bil v mali dvorani šahovskega doma na Jesenicah novembrski hitropotezni turnir. Med osemnajstimi šahisti je z eno samo izgubljeno točko zmagal Franci Ravnik pred Krajnikom. Kljub majhnemu prostoru in veliki udeležbi je turnir lepo uspel.

Vrstni red: 1. Ravnik 16, 2. Krajnik 15, 3. Poljanšek 14, 4. Pavlin 13, 5. Rudolf 11, 6. Lužnik 10, 7. Kokošar 10, 8. T. Krničar 9, 9. Bec 8, 10. F. Krničar, Kamšek in Laharnar 8, 13. Jenko 6, 14. Ivelja 5, 15. Zajc 4, 16. Gocevski in Kamentič 3 in 18. Rakovič.

PRVA EKIPA V DOBRNI

Od 26. decembra do 1. decembra bo v Dobrni slovensko prvenstvo v šahu. Udeležila se ga bo tudi najboljša jeseniška ekipa. Letošnje tekmovalje bo namreč, saj bodo vsa srečanja odigrana v petih dneh.

TK

TVD PARTIZAN ŽIROVNICA ZA PRAZNIK

TVD Partizan Žirovnica, ki vključuje več kot 300 članov, pripravlja v počastitev dneva republike več prireditev. Tako se bo že danes, v četrtek, 26. novembra, ob 18. uri začel v osnovni šoli Gorenjskega odreda v Žirovnici ženski odbojarski turnir, v petek, 27. novembra, ob 16. uri bo na kegljišču pri Knafeleu kegljanje na asfaltu za ekipe in posameznike, v soboto, 28. novembra, ob 20. uri pa bo v domu TVD Partizan še družabni večer s plesom, na katerega vabijo prebivalce.

RK

O DELU ŠOLSKEGA ŠPORTNEGA DRUŠTVA »KOVINAR« NA CSŠ

Dijaki centra srednjih šol Jesenice smo tudi letos že takoj na začetku pričeli z zavzetim delom v šolskem športnem društvu Kovinar. Na prvem sestanku smo razrešili staro vodstvo in soglasno izvolili novo. Takoj smo sprejeli program dela, ki zajema naslednje:

- sodelovanje naših moških in ženskih ekip na občinskih in področnih tekmovanjih v odbojki, košarki, rokometu in nogometu,
- sodelovanja naših moških in ženskih ekip na tradicionalnih turnirjih (29. november, 22. december, 8. marec, 25. maj),
- udeležba na jesenskem in spomladanskem krosu,
- udeležba na tradicionalnem kuriskem smuku,
- organiziranje športnih tekem s športniki iz Valjeva - naše pobratene občine iz Srbije.

Takoj na začetku šolskega leta smo organizirali tekmovalje v rokometu za dijake in dijakinje našega centra. To tekmovalje smo letos izvedli prvič, ker pretekla leta nismo imeli izvedbo takega tekmovalja nismo imeli in zato tudi nismo sodelovali na področnih prvenstvih. Na prvenstvu je sodelovalo deset moških in osem ženskih ekip (skupaj 120 igralcev). Odigranih je bilo 23 tekem.

VRSTNI RED - FANTJE: 1. ekonomska, 2. 3. c, 3. 3. b

VRSTNI RED - DEKLETA: 1. 2. a, 2. 4. a, 3. 3. c

Najboljši strelci: 1. B. Pajič 33 golov, 2. M. Jemec 23, 3. S. Laris 21. Fantje smo imeli že nekaj prijateljskih tekem v rokometu. Tu smo pokazali predvsem veliko borbenosti in željo po znanju, tako da smo se odločili, da bosta letos obe naši ekipi sodelovali na področnem prvenstvu, kjer se bosta potrdili, da pomankljivo znanje nadomestita z borbenostjo.

V oktobru smo sodelovali na troboju ŽIC - CSŠ - JLA, ki so ga organizirali učenci ŽIC. Pomerili smo se v treh športnih panogah (košarka, mali nogomet in namizni tenis) in zasedli solidno drugo mesto za dijake ŽIC in pred JLA.

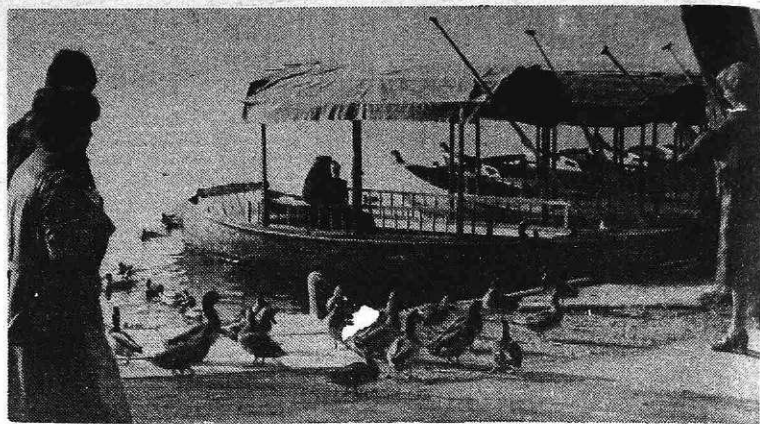
Po končanem rokometnem prvenstvu smo pričeli s prvenstvom v košarki za fante in odbojki za dekleta. O končnem razpletu prvenstva bomo poročali kasneje. Poročali bomo tudi o naših sodelovanjih na turnirjih, tako da bo tudi širša javnost dobila okvirni vtis o delu CSŠ v šolskem letu 1981/82.

Sandi Laris

RAZPIS TEKMOVANJA V MALEM NOGOMETU

Osnovna organizacija ZSMS krajevnih skupnosti Sava prireja v počastitev dneva republike turnir v malem nogometu, ki bo v nedeljo, 6. decembra, s pričetkom ob 8. uri v telovadnici ŽIC na Jesenicah. Piske prijave ekip s imeni vseh tekmovalcev sprejemamo v nedeljo, 6. decembra, od 7.30 do 8. ure v telovadnici. Prijavnina znaša 250,00 din in se polži pred pričetkom tekmovalcev. Ekipa šteje šest tekmovalcev. S pravili bodo udeleženci seznanjeni pred pričetkom tekmovalcev. Zmagovalna ekipa prejme pokal v trajno last.

ABE

Krmjenje labodov, rač in ponirkov ob Blejskem jezeru je ena od zabavnih izletnikov v jesenskih dneh (Foto B. Blenkuš)

ZAKLJUČENO SINDIKALNO PRVENSTVO V KEGLJANJU NA ASFALTU ZA LETO 1981

V soboto in nedeljo se je nadaljevalo občinsko sindikalno prvenstvo v kegljanju na asfaltu z nastopom moških ekip. Nastopilo 27 ekip z 91 nastopajočimi. Boji med pomembnimi ekipami so bili izredno zanimivi. Najboljše ekipi KOOS - Žirjevala pred drugouvrščeno ekipo di a upokojencev Jesenice I za en keglj.

ULTATI: VRSTNI RED: 1. KOOS ŽJ 844 k, 2. DU Jesenice I 843, 3. SGP, 4. DU Jesenice II 791, 5. Žirjevala.

Posamezniki (registrirani igralci): 1. Franc Cerna (Kovinar) 224 kegljev, 2. Milan Hrast (DU Jesenice I) 220, 3. Vojko Mikolič (KOOS ŽJ) 219, 4. Alojz Reboj (DU Jesenice I) 217, 5. Mirko Šmid (Kovinar) 215 kegljev itd.

Neregistrirani igralci: 1. Franc Cerna (Žirjevala) 235, 2. Bogo Solar (Intervropa) 231, 3. Branko Noč (Buzp) 213, 4. Franc Ravnik (SEO-TKR-NG ŽJ) 210, 5. Drago Sabolič (Jeklarna - ŽJ) 210 itd.

Ob zaključku tekmovalja je bila razglasila rezultatov. Prvovrščene ekipe so prejele pokale, najboljši trije posamezniki pa medalje. Na koncu lahko ugotovimo, da je KK Jesenice tekmovalje dovolj dobro organiziral in izpeljal. Njihova želja pa je, da naj bi v bodoče občinski svet zveze sindikatov dovolj zgodaj objavili datum pričetka tekmovalja, da bi lahko tekmovalje še bolje organizirali in pripravili in s tem seznanili čim širši krogi ljubiteljev kegljanja.

V.M.

Košarka

JDLIČEN PRIČETEK: ŠEST TEKEM — ŠEST ZMAG

Članice in člani jeseniškega košarkarskega kluba so letošnje prvenstvo v obeh slovenskih ligah zelo dobro pričeli. V prvih treh kolu so po trikrat zmagali: Članice dvakrat na gostovanjih in enkrat doma, člani dvakrat na Jesenicah in enkrat v gosteh.

V tretjem kolu sta obe moštvi igrali na domačem igrišču, dekleta proti moštvu Senožeče, fantje proti Kopru.

ČLANI: JESENICE : KOPER 94:70 (48:32)

Domače moštvo je pričelo na vso moč in po petih napadih povedlo z 10:0, česar nihče v dvorani ŽIC ni pričakoval, še najmanj pa igralci Kopa, povratniki iz 1. SKL. Na začetku tretje minute so košarkarji Kopa dosegli svoj prvi koš in znižali vodstvo domačinov na osem točk, to pa je bila tudi najmanjša prednost jeseniških članov na tem srečanju. Jeseničani so z dobro igro nadaljevali in prednost višali iz minute v minuto tako, da sta se moštvi pred odmorom razšli z rezultatom 48:32.

V drugem polčasu so lahko vse številne gledalce gledali zanimivo, hitro in domiselno igro domačega moštva, ki ji gostje niso mogli slediti.

Koprčani so na Jesenicah visoko izgubili, njihov poraz pa bi bil prav gotovo lahko še višji, če pri domačih ne bi igralo vseh dvanajst igralcev, ki pa jim bodo izkušnje s te in podobnih tekem še prav prišle.

Sodila sta sodnika iz Ljubljane Radošević in Sabljic.

Za Jesenice so igrali: Berginc 12, Želaznik, Lunder, Smolej 27, Novak 7, Rizva-

novič 14, Jelovčan 8, Subotič 1, Grzetič 11, Domevšek, Božič 10, Matučec 4.

Naslednje kolo bo na sporedu 5. decembra, ko bodo Jeseničani gostovali v Tolminu proti moštvu AET Tolmin.

KONČANO DRUGO KOLO OBČINSKEGA PRVENSTVA

Rezultati drugega kola: OŠ Mojstrana : OŠ Koroška Bela 83:17 (40:5) OŠ Prežihov Voranc Jesenice : OŠ Kranjska gora 104:24 (44:11), OŠ Tone Čufar Jesenice : OŠ Žirovnica 21:45 (27:9).

Lestvica: OŠ Mojstrana in OŠ Prežihov Voranc Jesenice po 4 točke, OŠ Žirovnica 2 točki, OŠ Koroška Bela, OŠ Tone Čufar Jesenice in OŠ Kranjska gora brez točk. Tekma OŠ Koroška Bela : OŠ Žirovnica zaradi nesporazuma ni bila odigrana. Če se vodje obeh moštev ne dogovorita za novo tekmo, se bo srečanje registriralo z 20:0 za moštvo OŠ Koroška Bela.

Pri starejših pionirkih je bilo odigrano samo eno srečanje, in sicer: OŠ Mojstrana : OŠ Koroška Bela 67:26 (24:11).

V ligi se sodelujejo ekipe OŠ Kranjska gora, OŠ Žirovnica in OŠ Tone Čufar. Na OŠ Tone Čufar bi prav lahko sestavili ekipo predvsem zaradi velikega števila deklet, saj sta bila vaditelji in termini za vadbo zagotovljena.

Pari četrtega kola - starejši pionirji:

- OŠ Tone Čufar : OŠ Mojstrana, petek, 4. decembra, ob 17. uri,

- OŠ Kranjska gora : OŠ Koroška Bela, torek, 1. decembra, ob 17. uri,

- OŠ Prežihov Voranc Jesenice : OŠ Žirovnica, sredo, 2. decembra, ob 16.30.

MB

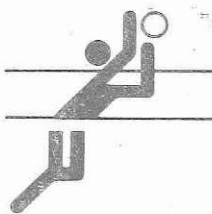
JESENICE : SENOŽEČE (ČLANICE) 57 : 50 (37 : 34)

Tretje kolo SKL - članice, telovadnica ŽIC, gledalcev 50, sodnika: Radošević in Sabljic (Ljubljana).

Jesenice: Lah 3 (2-1), Slamnik 6 (4-2), Malkoč, Deretič, Stražisar 16 (3-2), Mlačnik 12 (2-2), Krznarič, Kučina, Ulčar, Smolej 3 (3-1), Vavpotič 17 (5-3).

V tretjem kolu SKL so jeseniške članice po dveh gostovanjih igralce doma z ekipo KK Senožeče. Po dveh težkih gostovanjih, na katerih so prikazale dobro igro, so tokrat zaigrale nekoliko slabše, vendar pa vseeno zadosti dobro za zmago. Prve minute tekme so pokazale, da bo tekma težka, saj so gostje v peti minuti vodile z 8:2. Domačinke v teh minutah niso prišle do meta, v obrambi pa tudi niso igrale najbolje. Po peti minuti so se razigrale in do desete minute dosegle 14 točk, prejele pa le dve. Ko je vse kazalo, da bodo nadigrale svoje nasprotnice, so te izkoristile bonus. Sodnika sta namreč kljub neagresivni obrambi kaznovala vsak najmanjši dotik in gostujoče igralke so predvsem iz prostih metov zmanjšale razliko na tri točke ob koncu polčasa.

V soboto, 28. novembra, imajo košarkarice prosto, naslednjo soboto, 5. decembra, pa gostujejo v Litiji.

ŽELEZAR (ŽIROVNICA) : BREZNICA 3 : 1 (5, -10, 13, 11)

Žirovnica, telovadnica osnovne šole Gorenjskega odreda, gledalcev 100, sodnika Zorec (Radovljica) in Končnik (Jesenice). Železar: Legat, Černe, Jemc, Langus, Pogšačar, Strand, Rajgelj, Kovac, Mežek, Brezovica: Garibaldi, Burger 1, Burger II, Velkavrh, Erbenič, Keršmanc, Nartiš, Knaus, Goljar, Krvin, Džugič.

Sele proti koncu jesenskega dela prvenstva v prvi slovenski odbojarski ligi so igralci Železara prišli v pravo formo. Prava škoda je, da sta bili najvažnejši tekmi s Savo in Izolo prav na začetku sezone.

Srečanje so Železarji pričeli zelo dobro in hitro ter učinkovito tudi zaključili prvi niz. Potem je polet domačih upadel, gostje so se razigrali in rezultat izenačili. Do konca tekme je bila borba enakovredna, odločil pa je boljši servis in rutina domačinov.

Čub zmagi in dobri igri v zadnjih kolu, da so domačini preveč statični in igri. Z večjo borbenostjo in temperamentnostjo bi bili rezultati gotovo še boljši.

M.I.

PROGRAM PRIREDITEV V ŠPORTNEM PARKU V PODMEŽAKLJU DO 3. DECEMBRA

ŠPORTNOKULTURNA DVORANA

REKREACIJSKO DRŠANJE:

- v petek, 27. novembra, ob 20. uri za Železarno,
- sobota, 28. novembra, ob 15. uri - splošno,
- nedelja, 29. novembra, ob 14. in 17. uri - splošno,
- ponedeljek, 30. novembra, ob 14. uri splošno.

HOKAJ:

- petek, 27. novembra, ob 17.30 člani, ZHL, HK Jesenice : HK Kranjska gora. Vstopnina: odrasli 50,00 din, upokojenci 30,00 din, mladina 20,00 din;
- sobota, 28. novembra, ob 9.30 - pionirji, slovensko prvenstvo HK Kranjska gora : HK Slavija-Vevče,
- ob 11.30 - mladinci, slovensko prvenstvo HK Kranjska gora : HK Slavija-Vevče. Vstopnina za obe prireditve ni.
- sredo, 2. decembra, ob 18.30 člani, ZHL, HK Jesenice : HK Medveščak, Zagreb. Vstopnina: odrasli 50,00 din, upokojenci 30,00 din, mladina 20,00 din.

KEGLJANJE NA LEDU:

- nedelja, 29. novembra, ob 7. uri medklubski turnir v počastitev dneva republike. Vstopnine ni.

KEGLJIŠČE:

- štiritežno avtomatsko kegljišče je v dnevi 29. in 30. novembra ter 1. decembra zaprto.

Športno društvo Jesenice in delovna skupnost želita vsem obiskovalcem in uporabnikom športnih naprav in igrišč v športnem parku v Podmežaklju ter navijačem prijetno praznovanje dneva republike.

Iz pisarne ŠD Jesenice